

T.C.

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**ATATÜRK KİTAPLIĞI MUALLİM CEVDET YAZMALARI O.0103
NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI (İNCELEME-METİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mücahit DOĞAN

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Hacı İbrahim Demirkazık

Bilecik, 2019

10165561

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ATATÜRK KİTAPLIĞI MUALLİM CEVDET YAZMALARI O.0103
NUMARADA KAYITLI ŞİR MECMUASI (İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mücahit DOĞAN

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Hacı İbrahim Demirkazık

Bilecik, 2019

10165561

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI
JÜRİ ONAY FORMU

BŞEÜ-KAYSİS Belge No	DFR-172
İlk Yayın Tarihi/Sayısı	03.01.2017 / 28
Revizyon Tarihi	
Revizyon No'su	00
Toplam Sayfa	1

Öğrencinin Adı Soyadı:.....Mücahit DOĞAN.....
Anabilim Dalı :.....Türk Dili ve Edebiyatı.....
Programı :.....Yüksek Lisans.....
Tez Danışmanı :.....Doç. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK.....
Tezin Özgün Adı :.....Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları O.0103.....
.....Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (inceleme-metin).....
Tezin İngilizce Adı :.....Atatürk Library Muallim Cevdet Yazmaları Registered Poetry.....
.....in O.0103 Number (review-text).....

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 28. / 08. / 2019

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışması ilgili EYK kararıyla oluşturulan jüri tarafından OY BİRLİĞİ ~~OY~~
~~ÇOKLUĞU~~ ile .....Türk Dili ve Edebiyatı.....Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Tez Danışmanı: .....Doç. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK.....

Üye .....Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR.....

Üye : .....Dr. Öğr. Üyesi Bünyamin AYÇİÇEĞİ.....

Üye : .....

Üye : .....

İmza

ONAY

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ..... / ..... / 20.... tarih ve
...../..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BEYAN

“Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları O.0103 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin)” adlı yüksek lisans tezinin hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel ahlak kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmını Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Mücahit DOĞAN

ÖN SÖZ

Eski Türk edebiyatı, Türklerin İslamiyet’i kabul etmesiyle birlikte başlayan süreçte oluşarak yüzyıllarca varlığını sürdürmüştür. Divanlar, tezkireler ve mecmualar bu edebiyatın temel yapı taşlarıdır. Özellikle mecmuaların eski Türk edebiyatında büyük bir önemi vardır. İçerisinde barındırdıkları şiirler divanların oluşmasına büyük katkı sağlamıştır. Çalışılan bu mecmuadan bir örnek vermek gerekirse mecmuada yer alan ve aynı zamanda yayınlanmış divana sahip olan şairlerin bazılarının şiirleri mecmuada bulunurken divanda bulunmamaktadır. Bu gibi şiirlerin sayısı arttıkça ve mecmualar çalışıldıkça divanlar daha kapsamlı bir hale gelecek hatta divanı bulunmayan şairlerin mecmualardaki şiirleri bir araya getirilerek divanları oluşturulacaktır. Biz de tüm bunları göz önüne alarak bu tezimizde 16. yüzyıla ait bir şiir mecmuası olan ve Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları O.0103 numarada kayıtlı olan mecmuayı inceleyerek edebiyatımıza naçizane bir katkıda bulunmak istedik.

Üzerinde çalışmış olduğumuz bu mecmuanın kim tarafından derlendiği bilinmemektedir. Kitapçı Hafız Ahmet Hamdi Efendi, mecmuayı Muallim Cevdet’e sunarken mecmuanın ilk yaprağında bir mektuba yer vermiştir. Mecmua toplam olarak 49 varaktan oluşsa da başta ortalarda ve son kısımlarda varak eksiklikleri vardır. Varak eksiklikleri nedeniyle bazı şiirlerde şiir başlığı, beyit ve mısra eksikliği de mevcuttur. Bu eksiklikler divanı bulunan şairlerin divanlarından ya da çalışılmış mecmualardan bulunarak tamamlanabilmiştir. Bunun dışında kalan şiirler ise mecmuada olduğu kadarıyla incelenmiştir. Mecmuada yer alan şiirleri ulaşabildiğimiz divanlarla, mecmualarla hem basılı hem elektronik ortamda kıyaslayarak nüsha farklılıklarını dipnotta gösterdik. Faydalanılan kaynaklar da kaynakça kısmında belirtilmiştir.

Mecmuanın orta kısmında genel olarak gazel, kaside, tarih ve müfredler yer alırken derkenar kısmında çoğunlukla kasidelere yer verilmiştir. Orta kısım ve derkenar bölümü müstakil olarak kendi içlerinde bir bütünlük oluşturmaktadır. Bu sebeple metin kısmı oluşturulurken öncelikle orta kısım tamamen okunduktan sonra derkenar kısmına geçilmiştir. Şiirlerin sıralamasında bu yöntem kullanılmıştır. Ek olarak mecmuada yer alan şairler, şiirleri ve şiirlerin vezinleri tablolar ve grafikler halinde gösterilmiştir.

Bu alışmanın her aşamasında desteğini esirgemeyen kıymetli danışman hocam Do. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK başta olmak üzere önerileriyle ve destekleriyle bana yardımcı olan hocalarım Do. Dr. Mehmet ÖZDEMİR, Dr. Metin SAMANCI, Dr. Fatih YERDEMİR'e ve tabii ki her zaman yanımda olan annem Necla DOĞAN, babam Mustafa DOĞAN başta olmak üzere aileme teşekkürü bir bor bilirim.

MÜCAHİT DOĞAN

ÖZET

Mecmualar eski Türk edebiyatının temel taşlarından biridir. Bu denli öneme sahip olan mecmualardan biri olan Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları O.0103 numarada kayıtlı olan şiir mecmuası, çalışmamızda incelenmiştir.

Mecmuada yer alan 33 şairin çoğunluğu 16. yüzyılda yaşamıştır. Toplam 320 şiirin yer aldığı mecmuada en çok şiiri bulunan şairler; Ümîdî, Sâ'î, 'Azîzî ve Misâlî'dir. Mecmuanın orta kısmı genel olarak gazel ağırlıklı olmakla birlikte kaside, tarih ve müfret gibi diğer nazım biçimleri de kullanılmıştır. Mecmuanın derkenar (haşiye) kısmında ise çoğunlukla kasideler bulunmaktadır. Mecmuada orta kısım ve derkenar müstakil olarak kendi içinde bir bütün oluşturmaktadır. Bu nedenle mecmuanın metin kısmı hazırlanırken öncelikle orta kısım tamamen okunduktan sonra derkenarda yer alan şiirlere yer verilmiştir.

Bu çalışmada yer alan ve divanı bulunan şairlerin hem divanında hem de mecmuada bulunan ortak şiirler karşılaştırılmış tespit edilen farklılıklar dipnotta belirtilmiştir. Ayrıca yine mecmuada olup divanı olmayan şairler veya şairlerin divanında bulunmayan şiirler makale, tez gibi akademik içerikli diğer çalışmalarda taranarak bulunan farklılıklar yine dipnotta belirtilmiştir. Şairlere, şiirlere, vezinlere ve nazım biçimlerine yer verilen tablolar, grafikler hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eski Türk edebiyatı, Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet Yazmaları O.0103, Şiir mecmuası, , Ümîdî, Sâ'î, Azîzî, Misâlî, Kaside, Gazel.

ABSTRACT

The Journals (Mecmualar) are one of the cornerstones of ancient Turkish literature. Our study examines one of the journals that is of such importance, the poem journal, which is registered in the Atatürk Library Muallim Cevdet Manuscripts with the number O.0103.

The majority of the poets in the journal lived in the 16th century. There are 320 poems in total most of which are by Umîdî, Sâ'î, 'Azîzî and Misâlî'. Although the middle part of the journal is predominantly ghazal, other verse forms such as "kaside" (haşıye), history and "müfred" have been used. In the rectangular part of the journal, there are very large amounts of "kaside". The central part and the rectangular section form a whole in itself. For this reason, while the text part of the magazine was prepared, firstly the middle part was completely read and then the poems in the "derkenar" section were handled.

In this study, the poems that are found both in the poets' "divan" and in the journals were compared and differences that were found were indicated in the footnotes. In addition, poems that were present in the journals but did not appear in the "divan" or did not have any "divan", were scanned in academic studies such as articles and theses and any differences found were mentioned in the footnotes. Tables which include poets, poems, meters and verse forms, were prepared.

Keywords: Old Turkish literature, Atatürk Library, Muallim Cevdet Manuscripts O.0103, Poetry journal, Ümîdî, Sâ'î, Azîzî, Misâlî, Kaside, Gazel.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	vii
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ.....	viii
TABLOLAR LİSTESİ.....	ix
GRAFİKLER LİSTESİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ESKİ TÜRK EDEBİYATINDA MECMUALAR

1.1 Mecmuanın Tanımı ve Muhtevası.....	3
1.2 Mecmuaların Tasnifleri.....	4
1.3 Eski Türk Edebiyatında Şiir Mecmuaları.....	5

İKİNCİ BÖLÜM

ATATÜRK KİTAPLIĞI MUALLİM CEVDET YAZMALARINDA O.0103

NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ YAPISI VE MUHTEVA

ÖZELLİKLERİ

2.1 Mecmuanın Fiziki Özellikleri.....	8
2.2 Mecmuada Kullanılan Vezinler.....	9
2.3. Şairler, Şairlerin Hayatları ve Şiirleri.....	9
2.3.1. Kaynaklarda Rastlanılmayan Bir Şair “Peykerî”.....	18
2.4. Mecmuada Yer Alan Şiirler.....	20
2.4.1. Gazeller.....	28
2.4.2. Kasideler.....	32
2.4.3. Kıt’alar ve Tarihler.....	38
2.4.4. Kıyafetname Mesnevisi.....	40
2.4.5. Lugazlar ve Muammalar.....	45
2.4.6. Müfretler.....	46
2.4.7. Rubai.....	47
2.4.8. Tahmisler.....	48
2.4.9. Kaynaklarda Rastlanılmayan Şiirler.....	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN

3.1. Metnin Kuruluşuyla İlgili Açıklamalar.....	52
3.2. Mecmuanın Metni.....	53
SONUÇ	411
KAYNAKÇA.....	413

KISALTMALAR

AÇ	Amil Çelebioğlu
C.	Cilt
CBÜ	Celal Bayar Üniversitesi
Çev	Çeviren
D.	Divan
G.	Gazel
h	Haşiyeye (derkenar varaklarını belirtmek için kullanıldı)
K.	Kaside
Kıt.	Kıt'a
L.	Lugaz
M.	Mecmua (bu eserde incelenilen)
Ma.	Makale
Mec.	Mecmua (faydalanılan)
Mu.	Muamma
Müf.	Müfred
No	Numara
R.	Rubai
s.	Sayfa
Ş.	Şiir
T.	Tahmis
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
Tar.	Tarih (nazım biçimi)
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
TEİS	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, đ
ب	b, p	ط	ţ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	ṯ	غ	ğ
ف	f, ƒ	فا	f
ق	q	ق	q̣
ك	k, g, (ñ)	ك	k, g, (ñ)
گ	g	گ	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, ḍ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	ʾ

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Aruz Bahir ve Aruz Kalıpları.....	9
Tablo 2: Şairlerin Hayatları ve Şiir Numaraları.....	10
Tablo 3: Mecmuada Yer Alan Şiirler.....	20
Tablo 4: Nazım Biçimleri ve Sayıları.....	28
Tablo 5: Gazeller.....	30
Tablo 6: Nazire Olduğu Tespit Edilen Gazeller.....	31
Tablo 7: Kasideler ve Kasidelerin Yazıldığı Kişiler.....	34
Tablo 8: Nazire Olduğu Tespit Edilen Kasideler.....	38
Tablo 9: Kıt'alar.....	39
Tablo 10: Mecmuada Yer Alıp Yayınlanmış Kıyafetname'de Yer Almayan Beyitler.....	41
Tablo 11: Lugazlar ve Muammalar.....	46
Tablo 12: Müfretler.....	47
Tablo 13: Tahmisler.....	49
Tablo 14: Kaynaklarda Rastlanılmayan Şiirler.....	50

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Nazım Biçimleri ve Sayıları.....	28
Grafik 2: Şairlerin Gazel Sayıları.....	31
Grafik 3: En Çok Kasideye Sahip Olan Şairler.....	37
Grafik 4: Kasidelerin Yazıldığı Kişiler.....	37
Grafik 5: Şairlerin Kıt'a Sayıları.....	39

GİRİŞ

Türk edebiyatı ve özellikle eski Türk edebiyatı içerisinde divanlar ve tezkireler gibi mecmuaların da çok önemli bir yeri vardır. Müstensihin kendi devrinde yaşayan veya kendinden önce yaşamış olan şairlerin şiirlerine yer verdiği mecmualar, eski Türk edebiyatı açısından eşsiz kaynaklardır. Bir şairin mürettep bir divanı olmayabilir ama şiir mecmuaları veya nazire mecmuaları içerisinde gazelleri, kasideleri, rubaileri, tahmisleri veya diğer nazım biçimleri ile yazılmış şiirleri yer alabilir. Bu durumda biz şairin yaşadığı dönemi, edebi üslubunu ve hatta hayatı ile ilgili birçok bilgiyi mecmualar aracılığıyla edinebiliriz. Bu sayede birçok şairi ve şiiri gün yüzüne çıkartabiliriz.

Mürettep bir divanı olan bir şairi ele aldığımızda ise yine şiir mecmuaları bizim için vazgeçilmez bir kaynaktır. Çalışılmış veya çalışılmamış mecmuaları araştırarak mecmualardaki şiirler ile şairin divanındaki şiirleri kıyaslayabiliriz. Bu sayede şairin divanda yer almayan şiirlerini gün yüzüne çıkartma fırsatı bulabiliriz. Zira incelenmiş olan bu mecmuada şairlerin divanlarında yer almayan şiirler, beyitler yer almaktadır. Görüldüğü üzere mecmua çalışmaları, eşsiz ve uçsuz bucaksız edebiyatımız içerisinde bize yol gösterici birer rehber görevindedir.

Tarafımızdan çalışılmış olan bu mecmuaya değinecek olursak bu mecmua Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları O.0103 numarada kayıtlı olup 33 şairden toplam 320 şiirin yer aldığı bir şiir mecmuasıdır. 33 şair dışında bir şairin kim olduğu belirlenememiştir. 49 varaktan oluşmaktadır. Bu mecmuada yer alan şiirler, mecmuada yer alan ve incelenmiş bir divana sahip olan şairlerin divanındaki şiirler ile mukayese edilmiş ve belirgin olan farklılıklar dipnotta belirtilmiştir. Mecmuada bulunup ilgili şairin divanında bulunmayan şiirler dipnotta belirtilmiştir. Aynı zamanda mukayese edilen şiirlerde beyit farklılıkları, eksik olan beyitler veya müstensih tarafından eklendiği düşünülen beyitler dipnotta belirtilmiştir. Tüm bunlara ek olarak müstensihin hata yaptığını düşündüğümüz yerler de mevcuttur, yine bu tür durumlar da dipnotta belirtilmiştir.

Mecmuada en çok şiire sahip olan şair Ümîdî'dir. Toplam 96 şiire sahip olan Ümîdî'nin ardından 'Azîzî, Misâlî ve Sâ'î'nin şiirleri çokça bulunmaktadır. Mecmuada

yer alan şairlerin büyük bir bölümü 16. yüzyılda yaşamış olan şairlerdir. Birçok şairin kim olduğu, hangi yıllarda yaşadığı, gerçek adı, nereli olduğu gibi bilgiler tespit edilmiş olmasına rağmen hayatı hakkında çok az bilgiye erişilen şairler de yer almaktadır. Şairlerin hayatları, şiirleri, şiirlerinin vezinleri ve şiir numaraları çeşitli tablolar ve grafikler halinde gösterilmiştir.

Mecmua içerisinde varaklar arası eksiklikler göze çarpmaktadır. Bu varak eksiklikleri nedeniyle bazı şiirlerde beyit ve başlık eksiklikleri mevcuttur. Divanı bulunan şairlerin divanlarından veya çalışılmış diğer akademik kaynaklardan yararlanılarak bu eksiklikler mümkün olduğunca azaltılmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ESKİ TÜRK EDEBİYATINDA MECMUALAR

1.1 Mecmuanın Tanımı ve Muhtevası

Arapça kökenli bir sözcük olan mecmuanın sözlük anlamı toplanmış, biriktirilmiş ve düzenlenmiş şeylerin tamamı (Parlatır, 2006: 1033) anlamına gelir ve seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap (Devellioğlu, 2007: 596) olarak tanımlanabilir.

Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dini, din dışı, nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır: Mecmuatü'l-ehadis, mecmua-i fetava, mecmua-i edi'ye, mecmuatü'r-resail, mecmua-i eşar, mecmua-i tevarih, mecmua-i fevaid gibi (Uzun, 2003: 265).

Mecmualar Arapça, Farsça ve Türkçe olarak tek bir dille kaleme alındığı gibi derleyen bu dilleri bilip bilmemesine ve derlenen metinlerin diline göre bunların ikisinin veya üçünün birlikte kullanıldığı metinler halinde de yazılmıştır. Çoğunlukla ilmî ve dinî konularda derlenmiş mecmuaların mensur ve Arapça, edebiyat ve sanat konularındakilerin ise manzum ve Farsça-Türkçe olduğu görülmektedir (Uzun, 2003: 267).

Pek çoğu bir tür el kitabı mahiyetinde olduğundan fazla rağbet gören, ayrıca iddiasız bir isim taşıdığı için kitap yazmaktan kaçınan müellifler tarafından tercih edilen mecmua, bundan dolayı Osmanlıda çok yaygınlaşmış ve ilim dallarına göre çeşitli türlere ayrılmıştır (Uzun, 2003: 268). Muhteva olarak mecmualar ilim, edebiyat, tıp, botanik, halk kültürü gibi birçok alandaki muhtelif malzemeyi barındırdığı için muhteva zenginliğine sahiptir (Tanyıldız, 2012: 228). Mecmuaların muhteva unsurlarını açıklamak için Selman Karadağ'ın açıklaması örnek gösterilebilir: Mecmualar, edebiyat araştırmaları ile kültür tarihinin öğrenilmesi ve aktarılması adına son derece önem arz eden ve içerisinde edebiyattan ilahiyata, sosyolojiden tıba kadar birçok alanda bilgileri barındıran önemli kaynaklardır (Karadağ, 2011: 180).

1.2 Mecmuaların Tasnifleri

Mecmuaların tasnif edilmesi konusunda şimdiye kadar ortak bir karar alınamamıştır. Mecmuaların tasnifinde Agâh Sırrı Levend, Yaşar Aydemir ve Mehmet Gürbüz'ün tasnifleri örnek gösterilebilir. Her üç tasnifte de ortak noktalar mevcut olsa da bire bir aynı tasnifi yaptıkları söylenemez. İlk olarak Agâh Sırrı Levend'in tasnifini ele alalım:

1. Nazire Mecmuaları
2. Meraklılarca Toplanmış Antoloji Niteliğindeki Şiir Mecmuaları
3. Türlü konulardaki Risalelerin Bir Araya Getirilmesiyle Meydana Gelen Mecmualar
4. Aynı Konudaki Eserlerin Bir Araya Getirilmesiyle Meydana Gelen Mecmualar
5. Tanınmış Kişilerce Hazırlanmış, Birçok Yararlı Bilgileri, Fıkraları ve Özel Mektupları Kapsayan Mecmualar (Levend, 1984: 164-167)

Agâh Sırrı Levend'in tasnifinin ardından Yaşar Aydemir'in tasnifi şu şekildedir:

1. Nazire Mecmuaları
2. Antoloji Niteliğindeki Seçme Şiir Mecmuaları
3. Türlü Konularda Risalelerin Bir Araya Getirilmesiyle Ortaya Çıkan Mecmualar
4. Aynı Konudaki Eserleri İçine Alan Mecmualar
5. Tanınmış Kişilerce Hazırlanmış Yararlı Bilgileri, Fıkraları ve Özel Mektupları Kapsayan Mecmualar (Aydemir, 2007: 123)

Agâh Sırrı Levend ve Yaşar Aydemir'in tasniflerinde olduğu gibi Mehmet Gürbüz de mecmuaların tasniflerini 5 ana bölümden oluşturmuştur. Diğer tasniflerden farklı olarak Mehmet Gürbüz mecmuaları tasniflerken şiir konusunu temele almıştır. İşte Mehmet Gürbüz'ün tasnifi:

1. Şiirlerin Şekil Özelliklerine Göre Oluşturulan Şiir Mecmuaları

1.1. Gazel Mecmuaları (Mecmua-i Gazeliyyat)

- 1.2. Kaside Mecmuaları (Mecmua-i Kasaid)
  - 1.3. Müstezat Mecmuaları
  - 1.4. Matla Mecmuaları
  - 1.5. Beyit Mecmuaları (Mecmua-i Ebat)
  - 1.6. Mısra Mecmuaları (Mecmua-i Mesari)
  - 1.7. Farklı Nazım Şekilleriyle Yazılmış Şiirlerden Oluşan Mecmualar
2. Şiirlerin Konularına Göre Oluşturulan (Tematik) Şiir Mecmuaları
    - 2.1. Tarih Mecmuaları (Mecmua-i Tevarih)
    - 2.2. Na't Mecmuaları (Mecmua-i Nu'üt)
    - 2.3. Muamma Mecmuaları (Mecmua-i Muammeyat)
    - 2.4. Lugaz Mecmuaları (Mecmua-i Elgaz)
    - 2.5. Methiye Mecmuaları (Mecmua-i Medayih)
    - 2.6. Şehrengiz Mecmuaları
    - 2.7. Farklı Konularda Yazılmış Şiir Mecmuaları
  3. Nazire Mecmuaları
  4. Şairlerin Aidiyet/Mensubiyet Esasına Göre Hazırlanan Mecmualar
    - 4.1. Aynı Zümreye (tasavvufî oluşum, meslek grubu vb.) Mensup Şairlerin Şiirlerini Toplayan Mecmualar
    - 4.2. Aynı Coğrafyada ya da Aynı Şehirde Yetişmiş veya Aynı Milliyete mensup Şairlerin Şiirlerini Toplayan Mecmualar
  5. Bir Mensubiyet İlişkisi Gözetmeksizin Belirli Şairlerin Divanlarını/Şiirlerini Bir Araya Getirmeyi Amaçlayan Mecmualar (Gürbüz, 2012: 97-113)

1.3 Eski Türk Edebiyatında Şiir Mecmuaları

Anadolu sahasında ilk örneklerine 15. yüzyılın başlarında rastlanan şiir mecmuaları beğenilen, tanzir edilen manzumeleri, çeşitli sebeplerle divanlara alınmamış

şiiirleri de barındırması yönüyle son derece önemli kaynaklardır. Bu kaynaklar vasıtasıyla kendi döneminde veya daha sonraki dönemlerde öne çıkan şiiirleri tespit etmek ve bu vesileyle devrin edebî yapısını değerlendirenken somut veriler elde etmek mümkün olabilmektedir (Tanyıldız, 2012: 224).

Aslında mecmualar ilk olarak birçok bakımdan benzerlik gösterdikleri cönkler gibi ayet, hadis, fetva, dua, hutbe, ilahi; şarkı, mektup, şiiir, latife, lugaz, muamma; ilaç tarifleri, faydalı bilgiler, tarihi belge kayıtlarının derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmıştır. Zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır (Uzun, 2003: 265). Bu şekilde Osmanlı ilim, külür ve edebiyatında çok yaygın ve önemli bir telif türü haline gelmiştir (Uzun, 2003: 266).

Mecmualara alınan şiiirlerde mürettibin eğitimi, bilgisi, zevki ve meşrebi önemli bir kıstastır. Ancak kişisel zevk ve ilgi yanında toplumun beğenisi de bir şiiirin değerini belirler. Bu bakımdan mecmualar tertip edildiği dönemlerin şiiir zevki ve beğenilen şiiirler ve hatta onların en beğenilen şiiirleri hakkında bize net ipuçları verirler (Tunç, 2005: 11). Yine mecmualarda divan sahibi olmayan hatta divanı bulunduğu halde şiiiri divanında bulunmayan şahsiyetlere ve eserlere rastlanabilir. Kısaca, Türk şiiirinin gelişimini, değişimini ve geçirdiği merhaleleri tespitinde mecmualar özellikle seçme şiiir mecmuaları ve nazire mecmualarının önemi küçümsenemez (Tunç, 2000: 106).

Tüm bu verilerden yola çıkarak şiiir mecmualarının Türk edebiyatı içerisinde çok önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Şairlerin hayatlarını ve şiiirlerini, toplumun şiiir zevkini ve beğenisini şiiir mecmualarında rahatlıkla bulabiliriz. Bu sayede birçok şiiir, şair ve sosyokültürel unsur geçmişten geleceğe aktarılmıştır ve şiiir mecmuaları sayesinde aktarılmaya devam edecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

ATATÜRK KİTAPLIĞI MUALLİM CEVDET YAZMALARI O.0103 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ YAPISI VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

İncelenen bu mecmua Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları O.0103 numarasında kayıtlı olan şiir mecmuasıdır. Mecmuanın elektronik ortama aktarılmış şekli üzerinden çalışma yapılmıştır. Derleyeni belli olmayan mecmuada ana metnin bulunduğu orta kısımda çoğunlukla gazel, kaside, tarih ve müfret nazım biçimleri mevcuttur. Derkenar ise çok büyük oranda kasidelerden oluşmaktadır.

Mecmuada başlıklar, şairin mahlasının geçtiği mısra, beyit ya da sadece mahlası, kasidelerdeki methiye, fahriye bölümleri gibi önem taşıyan kısımların çok büyük bir kısmı kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Derkenarla orta kısmı ayıran çizgiler, şiirlerin arasındaki çizgiler ve genel olarak tüm sayfa kenarları kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Bu durumlar dışında mecmuanın genelinde siyah mürekkep kullanılmıştır.

Çoğunlukla şiirlerin başlığı mecmuada yazılsa da varak eksikliklerinden dolayı başlıksız ve eksik mısralı şiirler de mevcuttur. Başlıkların hepsi kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Bir şairin birden çok gazeline arka arkaya yer verildiğinde ana başlık dışında ayrıca bir başlık kullanılmamıştır. Örneğin: Gazeliyat-ı Ümîdî. Kasidelerde ise çoğunlukla kasideyi yazan şair, kim için yazıldığı, ne için yazıldığı gibi bilgiler başlıkta belirtilmiştir. Örneğin: Kasîde-i Tîg-i Fevrî Berâ-yı Hazret-i Sultân Selîm Hân. Bazı şiirlerde bir önceki şaire ait olduğunu belirtmek için “Ve levu Eyzan, Ve lehu Müfred” gibi ifadeler kullanılmıştır.

Mecmua içerisinde bazı yerlerde harekeler kullanılmıştır. Özellikle i ve a okunması gereken yerlerde gerekli işaretler konulmuştur. Mecmuada yer yer Arapça ifadeler, ayetler ve kalıplaşmış sözler kullanılmıştır. Şairlerin üslubuna bağlı olarak şiirler Arapça-Farsça ağırlıklı bir şekilde veya sade bir dille oluşturulmuştur.

Bazı yerlerde çeşitli sebeplerle vezin problemleri mevcuttur. Türkçe olmayan kelimelerin bazı hecelerinde uzun ünlüler kısa ünlü gibi düşünülmüştür. Bunun yanında özellikle dikkat çeken bir unsur da şarap, bade anlamlarına gelen sahbâ kelimesinin yazımı olmuştur. Bu kelimenin mecmuadaki tüm yazımları sahbâ (سحبا) şeklindedir.

Hâlbuki sözlüklerde bu kelime sahbā (سهبا) şeklinde yazılmaktadır. Bu kelime metin kısmına geçirilirken doğru yazılışı olan sahbā (سهبا) şeklinde yazılmıştır.

Mecmuanın son sayfalarında mündericat kısmı mevcuttur. Bu kısım kurşun kalem ile yazılmıştır, bu kısmın mecmuanın oluşturulmasından sonraki bir zamanda yazıldığı anlaşılmaktadır. Bu kısımda mecmuada yer alan şiirler hakkında bilgi verilmiştir. Mecmuadaki şiirler kenarlarda (haşiyede) ve orta kısımda bulunan şiirler olarak ikiye ayrılmıştır. Şiirler mecmuadaki sıralarına göre yazılmıştır ve şiirlerin hangi şaire ait olduğu, hangi nazım biçimi ile yazıldığı, varsa kim için yazıldığı gibi önemli görülen bilgiler de bu kısımda belirtilmiştir. Mündericat kısmında yer yer hatalar göze çarpmaktadır. Örneğin mecmuada olup da bu kısma geçirilmemiş şiirler mevcuttur. Bunun yanında bazı şiirlerin yerleri yanlış yazılmıştır. Bu tür ufak hataların dışında mündericat kısmında Sā'î'ye ait olan bir terkiib-i bendin varlığından söz edilmektedir. Ancak bu terkiib-i bend mecmuada yer almamaktadır. Bu durumda ya mündericat kısmını hazırlayan kişi hata yapmış ya da mündericat kısmı oluşturulurken mecmuada yer alan bu şiir daha sonra çeşitli nedenlerle kaybolmuştur.

2.1 Mecmuanın Fiziki Özellikleri

Mecmua toplamda 49 varaktan oluşmaktadır. Ana metni oluşturan orta kısımdaki varakların her bir yüzünde 19 satır bulunmaktadır ve her satırda iki mısra yer almaktadır. Derkenar kısmında ise her varağın bir yüzünde 38 satır bulunmaktadır ve her satırda bir mısra yer almaktadır.

Mecmuanın başında, ortalarında ve son kısımlarında varak eksiklikleri vardır. Bu nedenle bazı şiirlerin çeşitli yerlerinde eksiklik mevcuttur. Bu eksiklikler kaynak taraması yapılarak mümkün olduğunca aza indirilmiştir.

Başta birinci yaprakta Kitapçı Hafız Ahmed Hamdi Efendi'nin Muallim Cevdet'e mecmua hakkında yazdığı bir mektup mevcuttur. Son yapraklarda ise eserin mündericatını gösteren bir liste mevcuttur.

2.2 Mecmuada Kullanılan Vezinler

Mecmuada toplam olarak 320 şiir bulunmaktadır. Bu 320 şiir içinde toplam olarak 11 farklı aruz vezni kullanılmıştır. Bazı vezinler sıkça kullanılırken bazı vezinler ise nadiren kullanılmıştır. Tüm aruz vezinleri, bu vezinlerin bulunduğu şiir sayıları ve bu vezinlerin ait olduğu bahirler tabloda şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 1: Şiirlerde Kullanılan Aruz Bahir ve Aruz Kalıpları:

Vezin	Veznin Bulunduğu Şiir Sayısı	Veznin Bahri
Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün	75	Remel Bahri
Fa'îlâtün fa'îlâtün fa'îlâtün fa'îlün	67	Remel Bahri
Mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün	57	Muzâri Bahri
Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün	55	Recez Bahri
Mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün	15	Müctes Bahri
Fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün	14	Cedid Bahri
Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün	10	Remel Bahri
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün	10	Hecez Bahri
Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün	9	Hecez Bahri
Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün	5	Remel Bahri
Fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl	2	Mütekarib Bahri
Mef'ûlü fâ'îlâtün mef'ûlü fâ'îlâtün	1	Muzari Bahri

2.3. Şairler, Şairlerin Hayatları ve Şiirleri

Mecmuada toplam 33 şair ve bu şairlere ait 320 şiir bulunmaktadır. Mecmuadaki 290. şiirin hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir. Bu şair diğer 33 şairden biri olabileceği gibi bu şairler dışında 34. şair de olabilir. Bu istisnai durum dışında diğer tüm şiirlerin hangi şaire ait olduğu belirlenmiştir.

Bu şairler arasında en çok şiiri bulunan Ümîdî'dir. Ümîdî'nin mecmuada toplam olarak 96 şiiri bulunmaktadır. Bunların 86'sı gazel, 9 tanesi kaside ve 1 tanesi de

kıt'adır. Ümîdî'nin ardından mecmuada Azîzî'nin 69 şiiri içerisinde 38 gazel, 3 kaside, 12 müfret, 1 rubai, 9 tarih kıt'ası, 2 lugaz 3 murabba ve 1 tarih bulunmaktadır. Misâlî'nin 39 şiiri içerisinde 37 gazel, 2 kaside yer almaktadır ve Sâ'î'nin 37 şiiri mevcuttur. Bu 37 şiir içerisinde 22 gazel, 13 tarih kıt'ası ve 2 kaside bulunmaktadır. Mecmuada yer alan şairlerin hayatı ve şiirleri aşağıdaki tabloda mevcuttur. Tablo şair mahlaslarının a'dan z'ye sıralaması ile oluşturulmuştur.

Tablo 2: Şairler, Şairlerin Hayatları ve Şiirleri:

ŞAİR İSMİ	HAYATI	ŞİİR NUMARALARI
Āgehî (?-1577)	XVI. yy. şairlerinden Āgehî, Vardar Yenicesi'nde doğmuştur. Asıl adı Mansur olan şair, Hâce Kaynı Mehemed Çelebi'den mülazım olmuş, sonrasında müderrislik ve kadılık görevlerinde bulunmuştur. Āgehî, kadılıktan azledilmişken 1577'de İstanbul'da ölmüştür (Pektaş ve Ünal, 2013: 2169-2170).	K.: 263
		Toplam Şiir: 1
'Azîzî (?-1585)	İstanbul Yedikuleli olan şairin doğum tarihi bilinmemektedir. Aşık Çelebi ve Pervane Bey mecmuasında ismi Mehmed olarak geçse de Kınalızade Hasan Çelebi, Riyazi, Kâtip Çelebi şairin ismini Mustafa olarak kaydetmişlerdir. İyi bir mücellit olan Azîzî, Yedikulle dizdarlarının kethudalığı görevinde bulunmuştur. Azîzî 1585'te vefat etmiştir (Ersoy, 2013: 19-21).	G.: 136-173 K.: 92, 281, 306 Mu.: 197-199 Müf.: 174-184, 201 R. 185 Kıt.: 186-194, 200 (tarih kıt'aları) L.: 195-196
		Toplam Şiir: 69
Belirsiz	290. şiirin ait olduğu şairdir. Varak eksikliği nedeniyle bu şiirin sadece bir mısrası mecmuada yer almaktadır. Bu nedenle şairin kim olduğu tespit edilememiştir. Şiirin nazım şeklinin kaside olduğu düşünülmektedir.	K.: 290
		Toplam Şiir: 1
Derûnî (?-?)	Manisalıdır. Musiki ilminde ün kazanmış ve tanburdaki ustalığıyla tanınmıştır. İlk olarak Şehzade Mustafa'ya intisap etmiş sonrasında ise 2. Selim'in meclislerinde bulunmuş olmasına rağmen olumsuz	K.: 264-265

	tavırları nedeniyle şehzadenin gazabına maruz kalmıştır (Gürbüz, 2011: 1167).	Toplam Şiir: 2
Emrî (?-1575)	Edirne’de doğmuştur. Asıl adı Emrullah’tır. Önceleri bazı imarethanelerin kitabet vazifesinde görev almıştır. Daha sonra zamanın kadısı Kemalzade Ali Çelebi’nin himayesinde bulunmuş ve bu vesileyle Yıldırım Bayezid Medresesi’nin tevliyet hizmetinde görev almıştır. 1575 tarihinde Edirne’de vefat etmiştir (Saraç, 1991: 3).	K.: 319 T.: 320
		Toplam Şiir: 2
Fevrî (?-1570)	Hırvat asıllı, Hristiyan olan Fevrî ve ailesi Osmanlı akınlarından birinde esir düşerek Balkanlar’dan Anadolu’ya getirilmiştir. Fevrî, Müslüman olup Ahmed adını almıştır. Ferhad Paşa’nın Kethudası Pulad’ın himayesinde tahsile başlamıştır. Daha sonra Lütfi Paşa’nın himayesine geçen Fevrî, padişaha sunduğu <i>susen</i> redifli kasidesi sayesinde azad olmuştur. Edirne’de başta Dursun Efendi olmak üzere birçok kişiden ilim tahsil etmiştir. 1552’de Kanuni Sultan Süleyman’ın Nahcivan Seferi’ne katılmıştır. Padişaha sunduğu kasideler ile caizeler almış ve ünü artmıştır. Bursa ve İstanbul’da müderrislik görevinde bulunmuştur. 1570 yılının mart ayında vefat etmiştir. Mezarı Şam’dadır (Kalpaklı, 1991: 32).	K.: 275-277
		Toplam Şiir: 3

Figānî (?-1532)	Trabzon'da doğmuştur. Asıl adı Ramazan'dır. Kaynaklarda genç yaşta öldüğü söylenmektedir. Gençlik yıllarında İstanbul'a gelmiş ve burada medrese öğrenimi görmüştür. Genç yaşta şiirler yazmaya başlamıştır ancak kendini içkiye ve eğlenceye kaptırarak düzensiz bir hayat sürmüştür. Sadrazam İbrahim Paşa'nın diktirdiği üç heykel için Figānî'nin bulunduğu bir ortamda "Dünyaya iki İbrahim geldi, biri putları kırdı, öteki put dikti." anlamında Farsça bir söz söylenmiştir. Kendisi ile ilişkisi olmamasına rağmen Figānî, bu söz nedeniyle önce dövülmüş sonra da asılmıştır (Cankurt, 2015: 2-4).	K.: 311-315
		Toplam Şiir: 5
Fuzûlî (?-1556)	Doğum tarihi ve doğduğu yer kesin olarak bilinmemekle birlikte Bağdat çevresinde yaşadığı kaynaklarda ifade edilir. Asıl adı Mehmed, babasının adı ise Süleyman'dır. Fuzûlî, eski ve büyük bir Oğuz aşireti olan Bayat aşiretine mensuptur. <i>Türkçe ve Farsça Divanı</i> 'nın yanında birçok mesnevisi de mevcuttur. Bunlardan en bilineni <i>Leyla ve Mecnun</i> mesnevisidir. Necef'te Hz. Ali'nin türbesinde hizmette bulunmuştur. Bağdat valilerinden Musullu İbrahim Han'ın ilgi ve himayesinde bulunmuştur. Çok iyi bir eğitim görmüştür. Türkçe, Arapça Farsça olmak üzere üç dilde de şiirleri mevcuttur. Fuzûlî'nin Kerbela'da türbesi vardır (Mazıoğlu, 2011: 9-21).	K.: 270
		Toplam Şiir: 1
Gedâyî (?-?)	Mecmuada şiirleri yer alan Gedâyî'nin tam olarak emin olamasak da Antakyalı Gedâyî olduğunu düşünülmektedir. Asıl adı hakkında kaynaklarda bir bilgi mevcut değildir. Mevlevî dergâhına bağlı olduğu bilinmektedir. Derviş huylu bir şairdir. Bulunduğu zaman içerisinde eşsiz bir yeri vardır. Doğum ve ölüm tarihi hakkında bilgi yoktur (Solmaz, 2018: 257).	G.: 205-206
		Toplam Şiir: 2

Gelibolulu 'Ālî (1541-1600)	28 Nisan 1941'de doğmuştur. Babasının adı Ahmed'dir. Babası varlıklı bir tüccardı. Arapça Farsça ve Türkçe dillerini henüz on beş yaşında iken iyice öğrenmiştir. 1556 yılında on beş yaşında iken İstanbul'a geldi. 1563'te Halep'e geçerek beylerbeyi olan Lala Mustafa Paşa'ya katıldı. Şam'da da bulunan şairimiz burada şiir yazmayı sürdürdü. Ömrünün son zamanlarını geçirdiği Cidde'de elli sekiz yaşında vefat etmiştir (Fleischer, 1996: 11-12, 22-23, 43, 196).	K.: 271
		Toplam Şiir: 1
Hâlişî (?-1543-1544)	Hoca-zade Çelebi olarak anılmıştır. Hicri 950 yılında vefat etmiştir. Kafzade Faizi, Zübtetü'l-Eş'ar adlı eserinde Hâlişî'nin hayatına yer verdiği bölümde " Kõdı bu günü Hâlişî uyudu" tarihini düşürmüştür. Aynı zamanda Kafzade Faizi, Hâlişî'nin mürettep divanını gördüğünü söylemektedir (Kayabaşı, 1997: 297)	G.: 257-260 K.: 308-310
		Toplam Şiir: 7
Hamdullah Hamdî (1449/1450-1503)	Kaynaklarda ortak bir görüş olmasa da isminin Muhammed olduğu düşünülmektedir. Şairin doğum yeri olarak Bolu içerisinde yer alan Göynük diğer adıyla Torbalı kazası gösterilmektedir. Babası zamanının ünlü bilgini ve Fatih Sultan Mehmed'in hocası olan Akşemseddin'dir. Arapçayı ve Farsçayı gençlik yıllarında çok iyi derecede öğrenmiştir. İbrahim-i Tennuri'ye mürit olmuştur. Hamdi doğum yeri olan Göynük'de vefat etmiştir (Özyıldırım, 1995: 11-22).	Kıyafetname: 1
		Toplam Şiir: 1
Hâtemî (?-1595/1596)	Asıl adı İbrahim'dir. Babası Divane Mahmud Çelebi'dir. Önceleri sipahi olan şair bu mesleği bırakarak hayatını Acem diyarını gezmekle geçirmiştir. Konya'da şehzade Selim'e sunduğu kasidelerle şehzadenin beğenisini kazanmıştır. 2. Selim tahta geçtiğinde şairimiz onun meteferrikalığını yapmıştır. Edirne'de vefat etmiştir. Şehzade Selim'in isteği üzerine Mâtemî olan mahlasını Hâtemî olarak değiştirmiştir (Gürbüz, 2018: 987).	G.: 2 K.: 266 T.: 318
		Toplam Şiir: 3

Hâtîfî (?-1591)	Asıl adı Mehmed Çelebidir. Niğdelidir. Medine kadısı Kara Davud-zade'den mülazım olmuştur. İyi bir eğitim görmüş ve kadılık yapmıştır (Kılıç, 2018: 231).	G.: 245-247, 249, 250, 253-256 Müf.: 248, 251, 252 Toplam Şiir: 12
Hâverî (?-?)	Aynı yıllarda yaşamış olan iki tane Hâverî olduğu için ikisine de yer vermeyi uygun gördük. 1. Hâverî-i 'Acem: Sultaniye'dendir. Ümmidir. Anadolu'da bulunan şairlerle ve kendisi gibi Acem'den gelen şairlerle yakın ilişkilerde bulunmuştur (Solmaz, 2018: 151). 2. Hâverî Efendi: Manastır'dandır. Asıl adı Açuk Kadıoğlu Ali Çelebi'dir. Defterdar Bayram Çelebi'den ders almıştır. Selanik ve Üsküp'te kadılık görevinde bulunmuştur (Kılıç, 2018: 633).	K.: 91 Toplam Şiir: 1
Hayâlî (?-1556/1557)	Asıl adı Mehmed, lakabı Bekâr Memî'dir. Uzun zaman bekâr yaşadığı için bu lakabı almıştır. Vardar Yenice'sinde doğmuştur. Henüz on dört yaşında şöhret kazanan şairimiz, Kanuni Sultan Süleyman'ın nedimlerinden biri olmuştur. Padişahın yakın dostu olmuş ve sunduğu her kaside karşılığında bahşişler almıştır. İki çocuğu olduğu bilinmektedir. Bunlardan biri olan Ömer Bey de şair olup Halep Defterdarlığı yapmıştır. Hayâlî Beg Edirne'de 1556/1557 yılında vefat etmiştir (Kurnaz, 1996: 19-27).	K.: 97,100, 288 Toplam Şiir: 3
Hubbî (?-?)	Asıl adı Ayşe'dir. Şiirlerini “çok sevilen, çok beğenilen, güzel” anlamına gelen Arapça hubba kelimesinden gelen hubbî mahlası ile yazmıştır. Kâtip Çelebi şairimizin Amasyalı olduğunu söyler. Şeyh Yahya Efendi'nin torunudur. Hubbî'nin türbesi Eyüp'te Feshane Caddesi yakınlarındadır. Doğum ve ölüm tarihleri ile ilgili ihtilaflar vardır ve kesin olarak bilinmemektedir (Uzun, 1998: 265-266).	G.: 262 Toplam Şiir: 1

Hükmi (?-?)	Geliboluludur. Asıl adı Mehmed'dir. Sinan Efendi'den mülazım olup kadılık görevinde bulunmuştur. Şair tabiatı olgun, anlayışı çabuktur (Sungurhan, 2017: 301).	K.: 316
		Toplam Şiir: 1
İlmî (?-?)	İlmî mahlasına sahip birçok şair vardır. Bu şairler içinde iki tanesi çalışmamıza uygundur. Bu nedenle iki şairi de vermeyi uygun bulduk. 1. İlmî-i Nâzik: Edirnelidir. Asıl adı Ahmed'dir. İlmî-i Nâzik unvanı ile şöhret bulmuştur. Hınnalı-zade Ali Efendi'den mülazım olmuştur (Açıkgöz, 2017: 237). 2. Remzi-zade İlmî Çelebi: Remzi Çelebi oğlu Mehmed Çelebi'dir. Bursa'da müderrislik yapmıştır (Kılıç, 2018: 476).	G.: 202 K.: 292-295, 297-300 Kıt.: 296
		Toplam Şiir: 10
İşretî (?-?)	İstanbul civarında bulunan Yenihisar'da doğdu. Asıl adı Mustafa'dır. Edirne yakınlarındaki Hasköy'de kadılık görevine atandı. Sultan Bayezid Edirne'ye geldiğinde ona kasideler ve gazeller sundu. Eskişehir'de de kadılık görevinde bulundu. Mahlası gibi aşk, şarap, sevgili gibi konulara meyilli olmuştur (Kılıç, 2018: 469).	K.: 317
		Toplam Şiir: 1
İzârî (?-1588)	Edirnelidir. Asıl adı Pir Mehmed Çelebi'dir. Anadolu Kazaskeri Hasan Efendi'den mülazım olmuştur (Açıkgöz, 2017: 224).	K.: 307
		Toplam Şiir: 1
Kāmî (?-1579)	Edirnelidir. Asıl adı Ahmed'dir. Mesnevî-han oğlu Ahmed Çelebi olarak anılmıştır. Kadri Efendi'den mülazım olmuştur (Açıkgöz, 2017: 276).	K.: 93-94
		Toplam Şiir: 2
Fazlî (?-1564)	Asıl adı Mehmed olup İstanbul doğumludur. Babası saraç olduğu için "Saraç-zade", esmer tenli olduğu için de "Kara Fazlî" lakaplarıyla anılmıştır. Zati'nin öğrencilerinden olan Fazlî, Riyazi'den Farsça dersler almış ve Halvetî tarikatına bağlanmıştır. Sultan Süleyman devri şairlerindedir.	K.: 282, 285

	Kanuni'nin şehzadeleri olan Mehmed'in divan kâtipliğini yapmıştır (Özkat, 2005, 5-17).	Toplam Şiir: 2
Medhî (?-1597/1598)	Geliboluludur. Kara Mahmud veya Kara Kadı-zade olarak tanınır. Tüm kaynaklarda divan sahibi Medhî'nin asıl adının Mahmud olduğu bilgisi yer almaktadır. Müderrislik yapmıştır. İstanbul'da Şah-ı Huban Medresesi'nde bulunmuştur. Trablusşam, Maraş ve Gelibolu'da kadılık görevinde bulunmuştur. Gelibolu'da vefat etmiştir (Seyhan, 2000: 6-7).	K.: 273-274
		Toplam Şiir: 2
Misālî (?-1608)	Edirnelidir. Asıl adı Hasan'dır. Önceleri meslek sahibi bir insan iken daha sonra marifet sahibi insanlarla tanıştı ve ilme yöneldi. Zamane şairleri içerisinde kendisine benzersiz bir yer edinmiştir (Sungurhan, 2017: 176).	G.: 208-244 K.: 304-305
		Toplam Şiir: 39
Murādî (Sultan 3. Murad) 1546-1595)	Babası 2. Selim, annesi Haseki Afife Nurbanu Sultan'dır. Manisa'da doğmuştur. Yirmi bir yıl tahtta kalmıştır. On ikinci Osmanlı Sultanı ve yetmiş yedinci İslam halifesidir. Akşehir ve Manisa'da sancakbeyliği yapmıştır. 2. Selim'in vefatı üzerine 1574'te Sokullu Mehmed Paşa tarafından saltanata davet edildi ve öldüğü yıl olan 1595'e kadar saltanatı devam etti (Kırkkılıç, 2015: 23).	G.: 261
		Toplam Şiir: 1
Necâtî (?-1509)	Kaynaklarda asıl adının İsa ya da Nuh olduğu bilgisi yer alır. Ailesi hakkında kesin bir bilgi yoktur. Edirneli yaşlı bir kadın tarafından evlat edindiği bilinir. Şairlik yeteneğinin gelişmesinde Saili adlı bir şairin önemli rolü vardır. Edirne'den sonra Kastamonu'ya yerleşir. Kastamonu'da ün kazanan şair, Fatih Sultan Mehmed tarafından divan kâtiibi görevine getirilir. Necâtî'nin evlendiği ve Hüseyin adında bir oğlu olduğu kaynaklarda yer alır (Yılmaz, 2015: 9-10).	K.: 301-303
		Toplam Şiir: 3

Peykerî (?-?)	Bu şairle ilgili TEİS, mecmualar, divanlar vb. gibi hiçbir kaynakta bilgi bulunamamıştır. Çalışılmış olan bu mecmuada Çelebi unvanı ile anılmıştır.	K.: 269
		Toplam Şiir: 1
Rahmî (?-1567/1568)	Kaynaklarda Rahmî, Bursalı Rahmî, Rahmî Çelebi gibi farklı isimlerle zikredilen şairin asıl adı Pir Muhammed'dir. Kaynaklarda Bursalı olduğu yazmaktadır. Babası Nakkaş Bali'dir. Yenişehir'de müderrislik yapmıştır. Yenişehir'de vefat etmiştir (Erdoğan, 2017: 90, 267-268).	K.: 90, 267-268
		Toplam Şiir: 3
Şadık (?-1588)	Edirne yakınlarındaki Hasköy'dendir. Ehl-i kalem kısmındandır (Ahdi, 2018: 205). Şair 3. Murad döneminde yaşamıştır ve hattatlık yapmıştır. Şairin asıl mesleği konusunda ihtilaflar vardır. Ahdî, "ehl-i kalem kısmından", Gelibolulu Âlî ise "sipahi kısmından" olarak tarif etmiştir. Fakat şairin asıl mesleği sipahilik olduğu bazı beyitlerindeki ifadelerinden ve Osmanlı-İran savaşları için yazdığı beyitlerden anlaşılmaktadır (Sunal, 2014: 4-5)	G.: 203-204
		Toplam Şiir: 2
Sâ'î (?-1599)	İstanbuldur. Asıl adı Mustafa'dır. Nakkaşlıkla uğraşmıştır ve nakkaşlığı ile ünlüdür (Sungurhan, 2017: 412).	G.: 101-122 Kıt.: 123-135 (tarih kıt'aları) K.: 284, 291
		Toplam Şiir: 37
Tîgî (?-1617)	Asıl adı Mehemmed Çelebi'dir. Riyazi şairin Üsküplü olduğunu belirtir. Sipahilik görevinde bulunmuştur. Hicri 1027 yılında İstanbul'da vefat etmiştir (Açıkgöz, 2017: 97).	G.: 207
		Toplam Şiir: 1

‘Ulvi (?-1585)	Asıl adı Derzi-zade Mehmed Çelebi olarak bilinir. Tezkireciler şairin İstanbullu olduğunu söylemelerine rağmen Evliya Çelebi onun Bursalı olduğunu söylemiştir. Manisa Müftüsü Muallim-zade Efendi’nin yanında ilim tahsil etmiştir. Molla Çelebi’ye mülazım olmuştur. Turak Çelebi’nin himmetiyle iyi yaşadığını belirten şair, Turak Çelebi’nin Sultan Süleyman’ın emriyle idam edilmesinin ardından derin üzüntüye kapılır (Çetin, 1993: 3-4).	K.: 278-280
		Toplam Şiir: 3
Ümîdî (?-1571)	İstanbul’da doğmuştur. Asıl adı Ahmed’dir. İlk olarak Bostan Efendi’den ders almıştır ve Kadı-zade’den mülazım olmuştur. Birçok kaynak Ümîdî’nin hasta olduğu belirtir ve Âşık Çelebi onun felçli olduğunu söylemiştir. Riyazi de Ümîdî’nin hastalıktan öldüğünü ifade etmiştir (Buyruk, 2009: 4-5).	G.: 3-88 Kıt.: 89 K.: 95-96, 98-99, 272, 283, 286-287, 289
		Toplam Şiir: 96

2.3.1. Kaynaklarda Rastlanılmayan Bir Şair “Peykerî”

Mecmua genel itibariyle 16 yüzyıl şairlerini barındırmaktadır. Bu nedenle hakkında hiçbir bilgi sahibi olmadığımız bir şair olan Peykerî’nin de 16. yüzyılda yaşadığı düşünülmektedir. Mecmuada Peykerî haricinde diğer tüm şairler hakkında bilgi mevcuttur. Tezkireler, divanlar, mecmualar ve TEİS şair biyografileri konusunda çok faydalı olmuştur. Ancak TEİS de dâhil olmak üzere hiçbir kaynakta Çelebi unvanına sahip olan şair Peykerî hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Allah’a ait, Allah’ın adamı gibi anlamlara gelen “çelebi” sözcüğünün sözlük anlamları şu şekilde sıralanabilir:

1. Efendi, ağabey, mevla.
2. Okuma bilen efendi.
3. Osmanlı şehzadelerine verilen unvan.
4. Mevlana Hazretlerinin post-nişinine verilen unvan: Çelebi Efendi.

5. Terbiyeli, nazik. (Parlatır, 2011:285).

Bu anlamlardan yola çıkarak Çelebi unvanına sahip olan Peykerî, Mevleviliğe bağlı bir şair olabilir. İyi bir eğitim almış olabilir. Çevresindekiler tarafından saygı duyulan bir kişi olabilir veya saygı duyulan bir mesleğe/rütbeye sahip bir kişi olabilir. Şair hakkında kaynaklarda bilgi bulunmadığı için şairin unvanından yola çıkılarak bu ihtimaller göz önüne alınabilir. Ancak bunlar somut ve kesin deliller olarak düşünülemez.

Peykerî'nin mecmuada sadece bir şiiri mevcuttur. “Kāsîde-i Şem ü Pervâne-i Peykerî Çelebi” başlıklı 269. şiir Peykerî'ye ait olup toplam 28 beyitten oluşan bir kasidedir. Şiirin matla beyti şu şekildedir:

Şem'-i rüyuñ dil-i pervâne idelden mesken
Âteş-i şem' ile pervâne yanar şevkinden
(Peykerî K. 269/1)

Bu kasidede şair Peykerî, şem ile pervanenin yani mum ile kelebeğin aşkına değinmiştir. Sanatlı söyleyişli, güzel benzetmelerle örülü bir kasidedir. Kimi zaman mum, şarap dolu bir sürahiye benzetilirken pervane ise kadehe benzetilmiştir. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Şem' bir tolu şurâhî vü kadeh pervâne
Sâkî pervâne o şem' üstüne cân u dilden
(Peykerî K. 269/18)

Bunun yanında mumun ateşine kendini atan kelebek misali mumun ateşi bir hançere benzetilmiş ve bu hançer ile pervaneyi öldüren mumun yine pervanenin ardından yas tutacağı söylenmiştir. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Hançer-i şem' ile pervaneyi katl itse yine
Şem'dür kara şarup mâtem-i pervâne iden
(Peykerî K. 269/8)

Yukarıdaki beyitte yer alan durumun tam tersi bir şekilde bu sefer mumun başını makas ile keserek öldüren pervanenin yine mum için yas tutacağı söylenmiştir. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Kesdi mikrās ile ŧem'ũn başını pervāne
Yine pervāne dūřũp ŧem' iun eyler řiven
(Peykerĩ K. 269/9)

Toplam 28 beyitten oluşan bu kaside baştan sonra ŧem ile pervanenin aşkından bahsetmektedir. Kasidenin sonlarına doğru gelindiğinde ise şairimiz Peykerĩ, kendini pervane yerine koyarak pervane gibi lutf mumunu gözettiğini, aradığını söyler. Buna ek olarak da pervane olan kişinin kelebek gibi mumun ışığını araması gerektiğini belirtir. Söz konusu olan ve şairin mahlasının getiği beyit şu şekildedir:

şem' -i ltfulũ gzedr **Peykerĩ** pervāne-şifat
şu'le-i ŧem' i arar niteki pervāne olan
(Peykerĩ K. 269/25)

2.4. Mecmuada Yer Alan şiirler

Mecmuada yer alan 33 şairden toplam 320 şiir yer almaktadır. Bu 33 şair ierisinde sadece 290. şiirin hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir. Bu şair diğer 33 şairden biri olabileceği gibi 34. şair de olabilir. Bu istisnai durum dışında diğer tüm şiirlerin hangi şaire ait olduğu belirlenmiştir.

Mecmuada 205 gazel, 66 kaside, 1 mesnevi (kıyafetname), 24 kıt'a, 2 lugaz, 3 muamma, 15 müfred, 1 rubai, 2 tahmis ve 1 tarih yer almaktadır. 24 tane olan kıt'aların iinde 22 tanesi kıt'a nazım biimi ile yazılmış tarih düşürme şiirleridir. Ayrıyeten kıt'a nazım biimi ile yazılmamış 1 tarih düşürme şiiri daha mevcuttur.

Aşağıdaki tablo mecmuadaki şiirlerin sırasına göre oluşturulmuştur. şiir numaraları "1,2,3,4,..." şeklinde yukarıdan aşağıya doğru artmaktadır. şiir numaralarının sağında şiirin hangi şaire ait olduğu yazmaktadır. şair isminin sağında şiirin hangi nazım biimi ile yazıldığı yazmaktadır ve nazım biimlerinin sağında da şiirin hangi aruz kalıbı ile yazıldığı yer almaktadır.

Tablo 3: Mecmuada Yer Alan şiirler:

şİİR NO	şAIR İSMİ	NAZIM BİİMİ	ARUZ KALIBI
1	řamdĩ	Mesnevi (Kıyafetname)	fe' ilātũn mefā' ilũn fe' ilũn

2	Hâtemî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
3	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
4	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
5	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
6	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
7	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
8	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
9	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
10	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
11	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
12	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
13	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
14	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
15	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
16	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
17	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
18	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
19	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
20	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
21	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
22	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün
23	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün
24	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
25	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
26	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
27	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
28	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
29	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
30	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
31	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
32	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
33	Ümîdî	Gazel	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
34	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
35	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
36	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
37	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
38	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
39	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
40	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
41	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
42	Ümîdî	Gazel	fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül
43	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
44	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
45	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
46	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
47	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

48	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
49	Ümîdî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
50	Ümîdî	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
51	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
52	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
53	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
54	Ümîdî	Gazel	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
55	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
56	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
57	Ümîdî	Gazel	fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün
58	Ümîdî	Gazel	fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün
59	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
60	Ümîdî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
61	Ümîdî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
62	Ümîdî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
63	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
64	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
65	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
66	Ümîdî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
67	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
68	Ümîdî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
69	Ümîdî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
70	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
71	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
72	Ümîdî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
73	Ümîdî	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
74	Ümîdî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
75	Ümîdî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
76	Ümîdî	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
77	Ümîdî	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
78	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
79	Ümîdî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
80	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün
81	Ümîdî	Gazel	fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
82	Ümîdî	Gazel	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
83	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
84	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
85	Ümîdî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
86	Ümîdî	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
87	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
88	Ümîdî	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
89	Ümîdî	Kıt'a	fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
90	Raħmî	Kaside	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
91	Ĥaverî	Kaside	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
92	'Azîzî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
93	Kāmî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün

94	Kāmî	Kaside	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
95	Ümîdî	Kaside	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
96	Ümîdî	Kaside	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
97	Ḥayālî	Kaside	fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
98	Ümîdî	Kaside	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
99	Ümîdî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
100	Ḥayālî	Kaside	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
101	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
102	Sā'î	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
103	Sā'î	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
104	Sā'î	Gazel	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
105	Sā'î	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
106	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
107	Sā'î	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
108	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
109	Sā'î	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
110	Sā'î	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
111	Sā'î	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
112	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
113	Sā'î	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
114	Sā'î	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
115	Sā'î	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
116	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
117	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
118	Sā'î	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
119	Sā'î	Gazel	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
120	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
121	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
122	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
123	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
124	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
125	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül
126	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
127	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	mefâ'ilün fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
128	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	mef'ülü fâ'ilätün mef'ülü fâ'ilätün
129	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
130	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
131	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün
132	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
133	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
134	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
135	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
136	'Azîzî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
137	'Azîzî	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
138	'Azîzî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
139	'Azîzî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

186	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
187	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ülün
188	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün
189	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün
190	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ülün
191	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
192	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
193	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ülün
194	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ülün
195	‘Azîzî	Lugaz	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün
196	‘Azîzî	Lugaz	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün
197	‘Azîzî	Muamma	fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilün
198	‘Azîzî	Muamma	mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün
199	‘Azîzî	Muamma	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
200	‘Azîzî	Tarih	mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ülün
201	‘Azîzî	Müfred	fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilün
202	‘İlmî	Gazel	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
203	Şâdık	Gazel	fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilün
204	Şâdık	Gazel	mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün
205	Gedâyî	Gazel	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
206	Gedâyî	Gazel	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
207	Tîgî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
208	Misâlî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
209	Misâlî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
210	Misâlî	Gazel	fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilün
211	Misâlî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
212	Misâlî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
213	Misâlî	Gazel	fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilün
214	Misâlî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
215	Misâlî	Gazel	mef’ülü mefâ’ilü mefâ’ilü fe’ülün
216	Misâlî	Gazel	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
217	Misâlî	Gazel	mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün
218	Misâlî	Gazel	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
219	Misâlî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
220	Misâlî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
221	Misâlî	Gazel	fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün
222	Misâlî	Gazel	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
223	Misâlî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
224	Misâlî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
225	Misâlî	Gazel	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
226	Misâlî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
227	Misâlî	Gazel	mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün
228	Misâlî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
229	Misâlî	Gazel	mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün
230	Misâlî	Gazel	mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün
231	Misâlî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün

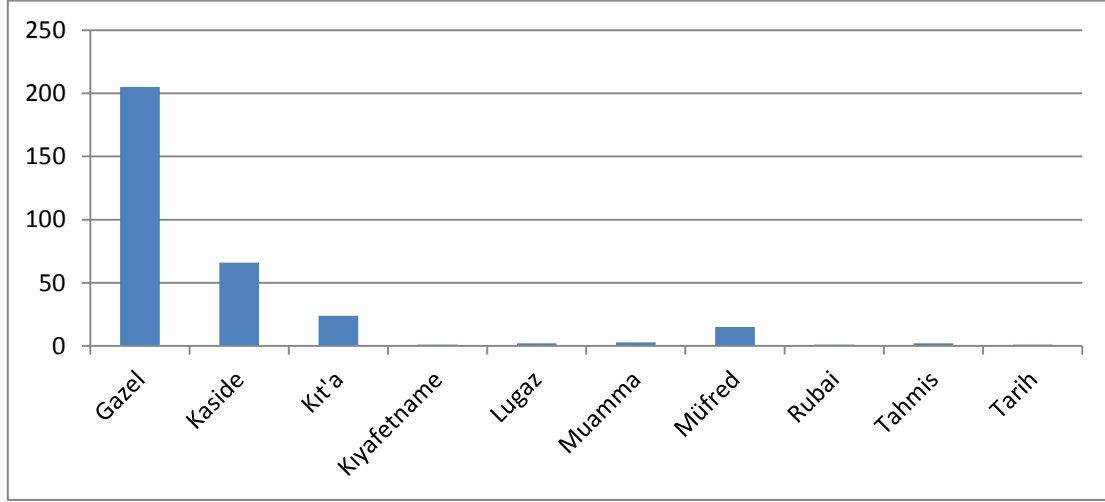
232	Misālî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
233	Misālî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
234	Misālî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
235	Misālî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
236	Misālî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
237	Misālî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
238	Misālî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
239	Misālî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
240	Misālî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
241	Misālî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
242	Misālî	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
243	Misālî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
244	Misālî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
245	Hâtifi	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
246	Hâtifi	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
247	Hâtifi	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
248	Hâtifi	Müfred	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
249	Hâtifi	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
250	Hâtifi	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
251	Hâtifi	Müfred	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
252	Hâtifi	Müfred	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
253	Hâtifi	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
254	Hâtifi	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
255	Hâtifi	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
256	Hâtifi	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
257	Ḥālišî	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
258	Ḥālišî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
259	Ḥālišî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
260	Ḥālišî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
261	Murādî	Gazel	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
262	Ḥubbî	Gazel	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
263	Āgehî	Kaside	mefâ'ilün fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
264	Derünî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
265	Derünî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
266	Ḥātemî	Kaside	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
267	Raḥmî	Kaside	mefâ'ilün fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
268	Raḥmî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
269	Peykerî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
270	Fuzülî	Kaside	mefâ'ilün fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
271	'Ālî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
272	Ümîdî	Kaside	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
273	Medḥî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
274	Medḥî	Kaside	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
275	Fevrî	Kaside	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
276	Fevrî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
277	Fevrî	Kaside	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

278	‘Ulvî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
279	‘Ulvî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
280	‘Ulvî	Kaside	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
281	‘Azîzî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
282	Ḳara Fazlî	Kaside	mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün
283	Ümîdî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
284	Sâ‘î	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
285	Ḳara Fazlî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
286	Ümîdî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
287	Ümîdî	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
288	Ḥayâlî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
289	Ümîdî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
290	Belirsiz	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
291	Sâ‘î	Kaside	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
292	‘İlmî	Kaside	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
293	‘İlmî	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
294	‘İlmî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
295	‘İlmî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
296	‘İlmî	Kıt‘a	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
297	‘İlmî	Kaside	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
298	‘İlmî	Kaside	mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün
299	‘İlmî	Kaside	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
300	‘İlmî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
301	Necâfî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
302	Necâfî	Kaside	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
303	Necâfî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
304	Misâlî	Kaside	mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün
305	Misâlî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
306	‘Azîzî	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
307	‘İzârî	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
308	Ḥâlişî	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
309	Ḥâlişî	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
310	Ḥâlişî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
311	Figânî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
312	Figânî	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
313	Figânî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
314	Figânî	Kaside	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
315	Figânî	Kaside	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
316	Ḥükmî	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
317	‘İşretî	Kaside	mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün
318	Ḥâtemî	Tahmis	mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün
319	Emrî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
320	Emrî	Tahmis	mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Tablodan önce verdiğimiz bu bilgiyi tekrar vermekte fayda görülmiştir.

Mecmuada 205 gazel, 66 kaside, 1 mesnevi (kıyafetname), 24 kıt‘a, 2 lugaz, 3

muamma, 15 müfred, 1 rubai, 2 tahmis ve 1 tarih yer almaktadır. 24 tane olan kıt'aların içinde 22 tanesi kıt'a nazım biçimi ile yazılmış tarih düşürme şiirleridir. Ayrıyeten kıt'a nazım biçimi ile yazılmamış 1 tarih düşürme şiiri daha mevcuttur.

Grafik 1: Nazım Biçimleri ve Sayıları

Tablo 4: Nazım Biçimleri ve Sayıları:

Nazım Biçimi /Türü	G A Z E L	K A S İ D E	K İ T A	MESNEVİ (KIYAFET NAME)	L U G A Z	M U A M M A	M Ü F R E T	R U B A İ	T A H M İ S	T A R İ H
Şiir Sayısı	205	66	24	1	2	3	15	1	2	1

2.4.1. Gazeller

Gazel, divan edebiyatının en yaygın nazım şekillerinden biridir ve kelime anlamı kadınlar için söylenen güzel ve aşk dolu sözdür. İran ve Türk edebiyatında çokça sevilir ve şairler tarafından kullanılırdı. Arap edebiyatında ise kasidenin içerisinde tegazzül adlı bir bölüm iken sonradan ayrı bir şekil olup gelişme göstermiştir. (Pala, 2004: 165).

Çoğunlukla 5 ile 12 beyit arasında yazılsa da 12 beyitten daha uzun olan gazeller de vardır (Pala, 2004: 165). Gazellerin kafiye örgüsü “aa, ba, ca, ...” şeklindedir. Gazelin ilk beyitine “matla”, şairin mahlasının yer aldığı son beyitine “makta”,

maktan önceki beyite de “hüsn-i makta” denir. Gazelin en güzel beyitine “şah beyit” ya da “beytü’l-gazel” denir. (İpekten, 1996: 441).

Lirik konusu, derli toplu yapısı ve ilgi çekici şekli ile her divan şairinin özenle işlediği bir nazım biçimidir. Bu sebeplerle divan edebiyatımızda da gazele büyük önem verilmiştir. Fuzûlî’nin gazelleri aşktan duyulan her türlü acı, sıkıntı, mutluluk, sevgi gibi konuları barındırır ve âşıkane gazel adını alır. Baki’nin gazelleri içki ile ilgili düşünceler, dünyaya aldırış etmeme, yaşamaktan zevk almak gibi konuları barındırır ve rindane gazel adını alır. Nedim’in gazelleri kadınların ve ten zevkinin hâkim olduğu konuları işler ve şuhane gazel adını alır. Nabi’nin gazelleri hayat dersi verir, öğretici nitelik taşır ve hâkimane gazel adını alır (Pala, 2004: 165).

Mecmuada gazeli olan toplam 13 şair vardır ve bu şairlere ait 205 gazel bulunmaktadır. En çok gazeli olan şairler Ümîdî (86), ‘Azîzî (38), Misâlî (37) ve Sâ’î (22)’dir.

Murâdî’nin Arapça-Türkçe karışık yazdığı gazeli ilgi çekicidir. Gazelin matla beyti Arapça yazılmış olup sonraki beyitlerde ise ilk mısra Türkçe, ikinci mısra Arapça olarak yazılmıştır. Buna ek olarak Hubbî mahlaslı şairin Murâdî’nin bu gazeline yazdığı nazire de mecmuada mevcuttur ve Murâdî’nin gazelinin hemen sonrasında yer almaktadır. Murâdî’nin ve Hubbî’nin adı geçen gazellerinin matla beyitleri sırasıyla şu şekildedir:

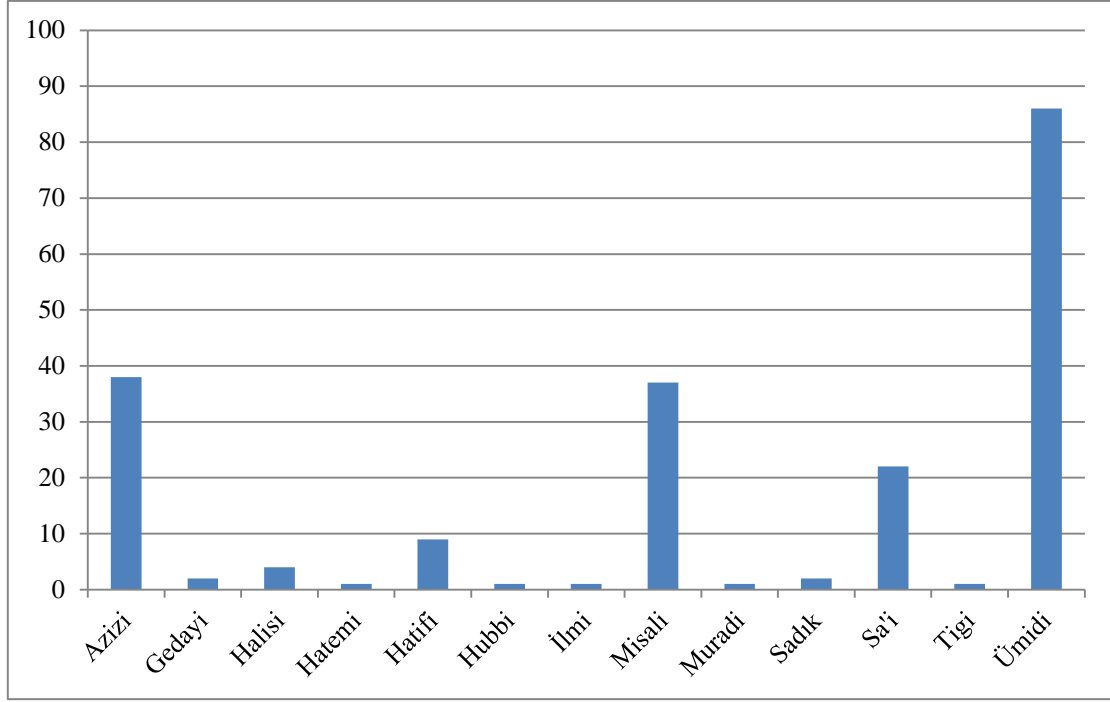
A’şamtü ile’r-Rabbi hüve’l-Ḥaḫḫu Celîlün
Ferdün ehadün muḫaddirün Allāhu Cemîlün
(Murâdî, G.261/1)

Fevaşşat ila’llahi hüve’r-Rabbu Celîlün
Ḥayyün Şamedün dāme lehü’l-faḫlu Cemîlün
(Ḥubbî, G.262/1)

Aşağıdaki tabloda ve grafikte mecmua içerisinde hangi şairlerin kaç tane gazele sahip olduğu ve bu gazellerin yer aldığı şiir numaraları yazmaktadır.

Tablo 5: Gazeller:

Şairin İsmi	Gazel Sayısı	Şiir Numaraları
‘Azîzî	38	136-173
Gedâyî	2	205-206
Ĥālîşî	4	257-260
Ĥâtemî	1	2
Hâtîfî	9	245-247, 249-250, 253-256
Ĥubbî	1	262
‘İlmî	1	202
Misālî	37	208-224
Murādî	1	261
Şādık	2	203-204
Sā‘î	22	101-122
Tîĝî	1	207
Ümîdî	86	3-88
Toplam: 13	Toplam: 205	

Grafik 2: Şairlerin Gazel Sayıları

Mecmua içerisinde toplam 205 gazel yer almaktadır. Bu gazeller içerisinde 7 tanesinin nazire olduğu tespit edilmiştir. Nazire olarak tespit edilen şairlerden 6 tanesi Ümîdî'ye aitken 1 tanesi de Hubbî'ye aittir. Nazire olarak tespit edilen gazeller aşağıdaki tabloda detaylı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 6: Nazire Olduğu Tespit Edilen Gazeller:

Nazire Yazan Şair ve Mecmuadaki Şiir Numarası	Nazire Yazılan Şair	Orijinal Şiirin Adı/Yeri
Ümîdî/6	Bâķî	Divan G.17
Ümîdî/12	Bâķî	Divan G. 22
Ümîdî/19	Bâķî	Divan G. 34
Ümîdî/55	Bâķî	Divan G.192
Ümîdî/62	Bâķî	Divan G. 229
Ümîdî/75	Necâfî	Divan G. 472
Ĥubbî/262	Murâdî	Mecmua G. 261

2.4.2. Kasideler

Kasideler belirli bir amaca yönelik yazılan, daha çok din ve devlet büyüklerini övmek amacıyla kaleme alınan şiirlerdir. Kaside yazan şairlere kaside-gu, kaside-sera veya kaside-perdaz denilir (Pala, 2004: 258).

Kaside, Arap edebiyatının ilk dönemlerinde doğmuştur ve Cahiliye devrinde en parlak dönemini yaşamıştır. Türk şiirinde ise 15. yüzyılda görülmeye başlanmıştır. 17. yüzyıla gelindiğinde Türk şiirinin tüm zamanlar içinde en büyük kaside ustası olan Nef'i yetişmiştir (Pala, 2004: 258-259).

Kasidenin beyit sayıları genellikle 30-120 arasında olmakla birlikte beyit sayısı arttıkça uygun kafiye bulmak zorlaştığı için 40-70 beyitten oluşan kasideler daha makbul sayılmıştır. Bu beyit sayıları dışında 100 beyit hatta İbnü'l-Farız'ın et-Ta'yyesi'nde olduğu gibi 700 beyiti aşan kasideler de mevcuttur (Elmalı, 2001: 562).

Kasideler aruz vezni ile yazılır ve iki mısralık beyitlerden oluşur. Musarra adı verilen kasidenin ilk beyitinin her iki mısrası ve sonraki beyitlerin ikinci mısraları aynı kafiyelenişe sahiptir (aa, ba, ca, da, ...). Her beyit, cümle yapısı ve anlam bakımından müstakil bir yapıya sahiptir (Elmalı, 2001: 562).

Kaside başlıca nesib, girizgâh, methiye, tegazzül, fahriye ve dua bölümleri olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler şu şekilde açıklanabilir:

Nesib bölümü kasidenin giriş bölümüdür. 15-20 beyit bu konu işlenir. Doğa tasvirleri, yapılabılır veya âşıkane duygular anlatılabilir.

İkinci bölüm ise girizgâhtır. Bu bölümde şair methiyeye geçeceğini bildirir ve genellikle tek beyittir.

Üçüncü bölüm methiyedir. Asıl konunun anlatıldığı bölümdür. Kasidenin sunulacağı kişi övülür.

Dördüncü bölüm tegazzüldür. Bazen kasidenin başında veya sonunda bulunabilir. Kasidenin içinde gazele ayrılan bölümdür.

Beşinci bölüm fahriyedir. Şairin kendisini övdüğü bölümdür. Methiye bölümü ile içerik yönünden benzerdir.

Altıncı ve son bölüm duadır. Önceki beyitlerde övgüsü yapılan kişiye dua edildiği için bu beyit ile anılır (Pala, 2004: 259).

Kasideler konularına göre bahariyye, şitaiyye, iyiyeye, nevruziyye, hamamiye gibi çeşitlerle adlandırılabilir. Diğer adlandırma yönü ise kasidenin redifine göre belirlenir. Bu türün en güzel örneği Fuzûlî'nin su redifli kasidesidir (Pala, 2004: 259-260).

Mecmuada toplam 27 farklı şairin 66 adet kasidesi yer almaktadır. Sadece 1 kasidenin kime ait olduğu tespit edilememiştir. Bu istisnai durum haricinde diğer tüm kasidelerin yazarları belirlenmiştir. En çok kasidesi bulunana şairler Ümîdî (9), 'İlmî (8) ve Fiğânî (6)'dir.

Mecmuadaki kasidelerin methiye, fahriye, tegazzül veya dua gibi bölümlerinde yer alan beyitler genellikle kırmızı mürekkep ile yazılarak özellikle belirtilmiştir. Bu sayede varsa övülen kişi, varsa tegazzül beyiti ve şairin mahlası kolaylıkla bulunabilir.

Āgehî'nin şütür kasidesi ilgi çekici bir kasidedir. Bu kaside klasik kaside muhtevasından farklı bir muhtevaya sahiptir. Kasideye bu orijinalliği katan ise her beyitte en az bir kere geçen “şütür” ifadesidir. Şütür kelimesinin sözlüklerdeki karşılığı devedir. Şair şütür kelimesi çerçevesinde geniş bir benzetme dünyası ve zengin kelime kadrosu oluşturmuştur. Öyle ki kimi zaman şütüre tasavvufi anlamlar yükleyerek nefis mücadelesi anlatılmış kimi zaman dünyevi işleyişe uygun gerçekçi bir anlam yüklenmiştir. Buna ek olarak şütür kasidesinde şütür; gönül, bela Leyla, nefis, hücre, dünya, hüccac gibi kavramlara benzetilmektedir. Bu yönleriyle Āgehî'nin şütür kasidesi ilgi çekicidir ve diğer kasidelerden farklılık göstermektedir (Pektaş ve Ünal, 2013: 2169-2170). Adı geçen şütür kasidesinin matla beyti şöyledir:

Süvār olup şütüre gitdi yār hücremden
Belā şütürlerine menzil oldı hücre-i ten
(Āgehî, K. 263/1)

Bir diğer ilgi çekici ve farklı olan kasidemiz de Derûnî mahlaslı şairin Āgehî'nin *Keştînâme*'sine yazdığı naziredir. Rivayetlere göre kalbi bir gemici dilberine meyleden Āgehî, aşkını gemici terimleriyle süslediği bir kaside ile dile getirmiştir. 16. yüzyılda bu şiir kısa sürede popüler oldu ve bu şiire birçok nazireler yazıldı. Bu nazireler Āgehî'nin

keştinamesinin yalnızca vezin, kafiye gibi şekil unsurlarını taklit etmeyip gemici terimleriyle dolu dilini de nazirelerinde kullandılar. İşte bu nazirelerden en meşhur olanı Derûnî'nin bahariyye kasidesidir. Derûnî'nin bahariyesinde artık deniz gerçek bir deniz değil rüzgârda dalgalanan bir çayırdır, gemi bahçe, gemiciler ise çiçeklerdir (Tietze, 2010: 451-542). Adı geçen Derûnî'nin kasidesinin matla beyti şöyledir:

Eşk-i çeşmüm gibi etrâf-ı gülistândan ağan
Nev-bahâr irdi gibi şular revân oldı meger
(Derûnî, K. 265/1)

Gelibolulu 'Alî'nin Sultan Murad Han'ın kayığına yazdığı kaside de ilgi çekici ve güzel bir kasidedir. Bu kasideyi ilginç kılan bir diğer unsur da kasidenin sonunda yer alan “sene 986” ibaresidir. Yazan sayının son rakamı net olarak okunamasa da bu tarihin 986'yı işaret ettiği düşünülmektedir. Şair bu tarih ile padişahın kayığının yapım tarihini veya suya indirilme tarihini belirtmek istemiş olabilir. Aynı şiir Gelibolulu 'Alî Divanı'nda kasideler içerisinde yer aldığı için biz de bu şiire kasideler içinde yer verdik. Adı geçen kasidenin matla beyti şöyledir:

Çekdiler şâha bugün bir yeñi şâhâne kayık
Döndi altında anuñ taht-ı Süleymâna kayık
(Gelibolulu 'Alî, K. 271/1)

Aşağıdaki tabloda ve grafikte mecmua içerisinde hangi şairin kaç tane kasideye sahip olduğu, bu kasidelerin şiir numaraları ve varsa yazıldığı kişi bilgileri bulunmaktadır.

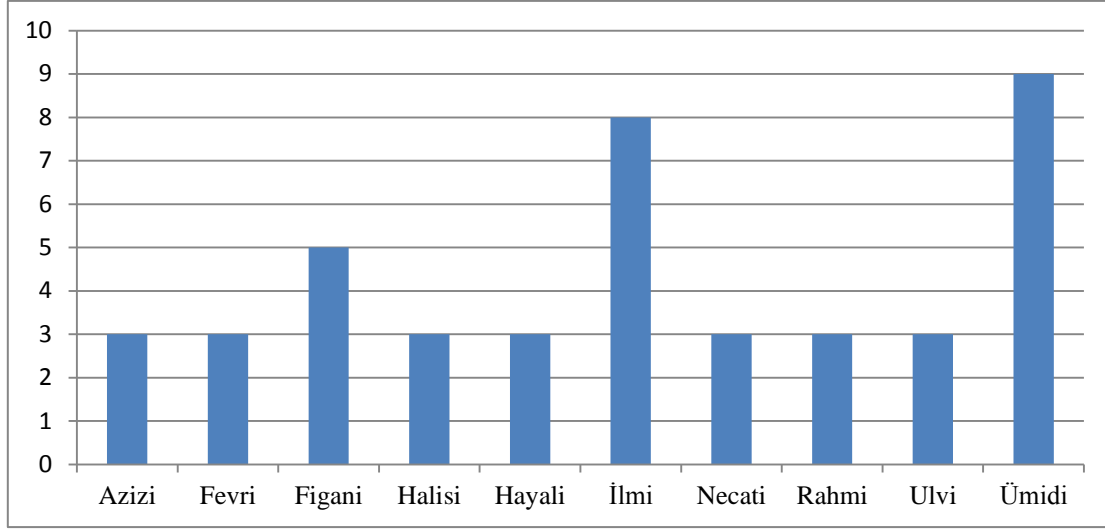
Tablo 7: Kasideler ve Kasidelerin Yazıldığı Kişiler:

Şairin İsmi	Kaside Sayısı	Kasidenin Mecmuadaki Şiirin Sırası ve Yazıldığı Kişi
Āgehî	1	263: -
'Azîzî	3	92: Şemsî Paşa 281: Ferîdun Beg 306: -
Belirsiz	1	290: -
Derûnî	2	264: Mevlânâ Müfti Efendi

		265: -
Emrî	1	319: -
Fevrî	3	275-276-277: Sultan Selîm (2. Selim)
Figānî	5	311: İbrahim Paşa 312: Sultan Selîm (2. Selim) 313-314: Sultan Süleymân 315: -
Fuzûlî	1	270: -
Gelibolulu ‘Alî	1	271: Sultan Murad (3. Murad)
Ĥālîşî	3	308-309-310: Sultan Selîm (2. Selim)
Ĥâtemî	1	266: Sultan Selîm (2. Selim)
Ĥâverî	1	91: Sultan Süleymân
Ĥayâlî	3	97-100-288: Sultan Süleymân
Ĥükmî	1	316: -
‘İlmî	8	292: Ali Çelebi 293: – 294: Celâl Beg 295: Mustafa Çelebi 297: Kadı-zāde 298: Serdār-ı Mîr-i Meydân 299: Kazarker-i Rûm 300: Ahmed Efendi
‘İşretî	1	317: -
‘İzârî	1	307: Sultan Murad (3. Murad)
Kāmî	2	93: – 94: Sultan Selîm (2. Selim)
Fazlî	2	282, 285: Sultan Mustafâ (1. Mustafa) 283: Kadı-zāde Efendi

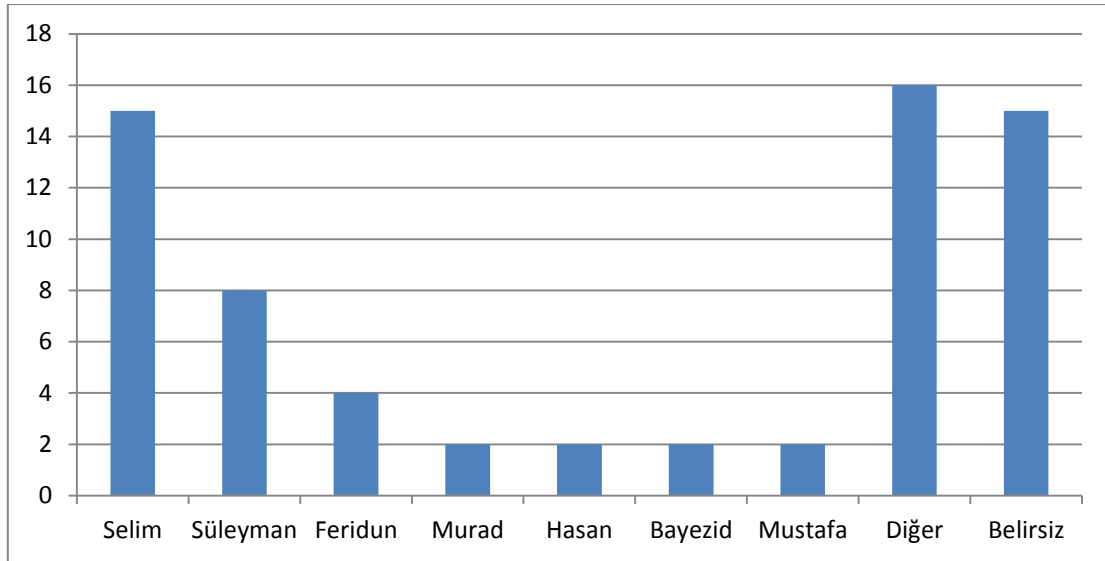
		284: Nişancı Ferîdün Beg
Medhî	2	273-274: Sultan Süleymân
Misâlî	2	304-305: Hasan Beg-zâde
Necâtî	3	301: Sultan Mahmûd (Mahmûd Paşa) 302-303: Sultan Bâyezîd
Peykerî	1	269: -
Raḥmî	3	90: Beg-zâde 267: Sultan Selîm (2. Selim) 268: -
Sâ'î	2	284-291: Nişancı Ferîdün Beg
'Ulvî	3	278-279-280: Sultan Selîm (2. Selim)
Ümîdî	9	95: Hocâ-zâde 96,98: Sultan Selîm (2. Selim) 99,272: - 283-286: Kadı-zâde 287, 289: Muhammed Çelebi
Toplam: 27	Toplam: 66	

Mecmuada 'Azîzî, Fevrî, Hâlişî, Hâyâlî, Necâtî, Raḥmî, 'Ulvî 3 kasideye sahipken Fiğânî'nin 5, 'İlmî'nin 8 ve Ümîdî'nin 9 kasidesi yer almaktadır. 1 ve 2 kasideye sahip olan şairler grafikte gösterilmeyip yukarıdaki tabloda yer almaktadır.

Grafik 3: En Çok Kasideye Sahip Olan Şairler

En çok kaside yazılan kişiler Sultan Selîm (15), Sultan Süleymân (8) Ferîdün Beg (4), Sultan Murâd (2), Hasan Beg-zâde (2), Sultan Bâyezîd (2), Sultan Mustafa (2)'dir. 15 kasidenin ise kime yazıldığı belirli değildir ve geriye kalan 16 kaside farklı farklı kişilere sunulmuştur. Bu bilgiler aşağıda grafik halinde gösterilmiştir.

Grafik 4: Kasidelerin Yazıldığı Kişiler

Mecmua içerisinde toplam 66 kaside yer almaktadır. Bu kasideler içerisinde 3 tanesinin nazire olduğu tespit edilmiştir. Nazire olarak tespit edilen kasideler sırasıyla Kāmî, Ümîdî ve Derûnî'ye aittir. Bu kasideler aşağıdaki tabloda detaylı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 8: Nazire Olduğu Tespit Edilen Kasideler:

Nazire Yazan Şair ve Mecmuadaki Şiir Numarası	Nazire Yazılan Şair	Orijinal Şiirin Adı/Yeri
Kāmi/93	‘Azizî	Āb u Āteŝ
Ūmîdi/99	Bākî	Divan K. 19
Derûni/265	Āgehî	Keŝtiname

2.4.3. Kıt‘alar ve Tarihler

Parça bölük olarak adlandırılan ve en az iki beyitten oluşan nazım biçimidir. Beyit sayısı ikiden fazla olanlara kıt‘a-yı kepire yani büyük kıt‘a denir. Divan Şiirinde kıt‘alar mahlassız Şiirlerdir. Dizeleri arasında anlam bütünlüğü bulunur. Konuları büyük ölçüde nkته, yergi, övgü, hayat felsefesi gibi unsurlardan oluşur. Bu nazım ŝekliyle daha çok tarih düşürme Şiirleri ve hicviyeler yazılır (Pala, 2004: 273).

Kıt‘aların beyit sayısı genellikle 5-12 arasında yer alır. Ancak daha uzun veya daha kısa kıt‘alar da bulunmaktadır. Kafiyelenişi ‘‘ab, cb, db, ...’’ şeklinde devam eder (Pala, 2004: 273).

Tarih veya tarih düşürmek, bir olayın geçtiği yılı ebcet hesabı ile karŝılanan harfler topluluğu olarak göstermektir. Bir mısra, bir beyit veya bir kıt‘a ile yazılan tarihler vardır. Ancak istenilen tarih rakam olarak en son mısradaki gösterilir (Pala, 2004: 438).

Eski alfabemizdeki harflerin her biri belli bir rakamı karŝılıyordu. Buna ebcet hesabı denir. Buna göre her kelime ve cümle bir rakam topluluğudur. Rakamları yan yana getirerek, toplayarak, çıkararak hatta çarpıp bölerek belli sayılar elde ederiz. Tarih düşürmek ise rakam yerine harf kullanılarak yapılan aritmetik hesabdır. Bu hesapta vezin, kafiye, anlam ve aynı zamanda düşürmek istediğimiz tarih rakamı birbirine uymak zorundadır (Pala, 2004: 438).

Mecmuada toplam 4 farklı şairden 24 adet kıt‘a ve bir tarih bulunmaktadır. Bu kıt‘aların büyük bir çoğunluğunu tarih düşürme Şiirleri oluŝurmaktadır. Ancak bir tanesi kıt‘a nazım biçimi ile yazılmadığı için onu ayrıyeten tarih düşürme olarak almak

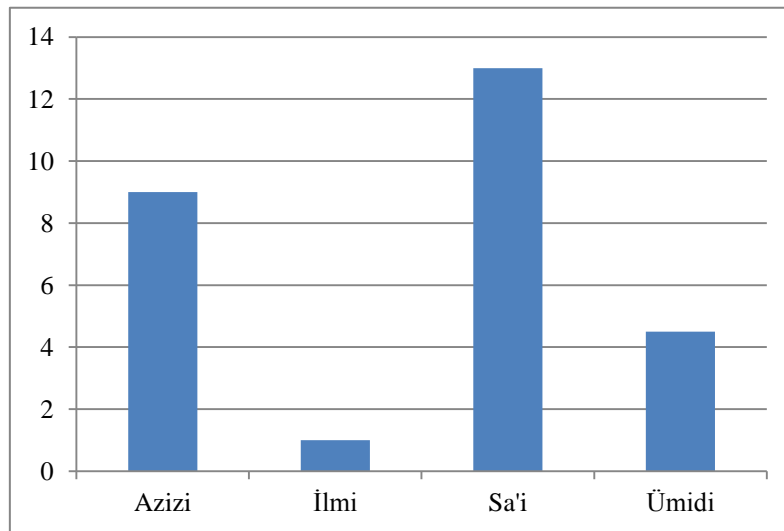
istedik. ‘Azîzî’nin tek mısra ile tarih düşürmüş olduğu 200. şiir kıt’a nazım biçimlerinden ayrı olarak ele alınmıştır.

En çok kıt’ası olan şairler Sâ’î (13) ve ‘Azîzî (9)’dir. Sâ’î’nin ve ‘Azîzî’nin kıt’aları çeşitli kişilerin ölümünü, doğumunu veya önemli bir olayın gerçekleştiği tarihi düşürmek için yazılmış olan kıt’alardır. Kıt’aya sahip olan diğer şairlerden ‘İlmî’nin kıt’ası yergi amacıyla, Ümîdî’nin kıt’ası ise dünya görüşünü anlatmak amacıyla yazılmıştır.

Aşağıdaki tabloda ve grafikte mecmua içerisinde hangi şairlerin kaç tane kıt’aya sahip olduğu yazmaktadır. ‘Azîzî’nin tek mısra da tarih düşürdüğü 200. şiir bu tabloya dâhil edilmemiştir.

Tablo 9: Kıt’alar:

Şairin İsmi	Kıt’a Sayısı	Şiir Numaraları
‘Azîzî	9 (tarih kıt’ası)	186-194
‘İlmî	1	296
Sâ’î	13 (tarih kıt’ası)	123-135
Ümîdî	1	89
Toplam: 4	Toplam: 24	

Grafik 5: Kıt’a Sayıları

2.4.4. Kıyafetname Mesnevisi

Kıyafet kelimesi Arapça olup bir kimsenin ardınca gitmek anlamına gelen *kaḫf* kökünden gelmektedir. Bu kelime Türkçedeki elbise, şekil, suret ve kılık anlamlarına gelmektedir. Farsçada da Türkçedeki anlamlar mevcut olmakla birlikte bu kelimenin Türkçeye Farsçadan geçtiği söylenebilir. Kıyafetname ise bir kimsenin, saç, göz, kulak, el, ayak gibi uzuvları ve dış görünüşü üzerinden onun ahlak ve karakter özelliklerini tespit etmeye dayanan bir ilimdir. Nitekim insan vücudu, ruhu kaplayan, onu muhafaza eden bir elbise, bir kıyafet görevi görmektedir (Çelebioğlu, 1998: 225).

Araplar arasında konuyla ilgili ilk eserin İmam Şafî tarafından yazıldığı ancak bunun günümüze ulaşmadığı bilinmektedir. Kindî'nin *Risale fi'l Firase'si*, Yuhanna b. Bitrik'in Aristo'dan çevirdiği *Kitabü's-Siyase fi Tedbiri'r-riyāse'si* kıyafetname türünün ilk örnekleri olarak bilinmektedir. Ayrıca kaynaklar İbn Sina'nın da konuyla ilgili bir eserinin olduğundan bahseder (Uzun, 1998: 513).

Bilinen ilk Türkçe kıyafetname, Bedr-i Dilşad'ın 2. Murat'a sunduğu *Muradname* adlı mesnevisinin kırkıncı babında yer alan köle ve cariye satın alırken dikkat edilmesi gereken hususların açıklandığı bazı beyitlerden ibarettir. Bu konuda günümüze ulaşan en eski Türkçe eser Hamdullah Hamdî'nin manzum *Kıyafetname'sidir*. Mesnevi şeklinde yazılmış olup 153 beyitten oluşmaktadır. Eserde renk, boy, yanak, saç, sakal, baş, alın, çene, el, parmak gibi yirmi altı başlık altında karakter tahlilleri yapılmıştır. Diğer Türkçe kıyafetnameler arasında *Firdevsi-i Rumi'nin Firasetname'si*, Nesimi'nin *Kıyafetü'l-firase'si*, Visalî'nin *Vesiletü'l-irfan'ı* ve Lokman b. Hüseyin'in *Kıyafetü'l-insaniyye fi şemâilü'l-Osmaniyyesi* en çok bilinenlerdendir. Kıyafetnamelerin son meşhur örneği Erzurumlu İbrahim Hakkî'nin *Marifetname'si* içinde yer alan bölüm dışında onun manzum olarak yazdığı *Kıyafetname* adlı eseridir (Uzun, 1998: 513).

Mecmuada yer alan kıyafetname Hamdullah Hamdî'nin *Kıyafetname'sidir* ve aynı zamanda bu şiir mecmuanın ilk şiiridir. Mecmuada yer alan *Kıyafetname'de* 8 başlık altında toplam 81 adet beyit yer almaktadır. Kafiye düzeni mesnevi şeklinde olup aa bb cc... şeklindedir. Aruz vezni ise *fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*'dür. Amil Çelebioğlu'nun *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* adlı kitabında yayınlamış olduğu Hamdullah Hamdî'nin *Kıyafetnamesi* ile karşılaştırılmış ve bu *Kıyafetname'den* gerekli

görülen 12 beyit ve iki başlık mecmuaya eklenmiştir. Bu şekilde mecmuadaki eser toplam 10 başlık altında 93 beyitlik bir eser haline getirilmiştir. İki eser bu şekilde karşılaştırılmış olup bulunan farklılıklar ve gerekli görülen bilgiler dipnotta belirtilmiştir. Toplam 17 beyit mecmuada yer alırken Amil Çelebioğlu'nun *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* adlı kitabında yayınlamış olduğu Hamdullah Hamdî'nin Kıyafetnamesi'nde yer almamaktadır.

Mecmuada yer alırken Amil Çelebioğlu'nun *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* adlı kitabında yayınlamış olduğu Hamdullah Hamdî'nin Kıyafetnamesi'nde yer almayan beyitlerin numaraları şu şekildedir: 21, 47, 48, 68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79, 87, 88. Aşağıdaki tabloda bu beyitler beyit numarası ile birlikte gösterilmiştir:

Tablo 10: Mecmuada Yer Alıp Yayımlanmış Kıyafetname'de Yer Almayan Beyitler:

Şiir/Beyit Numarası	Beyit
1/21	Her kimiñ kim yüzi olursa tavîl Bi-hayâlık nişânıdır anı bil
1/47	Çün bilindi bu cümle delîl Birbirine mu'ârızı dağı bil
1/48	Zıdd ola birbirine çün sıfatın Olur âyetleri dağı zıddeyn
1/68	Niçeler var ki şeyh adın takınur Yer harâmı vü şübheden şakınur
1/69	Dâ'imâ kendüsine mâdihdür Kendüden gayrı cümle kâdihdür
1/70	Senden alur sözi vü saña şatar İş budur ükl ü me'küli bile kıtar
1/71	Çün diyesin ki bizi kııl vâkıf Dir ki <i>men lem yezuk lem ya 'rif</i>
1/72	Yokdur inkârımız bu söze velî Çün 'alâmet olur velîde velî
1/73	Anadan toğmadın atalık ider Kör olan nice rehnümâlık ider
1/74	Baş açar gönü sevmedügi yire Vâkıf olmaz kıazâ ile kıadere
1/75	Başı açık harâmîdür gaddâr Gitme anuñ yoluna sen zinhâr

1/76	Niçeler var ki ehl-i kisvettür İşleri birbirini ğıybetdür
1/77	Niçe ‘âlimlerüñ budur ‘amili Beg kapusunda aġarır şaçalı
1/78	Yüz karası ile saçı aġarur Varlığı yok hevâda yile virür
1/79	Gerçi da‘vâsı istikametdür Lîk hâli anuñ seķâmetdür
1/87	Pendüm oldur hemîşe dervîşe Düşmesün yok sözü ile teşvîşe
1/88	Beklesün şeyhin elde söz çok olur Halka uymasun elde nür yok olur
Toplam Beyit: 17	

Mecmuanın başında ve iç kısımlarında bulunan varak eksikliklerinden dolayı Kıyafetname'nin matla beyti ve diğer beyitlerinden bazıları mecmuada yer almamaktadır. Bu eksik olan beyitlerden önemli olan ve gerekli görülen beyitler Amil Çelebioġlu'nun *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* adlı kitabında yayınlamış olduğu Hamdullah Hamdî'nin Kıyafetnamesi'nden alınarak mecmuaya eklenmiştir. Mecmuaya sonradan eklenen beyitlerin mecmuadaki beyit numaraları şunlardır: 1, 8, 22, 29, 32, 35, 38, 39, 46, 52, 53, 93.

Mecmuada “Der-beyân-ı Leb” adlı bir başlık mevcuttur fakat varak eksikliği nedeniyle bu başlığın altında yer alan beyitler ve toplam olarak 30 beyit mecmuada mevcut değildir. Bu beyitler Amil Çelebioġlu'nun *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* adlı kitabında yayınlamış olduğu Hamdullah Hamdî'nin Kıyafetnamesi'nde yer almaktadır. Buna ek olarak mecmuada bulunan “Der-beyân-ı Nasihat ü Şikâyet” başlığı Amil Çelebioġlu'nun *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* adlı kitabında yayınlamış olduğu Hamdullah Hamdî'nin Kıyafetnamesi'nde “nasihat” ve “şikâyet” başlıkları ayrı ayrı ele alınmıştır.

Mecmua içerisindeki kıyafetnamede insanın gözü, göz kapağı, bakışları, yanağı, burnu, ağız, ayağı üzerinden tasvirler yapılmış ve bu uzuvların özelliklerine göre karakter tespitlerine yer verilmiştir. Bunlara ek olarak nasihat ve şikâyetlere de “Der-beyân-ı Nasihat ü Şikâyet” başlığı altında yer verilmiştir. Her bölümden bir beyit sunarak Hamdullah Hamdî'nin Kıyafetname'sine biraz daha yakından bakalım.

Ḥamdî, “Der-beyân-ı Rûy-ı İnsân” başlığı altında 8 beyitlik bir bölümde insanın yüz analizini yapmıştır. Büyük yüzlünün her işte bilgili, başarılı olduğunu, küçük yüzlünün ise tam tersine savsaklayan ve ihmalkâr bir karaktere sahip olduğunu vurgulamıştır. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Yüzi büyük her işde kâmindür
Küçük olsa denî vü mühmildür
(Ḥamdî, Ş.1/18)

Ḥamdî, “Der-beyân-ı Bînî ve Dehân” başlığı altında ise insanın burun ve ağız yapısına göre 5 beyitlik bir karakter analizi yapmıştır. Ancak çoğunlukla burun analizi ön plandadır Ağız analizi için ayrıca bir başlık açılmıştır. İlk olarak burun analizine bakacak olursak bir kişinin burun deliği geniş olursa onda haset, kibir, kırgınlık ve öfkenin toplanmış olduğu anlamına gelmektedir. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Her ki burnı delügi vâsi’ ola
Ḥased ü kibr ü hışmı câmi’ ola
(Ḥamdî, Ş.1/28)

Ağız üzerinden karakter analizi yapılan asıl bölüm “Şıfat-ı Dehen” adlı bölümdür. 2 beyitten oluşan bu bölümde insanın ağız üzerinden karakter analizi yapılmıştır. Küçük ağızın güzel, şirin olduğunu belirtir ama buna ek olarak kalp korkusuna yani korkaklığa da işaret olduğunu söyler. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Deheni teng egerçi behcetdür
Ḥavf-ı albe velî ‘alâmetdür
(Ḥamdî, Ş.1/31)

Ağız analizinin ardından insanın sözleri ve sesleri ile karakteri arasındaki uyuma değinilen “Der-beyân-ı Suhan-ı Ādem” adlı bölüm yer almaktadır. Bu bölüm toplam 7 beyitten oluşmaktadır. Bir kişinin sesi genzinden geliyorsa bu o kişinin ahmak, kibirli ve kinli bir kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Her kimüñ ğunne ile ola sözi
Ahma u kibr ü kîne ola özi
(Ḥamdî, Ş.1/33)

İnsanın gülmesi üzerinden karakter analizi yapılan bölüm “Der-beyân-ı Hânde” bölümüdür. Toplam 2 beyitten oluşan bu bölümde beyitler arasında bir anlam bütünlüğü vardır. Öyle ki bir insanda eğer gülme çok olursa o insandan uyuşma, uygunluk bekleme çünkü tebessüm edebinin varlığını gösterirken kahkaha hayâsızlığın bir belirtisidir. Söz konusu beyitler şu şekildedir:

Kimde bisyâr olur ise hânde
Umma anda muvâfaqat sen de (Hâmdî, Ş.1/40)
Çün tebessüm edeb ‘alâmetidür
Kahkaha bî-hayâ emâretidür (Hâmdî, Ş.1/41)

İnsanın ayağı, ayak bileği ve topuğu üzerinden karakter analizi yapılan bölüm “Şıfat-ı İncik ve Ayağ ve Ökçe” bölümüdür. Toplam 4 beyitten oluşmaktadır. Bir kişinin ayağı küçük ve yumuşak olursa o kişi günahkâr ve zevkine düşkün bir kişiliğe sahiptir. Eğer bir kişinin adımı geniş olursa o kişi tedbirli ve düşünerek hareket eden bir kişiliğe sahiptir. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Küçük vü nerm olursa fâcir olur
Adımı giñ olan müdebbir olur
(Hâmdî, Ş.1/45)

Karşıt ve birbiri ile çelişen, çatışan durumlar üzerine oluşturulmuş bir bölüm olan “Der-beyân-ı Mu‘âraza” bölümünü 5 beyitten oluşmaktadır. Bir kişi hem köse hem de uzun boylu olursa o kişinin köseliği ile alay edilmeyeceği dile getirilmiştir. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Köse olsa boyı uzun meşelâ
Kösedür diyü ta‘n olunmaz aña
(Hâmdî, Ş.1/49)

“Der-beyân-ı Taşfiye” adlı bölümde insanın ruhu ve nefsi gibi soyut durumlar üzerine yazılmış beyitler yer almaktadır. Bu bölüm toplam 8 beyitten oluşmaktadır. Bu beyitlerde belirgin bir karakter analizi yoktur. İnsan nefsi ve ruhu üzerine söylenen beyitlerden biri şu şekildedir:

Nefs-i emmâre ola evşâfi
Zulm-ı zulmetden olmaya şâfi

(Hamdî, Ş.1/52)

Son olarak nasihat ve şikâyetleri içeren “Der-beyân-ı Naşihat ü Şikâyet” bölümü yer almaktadır. Genel olarak zamane insanının, dervişlerinin, âlimlerinin, şeyhlerinin iç acınası durumu gözler önüne serilmiştir. Karakter analizine bu kısımda pek yer verilmemiştir. Nasihat ve şikâyet içeren beyitlerden birkaçı şunlardır:

Başî açık harâmîdür gaddâr

Gitme anuñ yoluna sen zinhâr (Hamdî, Ş.1/75)

Niçe ‘âlimlerüñ budur ‘amili

Beg kapusunda aġarır şakalı (Hamdî, Ş.1/77)

Pendüm oldur hemîşe dervîşe

Düşmesün yok sözü ile teşvîşe (Hamdî, Ş.1/87)

Hamdullah Hamdî’nin Kıyafetname’si yukarıdaki beyitler ışığında incelendiğinde insanların ruhsal, fiziksel ve davranışsal özelliklerine göre detaylı incelemeler barındıran bir eserdir. Aynı zamanda devrinin sosyal yapısı hakkında da bilgiler içermektedir. Günümüzde şikâyet edilen insan davranışlarının neredeyse birebir aynısı o devirde de görülmektedir. Bu yönleriyle Kıyafetnameler ve Hamdullah Hamdî’nin Kıyafetname’si edebiyatımız ve kültürümüz için çok önemli kaynaklardır.

2.4.5. Lugazlar ve Muammalar

Lugazlar manzum bilmecelerdir. Konu edilen nesnenin veya olgunun özelliklerini söyleyerek ne olduğunun bulunmasını istemek amacıyla düzenlenen şiirlerdir. Bir çeşit söz oyunu da denilebilir. Lugaz köken olarak Arap edebiyatına aittir. Türk edebiyatına ise 15. yüzyılda İran’dan girmiş olup 18. yüzyılda en verimli çağını yaşamıştır (Pala, 2004: 291).

Lugazlar genellikle “Ol nedür ki/kim” gibi bir soruyla başlar ve bu şekilde ayrıyeten bir başlığa ihtiyaç duyulmadan söz konusu şiirin lugaz olduğu kolayca anlaşılır. Eğlendirici lugazların yanında dinî, fikhî konularla yazılan didaktik lugazlar da mevcuttur (Pala, 2004: 291).

Lugazın bir çeşidi olan muamma, bir ad sorulacak şekilde düzenlenmiş manzum bilmecedir. Muammalar ilk başlarda Allah'ın 99 adından biri için düzenlenmesine rağmen sonradan kişi adlarını konu almışlardır. Genellikle, beyit, kıt'a gibi küçük nazım şekilleriyle yazılırlar. Divanların son kısımlarındaki muammeyat başlığı altında sıralanırlar (Pala, 2004: 326).

Türk ve Fars edebiyatında muamma risalelerini yazmak bir gelenek halini almıştır. Öyle ki İranlı şair Mir Hüseyin Muammayı, ömrü boyunca muamma ile uğraşmıştır. Türk şairleri içinde ise Edirneli Emri alfabetik sıra ile her harften en az bir adet isim olmak 600'den fazla muamma söylemiştir (Pala, 2004: 326).

Mecmuada toplam 2 adet lugaz bulunmaktadır ve bu iki lugaz da 'Azîzî'ye aittir. Her iki lugaz da "Ol nedür kim" şeklinde soru ifadesi ile başlamış olup ipucu bilgiler vererek bir nesnenin veya olgunun bulunmasını amaçlamaktadır. Bu lugazlar, gazel nazım şeklinin kafiyelenişi ile yazılmıştır. Söz konusu lugazlar 'Azîzî'nin şiirlerine ayrılmış bölümde olup 195. ve 196. şiir numaralarında yer almaktadır.

2 lugaza ek olarak mecmuadaki 3 muamma da 'Azîzî'ye aittir. Mecmuada arka arkaya yazılmış olan bu muammalar 197, 198 ve 199. şiir numaralarında yer almaktadır.

Tablo 11: Lugazlar ve Muammalar:

Şairin İsmi	Nazım Türü	Şiir Numaraları
'Azîzî	Lugaz	195-196
'Azîzî	Muamma	197-199

2.4.6. Müfretler

Tek, yalnız, başı ve sonu olmayan beyit şeklinde tanımlanabilir (Pala, 2004: 339). Başka beyitlerle ilgisi olmayan ve bir şiir içinde yer almayan beyitlere denir. Bazen müfret bazen de fert olarak adlandırılabilir. Müfretlerin iki dizesi arasında kafiye bulunması şart değildir. Müfretler genellikle divanların son bölümlerinde yer alırlar (Pala, 2004: 151).

Mecmuada iki farklı şairden toplam 15 adet müfret yer almaktadır. En çok müfret sahibi olan ‘Azîzî’dir. ‘Azîzî’nin toplam 12 adet müfredi yer almaktadır. Diğer müfret sahibi ise Hâtîfî’dir. Hâtîfî’nin de toplam 3 adet müfredi bulunmaktadır.

‘Azîzî’nin müfretleri “Müfredât” adlı bir başlığın altında yer almaktadır ve mahlas bulunmamaktadır. Sadece bir müfredi müfredât başlığı altında yer almayıp ‘Azîzî’nin tarih kıt’alarından sonra yazılmıştır.

Hâtîfî’nin müfretleri ise “Ġazeliyât-ı Hâtîfî” başlığı altında Hâtîfî’nin gazelleri arasında serpiştirilerek yazılmıştır.

Tablo 12: Müfretler:

Şairin İsmi	Müfret Sayısı	Şiir Numaraları
‘Azîzî	12	174-184,201
Hâtîfî	3	248, 251-252

2.4.7. Rubai

Divan edebiyatında tam bir anlam ifade eden kendine özgü bir ölçüsü olan dört dizelik nazım biçimidir. Halk edebiyatındaki maniye benzemektedir. Fars ve Türklerin Arapça adıyla rubai, Arapların da Farsça adıyla dübeyt ya da çar-mısra dedikleri bu nazım biçiminde 1. 2. ve 4. Dize kendi arasında kafiyeli 3. dize serbesttir. (a a x a) Ancak iki beyitlik kıt’a biçiminde yazılan rubailer de vardır. Bunlar da (x a x a) şeklinde kafiyelenmektedir (Pala, 2004: 378).

İlk rubailer İran’da yazılmıştır. İlk defa Rudegi tarafından kullanıldığı düşünülmektedir. Hiç şüphesiz bu türün en büyük ustası Ömer Hayyam’dır. Hayyam dünyanın geçiciliğinden bahsederek dünyanın güzelliklerinden yararlanılmasının yollarını gösteren, amaçlayan rubailer yazmıştır. Mevlana’nın yazmış olduğu 1500 civarı rubai, rubai türünün Türk edebiyatında tanınmasına ve yayılmasına katkıda bulunmuştur (Pala, 2004: 378).

Mecmuada yer alan tek rubai ‘Azîzî’ye ait olan 185. şiirdir. Bu şiir ‘Azîzî’nin Müfredât başlığı altında yer alan müfretlerinin hemen ardında yer almakta olup

“Ruba‘i” başlığı altında yazılmıştır. Kafiyeleşmesi x a x a şeklindedir ve aruz vezni *fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*’dür. Konu olarak ise dünyanın geçiciliği ve herkesin son durağının mezar olacağı ifade edilmiştir. Herkesin son durağı mezar olacağı için yaşarken fırsat el verdikçe dünyanın lezzetini, zevk ü sefasını sürmenin gerekli olduğu anlatılmıştır.

2.4.8. Tahmisler

Tahmis beşleme olarak ifade edilebilir. Bir gazelin her beytinin başına başka bir şair tarafından aynı vezinde üç dize eklemek suretiyle meydana getirilen nazım biçimidir. Bütün dizeler aynı şaire ait olursa muhammes adını alır (Pala, 2004: 436).

Beyit düzeninden bend düzenine dönüştürülmesiyle ortaya çıkan tahmiste, başa eklenen dizeler kafiye yönünden her beytin ilk dizesine uymak zorundadır: aaa(aa), bbb(ba), ccc(ca)... vd. gibi. Tahmiste asıl beyit ile eklenen dizeler arasında bir anlam kaynaşması zorunludur. Buna ek olarak nasıl gazelin makta yani son beytinde şair kendi mahlasını söylüyorsa tahmisi yapan şair de son beyte eklediği dizelerin birinde kendi mahlasını söyler (Pala, 2004: 436).

Divan şiirinde en fazla işlenen musammat türü tahmistir. Hemen her şair kendinden önceki veya çağdaşı bir şairin seçkin bir gazelini tahmis etmiştir. Hatta kendi gazelini tahmis eden şairler bulunduğu gibi kaside tahmisi yapanlar da vardır (Pala, 2004: 436).

Tahmisler divanların musammat bölümlerinde yer alır. Edebiyatımızda en çok tahmis yazan şairler arasında Şeyh Galip, Beylikçi Arif, İzzet Molla, Leyla Hanım sayılabilir (Pala, 2004: 436).

Mecmuada iki farklı şairden toplam iki adet tahmis vardır. Tahmisi olan şairler Hâtemî ve Emrî’dir. Hâtemî, Şemsî Paşa’nın gazeline tahmis yazarken Emrî de Nişancı Paşa’nın gazeline tahmis yazmıştır. Her iki şiirin de kalıbı *mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün*’dür. Hâtemî’nin şiiri 318. Emrî’nin ise 320. şiir yani mecmuanın son şiiridir. Hâtemî’nin tahmisinin tamamı mecmuada mevcutken Emrî’nin şiirinin bir kısmı varak eksikliği nedeniyle mecmuada mevcut değildir. Eksik olan kısımlardan

gerekli görülen kısımlar Emrî Divanı'ndan alınarak mecmuaya eklenmiştir ve dipnotta belirtilmiştir.

Aşağıdaki tabloda mecmuada yer alan tahmisler tablo halinde gösterilmiştir. Bendlerin ilk 3 mısrası gazele sonradan eklenen kısımlar olup tahmisi oluşturan asıl dizelerdir. Bendleri son iki mısrası ise gazele ait olan dizelerdir.

Tablo 13: Tahmisler:

Tahmis Yazarı	Gazel Sahibi	Şiir Numarası	Şiirlerin İlk Bendleri
Hâtemî	Şemsî Paşa	318	Yisün şemşîrûññ zaḥmını Şîrâzî vü Kirmânî Olup bir bendeñe vir Yezd ü Ğazvîn ü Ğorâsânı Buyur ḥâke berâber idelüm Tebrîz ü Kâşânı Getürdi çünki bir bendeñ peyâm-ı fetḥ-i Şîrvânı ‘Înâyet itseñ olmaz mı aña şehr-i Bedaḥşânı
Emrî	Nişancı Paşa	320	Göründi luḥf-ı rûy-ı yâr mir’ât-ı semenlerde Zuhûr itdi ḥîrâm-ı ḳadd-i dilber nârvenlerde Oturma merdüm-i çeşmüm gibi beytû’l-ḥazenlerde Bahâr irdi şafâ kesb idicek demdür çemenlerde Ḥuşûsâ şalına yanuçca serv-i sîm tenlerde

2.4.10. Kaynaklarda Rastlanılmayan Şiirler

Mecmuada toplam 33 şairden 320 şiir bulunmaktadır. Bu 33 şair haricinde 290. şiirin hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir. Bu istisnai durum dışında diğer tüm şiirlerin hangi şaire ait olduğu belirlenmiştir.

320 şiirin birçoğu divan, mecmua ve makale gibi akademik kaynaklarda bulunarak karşılaştırılmış ve gerekli görülen farklılıklar dipnotta belirtilmiştir. Bunların dışında divan, mecmua ve makale gibi akademik kaynaklarda bulunamayan toplam 110 şiir mevcuttur. Bu şiirler de mecmuada olduğu kadarıyla okunmuş olup gerekli görülen bilgiler ve değişimler dipnotta belirtilmiştir. Aşağıdaki tabloda kaynaklarda rastlanılmayan 110 şiir, bu şiirlerin ait olduğu şairler, şiirlerin hangi nazım biçimiyle yazıldığı ve şiirlerin numaraları gösterilmiştir.

Tablo 14: Kaynaklarda Rastlanılmayan Şiirler:

Şairin İsmi ve Şiir Sayısı	Nazım Biçimi ve Şiir Numaraları
Hâtemî (3)	G.: 2
	K.: 266
	T.: 318
Hâverî (1)	K.: 91
Kâmî (2)	K.: 93-94
Sâ'î (37)	G.: 101-122
	K.: 284, 291
	Kıt.: 123-135 (tarih kıt'aları)
'Azîzî (2)	Tar.: 200
	Müf.: 201
'İlmî (10)	G.: 202
	K.: 292-295, 297-300
	Kıt.: 296
Şâdık (2)	G.: 203, 204
Gedâyî (2)	G.: 205, 206
Tîgî (1)	G.: 207
Misâlî (23)	G.: 208-210, 212-214, 216, 219-225, 227, 230, 232, 233, 235, 237, 242
	K.: 304, 305
Hâtîfî (11)	G.: 245-247, 249, 250, 253, 254, 256
	Müf.: 248, 251, 252
Hâlişî (7)	G.: 257-260
	K.: 308-310

Ḥubbî (1)	G.: 262
Derûnî (1)	K.: 264
Peykerî (1)	K.: 269
Medhî (2)	K.: 273, 274
Belirsiz (1)	K.: 290
‘İzârî (1)	K.: 307
Ḥükmî (1)	K.: 316
‘İşretî (1)	K.: 317

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN

3.1. Metnin Kuruluşuyla İlgili Açıklamalar

1. Şiirler ve beyitler “1,2,3,4,...” şeklinde numaralandırılmıştır.
2. Vezne uyması için ünlü düşmesi olan kelimelerde kesme işareti (‘) kullanılmıştır. Örneğin: *n’ola k’ola n’içün*.
3. Farsça kelimelerde karşılaşılan “vav-ı ma’dule” (v) şeklinde gösterilmiştir. Örneğin: *ḥ^vān, ḥ^vāce*.
4. Türkçe kelimelerin sonunda yer alan “b” harfleri “p” olarak yazıya aktarılmıştır. Örneğin: *varup, idüp, gelüp*.
5. Farsça “veş, āsā, vār” gibi son ekler kısa çizgi (-) ile ayrılarak yazılmıştır. Örneğin: *ḥabāb-āsā, şāne-veş*.
6. Mecmua içerisinde orta kısım ve derkenar müstakil olarak kendi içinde bir bütün oluşturduğu için metin kısmına mecmuanın orta kısmının okunması ile başlandı ve orta kısmın okunması tamamen bittikten sonra derkenar kısmına geçildi. Derkenar okunmasına geçildiğinde varak numaralarının yanına haşiye kelimesinin kısaltması olan “h” ibaresi konuldu. Örneğin: [5ah], [9bh]. Bu yöntemle derkenar ve orta kısımdaki şiirlerin kolayca ayırt edilmesi sağlandı.
7. Bir şiire ilk dipnot atandığında o dipnotta şiir numarası yer almaktadır. Aynı şiire tekrar bir dipnot atandığında şiir numarası olmadan sadece beyit numarası yazılmıştır. Buradaki amaç dipnotu mümkün olduğunca sade ve kullanışlı bir hale getirmektir.
8. Dipnotlarda bir beytin birinci mısrasını karşılamak için “a”, ikinci mısrasını karşılamak için “b” harfi kullanılmıştır. Örneğin, beşinci beytin birinci mısrası “5a”, ikinci mısrası “5b” şeklinde gösterilmiştir.
9. Mecmuada olmayıp bizim vezin gereği veya anlam gereği eklediğimiz heceler, ekler, kelimeler köşeli parantez “[ ]” içinde yazılmıştır. Yine mecmuada olmayıp divan,

mecmua, makale gibi akademik kaynaklardan alınan heceler, ekler, kelimeler gerekli görüldüğünde köşeli parantez “[ ]” içinde yazılmıştır.

10. Mecmua içerisindeki şiirler divanlardaki, diğer çalışılmış mecmualardaki, makalelerdeki ortak şiirlerle mukayese edilmiş ve bu mukayese sonucu gerekli görülen farklılıklar dipnotta belirtilmiştir. Tüm farklılıkların dipnotta gösterilmemesinin nedeni hem dipnotu sade ve kullanışlı bir hale getirmek hem de metni ön plana çıkarmaktır. Anlama, vezne, kafiyeye veya redife ters düşen durumlar dipnotlarda gösterilmiştir.

11. Dipnotta, doğru olduğu düşünülen, anlama ve vezne uygun olan hece, ek, kelime, tamlama veya mısra başta yazılmıştır. Yanlış olduğu düşünülen, anlama ve vezne uygun olmayan hece, ek, kelime, tamlama veya mısra ikinci sırada yazılmış olup araya iki nokta “:” konulmuştur. Örneğin: “elümde: elde”.

12. Çalışılmış olan bu mecmuanın inceleme kısmında *Times New Roman*, metin kısmında ise *Gentium Plus* yazı tipi kullanılmıştır.

13. Metin kısmı oluşturulurken çeviriyazı alfabesine uyulmuştur.

3.2. Mecmuanın Metni

1 [Ḥamdullah ḤAMDĪ]

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

[1a]	1	Eylerüm ol Kerīm’e ḥamd ü sipās Yok durur ni‘metine ḥadd ü kıyās
	2	Görmedi her ki gördi ‘ömr-i dırāz Ṭurna gözli olanda cür’et-i bāz
	3	Gözi büyüğüñ ıssı kāhil olur Küçük olsa ḥafif ü mühmil olur

---

1. Amil ÇELEBİOĞLU, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, s. 237.

1 Hamdullah Ḥamdī’ye ait olan “ḲIYĀFET-NĀME Lİ MERḤUMĪ’L-MAĠFŪRİ ḤAMDĪ ÇELEBĪ ‘ALEYH RAḤMETE’L-ĠAFŪR” adlı mesnevinin ilk beyiti olan bu beyit, Amil ÇELEBİOĞLU’nun *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* adlı kitabından alınarak eklenmiştir.

3b büyüğüñ: büyük olsa **M**.

- 4 Yumru olsa Һasūd u Һāyin olur
Mu'tedil bunlara mübāyin olur
- 5 Gök de olsa ne'üzü-billāh eger
Bu şıfatlar bulunmaz anda beter
- 6 Yokdur anuñ gibi olanda Һayā
Merd-i bed-Һūy olur daҺi Һod-rā
- 7 Göz kıpuqluğı mekre āyetdür
Dā'im olsa delīl-i cinnetdür
- 8 Kıpısı giç olursa bakışı süst
Ğilzet-i şab' ve cehli ola dürüst
- 9 Olur aşvel mu'ānid ü cebbār
Bire bir diyesin kılur inkār
- 10 Çün göz ağında ola noşta-i zerd
Olur ol 'ayn-ı renc ü māye-i derd
- 11 Şol kişinüñ ki tīz ola nazarı
Uğruluğ ile mekr ola Һünery
- 12 Ger bunuñ birle küççük ola gözi
'Aleme fitne vü belādur özi

5a gök de olsa: gök olursa **AÇ**

5b bulunmaz: bulunur **AÇ**

6a yokdur: olmaz **AÇ**

6b merd-i: çatı **AÇ** // daҺi **M.** aceb **AÇ**

7a cinnetdür: Һıffetdür **AÇ**

8 Beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

9b bire bir diyesün: birdür yek bire **M.**

10b Olur ol 'ayn-ı renc ü māye-i derd: 'Ayn afetdür andan eyler Һazer **M.**

11b ola: olur **AÇ**

12a küççük: küçük **M.** // gözi **M.** basar **AÇ**

12b -dur özi: o yiter **AÇ**

- 13 Her ki oğlan gibi ola nazarı
Đande eyler gibi olsa başarı
- 14 'Ömri uzunluğına āyetdür
İ'timād itmesün ħamađatdür
- 15 Çün ecel okun ata kıavs-ı kıader
Başaruñ bu delāletini başar
- 16 Çeşm-i zībā budur ki ekhel ola
Cümle evşāf anuñ ā'del ola
- 17 Kıubbe bakışları göñül apara
Nāz u şīvesi yürek kıopara
- Der-beyān-ı Rüy-ı İnsān**
- 18 Yüzi büyük her işde kāmildür
Küçük olsa denī vü mühmildür
- 19 Ger mülahħam olsa ğılzetdür
Yumrı olursa cehl ü sıkıletdür
- 20 Çün göresin anı ki zerd ü naħīf
Mekr ider şāħibine olma ħarīf

17a kıubbe: kıırpma AÇ

17b naz u: nazı AÇ

Başlık: Der-beyan-ı rüy-ı insan: Şıfat-ı yüz AÇ

18a her: bir AÇ // kamildür M.: kahil olur AÇ

18b mühmildür: mühmil olur AÇ

19a olsa: olursa AÇ // ğılzetdür M.: ğılzet olur AÇ

19b sıkıletdür: sıkılet olur AÇ

20a anı ki: ki yüzi AÇ

20b ider şāħibine: odundan kıaçarsañ AÇ

- [1b] 21 Her kimiñ kim yüzi olursa ʔavıl
Bi-ḥayālîk nişānıdır anı bil
- 22 Yüzi ol ādemüñ ki ola dırāz
Da'vāsi çoğ olur unutmazı az
- 23 Ekşi yüzlüde acı söz çoğdur
Egri yüzlüde bir güzel yoğdur
- 24 Güzel oldur derünü sāde ola
Yüzi gül gibi hem güşāde ola
- 25 Eyü yüzde bu vaşf olur kāfî
Mu'tedil ola cümle evşāfı
- Der-beyān-ı Bīnî ve Dehān**
- 26 Burnı ol kimsenüñ ki ola dırāz
Ḥiffet-i 'aqlı anuñ olmaya az
- 27 Ağzına burnı ucu olsa yağın
Şer odur aña karşı ʔurma şağın
- 28 Her ki burnı delügi vāsi' ola
Ḥased ü kibr ü ḥışmı cāmi' ola

---

21 Amil Çelebioğlu'nun yayınlamış olduğı Kıyafetname'de bu beyitin yerinde farklı bir beyit bulunmaktadır. Beyit şu şekildedir:

Haşşa kim boynı dağı olsa nizār
Felek ola anuñ gibi ğaddār

22 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

23b bir güzel: ʔoğruluk AÇ

24a güzel: ādem AÇ

24b yüzi: şüreti AÇ // hem: - AÇ

25a yüzde: yüze AÇ

Başlık: Der-beyān-ı Bīnî ve Dehān: Şıfat-1 Burun AÇ

26a ol kimsenüñ ki: anuñ ki ince AÇ

27b şer: şir AÇ // şağın: hemīn AÇ

- 29 Olsa burnı alıklı insanuñ
Öykesi öykenine sıgmaz anuñ
- 30 Burnı yaşı cimā'a lāzım olur
Ağızı büyük dilīr ü mudim olur

Şıfat-ı Dehen

- 31 Deheni teng egeri behcetdür
avf-ı albe velī 'alāmetdür
- 32 Bulmayasın ili ararsañ eger
Egri ağızlularda toğrı aber

Der-beyān-ı Suan-ı Ādem

- 33 Her kimuñ ğunne ile ola sözi
Amak u kibr ü kīne ola özi
- 34 İnce vü tīz olursa cāhil olur
Bī-ayā ve yalanda kāmil olur
- 35 Ehl-i şirret olur dimiş hükemā
'Avret ünli er ü er ünli nisā
- 36 Sözde cünbişde her ki sāri' ola
Fikr vü fehmi ber-ı lāmi' ola
- 37 Gi olursa olur abī'atı gi
Ancılayın kişi igen hī olur

---

29 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil elebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

Başlık: Bu başlık mecmuada yer almamaktadır. Amil elebioğlu'nun eserindeki tasnif esas alınarak oluşturulmuştur. // Şıfat-ı Dehen: - **M**.

32 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil elebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

Başlık: Der-beyān-ı Suan-ı Ādem: Şıfat-ı Āvāz **A**

33b ola: olur **A**

34 olursa: ünli **A**

35 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil elebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

37a olur abī'atı gi: abī'atı gi olur **M**.

37b Ancılayın kişi igen hī olur: hem-dem olma cihānda gevdene hī **A**

- 38 'Āli- himmet olur bülend-āvāz
Kışa ünlilerün yürekleri az
- 39 Şavtı yoğun olursa insanuñ
Hulkı bed haşmı çoğ olur anuñ
- Der-beyān-ı Hande**
- 40 Kimde bisyār olur ise hūnde
Umma anda muvāfaqat sen de
- 41 Çün tebessüm edeb 'alāmetidür
Kahkaha bī-ḥayā emāretidür
- Der-beyān-ı leb**
- Şıfat-ı İncik ve Ayak ve Ökçe**
- [2a] 42 Saķı yoğun olanda yoķdur edeb
Bī-ḥamākat olursa olmaz 'aceb
- 43 Ökce kalıñlıđı şecā'atdür
Riķkat ü ğilzete 'alāmetdür
- 44 Ayağı etlü olsa bir kişinüñ
Cevr ü cehl ola ḥāşılı işinüñ
- 45 Küçük vü nerm olursa fācir olur
Adımı ğiñ olan müdebbir olur

---

38 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

39 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

40a kimde : kande AÇ

Der-beyān-ı leb: Mecmuadaki varak eksikliği nedeniyle bu başlık altındaki beyitler ve toplam olarak 30 beyit eksik kalmıştır. Bu beyitler Amil Çelebioğlu'un kitabında mevcuttur.

Şıfat-ı İncik ve Ayak ve Ökçe: Mecmuadaki varak eksikliği nedeniyle bu başlık mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

42a saķı: baldırı AÇ // olanda yoķdur: olsa olmaz AÇ

42b olursa olmaz: olsa ola M.

43b riķkat ü ğilzete: riķkati ğilzete AÇ

Der-beyān-ı Mu'āraza

- 46 Cem' olunsa delāyil-i ezdād
İ'tidāl ide mecma'ın ābād
- 47 Çün bilindi bu cümle delīl
Birbirine mu'ārızı daħi bil
- 48 Zıdd ola birbirine çün şıfatın
Olur āyetleri daħı zıddeyn
- 49 Köse olsa boyı uzun meşelā
Kösedür diyü ta'n olunmaz aña
- 50 Çün yüzi daħı ola nūrāni
Añladı ehl-i dīde nūr anı

Der-beyān-ı Taşfiye

- 51 Bu 'alāyim ki oldı cümle beyān
Çamu evşāf-ı nefse oldı nişān
- 52 Nefs-i emmāre ola evşāfı
Zulm-ı zulmetden olmaya şāfı
- 53 Kimisi seg-şıfat kimi şeytān
Kimisi gāv şūretā insān
- 54 Nefs-i levvāme olsa ola dü-rū
Geh mülāyim ola gehī bed-ħū

Başlık: Der-beyān-ı Mu'āraza: Beyān-ı Mu'āraza AÇ

46 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

47 Bu beyit Amil Çelebioğlu'nun kitabında yer almamaktadır.

48 Bu beyit Amil Çelebioğlu'nun kitabında yer almamaktadır.

Başlık: Der-beyān-ı Taşfiye: Beyān-ı Taşfiye AÇ

51a oldı cümle: cümle oldı AÇ

51b çamu: bil ki AÇ

52 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

53 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

54b geh mülāyim ola gehī: gāh ola nīk-vaşf geh AÇ

- 55 Çün ola muṭma'inne nefsi beşer
Şulḥa döne fesādı ḥayr ola şer
- 56 Rūḥı muṭlaḳ olursa insanuñ
Bu muḥaḳḳaḳ ki ḳaydı yoḳdur anuñ
- 57 Terk idüp cümle varı var oldı
Cümle aḡyārı aña yār oldı
- 58 Bī-nişāndur aña nişān olmaz
Lā-mekāndur aña mekān olmaz
- Der-beyān-ı Naşihat ü Şikāyet**
- 59 Şimdiki demde gitdi ḥayra nişān
Şer bulunur cihān içinde hemān
- 60 Şüretā Yūsuf olan insanuñ
Sīret-i ḥūyı gurga beñzer anuñ
- [2b] 61 Āh elinden zamāne ādemīnüñ
Ki göge irdi burnı eñ kiminüñ
- 62 Ḳamunuñ işi kibr ü kīn ü ḥased
Ḳalebi ādemi ve ḳalbi esed
- 63 Her biri söze gelse kāmildür
Cümle taḥşīl olara ḥāşıldur

55b fesādı: fesad ü AÇ

56b bu muḥaḳḳaḳ ki ḳaydı yoḳdur: ḳaydı olmaz bu ḥayr u şerr anuñ AÇ

57a oldı: olur AÇ

57b aḡyārı: aḡyār AÇ // oldı: olur AÇ

58b lā-mekāndur aña mekān: zātı vaşfi anuñ beyān AÇ

Başlık: Der-beyān-ı Naşihat ü Şikāyet: Amil Çelebioḡlu'nun yayınlamış olduḡu Kıyafetnāme'de Şikāyet ve Naşihat kısımları ayrı başlık altında incelenirken mecmuada bir başlık altında toplanmış.

61a āh: - M.

- 64 Cümlesi ma'nada behīme-'amel
Bil ki direm olara belhum ağall
- 65 Zemm iderler cefā-yı sultānı
İçlerinde vefā ider kıanı
- 66- Kamunuñ da'vāsı budur iy yār
Leyse fi'd-dāri ğayrinā deyyār
- 67 Zāhir olan arada da'vādur
Ĝāyib oldı Şu iş ki ma'nādur
- 68 Niçeler var ki Őeyħ adın taķınur
Yer ħarāmı vü Şübheden Őaķınur
- 69 Dā'imā kendüsine mādiħdür
Kendüden ğayrı cümle kıadiħdür
- 70 Senden alur sözi vü saña Şatar
İŞ budur ükl ü me'küli bile kıatar
- 71 Çün diyesin ki bizi kııl vāķıf
Dir ki *men lem yezuķ lem ya'rif*
- 72 Yoķdur inkārımız bu söze velī
Çün 'alāmet olur velīde velī
- 73 Anadan toĝmadın atalık ider
Kör olan nice rehnümālık ider
- 74 Baş açar göñlü sevmedügi yire
Vāķıf olmaz kıazā ile kıadere

64a cümlesi: İlle AÇ

66b *Leyse fi'd-dāri ğayrinā deyyār*: Dünyada bizim gibisi yoktur.

67b oldı Şu: ammā ol AÇ

68 68-79 arasındaki beyitler Amil Çelebioĝlu'nun yayınlamış olduĝu Kıyafetnāme'de mevcut deĝildir.

71b *men lem yezuķ lem ya'rif*: tatmayan bilmez

- 75 Başı açık harāmīdür ğaddār
Gitme anuñ yoluna sen zinhār
- 76 Niçeler var ki ehl-i kisvetdür
İşleri birbirini ğıybetdür
- 77 Niçe ‘ālimlerüñ budur ‘amili
Beg çapusunda aġarır şaçalı
- 78 Yüz karası ile şaçı aġarur
Varlığı yok hevāda yile virür
- 79 Gerçi da’vāsı istikametdür
Līk hāli anuñ seķāmetdür
- [3a] 80 Ğayrı ko Ğamdi halüñe nazār it
Sa’y idüp kendü sengüñi güher it
- 81 Kendü gözüñdeki sütünü gider
Ğayr gözdeki çöp gözüñe nider
- 82 Her ki ister kadīmī dil-dārın
Virmesin māsivāya dil dārın
- 83 Pendüm oldur aña kim t̄alibdür
Ğalkı terk itdi Ğaķķ’a rāġıbdur
- 84 Gey şaķınsun ‘aķīde gencini
Bād-ı ilhāda virmesün dīni
- 85 Ehl-i sünnet sevād-ı a’zamdur
Ol sevāduñ şırātı muħkemdür

---

78 Bu beyit AÇ’de yoktur. // yüz: yüzi M.

81b ğayr: ğayri AÇ

83b ğalkı: ğalk M.

- 86 Her kimüñ hizbi ol cemā'atdür
'Ākıbet tekye-gāhi cennetdür
- 87 Pendüm oldur hemīşe dervīşe
Düşmesün yok sözü ile teşvīşe
- 88 Beklesün şeyhın elde söz çok olur
Halka uymasun elde nūr yok olur
- 89 İy kamu kâşıda olan maqşūd
Vey kamu 'ābide olan ma'būd
- 90 Çünkü lütfuñdan irdi bize vucūd
Bizde 'ilm olmadın dağı mevcūd
- 91 Şimdi kim fazluña dutarız ümīd
Bizi hāşā ki kılasın nevmīd
- 92 Evvel āhir çü senden oldı kerem
Senden āhir sa'ādetin dilerem
- 93 'Ayn-ı 'afvuñla ol bize nāzır
Sözümüz budur evvel ü āhir

2

Ġazel-i HĀTEMĪ

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Ġonceler āteş kaba-yı şīveyi kıldı resim
Cümlesin gördüm o gülgün cāmeler hep bir kesim

86a hizbi: cüz'i **AÇ**

87 87-88 beyitleri Amil Çelebioğlu'nun yayınlamış olduğu Kıyafetnâme'de yer almamaktadır.

89b Vey kamu 'ābide olan: 'ābidi nūra garķ iden **AÇ**

91a dutarız: tutaram **AÇ**

92a Evvel: evvel ü **M.**

93 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

2.1a kıldı: kendüye **M.**

- 2 Görmemişdür çeşm-i bīnā bu leṭāfetde perī
Yā mücessem rūḥ yā kāfūrcıdır ol cisim
- 3 Şeh-levend ü dil-pesendini sever gön̄lüm benüm
Gerçi olur nāz-perver 'işvegerler niçe kısım
- 4 'Aşık olan yārını bilmez ne ad ile aña
İsm olursa dilbere bārī 'Alī Şāh olsa ism
- 5 **Hātemī** ḥār-ı cefānuñ zaḥmı kār itmez baña
Gülşen-i bāğ-ı vefādur ol nihāl-i nev-resim

[3b]

Gazeliyāt-ı ÜMİDİ

3

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Kāmetüñ gibi kanı naḥl-i dil-āra cānā
Leblerüñ gibi ya bir ağıza gelmiş ḥelvē
- 2 Kaṭre-i eşk-i teridür görinen şanma ḥabāb
Acıyup gözlerimüñ yaşına ağlar deryā
- 3 Gice meyḥānede mestāne toḫındum ḥayli
Münkesir olsa n'ola ḥāṭır-ı cām-ı şaḥbā
- 4 Ḥaylī dil-teng idi ḥasret-i la'lüñle bugün
Ġonçe-i bağı gelüp açdı birez bād-ı şabā
- 5 Tīğüñ ile kafese döndi ten-i şad-çākım
Ṭūṭidür anda ḥayāl-i ḥaṭ-ı sebzüñ güyā
- 6 Şimdi dīvānum ile Hüsrev-i mülk-i nazmam
Defter-i şi'ri **Ümīdī** n'ola dürse şu'arā

---

3. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.1, s. 158

3b olsa n'ola: oldı birez D.

5a ten-i: dil-i D.

4 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Zülf-i pür-çinüñde hāl-i 'anberinüñ dil-berā
Bir megesdür düşdi dām-ı 'ankebūta gūyiyā
- 2 Mā-cerā-yı dīdemi ağladığıyçün dil-bere
Eşk-i çeşmüm egnüme geydürdi bir gül-gün kabā
- 3 Dīde kaşrını harāp itse n'ola āb-ı sirişk
Hāne kim bünyādı āb üzre ola almaz beķā
- 4 Yād-ı la'lüñle bu gam-gīn hātırur bulur şafā
Kim şarāb-ı nāb iy gül-çihre olur ğam-zedā
- 5 İy **Ümīdī** hāk olursam rāh-ı kūy-ı yārda
Çeşmine ehl-i cihān ide ğubarım tūtiyā

5 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ka'beden yüz çevirüp iy şanem-i hūr-liķā
İşigüñ cānibine döndi bugün kıble-nümā
- 2 Ruḫı şeftālūsini öpmege virmez ol şūḫ
Būstān-ı ser-i kūyında biñ olsa ayvā
- 3 Naḫl-i bālāsını seyr ideli ol Sidre-ķadūñ
Ġāyet alçaķ görünür oldu nihāl-i Tūbā
- 4 Leb-i cānāne tolanur diyü bezm-i meyde
Cām-ı şahbāyı bugün ortaya aldı zurefā

---

4. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.3, s. 160

2a ağladığıyçün: ağladımçün D.

5. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.4, s. 161

- 5 Yitürüp bāde-i 'aşk ile **Ümīdī** 'aqlın
Mest olup düşdi bugün halk-ı cihāna rüsvā

6 [ÜMİDİ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[4a]

- 1 Gözine hāk-i pāy-ı nūr-baḥşuñ kuḥl ider kevkeb
'Aceb mi görse iy meh-rū karañu giceler kevkeb
- 2 Gice bir tīg içürdi dest-i āhım miğfer-i çarḥa
Şaçıldı her yaña odlar degüldür iy kamer kevkeb
- 3 Seḥergeh mīl çekse çeşmine tañ mı şeb-i ḥāver
Gice hāl-i 'izār-ı yāra turmaz göz kıpar kevkeb
- 4 'Uṭārid levḥa-i māh üzre yazdı misk ile nüşā
Meger göz degmiş eylerken aña nā-geh nazār kevkeb
- 5 **Ümīdī** hıdmet-i hāk-i der-i dildāra 'azm itmiş
Taḫınmış gūşına dün gice bir 'ālī güher kevkeb

7 [ÜMİDİ]

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Zülf-i pür-çīni sünbül-i pür-tāb
Rū-yı rengīni lāle-i sīr-āb
- 2 Sünbül-i zülf-i yāra irmek için
Dökilür saçılur müdām gül-āb

---

6. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.10, s. 167 // İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*'nda bu gazelin Bākī'nin 17. gazeline nazire olarak yazıldığını söylemektedir.

2b iy: ay D.

3a çeşmine tañ mı şeb: çeşmine n'ola şeh D.

7. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.9, s. 166

- 3   Ȧam-i ebrū-yı yār ehl-i derde
Zāhidā saña gūşe-i mihrāb
- 4   Ȧāl-i Hindūña kıldılar teşbīh
Şevkden rakşa girse n'ola ḥabāb
- 5   Demidür āsitān-ı meykedeye
Düşegör iy **Ümīdī** mest ü ḥarāb

8 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1   Māh dirlerse melā'ik saña ger itme 'aceb
Āfitābum kişiyे gökden iner çünkü laḳab
- 2   Tatlu kıl ağzumu dirsem şeker-i la'lüñ ile
Ağzumuñ dadını ol dem virür ol şīrīn leb
- 3   Nice olmaya anuñ cān ile dil ḥayrānı
Lebi dilber lebidür ḥāl-i ruḥı müşkīn ḥab
- 4   Virme yüz ḥaṭṭuña zülfüñ gibi gel başuñ için
Rūmı ayaklamasun pādişehüm ceşş-i 'Arab
- 5   Tağlar deñlü **Ümīdī** gama ṭākat getirür
Taşdan mı yüregi bilmez in anuñ yā Rabb

3a ḥam: cem M.

4b ḥabāb: zübāb D.

8. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.8, s. 165

9 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[4b]

- 1 Çün karar itmez binā-yı āsumān-ı nüh-ķıbāb
Çünkü āb üstündedir bünyādı manend-i ħabāb
- 2 Şalmadıysa baħr-i emvāc-ı belāya rūzigār
Zevraķ-ı çarħuñ ya eṭvārında n'eyler inķılāb
- 3 Ĥā'il olmaz pertev-i ruħsāruña zūlf-i siyāħ
Şu'le-i māh-ı şeb-efrūza seħāb olmaz ħicāb
- 4 Bend-i zūlf-i yārda vaşlın recā eyler göñül
Kim şeb-i Ķadr içre olurmuş du'ālar müstecāb
- 5 İy **Ümīdī** çün ħarāb eyler bizi āħir felek
Nūş idüp cām-ı şarābı olalum mest ü ħarāb

10 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Nūş ider yār ile ol ĝonçe-dehen cām-ı şarāb
Demidür āhum ile olsa ciger dūde kebāb
- 2 Çeşme geldükce ħayāl-i leb-i dilber yāruñ
Düşer arada yaşım ķatrelereinden şeker āb
- 3 Bülbül-āsā n'ola eylerse şurāħī nāle
Gül gibi çünkü varur elden ele cām-ı şarāb
- 4 Gülsitān-ı dile aķıtmaĝa āb-ı tīĝuñ
Cā-be-cā şerħalarum sīnede oldı mīzāb

---

9. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.12, s. 169

1a āsuman-ı nüh ķıbāb: āsumānda āfitāb D.

10. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.13, s. 170

- 5 Būstān-ı ser-i kūyın ʔolanur ol servūñ
İy **Ümīdī** demidür ʔıkısa gözümdeñ seyl-āb

11 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Rūz-ı 'ıyd oldı yine bindi ayağa mey-i nāb
Kıl ü käle demidür başlar ise ʔeng ü rebāb
- 2 Bir iki gün n'ola görünmedi ise cānā
Nice gelsūñ eli boş meclisūñe cām-ı şarāb
- 3 Bezm-i rindān-ı şafāya hele ışıñdı birez
Gerʔi kim niʔe zamān idi şovumışdı kebāb
- 4 Cür'a-i encüm-i raşşān ile eyler cevelān
'ıydgāh içre perī-ʔihreler ile dōlāb
- 5 Devlet el virmiş iken ʔurma **Ümīdī** yāruñ
Dest būsına seherden yūri var eyle şitāb

12 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Nūş idüp gülşende cām-ı la'l-i cānānı dūrüst
Mest olup ʔāk itdiler gonʔe girībānı dūrüst
- 2 ʔözmedin bend-i ser-i zūlf-i 'abīr-āsālaruñ
Şāne miskīnūñ bugün ʔalmadı dendānı dūrüst

---

11. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.14, s. 171

12. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.17, s. 175 // İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*'ndan bu şiirin Bākī'nin 22. gazeline nazire olduğunu söylemektedir.

[5a]

- 3 Nice t̄ir-endāz olur ğamzeñ ki iy aşı kemān
Ş̄iše-i albi deler her laħza peykānı d̄ürüst
- 4 Rāh-ı k̄uy-ı yārı utmuş ħār u ħāşāk-ı belā
Yirid̄ür şeydālaruñ almasa dāmānı d̄ürüst
- 5 Ħüsrev-i mülk-i me‘ānid̄ür **Ümīdī** ākerüñ
Yazılırsa yirid̄ür aħkām-ı d̄ivānı d̄ürüst

13 [ÜMİDİ]

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Cām ekdi lebüñ görüp ħaclet
ızarup geldi beñzine ħumret
- 2 Sākin oldı birez ħavādiş-i dehr
urmasun cām eylesün ħareket
- 3 Kim baardı yüzüne āyinenüñ
Ruħlaruñ virmese aña şüret
- 4 Leblerüñ yādına şarāba varup
Mey-fürüş eyledi bize ħürmet
- 5 ‘ıyd-ı vaşluñ müyesser olmayıca
Rūze-i hicre eyledik niyyet
- 6 İelim bezm-i ğamda ħūn-ı dili
Görelim tā neye varur şoħbet

12.5b yazılır[sa]: yazılır **M.**

13. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.15, s. 172

2 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümīdī Divanı’ndan alınarak eklenmiştir.

4 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümīdī Divanı’ndan alınarak eklenmiştir.

5b hicre: hecrüñe **M.**

6 Bu beyit Ümīdī Divanı’ndaki 15. Gazelde 3. sırada yazılmışken mecmuadaki gazelde ise 6. sırada yazılmıştır

- 7 Şundı pîr-i muġān **Ümîdî** ayaġ
Eyledi gerçek er bize himmet

14 [ÜMÎDÎ]

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Gözüm yaşına ol la'l-i leb-i sîr-âb olur ba'is
Dem-â-dem kana iy sâķî şarâb-ı nâb olur bâ'is
- 2 Semâ'a girse n'ola cām-ı meyden zâhid-i hüşyâr
Ki rakş-ı zerreye ħurşîd-i 'âlem-tâb olur bâ'is
- 3 Şurâĥî nâlesi artmaġda her dem cām-ı şahbâdan
Fiġān-ı 'andelîbe çün gül-i sîr-âb olur bâ'is
- 4 Firāk-ı dürr-i dendānuñla cārî gözlerim yaşı
Bu baĥr-i bî-kerāna ol dür-i nâ-yâb olur ba'is
- 5 Vücūdum ħānesin virür **Ümîdî** seyle gözyaşı
Fenâ-yı dâr-ı bî-bünyāduma ol âb olur ba'is

15 [ÜMÎDÎ]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Ĥalka-i zülf-i dil-ārâdan geç
Gel dilâ bu ħurî sevdâdan geç
- 2 Meded iy tîr-i ġam-ı ġamze-i yâr
Kerem eyle dil-i şeydâdan geç

---

14. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.18, s. 176

3a nâlesi D.: nâle M. // artmaġda her dem M.: artursa n'ola D.

15. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.19, s. 177

- [5b]
- 3 Bezm-i 'işretde çeküp cām-ı meyi
Zevrağ ile yüri deryādan geç
- 4 İrüp iy nāle der-i cānāna
Çenber-i çarḡ-ı mu'allādan geç
- 5 Bir daḡı ağızuña alma cāmı
İy **Ümīdī** mey-i ḡamrādan geç

[5b] 16 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Dil ŧeb-i tārīk-i ġamda nice itsün imtizāc
Bir gözi kanlu sirişk āh ise bir āteř-mizāc
- 2 İy şabibim çeşm-i bīmāruñ gibi dil ḡasteyem
şerbet-i la'l-i řifā sāzuñla gel eyle 'ilāc
- 3 Mürşid-i pīr-i muġāna ehl-i 'aşğ olup mürīd
Na'l kesmüş farķına her biri geymiş dāl-tāc
- 4 Bād-ı āhum gökde řandīl-i mehī söyündürür
Āteř-i sīnem yaķar bezm-i kevākibde sirāc
- 5 İy **Ümīdī** lebleri vaşfın gören şi'rümde dir
Āb-ı ḡayvān ile bulmış şehd ü şekker imtizāc

17 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Devr idüp meclisi biñ nāz ile rindāne řadeḡ
Sāķiyā döndi bugün ḡaylice yārāna řadeḡ

---

16. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.20, s. 178

17. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.21, s. 179

- 2 Şem'-i kâfûrını çün dikdi şurâhî bezme
Şubha dek olsa n'ola üstine pervâne kadeh
- 3 Çarhdur meclis aña halka-i rindân hâle
Mey-i nâb ile ne beñzer meh-i tâbâna kadeh
- 4 Pertev-i 'aks-i 'ızaruñla gıce meclisde
Sâkiyâ döndi yine şem'-i fûrûzâna kadeh
- 5 Bûse-i la'lin idüp yine **Ümîdî** ikrâr
Sâkiyâ tûrdı bugün 'ahdine peymâna kadeh

18 [ÜMİDİ]

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Nüş eyledükce kânum olur la'l-i yâr sürh
Gördükce nâr-ı âhum olur ol 'ızar sürh
- 2 Bezm-i cemâle her biri bādām-ı sürh olur
Olsa şarâb-ı nâb ile çeşm-i nigâr sürh
- 3 Ol Yûsuf-ı cemâle harîdâr olup yine
Şalmış çemende çînine gönçe hezâr sürh
- 4 Bâb-ı kitâb-ı 'aşkuñı yazmağa bir faşıl
Hûn-ı cigerden eyledi dil yâdigâr sürh
- 5 Virse şikest pençe-i mercâna yiridür
Hinnâ ile kılup elin ol şivekâr sürh
- [6a] 6 Şanma **Ümîdî** egnüme geydüm libâs-ı al
Hûn-âb-ı gamla oldı bu cism-i nizâr sürh

5a la'lin idüp yine Ümîdî: la'lin Ümîdîye dün idüp D.

18. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.22, s. 180

3b çînine: ceybine D.

4 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümîdî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

19 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Şayd itdi gönlümi yine bir turre si kemend
Zülf-i siyāhın itdi anuñ gerdenine bend
- 2 Beñzer ğazāl-i çeşmüñi kıлмақ diler şikār
Şayyād-ı zülfüñ almış ele 'anberīn kemend
- 3 Hıvfum odur ki dil döke la'l-i nigāruma
Yoħsa lebin dehāna alurdum niteki қand
- 4 Zāhir olur mıyıldı duħān-ı hatt-ı 'izār
Nār-ı ruħuñda yaқmasa hālüñ eger sipend
- 5 Kimdir **Ümīdī** dir iseñ iy şūħ u şivekār
Bir derdmend ü bī-kes ü bī-çāre müstemend

20 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Dāğ yaқup gice bāzūsına ol şāh-levend
Қolına baғladı bir hūb güzel bāzū-bend
- 2 Berş ü afyūn-ı gamuñ hayli yubūset virdi
Leb-i nābuñ demidür şunar ise aғzuma қand
- 3 Nağme-i muṭrıb-ı dem-sāz ile pürdür gūşum
Nāşihā anuñ için қulaғuma girmez pend
- 4 Nāvek-i ğamzelerüñ sīnede bulduқca şikest
Rişte-i cān-ı hazān ile қılır dil peyvend

---

19. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.24, s. 182 // İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı'nda bu gazelin Bākī'nin 34. gazeline nazire olarak yazıldığını söylemektedir.

20. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.28, s. 187

5 Haqq bu kim bu g zel-i p ke naz r olmaz hi
İy  m d  n'ola erb b-ı saf  kılsa pesend

21 [ M D ]

fe'il t n fe'il t n fe'il n

1 H srev   alemi t td  fery d
S yle Ő r n dehen n k lsun d d

2 Yile vird n ol iki g s n 
N zen n  mr mi k ld n ber-b d

3 H ne-i dilde g r p d zd-i g m 
N leler k lsa  aceb mi fery d

4 O kaşı y  dile bir t r urd 
Old  c nımda yine za m[1] ziy d

5 H ka-i zikre gel r diy  seni
Hayli d ndi y ridi d n z hh d

6 K dd-i b l n  olup aŐ fte
D st m ta lara d Ődi ŐimŐ d

[6b]

7 Meh-i nev Şanma g r p Őevk nden
T Őesin g klere atd  Ferh d

8 Leb-i h nd nu n ile c n viren n
G reyin r h-ı rev n  ola Ő d

---

21. İbrahim Etem BUYRUK,  m d  Divanı, G.25, s. 183

2 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır.  m d  Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

4b za m[1]: za m M.

8 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır.  m d  Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

- 9 Kul olalı [bu] **Ümîdî** bendeñ
Başına oldu efendi āzād

22 [ÜMÎDÎ]

mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

- 1 Revā mı Bîsütünda eyleyüp yād
O şîrîn şekli yaza taşā Ferhād
- 2 Şalınmış nāz ile şahn-ı çemende
Nihāl-i servi taḥrîk eylemiş bād
- 3 Saña olmaz müşābih naḳş-ı ḥūrî
Ne deñlü virse şüret aña Bihzād
- 4 Leṭāfet bulmayup serv-i çemende
Nihāl-i ḳaddüñe toḡrıldı şimşād
- 5 **Ümîdî** nüş idüp her dem mey-i telḥ
Bu cām-ı ser-nigündan alalum dad

23 [ÜMÎDÎ]

mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

- 1 'İzaruñ şevḳine dil yandurup 'ud
Belā bezminde ḳıldı yirini od
- 2 Yaşum bārānı āḥir ḳıldı peydā
'İzaruñ āteşinden 'anberin dūd

9a ḳul: ḳuluñ D.

22. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.23, s. 181

23. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.26, s. 185

23.1a 'ud D.: — M.

- 3 Buḥūr itmez ruḥuñda çünki ḥālūñ
Nedür yā ol duḥān-ı ‘anber-ālūd
- 4 Lebüñde ḥaṭṭ-ı sebzüñden eṣer yok
N’ola dirsem aña ḥelvā-yı bī-dūd
- 5 ulı olurdum ol ūāhıñ **Ümīdī**
Raıbi ḥıdmetinden ılsa merdūd

24 [ÜMİDİ]

mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

- 1 Ümmīd-i pāy-būsuñ ile iy nihāl-ad
aldı ayakda ‘āūı-ı bī-çāreler meded
- 2 İren ūafāya miūkale-i ‘aū-ı pāk ile
Āyīne gibi geyselur egnine nemed
- 3 Bezm-i ūafāda sākī-i sīmīn-i ‘izārdan
İrdi elüme sāgar-ı ūahbā yeden biyed
- 4 Sīnemde mevc-i baḥr-i belādur her üstüḥvān
Kim yir yir anda penbe-i dāgum durur zebed
- [7a] 5 Baḥş eyledükce Ka’be-i kūy-ı nigārdan
Eyler **Ümīdī** iūiği aūın añun sened

25 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilatün fe'ilün

- 1 N'ola 'uşşaka gelürse o leb-i nāb lezīz
Ki gelür teşne-dil olanlara cüllāb lezīz
- 2 'Aks-i la'lüñle bulur eşk-i revānum lezzet
Nitekim sükker-i nāb ile olur āb lezīz
- 3 Gördüğümce ruḥ-ı yārı n'ola bī-hüş olsam
İy gönül faşl-ı bahār irse olup ḥ'āb lezīz
- 4 Ḥün-ı dil nüş idicek yād iderin la'l-i lebüñ
Nuḳl-i sükkerle olur çünkü mey-i nāb lezīz
- 5 Düşmez ağızından Ümīdī leb-i cānān hergiz
Geldi beñzer dil-i bīmārına 'unnāb-ı lezīz

26 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

- 1 Fāş itme rāz-ı 'aşkuñı bülbüllere seḫer
İy gönçe-i nihāl açılma şovuk geçer
- 2 Bār-ı belāña şabr idemezken dil-i ḫazīn
İnşāf aña taḫammül ider mi raḳīb-i ḫar
- 3 Bāzār-ı aşk içinde eyā ḥ'āce-i cemāl
Şanma gözüm yaşı gibi ola lü'lü-i ter
- 4 Yaḳdı derūnı lāle-i ḫāl-i 'izār-ı yār
Dürr-i dehānı jāle-i bāḡı düşürdi ter

---

25. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.29, s. 188

26. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.56, s. 215

2b taḫammül itti M.: itti taḫammül D. // ider mi: itdi M.

3b ola lü'lü-i ter M.: lü'lü-i ter düşer D.

- 5 Her ne dem ḥadeng-i ğamzeñe s̄inem niṣānedür
Bu deñlü zaḥm-ı t̄ir baña ḳanda baṣ ṭutar
- 6 Müy-ı miyān-ı yāri der-āĝūṣ idem diyü
Ḳıldı **Ümīdī** miḥnetle ḳaddini kemer

27 [ÜMİDİ]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Felekde ṣarṣar-ı āhumla mihr-i āsumān ditrer
Dem-i bād-ı ṣabādan ğūyiyā berg-i ḥazān ditrer
- 2 Yürek oynadı ṣanma ḥavf-ı tir-i ḥūn-feṣānuñdan
Görince üstine anuñ bu ḳalb-i nā-tüvān ditrer
- 3 Olursa bir içim meclisde virmez zāhid-i ḥuṣka
Mey-i nābuñ ṣu deñlü üstine p̄ir-i muĝān ditrer
- 4 Görüp teb dutdı ṣanmañ çeṣm-i bīmārı olup lertzān
Ki yād idüp ğam-ı hicrān-ı yāri her zamān ditrer
- 5 Çekince iy **Ümīdī** s̄ineye ol s̄im-endāmı
Yürek oynar beden lertzān olur cismimde cān ditrer

28 [ÜMİDİ]

fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün

[7b]

- 1 Dāne-i ḥāl-i siyāhuñ Subḥatu'l-Ebrārdur
Levhā-i māh-ı cebīnüñ Matla'u'l Envārdur

---

5 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

27. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.58, s. 217

4a dutdı ṣanmañ çeṣm-i bīmārı olup lertzān M.: ṭutdı lertzān oldı ṣanmañ cism-i bīmārı D.

28. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.31, s. 190

- 2 Bir büt-ı deyr-i melāḥatsin bu ḥüsn ü ān ile
Saña nisbet her perī bir şūret-i dīvārdur
- 3 Aḥter-i bahtumla ḳılmağa bugün ceng ü cidāl
Dūd-ı āh-ı pür-şerer bir tīg-i cevherdārdur
- 4 ‘Anber-i sārā ḥaṭuñ zūlf-i siyāhuñ misk-i Çīn
Ḥāl-i rūyuñ nāfe çeşmüñ āhū-yı Tātārdur
- 5 Yiridür gūş-ı şehenşāha irerse sözlerüñ
İy **Ümīdī** her kelāmuñ bir dūr-i şehvārdur

29 [ÜMİDİ]

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Eyledük tīr-i yāra sīne siper
İy dil ammā içüñ bilür ne çeker
- 2 Göñline girdi gönçe-i bāğuñ
Vaşf-ı dendānuñ ile jāle-i ter
- 3 Ḥāk-i pāyuñ getürdi bād-ı şabā
Didiler aña Genc-i Bād-āver
- 4 Bāğ-ı kūyuñda iy nihāl-i cefā
Lāzım oldu ḥar-ı raḳībe semer
- 5 Nazmuña iy **Ümīdī** kıymet yok
Ṭab‘-ı pākuñ olalı kân-ı güher

---

29. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.59, s. 218

1b içüñ bilür ne çeker: içeñ bulur ne çeker D.

30 [ÜMİDİ]

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Hevā-yı 'aşk başda dilde táb-ı nār-ı firķat var
Belā hākinde ten pāmāl ü gözde āb-ı ḥasret var
- 2 N'ola bezm-i belāda sīne-i sūzānı çāk itsem
Derūn-ı dilden ol yāra yine 'arz-ı muḥabbet var
- 3 Meger nūş eylemiş cām-ı şarāb-ı 'aşk-ı cānānı
Seḥerden güllerüñ gördüm yine beñzinde ḥumret var
- 4 Meh şanma tıtdum çarḥa tīg-i şüle-i āhı
'Adū-yı bed-nihāda ölmez isem ḥayr-niyyet var
- 5 Lebüñ yādına cān virmiş deyü Ferhād dil-i cānā
Yine efvāh-ı 'ālemlerde bir şīrīn ḥikāyet var
- 6 Gehī derd-i firār-ı yār u gāhī ṭa'ne-i aġyār
Ümīdī şanma bu miḥnet-serāda istirāḥat var

31 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ılı fā'ilün

- 1 Yanına taķınup yine bir tīg-ı zer-nigār
Kırdı geçürdi 'ālemi ol şūḥ-ı şivekār
- [8a] 2 Altun beneklü cāme şanur egnümüzde yār
Kılsa ihāṭa cismümüzi āh-ı pür şerār

---

30. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.61, s. 220

2a sūzānı M.: nālānı D.

31. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.62, s. 221

1 7b-8a varakları arasındaki eksiklik nedeniyle bu beyit mecmuada bulunmamaktadır. Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

- 3 Bezm-i şafāda ʔolular içdükce dōstum
Yüz virme buse de şaḫın aḡyāra zīnhār
- 4 ‘Uşşāk-ı bī-nevāya o şeh nāza başladı
Nālem ‘aceb mi sünbüle de eylese ʔarār
- 5 Levḫ-i zamīre şakl-i ruḫ-ı yārı nakş idüp
Göñline girdi ‘āşık-ı zāruñ ḫayāl-i yār
- 6 Alup elin ilette ser-i kūy-ı dilbere
Yerden götürdi ḫak-i vücūdum bu rüzigār
- 7 Başın aşaḡa itmez idi ʔarḫda hilāl
Ay rūy-ı yārdan eger olmasa şermsār
- 8 Ḥaṭṭ-ı ‘izārını şaḫın ol māha yüzleme
Şāyed **Ümīdī** ḫaṭrına irişe ḡubār

32 [ÜMİDİ]

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Yār idüp ḡayrılarla ‘işretler
Öldürür ādemi bu ḡayretler
- 2 Dil-i ʔarīn belā-yı derd-i firāk
Cān enīs-i cefā vü miḫnetler
- 3 Bulup aḡyārı it gibi depeler
Dest ü bāzū-yı yāra ḫuvvetler
- 4 Göñlümi yaḫduḡınca āḡyārı
Gelüp ol şeh birez meremmetler

3b buse de: — M.

7 bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümīdī Divanı’ndan alınarak eklenmiştir.
32. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.45, s. 204

5   Koma ayakda gel **Ümîdî** kuluñ
Dest-gîr olup eyle himmetler

33 [ÜMÎDÎ]

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1   Şüfî ğarazuñ çün bir iki cām-ı şafādur
Yā tāc-ı riyā başuña bilsem ne belādur
- 2   İy bād-ı şabā çîn-i ser-i zülfini yāruñ
Müşk-i Hotene eyleme teşbîh haṭādur
- 3   Cür'et ola mı zāhid-i şad-sālede iy dil
Egninde şaķın hırķasına bakma kabādur
- 4   Seyr eyle dilā resmini eşkāl-i cihānuñ
Baķ cām-ı meye āyîne-i ğitî-nümādur
- 5   Dil virme **Ümîdî** şaķın ālāyiş-i dehre
Kim 'āķıbet-i kār anuñ soñı hebādur

34 [ÜMÎDÎ]

mef'ülü fā'ilātü mefâ'ilü fā'ilün

- [8b]   1   Ṭarf-ı kenār-ı bāğa varup düşdi jāleler
Bād-ı bahār ile ğülüp açıldı lāleler
- 2   Yanardı tāb-ı sūziş-i 'aşķuñla ğonçeler
Şu şepmese derünına bir pāre jāleler

---

33. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.63, s. 223

3a şad-sālede: şad-şaleden D.

34. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.64, s. 224

- 3 Bezm-i çemende zühd ü riyā ile ceng idüp
Meydāna sürdi rahşını gülgün piyāleler
- 4 Künc-i belāda ‘āşık-ı dil-ḥaste-i ğama
Derd ü firāk u ğuşşa vü ğamdır nevāleler
- 5 Gül gibi yār ḥār raķīb ile hem-nişin
Bülbül gibi **Ümīdī** n’ola kılsa nāleler

35 [ÜMİDİ]

mefā’ılün mefā’ılün mefā’ılün mefā’ılün

- 1 Göñül kul olmağa bir şūḥ u şeh-levend ister
Ḥam-ı ğīsū-yı müşkāsaların boynına bend ister
- 2 Dem-ā-dem sāyesinde hoş geçüp ‘ayş itmege anuñ
Göñül bāğ-ı cihānda bir nihāl-i ser-bülend ister
- 3 Belā bezminde cām-ı bāde-i ğam telḥ-kām itmiş
Leb-i şīrīn-i sākīden göñül bir pāre kıand ister
- 4 Kelāmuñ nāşihā bezm-i şafāda eyle zāyī
Dil-i şeydāsı ‘uşşākuñ ne söz diñler ne pend ister
- 5 **Ümīdī** çıkmağa kaşır-ı vişāl-i yāra düzd-i dil
Duḥān-ı āh-ı āteşbārdan aña kemend ister

5a : ḥār raķīb: raķīb-i ḥār M.

35. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.65, s.225

36 [ÜMİDİ]

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilün fâ'ilün

- 1 Her yaña gördi çeşmümüñ aqar bınarı var
Şāh-ı hayāl-i yār gelüp elyedi qarār
- 2 Sevdā-yı çīn-i zülfüñ ile iy gāzāl-çeşm
Terk-i diyār iderse n'ola nāfe-i Tatār
- 3 Hergiz oqunmaz āyet-i lütf-ı vefālaruñ
Ġāyet ġubār yazmış anı haṭṭ-ı müşg-bār
- 4 Qoynum çü dāğ-ı 'aşk ile toṭṭolu filoridur
Ger şāhid-i hayāli çekem sīneye ne var
- 5 Şemşīr-i ġuşşa ile Ümīdī helāk olur
Ṭaḳıldıġınca yanuña ol tiğ-i zer-nigār

37 [ÜMİDİ]

fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

[9a]

- 1 Haṭṭ-ı sebziñ lebüñde cāna deger
Leblerüñ cān ile cihāna deger
- 2 İreli kūy-ı yāra şevkinden
Āhmak başı āsumāna deger
- 3 Sürme-i hāk-i pāy-i cānāne
Nūr-ı çeşm-i güher-feşāne deger
- 4 Ham-ı ebrū-yı yār her birisi
Misk tozlu iki kemāna deger

---

36. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.43, s. 202

37. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.66, s. 226

5 İy **Ümîdî** o kaçları yānuñ
Kānlu peykānı dilde cāna deger

38 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Kaddüñ gāmıyla dilde elifler ki vardur
Gülzār-ı tende iy yüzi gül şāhsārdur
- 2 Yād ideli çemende lebüñle ruḥuñ nesīm
Gönçe henüz açılmadı gül şermsārdur
- 3 Yaşum ki kånlu çihreme her dem revānedür
Bir cūydur kenārı anuñ lāle-zārdur
- 4 Baht-ı siyāhum üstüme geldi ziyārete
Kābrümde şanma sāye-i seng-i mezārdur
- 5 Hergiz kenāra gelmedi ol dürr-i nāzenin
Deryā-yı eşküm anuñ için bī-kenārdur
- 6 Kaddüm nihāl-i bāğ-ı belā-yı firāḳdur
Cevr ü cefā-yı yār aña berg ü bārdur
- 7 Ağyār o serv-ḳaddi bugün ideli kenār
Yaşı **Ümîdî** gözlerümüñ cūybārdur

39 [ÜMİDİ]

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Dili bend eyleyen o gīsūdur
Beni āşufte eyleyen būdur
- 2 N'ola göñlüm düşerse hañçerüñe
Ki leṭāfette de bir içim şudur
- 3 Hāḳ-i pāyüñe tutiyā dirsem
N'ola iy dōst göz terāzūdur
- 4 Hā-i ruḫsārı misk-i Rūmīdür
Mūy-ı zūlf-i siyāhı şeb-būdur
- 5 Misk ile nüṣḫa yazdı ḫaṭṭ-ı ğubār
Gördi çeşm-i nigār şayrudur
- 6 Beni şehir içre eyleyen rüsvā
Bir yüzi gün hilāl-ebrūdur
- 7 Dem-be-dem eşkümi revāne kılan
İy Ümīdī o ḳadd-i dil-cūdur

40 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- [9b]
- 1 Sākī ayağı al ele şoḫbet zamānıdur
Leb-ber-leb eyle sāğarı 'işret zamānıdur

---

39. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.68, s. 228

1a dili: dile M.

6 bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

40. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.44, s. 203

- 2 Dil mā'il oldı mülk-i 'acem cānibine āh
Ağlarsa gözlerüm n'ola firqat zamānidur
- 3 Cevr ü cefāyı añma ki vaḳti degül añun
Mihir-i vefāler eyle mürüvvat zamānidur
- 4 Mestāne sākīyā düşürürseñ raḳībi ger
Dök cür'a gibi ḳanını fırsat zamanıdur
- 5 Naḳd-i ḫayāt elde iken var **Ümīdīyā**
Şarf eyle 'ıyş u nūşa ḡanīmet zamānidur

41 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Çarḫ sergerdānuñ olmış şanma ḫurşīd ü ḳamer
Ḥasret-i māh-ı ruḫuñla baḡrına taşlar başar
- 2 Ḡonçenüñ ḡāyetde ağzı berk imiş iy lāle-ḫadd
Açmadı rāz-ı femüñ şordum çemende bu seher
- 3 Ḥasret-i ebrūlaruñla ḫançere düşmiş hilāl
Ḳana ḡarḳ olmış yatur gördüm şafaḳa iy ḳamer
- 4 Zaḫm-ı sīnem tīriñ ucundan nola ḳan ağlasa
Aña peykān-ı ciger-dūzuñ neler geçdi neler
- 5 İy **Ümīdī** yārdan ḡayra naḡar eyler diyü
Çeşmümüñ üstüne her dem kirpigüm ḫançer çeker

2a 'acem: 'adem D.

41. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.46, s. 205

2a ḡāyetde: ḡāyetle D.

3a ḫasret: ḫançer M.

3b gördü: ḫün-ı D.

42 [ÜMİDİ]

fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül

- 1 Kaçan tîri sînemde pinhân olur
Dil ü cân arasında biñ kan olur
- 2 Firâk-ı lebüñle ne hikmet bu kim
Dür-i eşk la'l-i Bedaḥşân olur
- 3 Yolına 'aceb mi yine murğ-ı dil
Ġamuñ çünki sînemde mihmân olur
- 4 Çün ol mäh-çihre degüldür perî
Ya cân gibi gözden ne pinhân olur
- 5 **Ümîdî** dem-â-dem lebüñ vaşf ider
Anuñçün sözi âb-ı ḥayvân olur

43 [ÜMİDİ]

mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Kan ağladı firâk-ı lebüñle şarâblar
Görince döndi üstüne anuñ ḥabâblar
- [10a] 2 Yâd-ı lebüñle ḥaylî dökildi saçıldı dün
Bezm-i şafâda cür'a-i cām-ı şarâblar
- 3 Girdâb-ı baḥr-i 'aşka çü şalmadı rüzigâr
Ya fülk-i dilde böyle nedür ıztırâblar

---

42. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.48, s. 207

1a tîri sînemde: sînemde tirüñ M.

2a Lebüñle ne: lebüñle M.

4b cân gibi gözden: gözden cân gibi M.

43. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.50, s. 209

- 4 Bir muṭrı̄b-ı yegāneye meclisde dūn gice
Çaldurdu cümle varını çenk ü rebāblar
- 5 Nār-ı derūn-ı sīnemi görüp **Ümīdīyā**
Ser-geşte oldu bezm-i belāda kebāblar

44 [ÜMİDİ]

fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

- 1 Dil n'ola zūlfūñde eylerse fiğān ü zārlar
Giceler çün nāleye āğāz ider bīmārlar
- 2 Hūāl-i 'anber-bāruña beñzer diyü misk-i Hūoten
Dōstum başladı bürüp şarmağa aṭṭarlar
- 3 Uyduñ ulaşduñ diyü erbāb-ı 'aşka ol perī
Seg raķībi da'imā itler gibi āzārlar
- 4 Zūlf-i kāfir-kīşūñe öykündügiçün iy şanem
Rāhibe ejder görünür halka-i zūnnārlar
- 5 İy **Ümīdī** bāğ-ı ruhsārın görelden murğ-ı dil
Hār olupdur çeşmine anuñ gül-i gülzārlar

45 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilūn

- 1 Ağzumda vaşl-ı la'l-i lebüñ cām-ı bādedür
Bezm-i belāda şevķüm anuñçün ziyādedür

---

44. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.69, s. 229

45. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.70, s. 230

- 2 Āsūde hātır ola mı hāk-i belāda ten
Cānā niteki murğ-ı cān ü dil hevādudur
- 3 Cām-ı cihān-nümāyı Sikender didükleri
Ben bildüğüm bu āyīne-i cām bādedür
- 4 Naṭ'-ı cefāda 'ālemi māt itmege o şāh
Hāl-i 'izārı şan ruḡ öñinde piyādedür
- 5 Cānāne ile bu gice 'ayş-ı nihān idüp
Gül gibi yine bāde-i ḡamra şafādudur
- 6 Her dem ḡamide-ḡāmeti cānā **Ümīdī**nüñ
Dest-i kemān-keş-i felege bir kepādedür

46 [ÜMİDİ]

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

[10b]

- 1 Belā seyl-ābıdur eşküm başım kūh-ı melāmetdür
Degül jülide mū üstinde anuñ ebr-i ḡayretdür
- 2 Söze geldükde 'İsā mürde iḡyā eyler ammā sen
Tekellüm eyleseñ ādem helāk olur ne hikmetdür
- 3 Buḡūr itmiş meger ḡāl-i ruḡuñ bāğ-ı izāruñda
Degül müy-ı siyeh cānā çıkan dūd-ı melāḡatdür
- 4 Bu çeşmüm çeşmesārın 'arz idem dirdüm saña līkin
Güzelsüñ iy perī başdan gider 'aḡlum ne ḡāletdür
- 5 **Ümīdī** bāğ-ı 'aşḡ içre ḡamīde ḡadd-i 'uşşāḡuñ
Egilmiş bār-ı ḡamdan şāḡsār-ı derd ü miḡnetdür

3b bu āyine: hele āyine M.

46. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.72, s. 232

4b güzelsüñ iy perī başdan gider 'aḡlum : görinsen ey perī 'aḡlum gider başdan D.

5a ḡadd-i : ḡaddi D.

47 [ÜMİDİ]

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Ruḥuñ şem'-i melāḥat қаşlaruñ miskīn duḥānidur
Anuñ ol gerden-i kāfūr sīmīn şem'dānidur
- 2 Getürdi arқasın yire hilāl-i çarḥ-ı mīnānuñ
Қaşuñ meydān-ı ḥüsnüñ bir ser-āmed pehlevānudur
- 3 Añup cām-ı Cem devrānı kān aḡlar mı şahbā
Anuñ her bir ḥabābı āl-ı çeşm-i ḥūn-feşānidur
- 4 Ḥazer kıl āteş-i āh-ı derūnumdan ki iy gerdūn
Yaқar dāmānuñı nā-geh қazā-yı āsumānīdür
- 5 Қarasına göz irişmez belāgat baḥridür ṭab' uñ
Anuñçün iy **Ümīdī** sözlerüñ dürr-i me'ānīdür

48 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilätü mefā'ılı fā'ilün

- 1 Göñlüm esīr-i bend-i ser-i zülf-i yārdur
Cān teşne-i zülāl-i dehān-ı nigārdur
- 2 Қadd-i nigār bāḡ-ı melāḥat nihālidür
Cevr ü cefā vü şīve aña berg ü bārdur
- 3 Bāḡ-ı muḥabbet içre dilā yād-ı āhumuz
Bir gün o serv-қaddi eger rūzigārdur
- 4 Dil ḥānümānı virse n'ola cām-ı bādeye
Bir lāle-ḥadd ü sīm-beden gül-'izārdur

---

47. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.73, s. 233

1a miskīn : müşkīn D.

48. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.74, s. 234

3b serv-қaddi: serv-қad M.

- 5 Gönlün şu gibi ağıdan ol ser ü ser-keşüñ
Beñzer **Ümîdî** bu ğazel-i âbdârdur

49 [ÜMİDÎ]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Büstân-ı ser-i küyında idersen biñ zâr
Ruĥı ŧeftâlûsını öpmege virmez dil-dâr
- 2 Fitne-i fenninde begüm ħâl-i ruĥuñ mâhirdür
Ser-fürü itse n'ola ħam-ı zülf-i țarrâr
- 3 Ħam-ı ebrûyı 'araĥnâkini yâruñ seyr it
Bir güzel ħançer-i ser-tîz durur cevherdâr
- [11a] 4 Ħalka-i zikre gelür diyü o mâhı bu gice
Ħaylî döndi yürüdi bir niçe üftâde-i zâr
- 5 İy **Ümîdî** yine bir gözleri âhûyı bulup
Deŧ ü ŧaĥrayı demidür idelüm geŧ ü güzâr

50 [ÜMİDÎ]

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 'Asker-i ħâl ü ħațuñ yeniye ŧebîĥûn itdiler
Bu fezâ-yı dide-i nemnâki pür-ĥûn itdiler
- 2 Mâh-ı rûlar ruĥların seyr itdürüp açmazdan
Almaĝa dil-i beydâĥın bu yüzden oyun itdiler

---

49. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.75, s. 235

3 bu beyit mecmuada mevcut deĝildir. Ümîdî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

50. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.76, s. 236

- 3 Taylasānun dūşına şalup gelince meclise
Zāhid-i miskīni bir kıuyruklı meymūn itdiler
- 4 Kimyā-yı hāk- ı pāyūñle ruḥın zerd eyleyüp
'Āşık-ı dil-ḥasteler işini altun itdiler
- 5 Gösterüp yine **Ümīdī**ye ser-i gīsuların
Dil-rübālar anı bir bend ile meftūn itdiler

51 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Būs-ı dehān-ı yāra dolaşur çü gördiler
Meclisde cām-ı bāde-i gül-gūnı sürdiler
- 2 Deşt-i belāda Kaysa hevā-dārmış diyü
Murğ-ı cenāb-ı Leyliyi iller uçurdılar
- 3 Bāzār-ı ğamda la'l-i leb-i yār ile gözüm
Eşküm güherlerini ayağa düşürdiler
- 4 Kūyuñda itlerüñle yine cem' olup raķīb
Tā şubḥ olunca dün gece muḥkem kıudurdılar
- 5 Hicriyle cān virince **Ümīdī** cenāzeyi
Erbāb-ı dil gelüp anı yirden götürdiler

---

51. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.77, s. 237

4b dün gece: dün – M.

52 [ÜMİDİ]

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Rüşen kılalı meclisi cām-ı şarābumuz
Mihriyle mähı 'aynına almaz ḥabābumuz
- 2 Raqş itmez idi şavma 'ada şeyh-i şehir eger
Çalınmayadı güşına çeng ü rebābumuz
- 3 Mey-ḥāne cām-ı muḥtesib-i bezm-i bādedür
Eksük degüldür elden anuñ çün şarābumuz
- 4 Şol teşnegān-ı vādi-i 'aşkuz gamuñda biz
Āb-ı zülāli 'aynına almaz serābumuz
- 5 Zerḳ u riyādan el yuya zühhād-ı şehir eger
Görse **Ümīdī** meykedede āb-ı nābumuz

53 [ÜMİDİ]

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[11b]

- 1 Vardı ḥarāba milket-i dil şehriyārsuz
'Ālem ḥarāba varur imiş şehriyārsuz
- 2 Sevmekde ḥüb-rūları çün olmaz ihtiyār
Sevdüm ol āfeti göricek ihtiyārsuz
- 3 Ğarḳ-āb-ı baḥr-i eşk olalı āha yok mecāl
Baḥr-i belāda ḳaldı göñül rüzigārsuz

---

52. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.98, s. 258

52.5 bu beyit 11a-11b arasındaki varakların eksik olması nedeniyle mecmuada mevcut değildir.
Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

53. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.101, s.261

1a şehriyārsuz: aşḳ-ı yārsuz **D.**

1b varur imiş şehriyārsuz: varur imiş dil şehriyārsuz **M.**

2b göricek : görünce **M.**

- 4 Hübân olur mı şayd-i dil ü cāndan beri
Şehbâzlar olur mı cihānda şikârsuz
- 5 Hem-dem idindi kendüsine cām-ı bādeyi
Olmaz **Ümîdî** bir şanem-i gül-'izârsuz

54 [ÜMÎDÎ]

mef'ülü mefā'îlü mefā'îlü fe'ülün

- 1 'Aşık gam-ı cānānı dil ü cāna inanmaz
Ya'kub gibi Yūsufin ihvāna inanmaz
- 2 Zencîr-i ser-i zülfini yār eyledi va'de
Bir kılca velî bu dil-i dīvāne inanmaz
- 3 Gerçeklidür ol şüh bize gerçi vişālin
Ammā n'idelüm kimse bu yalana inanmaz
- 4 Her dem çeküp alur oğını sīneden ol yār
Peykânını var ise dil ü cāna inanmaz
- 5 Cān virdi lebi yādı ile gerçi **Ümîdî**
Hayfā n'idelüm zerrece cānāna inanmaz

4b şehbâzlar: şayyâdlar D.

54. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Divanı, G.103, s. 263

3a bize: dile D.

55 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilätü mefā'îlü fā'ilün

- 1 Mihrüñle bād virürse yile hāksārumuz
Zerrāt gibi rakşa gire her ğubārumuz
- 2 Deryā-yı eşk mevc uralı bād-ı āhumla
Dürr ü cevāhir ile ʔolupdur kenārumuz
- 3 Girdāb-ı ğamda zevrak-ı dil bulmadı hālāş
Hayfā müvāfiķ olmadı bu rüzigārumuz
- 4 Şevküñle hāk olursam eger bād-veş n'ola
Āhum yiliyle rakşa gire hāk-sārumuz
- 5 Çarh itmedin telef Ümīdī naķd-i 'ömrüñi
Gül 'ayş u nūşa harc idelüm cümle varumuz

56 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilätü mefā'îlü fā'ilün

- 1 Şāhuz diyār-ı meclisde sākī vezīrümüz
Meyhāne pīş-ħ^v ānı olupdur serīrümüz
- 2 Cevr-i haţ-ı nigār ile hāzır belā vü ğam
Fikr-i dehān-ı yār ile ğā'ib zamīrümüz

---

55. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 100, s. 260 // İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı'nda bu gazelin Bākī'nin 192. gazeline nazire olarak yazıldığını söylemektedir.

1a bād virürse yile hāksārumuz: yile virürse bād-ı hāksārumuz M.: varur ise yile hāksārumuz D.

2b ʔolupdur: ʔoʔoludur M.

4a bādveş n'ola: gird-bādveş D.

5a telef Ümīdī: Ümīdī telef D.

56. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.104, s. 264 // Mecmuada 11b-12a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu gazelin mecmuada sadece matla beyiti mevcut. Gazeldeki diğer 4 beyit Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

- 3 Mihr-i ruḥuñla ʔoʔʔoludur s̄inemüz n'ola
Āfāka nūr virse zāmīr-i münīrümüz
- 4 Şabr u ʔarār az u firāvān nuḫūd-ı eşk
Yāruñ fidā yolına ʔalīl ü keşīrümüz
- 5 ʔāk-ı sipihri ʔolduralı āh u zār ile
Yāruñ **Ümīdī** ʔalmadı kūyında yirümüz

57 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[12a]

- 1 Çün yazılmışda yoyulmuş yok dilā
Yā ne vech ile tırāş olmuş o ḫaṭ
- 2 ʔıldı peykānuñ miyān-ı dilde cāy
Dōstum *lā-ḫayra illā fi'l-vasaṭ*
- 3 Yaşum ırmağ eyleyelden ol perī
Seyl-i eşk oldu revān mānend-i şaṭ
- 4 İy **Ümīdī** ʔolu içmekden ğarāz
Dilberi ağzından öpmekdür faḫaṭ

58 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 İtdi tīḡuñdan dil-i şad-pāre ḫaṭ
Ābdan cānā irer bī-māra ḫaṭ

---

57. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.111, s. 271 11b-12a arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu gazelin matla beyiti yoktur. Aynı durum Ümīdī Divanı için de geçerlidir.

1a yoyulmuş: bozılmış D.

2b *lā-ḫayra illā fi'l-vasaṭ*: hayır ancak ortadadır .

58. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.112, s. 272

- 2 Sīneme gönder 'azā-yı tīrūñi
Ṭanıyup itsün yürek bir pāre ḥaz
- 3 Leblerüñden irişür cāna şafā
Cāmdan lā-büdd ider mey-ḥ^vāre ḥaz
- 4 Rīş-i cāna virdi peykānuñ şafā
Ābdan gerçi ki itmez yāra ḥaz
- 5 Ḳanlu peykānuñ **Ümīdī** sīnede
Bağrına başup ider bī-çāre ḥaz

59 [ÜMİDİ]

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 N'ola dil eylese la'l-i leb-i zülāle ṭama'
Ki rind ü meykede eyler şarāb-ı ala ṭama'
- 2 Virürse dīnini zāhid 'aceb mi dünyāya
Ki bī-mezāk olan eyler hemīşe māla ṭama'
- 3 Cemāli bāğını seyr itdürür müdām ol şūḥ
Görince ḳopsa n'ola meyve-i vişāle ṭama'
- 4 Kenār-ı mū-yı miyān-ı nigārı kılma ḥayāl
Cihānda 'āḳil olan eylemez muḥāle ṭama'
- 5 **Ümīdī** murğ-ı dile dām u dānedür ḥazer it
Görince eyleme zīnhār o zülf ü ḥāle ṭama'

---

59. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.113, s. 273

1a eylese: itse o D.

3a cemāli D.: cemāl M.

4b 'āḳil olan eylemez muḥāle: 'āḳil eylemez ebed muḥāle M.

60 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- [12b]
- 1 Sīnede şanma şehā na'l ile dāğ
Medhūñe cān ile dil açdı kulağ
  - 2 Niçe bir o öpe nihānī lebüñi
Boğazı āhır ele virdi kabağ
  - 3 Nice teşbīh ideyin gül yüzüñe
Bir dürük yüzlü durur gonçe-i bāğ
  - 4 Ğam-ı Leylā ile Mecnūn öliceğ
Geldi feryāda görüp zāğ ü kelāğ
  - 5 Ƙaldı ayakda Ümīdī sāķī
Dest-gīr olup aña şun bir ayağ

61 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Oluben kākülüñe hem-ser o altun üsküf
Başa çıķmasun iñen iy ruķı gül-gün üsküf
- 2 Altun adın baķır eyler meded iy sīmīn beden
Olmasun kimseye hem-ser o hümāyūn üsküf
- 3 Şem'-i kāfūr-ı leṭāfetdür o ķadd-i mevzūn
Şu'le-i hūsn-i melāḫatdür ol altun üsküf
- 4 Ƙihre-i zerd ü nizārına nażar ķılmayalı
Oldı ķīn eyleyüp ebrūsunu maḫzūn üsküf

---

60. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.114, s. 274

61. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.116, s. 276

5 İy Ümîdî olmaz hem-ser o şâha hürşîd
Geydürür gün başına gerçi bu gerdün üsküf

62 [ÜMİDÎ]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Dizülür karşıña erbâb-ı dil ü cân şaf şaf
Ka'beye karşı durur ehl-i Hicâzân şaf şaf
- 2 'Aks-i ruhsârını seyr itmege ol mâhveşüñ
Dizilüp tûrdı bugün didede müjgân şaf şaf
- 3 Tâb-ı meyden uyarup şem'-i çerâğ-ı cânı
Oturur şevk ile mey-hânedede rindân şaf şaf
- 4 Ceng idüp hayl-i şitâ ile yine gülşende
Tûrdı süsenler idüb tîğını 'uryân şaf şaf
- 5 Seni seyr itmek için râh-ı ser-i kûyuñda
Şekl-i sâ'ilde tûrur eşk-i yetimân şaf şaf
- 6 Öliceğ halk cenâzem getürüp baş üzre
İy Ümîdî düşeler öñüme yârân şaf şaf

---

62. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Divanı, G.117, s. 277 // İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Divanı'nda bu gazelin Bâkî'nin 229. gazeline nazire olarak yazıldığını söylemektedir.

2 didede: dide-i M.

63 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ādāb-ı 'aşkı yazdı gülistān varak varak
Etfāl-i bülbül eyledi ezber sebak sebak
- 2 Bezm-i bahar-ı bāğa lebüñ yādına bugün
Cām-ı şarāb-ı nāb çekildi ayak ayak
- 3 Hın-ı visāl-i Leylīde iller şafā sürüp
Mecnūn içerde zehr-i belāyı çanak çanak
- 4 Peykān-ı tīr-i sīne-güzārın yitürmese
Dil hānesin müjeñ aramazdı bucağ bucağ
- 5 Meh-rūlar aldı destine rengīn piyāleler
Gūyā çemende güller açıldı budak budak
- 6 Yüz sürmege ayağına ol serv-i ser-keşüñ
Seyl-āb-ı dīde şehri tolanur şoğak şoğak
- 7 Hūñ-ı ciger **Ümīdī** gelüp cām-ı dīdeye
Yarı ne yüzden itdi temāşā babağ babağ

64 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Devr-i gül irdi gül gibi gülzāra var açıl
Şeb-nem-mişāl bezm-i bahāra dökil şaçıl

---

63. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 121, s. 281 // Mecmuada 12b-13a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu gazelin mecmuada yalnızca ilk iki beyiti mevcuttur. 7 beyitlik bu gazelin son 5 beyiti Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

64. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 155, s. 315 mecmuadaki 12b-13a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu gazelin mecmuada yalnızca son üç beyiti mevcuttur. 5 beyitlik bu gazelin ilk iki beyiti Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

[13a]

- 2 Baḥş eyleme dehān-ı güher-bār-ı yār ile
İy gönçe-i nihāl çemen yūri var açıl
- 3 Teşbīh idince gönçe-i gülzār-ı cennete
Oldı dehān-ı şehd ü şeker-bārı teng-dil
- 4 Başına sükkerüñ n'ola teng olsa kâināt
Kim didi saña kim dehān-ı yāra var ezil
- 5 Yāruñ yolına sürmek olurdu **Ümīdīyā**
Ger olsa derāhim eşk-i revān-ı kızıl

65 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefa'ilü fā'ilün

- 1 Vaşl-ı metā'ına olıcağ müşterī gönül
Nāz ile geldi didi [ki] yār şatılık degül
- 2 Lütğ ile destüñi ipe çek iy raķīb gel
Ser-rişte-i külāle-i dil-dārdan üzül
- 3 Cām-ı şarāb-ı la'lüñi meclisde yād idüp
Bir ḥālet ile 'aqlumuzı aldı gice mül
- 4 Düşdi görince çāh-ı zenaḥdān-ı dil-bere
Girdāb-ı ğamda kaldı ḥalāş olmadı gönül
- 5 Yağdı **Ümīdī** farkına şevķüñle tāze dāğ
Güyā şokındı başına bir kırmızı gül

---

65. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 157, s. 317

1b didi [ki]: didi M.

3b 'aqlumuz[1]: 'aqlumuz M.

66 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Micmer-i hüsn [ü] melāḥatdür o çāh-ı zekānuñ
Dūd-ı miskīndür anuñ ḥaṭṭ-ı 'anber-şikenüñ
- 2 Yıldızı düşse n'ola jāle-i şahın-ı bāḡuñ
Göricek dürr-i benāḡuşın o gonçe dehenüñ
- 3 Bizi kūyuñda döḡüp söḡmek ile kōrḡutma
Ḳulıyuz iy büt-i ser-mest döḡenüñ hem söḡenüñ
- 4 Vaşf-ı ḡisū-yı dil-āvīzüñi ḡılduḡca şabā
Tüḡleri uça gelür nāfe-i misk-i Ḥotenüñ
- 5 Sevdürürler güc ile kendülerin meh-rūlar
İy **Ümīdī** şūçı ne 'aşık-ı miḡnet-zedenüñ

67 [ÜMİDİ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Diyār-ı ḡamda kūh-ı Bīsütün-ı 'aşḡdur başum
Nişān-ı tīşe-i mihr ü maḡabbetdür iki ḡaşum
- 2 Ayaḡuñ öpmege bir kerre iy naḡl-i cefā-pīşe
Yoluñda dökilüp şaçıldı ḡayli eşk-i ḡün-pāşum
- 3 Beyābān-ı reh-i 'aşḡında yāruñ ile pūyānam
Ki sāyem daḡı ardumca ḡalur olmaz ayaḡdaşum

---

66. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 133, s. 293

1a melāḥatdür: letāfetdür D.

4b uça: ürce M.

67. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 158, s. 318

[13b]

- 4 Nigārā gāh zaḥm-ı tīg u gahī ḍarb-ı nizeñden
Bugün çok ser-zeniş çekdi yoluñda oñmaduk başum
- 5 Dem-ā-dem rūy-ı zerd-ālūdumı hūn ile al eyler
Göresin ‘ākıbet baña **Ümīdī** yüz yumaz yaşum

68 [ÜMİDİ]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Virelüm cāna şafā cām-ı muşaffā çekelüm
‘Ayş idüp yād-ı lebüñle mey-i ḥamrā çekelüm
- 2 İrişe menziline bir gün ola tīr-i murād
Yā kaşuñ cevriñi iy dōst hele yā çekelüm
- 3 Umaruz mīve-i vaşluñ ola ‘uşşāka naşīb
Bār-ı cevruñ hele iy naḥl-i dil-ārā çekelüm
- 4 Halka tıyurmayaalum deprenelüm rindāne
Leb-i yārı şoralum bāde-i tenhā çekelüm
- 5 İy **Ümīdī** dili garḳ eyledi girdāb-ı belā
Gel kenāra çıkalum zevraḳ-ı şahbā çekelüm

69 [ÜMİDİ]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Cennet añılsa ruḥuñ ḥāṭıra eyler ādem
Ka‘be yād olsa ser-i kūyuña varur ‘ālem

4a gāhī D.: gā M.

68. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 162, s. 322

2a menziline bir gün ola M.: bir gün ola menziline D.

69. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 163, s. 323

1b kūyuña: kūy M.

- 2 Mīve-i zevk u şafā kıandan olurdı hāşıl
Bāğ-ı sīnemde gelüp nāvekūñ urmasa kıalem
- 3 Ol büt-i muğ-beçe nāz ile tekellüm kılsa
Nuḫka kıādir olımaz zerrece yanuñda şanem
- 4 Şāhid-i bāğa dür-i eşkini kılmış īşār
Derlemiş hayli yine şaḫn-ı çemende şebnem
- 5 Belimi bükmiş iken bār-ı belā-yı hicrān
Geldi bir bār-ı girān oldu **Ümīdī** gam u hem

70 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Sākī-i bezm bāde-i gül-reng ü lāle-fām
Eksük virürse ğayrıya bizden yaña tamām
- 2 Mecnūn mişāl 'azm-i beyābān ider göñül
Tā her ğazāl-i vaḫşi görüp anı ola dām
- 3 Dil-i arzūyı mīve-i vaş l-ı nigār ider
Bī-mār-ı 'aşk olan kışı eyler hayāl-i ḫām
- 4 Ğavgā-yı 'aşk-ı yār ile telḫ oldu ortalık
Ol ḫāleti görince çekildi kenāra cām
- [14a] 5 Çekme elüni cām-ı mey-i ergavāndan
Meyden **Ümīdī** eyleme destüñ tehī müdām

3b olımaz: olmaz M.

4b şaḫñ-ı: şaḫın M.

70. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 167, s. 327

1a sākī: iy sākī M.

3b bī-mār-ı 'aşk: derd-i 'aşk D.

71 [ÜMİDİ]

mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün

- 1 Bugün meclisde sâķī sāġar almaķ dest-i dil-berden
Hemān bir gül ķoparmaķ gibidür řāh-ı gül-i terden
- 2 Olalı cür'a-i cām-ı leb-i dil-dāra hem-dem
Kesildi berş ile afyūndan el çekdi sāġardan
- 3 Hıa-ı ruhsārını zūlf ile mestūr itmiş ol kāfir
'Aceb mi 'āşık-ı miskīn oķursa küfri ezberden
- 4 Demidür ıolular iç buse ihsān eyle 'uşşāķa
Efendi ķullara 'ādetdür ihsān ķünkü beglerden
- 5 **Ümīdī** olımaz ser-menzil-i maķşūdına vāşıl
Reh-i 'aşķında yāruñ geçmeyen evvel ķadem serden

72 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Sāġar-ı bādeye baķ mihr-i sa'ādetür bu
Her ħabāba naķar it necm-i hidāyetdür bu
- 2 Künc-i miĥnetde ġam u ġuşşāñı yirsem ne 'aceb
'Āşık-ı ĥaste-dile bir ulu ni'metdür bu
- 3 Bezm-i rindāna ġelüp bu gice sıklet virdüñ
Yüri ey zāhid-i nā-dāñ ne ĥiffettür bu
- 4 Būy-ı zūlfüñ ġetürür bād meşāmm-ı cāna
Bi'llah iy peyk-i Hıķā yine ne zaĥmetdür bu

---

71. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 169, s. 329

72. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 196, s. 357

3b ey zāhid-i nādan : zāhid zāhid nādān ki M.

5 Reh-i meyḥāneden yāri bulıcaḫ mestāne
İy **Ümīdī** düşegör pāyine fırsatdur bu

73 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Giryeden ağardı göz döndi ḥabābuñ 'aynına
Beñzedi çün bu sirişk-i dīde ābuñ 'aynına
- 2 Cūybār-ı eşk-i ḥūn-ālūd olup gözden revān
Ḳāmet-i ḥam döndi bir cısr-i ḥarābuñ 'aynına
- 3 Çeşm-i nemnākı şışüp ḥayli hevālanmış yine
Var ise nesne toḫınmışdur ḥabābuñ 'aynına
- 4 N'ola 'uşşāḳı göze göstermese meh-pāreler
Zerreler zīrā görünmez āfitābuñ 'aynına
- 5 Tāra döndi cismi eyler bezm-i miḥnetde fiḡān
İy **Ümīdī** yine dönmişsin rebābuñ 'aynına

74 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[14b]

- 1 Daḡ-ı ḡam dilde yiter berg-i gül-i ter yirine
Sīnede her bir elif şāh-ı şanavber yirine
- 2 Çıkmadı derd ü ḡamuñ sīne-i sūzānumdan
İşinupdur meger iy şūh-ı sitemger yirine

---

73. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 243, s. 404

1b çün bu: cūy-ı D.

2b cısr-i ḥarābuñ: çenber-i ḥarānuñ M.

74. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 214, s. 375

- 3 Mîl-i müjgân ile hâk-i reh-i yârı iy dil
Çeşm-i nemnâküñe çek kuhl-ı mücevher yirine
- 4 Luţf idüp yâr baña yazduğı düşünâmları
Tutarın izzet ile başda du'âlar yirine
- 5 İy **Ümîdî** lebi yâdına bugün meclisde
Hûn-ı dil nûş iderüz bâde-i hamrâ yirine

75 [ÜMİDİ]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Ğam kebâb eyledi sâkî cigeri döne döne
Demidür nûş idelüm câm-ı zeri döne döne
- 2 Ten-i pür-dâğum ile nerd-i gama zar oldum
Tâs-ı ğamda iderin nâleleri döne döne
- 3 Halka-i zikre girüp dün gice nâzıklük ile
'Arz-ı hüsn eyledi halka o perî döne döne
- 4 Keşti-i tîğ-i ğam- ğamzeñ olup dil murğı
Şevkden virse n'ola cân u seri döne döne
- 5 Kadd-i ham geşte ile her gice pergâr-şifat
Devr idersem n'ola ol hâk-i deri döne döne
- 6 İy **Ümîdî** yine çevgân-ı ser-i zülfiyile
Kıldı ser-geşte o meh kûy-ı seri döne döne

---

75. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.202, s. 363 // İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*'nda bu gazelin Necâtî'nin 472. gazeline nazire olarak yazıldığını söylemektedir.

76 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şanma yāruñ girdi zülf-i 'anber-āsā koynına
Ol büt-i tersā-beçe koymış çelipā koynına
- 2 Gözleri yaşın şadef-manend deryā eyleyen
Yaraşur girse anuñ bir dürr-i yektā koynına
- 3 Dāğlar şanma hayālün şāhini şayd itmege
Eşrefiler koydı 'aşıklar nigāra koynına
- 4 Halka iden bār-ı hicrān ile kaddin hāle-veş
Yiridür alursa bir māh-ı şebārā koynına
- 5 Yād-ı kaddünle Ümīdī sīneye çekdi elif
Gūyiyā girdi anuñ bir serv-i bālā koynına

77 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[15a]

- 1 Mest-i cām-ı nāz olup cevri itme ben miskīnūñe
Dōstum luṭf eyle ṭayanma iñen bālīnūñe
- 2 İncinüp bir pāre od olmazdı iy sīmīn-beden
Dürr-i mengūşuñ ṭoḫınmasa ruḫ-ı rengīnūñe
- 3 Dāğ şandum göricek kalmış nişān-ı çihresi
Mihri 'ālem yüz sürince sād-i sīmīnūñe
- 4 Kāşkī şad-pāre kılssa tīg-i hicrānuñ beyā
Şāne-veş irse elüm ol kākül-i pür-çīnūñe

---

76. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 206, s.367

77. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 207, s. 368

4a beyā : beni D.

- 5 Cāmdan kılduñ ḥabāb-āsā temāsā ‘ālemi
Şad-hezār aḥsent **Ümīdī** çeşm-i ‘ālem-bīnüñe

78 [ÜMİDİ]

mefā’ilün fe’ilatün mefā’ilün fe’ilün

- 1 Ayağa şālma diyü zülf-i ‘anber-efşānı
Şarıldı boynına ol afetüñ girībānı
- 2 Ğubār-ı ḥāk-i rehüñ tütüyā iden gözine
Alur mı ‘aynına hīç sürme-i Şıfāhānı
- 3 Hırām idince bugün nāz ile o serv-i hırām
Reh-i cefāda ne tozlar kopardı dāmānı
- 4 Efendi bir kılına degmez ol siyeh zülfüñ
Diyār-ı milket-i Çīn ü Hıṭā Karamānı
- 5 Egerçi Fāris-i meydān-ı nazma ḥad yok līk
Semend-i ṭab’ ile aldı **Ümīdī** meydānı

79 [ÜMİDİ]

fe’ilātün fe’ilātün fe’ilātün fe’ilün

- 1 Kendüye bezm-i şafāda ışıdur yārānı
Var ise ḳahve-i nābuñ ışıcaḳdur ḳanı
- 2 Beng ü āfyōn yubūsetle helāk itdi beni
Sāḳiyā şun beri şol ḳan olıcağı ḳanı

---

78. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 247, s. 408

3a serv-i hırām: serv-i revān D.

4b milket-i Çīn ü Hıṭā: Çīn ü Hıṭā milket-i D.

5a Fāris-i meydān-ı nazma ḥad yok līk: Fāris nazma ḥad yok bu meydanda M.

79. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 267, s. 428

1b var ise M.: sāḳiyā D.

- 3 Halka-i bezm-i şafāda nazār it cām-ı meye
Gel beri hālede seyr eyle meh-i tībānı
- 4 Pāk-ı dāmān-ı ser-i kūy-ı selāmet zāhid
Şol gedādur ki mey-ālūde kıla dāmānı
- 5 Dest ü şahrāya **Ümīdī** düşicek demlerdür
Nüş idüp bir gözi āhū ile tavşan kanı

80 [ÜMİDİ]

mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

[15b]

- 1 Göñül 'aşkuñla tölmişdur ser-ā-pāy
Çarār u şabra hergiz kalmadı cāy
- 2 Bu gice hayli döndi yürüdi cām
Gelür diyü o şem'-i meclis-ārāy
- 3 Niye ihmāl ider meclisde muṭrıb
Bu deñlü ağıza gelmiş iken nāy
- 4 Meh-i enver yüzüñ Nāhīd hālūñ
Kemān ebrūlaruñ kavs-i kuzah yāy
- 5 Ser-i kūyında nālem iy **Ümīdī**
İrişdi dün gice eflāke eyvāy

4a selāmet: melāmet D.

80. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 278, s. 439

3b ağıza gelmiş iken nāy: gelmiş iken ağıza nāy D.

81 [ÜMİDİ]

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Düşeyin hāk-i pāyüñe ço beni
Dōstum sen de gör saña düşeni
- 2 Naqd-i cān virmek ile iy dil-i zār
Bulınur şanma dil-berüñ deheni
- 3 Tam'a-ı hām ider görüp agyār
Sīb-i ğabğab ile o bih zeķanı
- 4 Bulup ol tıfl-i nāzenīni bugün
Yaķasından geçürdi pīreheni
- 5 Ölmedin kıl Ümīdīye dermān
Seven ölsün mi a begüm ya seni

82 [ÜMİDİ]

mef'ülü mefā'İLü mefā'İLü fe'ülün

- 1 Kaddüñ ki şehā leşker-i 'uşşāķa şalındı
Yağmāya virüp şabrı niçe diller alındı
- 2 Mevlāyī gibi girdi felek rakş u semā'a
Var ise ney-i nāle kulağına çalındı
- 3 Cevr itme diyü 'āşıķa ol dürr-i bünāğuş
Yāruñ yine boynına kulağına şalındı
- 4 La'l-i lebüñ öpmiş diyü cām-ı mey [ü] şahbā
Mestāne gice haylīce ruhsāruñ alındı

---

81. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 261, s. 422

82. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 259, s. 420

- 5 İrmek diler iseñ der-i maqşūda **Ümīdī**
Ġavvāş-şıfat baħr-i me'āniye ʧalındı

83 [ÜMİDİ]

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

[16 a]

- 1 Seħerden nāz ile hücreme ol nāzük beden geldi
Müşerref eyledi ğam-ħānemi bilmem neden geldi
- 2 Şabā ile irişdi nükhet-i gül bülbül-i zāra
Dil-i şūrīde-i Ya'ķūba bŷy-ı pirehen geldi
- 3 Getürdi müjde-i ħāk-ı rehüñ bu çeşm-i nemnāke
Bi-ħamdi'llah yine peyk-i şabā sağ u esen geldi
- 4 Gözüñ āhū-yı müşgīn zülf-i pür-çiniñ şevād-ı Ćīn
Baña hindū-yı ħālūñ nāfe-i misk-i Ĥoten geldi
- 5 Çekermiş dā'imā ħalvetde cām-ı bāde-i nābı
Görince zāhid-i nā-dānı ħayli sū'-i zan geldi
- 6 **Ümīdī** ğamze-i dil-düz-ı yāra cānı teslīm it
Ki ʧumār-ı maħabbetdür bugün cānāneden geldi

84 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilätü mefā'ılı fā'ilün

- 1 Bir dil mi var ki tīr-i cefā ile delmedi
Çaşı kemānı yok yire yāruñ çekilmedi

---

83. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 257, s. 418

1a hücre[me]: hücre M.

5 bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümīdī Divānından alınarak eklenmiştir.

84. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 258, s. 419

- 2 Peykân-ı tîr-i ğamze-i dil-düzü dil-berüñ
Tîĝ-i cefâlar ile arası kesilmedi
- 3 Gerçi ğubâr-ı cismümi ğam kıldı pây-mâl
Amma şu deñlü var ki raķibe başılmadı
- 4 Ağyâra açdı sîne-i zîbâsını nigâr
Ol ğonçe daĝı kimseye böyle açılmadı
- 5 Mestâne düşdi ise eger ħāk-i pâyüñe
Ma'zûr tut efendi **Ümîdî**yi bilmedi

85 [ÜMİDİ]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Giceler dil ser-i zülfüñde kıllur zârlıĝı
Nâleler ideli ta'lîm aña řebkârlıĝı
- 2 Ser ü bâlâña müşâbih degül ise şimşâd
Bâd-ı řubĝuñ ye nedür aña hevâ-dârlıĝı
- 3 'Âqlumı almaĝa ħâl-i ruĝuñ itmiş dârü
Zülf-i fettânuñ iletđi başa'ayyarlıĝı
- 4 Bâd-ı řubĝ ile ğülüp oynamada şâhid-i ğül
Ĥâr-ı miĝnetde cekeer ğonçe ğöñül řarlıĝı
- 5 Ser-i zülfüñde iken la'lüñe meyl itđi ğöñül
'Âlemüñ ğördi 'ademdür řoñ ucu varlıĝı
- 6 Baĝrına başdı deyü sînepe peykânımı dil
Eyledi ħançer-i ħûn-rîzi dilâ âzarlıĝı

5b Ümîdî[yi]: Ümîdî M.
85. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Divanı, G. 248, s. 409

- 7 Vaşf idüp ğamze-i cādūlaruñı sihr itdi
Kimden öğrendi **Ümīdī** yine seḥḥārılıĝı

86 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[16b]

- 1 Boynına bend itmek olur kākül-i cānāneyi
N'eyleyin zencīrlər tıtmaz dil-i divāneyi
- 2 Şem' nār-ı şevk ile cānlar eritdi dün gice
Şubḥa dek görince döndi üstüne pervāneyi
- 3 Gördiler her dem dolaşur 'anberīn gisūlara
Pāre pāre kıldular tīg ile cānā şāneyi
- 4 Halka itse kāmēt-i zerdini ḥātem ğam degül
Dā'ima baĝrına başar ol dür-i yek-dāneyi
- 5 Kālbimüzde ğam kıomaz bir dilber-i gül-çihredür
İy **Ümīdī** tıtsam el üzre n'ola peymāneyi

87 [ÜMİDİ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Görince kāmēt-i bālāñ ile ruḥsāruñ iy ḥūrī
Dikildi kıaldı ḥayretten yerinde şem'-i kāfūrī
- 2 Nice beñzer diyü ol āsitān-ı kıble-i cāna
Ögüp göge çıkardılar nigāra Beyt-i Ma'mūrī

---

86. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 245, s. 406

4a kāmēt-i zerdini: kāmēt-in 'aşk ile D.

87. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 262, s. 423

- 3   Tolaşur buse-i la'l-i leb-i cānāna meclisde
          Şaķınsun sāķiyā bir gūn şıķarlar āb-ı engūrı
- 4   Fenā dārında cismūn pāy-māl-i derd-i 'aşķ itmüş
          'Āceb mi hāķdan ref' eylese eflāk Manşūrı
- 5   Belāsı bālına degmez **Ümīdī** çarķ-ı bed mihrüñ
          Bu remzi fehm idüp gūş eylegil feryād-ı zembūrı

88 [ÜMİDİ]

fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

- 1   Kana müstağraķ görüp sīnemde ol şeh yarayı
          Kānludur diyü tūtup bağladı ol bī-çāreyi
- 2   Şevķden başı göge irse yiridür hālenüñ
          Çün şafā sürer alup ķoynına bir meh-pāreyi
- 3   Yüz virüp hem-sāye itmiş afitāb-ı hūsnine
          Hāl ü haķ didükleri bir iki yüzi ķarayı
- 4   Ayrı düşmişdür şehā tīrūñ gibi dem-sāzdan
          Acıyup bağruma başdum dilde her bir yarayı
- 5   İy **Ümīdī** sīnede dāğ-ı siyāha ķıl nazar
          Āsumān-ı ğamda seyr it münķasif seyyāreyi

3b āb-ı engūr: bent-i engūr M.

88. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 244, s. 405

1a şeh yarayı: şeh-pāreyi D.

88.4a tīrūñ: tīguñ D.

89 [ÜMİDİ]

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Furşat elde iken **Ümīdī** yürü
'Ayşā şarf eyle naqd-i 'ömri birez
- 2 Devr dönmez murāduñ üzre müdām
Her zamān cām-ı mey ele girmez

90

[20b] **Kaşīde-i Bahāriyye-i RAḤMĪ Şeydā Bursevī Berā-yı Begzāde**
mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Ḥazrāda[ki] gül oldı çü mir'āt-i mücellā
Ġabrā gibi nergis göz açup itdi temāşā
- 2 Sultān-ı bahār irdi diyü gülşene gerdün
Pīrūze tabağdan niçe dür eyledi yağmā
- 3 Ser-'asker olup şāh-ı gül öñince şakāyık
Şahrāda seher kurdı gelüp ḥayme-i vālā
- 4 Bir şūh gibi şāḥa çıkup yāsemen-i ter
'Uryān oluban ḥavza ider kendüyi ilka
- 5 Bülbüleri inletdi olup ḥar ile hem-dem
Gülşende iki yüzlülük itdi gül-i ra'nā

---

89. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, KT. 7, s. 443 // Mecmuada Ümīdī'nin gazellerine yer verilen bölümün sonuna eklenmiş bir kıt'adır.

90. Mustafa ERDOĞAN, Raḥmī Divanı, K. 13, s.88 Mecmuada bu kaside 20b varağında başlamaktadır ama varaklar arası kayma nedeniyle bu kasidenin son kısımları 17a varağında yer almaktadır. Kasidenin başlangıcı 20b varağında olduğu için kasideyi bu varaktan başlatmayı uygun gördük.

1a ḥazrādaki: ḥazrāda **M**.

3b şahrada seher kurdı gelüp: şahraya irüp kurdı seher **D**.

4 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Raḥmī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

5a hem-dem: maḥrem **D**.

- 6 Şan lāne dūrūr bāl u per-i bülbül-i ser-mest
Şimşād ider ırrasain anuñla muıarrā
- 7 Her lāle geyer başına bir tād-ı Keyāni
O reng-i zebercedde yine niteki Dārā
- 8 Boynını egüp ıaldı benefşe güle ıarşu
Dildārına ıarşu nitekim 'āşık-ı şeydā
- 9 Zerrīn ıadehin bāde-i şebnemle idüp pūr
Tā kim boza maıhmūrılığını nergis-i şehlā
- 10 Gülle gülüşüp şād olup gönçe açıldı
Rākş itdi şafā kesb idüben serv-i dil-ārā
- 11 Bir gülşene irdüm seherī bād-ı şabā-veş
Manend-i cinān belki cināndan daıı zībā
- 12 Didüm ki nedür bā'ışı bu zevk ü şafānuñ
Biñ şevk ile didi işidüp bülbül-i güyā
- 13 Kim geldi yine devlet ile merd-i yegāne
Anuñçün olupdur bu ıadar zevk hemānā
- 14 Ya'ni ki bugün ıazret-i begzāde civān-baııt
Erbāb-ı şafāya işigi maışad-ı aışā
- 15 Zātuñla n'ola bulsa şeref kışver-i İslām
Şüretle bulur revnaıı zīrā ki heyülā

6a lāne dūrūr : şāne dūrūr **D.**

9b boza: yaza **D.** // maıhmūrılığını: maıhmūrılığın **D.**

10a güller : gülle **M.**

10b itdi: urdı **D.**

13a meysir: merd-i **D.**

14 bu beyit Raıhmī Divanı'nda yer almamaktadır.

15 bu beyit Raıhmī Divanı'nda yer almamaktadır.

- 16 Barmağ götürüp tîr gibi 'arz ide ĩmān
Bir kerre yüziñ nūrını seyr eylese tersā
- 17 Yūsuf gibi mecīd bulasın devlet ü 'izzet
Ḥabs olduğına bir iki gün ğam yime şāhā
- 18 Devletle sirişt olmuş idi tıynet-i pāküñ
Mevcūd degülken daḥı māhiyyet-i eřyā
- 19 ĩmāna gelürsek n'ola iy nūr-ı ĩlāhī
Yüzüñden irer nūr-ı Ḥüdā-gāh-ı tecellā
- [17a] 20 Mihr āyine[si] ḳonalıdan tāk-ı sipihre
Göstermedi bir saḥş daḥı zātuña hem-tā
- 21 Ger mā talep itse define muṭrib-i bezmüñ
Ağzı ile kevser şuyını irgüre ḥavrā
- 22 Rūḥum yirine geldi görüp zāt-ı řerifüñ
Dirsem n'ola ger rūḥ-ı muřavver saña cānā
- 23 Medḥüñle felek gūřına taḳdum niçe gevher
Çarḥ üzre degüldür görinen şekl-i Süreyyā
- 24 Pāyüñe niřār itmek için geldi řapuña
Ġavvāř-ı dür-i baḥr-i sūḥan **Raḥmī**-i řeydā
- 25 Ḳıldı yine ol gülşen-i vařfuñda terennüm
Olursa laḳab n'ola aña bülbül-i güyā

---

16 bu beyit Raḥmī Divanı'nda yer almamaktadır.

17 bu beyit Raḥmī Divanı'nda yer almamaktadır.

18 bu beyit Raḥmī Divanı'nda yer almamaktadır.

19 bu beyit Raḥmī Divanı'nda yer almamaktadır.

20a āyinesi: āyine **M.** // ḳonalıdan: asılahı **D.**

21 Bu beyit Raḥmī Divanı'nda yer almamaktadır.

22b n'ola ger rūḥ-ı muřavver saña: saña ger rūḥ-ı muřavver n'ola **D.** // cānā: 'uḳalā **M.**

- 26 Bu dürr-i girān-mayeyi ğavvāş-ı ıabı̄ at
Pāyüñe nişār eyler ise lāyık u a'lā
- 27 Medhüñe felek oldı hilāl ile ħarīdār
Şol ııfl durur kim ala ol na'l ile ħelvā
- 28 Gün gibi çerāğuñ oluben dehre ire nūr
Geh gāh nazār kıll aña iy ħadr-i mu'allā
- 29 Devrān baña itdüklerini yād ider isem
Feryāda gele müy-ı tenüm cümle ser-ā-pā
- 30 Bir yaña ğam-ı ğurbet ile ğayret-i aqrān
Bir yaña felek cevri ile ıa'ne-i a'dā
- 31 Aĥvāl-ı dil ğam-zedeyi kıllmağa i'lām
Besdür bu ħadar merd-i süĥandāna hemānā
- 32 Güllerle bezendükce seĥer gülşen-i mīnū
ĶurduĶca şakāyık çemene ħayme-i vālā
- 33 Ķamuñ gelene bād-ı ħazān irmeye hergiz
Niteki bahār ile müzeyyen ola dünyā

91

Ķaşıde-i Bahāriyye-i ĤĀVERĪ Efendi Berā-yı Sultān Süleymān
fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Cünd-i ezhār-ı firāvāna olup server bahār
AĶ sancağ ile çekdi bī-kerān leşker bahār

---

28 bu beyit Raĥmī Divanı'nda yer almamaktadır.

29 bu beyit Raĥmī Divanı'nda yer almamaktadır.

32 bu beyit Raĥmī Divanı'nda yer almamaktadır.

33 bu beyit Raĥmī Divanı'nda yer almamaktadır.

91. 17b-18a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu kasidenin son beyitleri mecmuada yer almamaktadır.

[17b]

- 2 Uçdı yirinden 'uqāb-ı dey getürdi zülmeti
Geldi çün bāz-ı sepīd-āsā açup şehper bahār
- 3 Düşdi ezhār öñüne çavuş-ı şāhīler gibi
Destüne aldı revān bir sīmden şemşīr bahār
- 4 Gıceyi gündüze kıatup kıapuña 'azm eyledi
Aķçe pūlun dökdi şaçdı olmağa çāker bahār
- 5 Bu şitālarda şitāb idüp bürüdet rüz u şeb
Cümle ezhāruñ içinde oldu nām-āver bahār
- 6 Şanki defter-dār-ı şāhīdür ki nevrüz iricek
Virmege bir bir hesābını açar defter bahār
- 7 Hıl'at-ı nevrüz-ı şāhī giydi her tāze nihāl
Her birinüñ başına geydürdi zer efser bahār
- 8 Bōstānuñ şafha-yı sebzüni zer-efşān ider
Yazmağa bu ş'ir-ı reng-āmīzi ser-tā-ser bahār
- 9 İy gülistān-ı ruħuñ şayf ü şitā enver bahār
'Ārız-ı gül-çihresi dā'im gül-ı aķmer bahār
- 10 Hāzret-ı Sultān Süleymān pādişāh-ı ins ü cān
Kim cihān bāğı yanında oldu ser-tā-ser bahār
- 11 Yüce yirlerden cemālüñ bāğını seyrān için
Her tarafından göz göz olmuşdur seni gözler bahār
- 12 Yir bulamayup temāşā kıılmağa ruhsāruñı
Tıfl gibi her dıraħtuñ üstüne çıkar bahār
- 13 Eyleyüp bād-ı muhālifden dem-ā-dem ihtirāz
Gıce gündüz anuñ için üstüne ditrer bahār
- 14 Gül gibi açıldı yüzi gözi hergiz gülmedi
Görmeyince gün yüzüñ iy hüsrev-ı hāver bahār

- 15 Gülşen-i kūyuñda yüzün izüñe sürmek diler
Bu hevālarda niçe günler durur uçar bahār
- 16 Gülsitān içre kudümüñden haber virdi meger
Üstine bād-ı şabānuñ şaçdı sīm ü zer bahār
- 17 Nev-bahār-ı ‘arızuñ deryāya olsa mün‘akis
Pulları mähīlerüñ olurdı ser-tā-ser bahār
- 18 Tīğ-i cevher-dāruñı her kim görür şāhā dedi
Mā-i cārīdür ki düşmüş üstüne yer yer bahār
- 19 El açup dā’im menār-ı şāḡ üzre şubḡ ü şām
Ṭül-i ‘ömr-i serv-i bālāña du‘ā eyler bahār
- 20 Böyle olmaz idi rengīn ü gül-āb āmīḡte
Bulmasa idi [e]ger gül büyı peygamber bahār
- 21 Zīnet-i eflāk ü zīb-i ḡākden sensin ġaraz
Mīvedür maḡşūd lābüd olmadan ekşer bahār
- 22 Eyle tutmuşdur dıraḡt-ı cūduñ āfāk ile reng
Berg-i sebz-i kemterīnidür felek-aḡter bahār

92 [‘AZİZİ]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[18a]

- 1 Şems-i ḡāverden olup rüy-ı kamer pür-envār
Şems-i gerdūna kamer eyledi ‘arz-ı dīdār
- 2 İḡtırān itse felekde n’ola şems ile kamer
Alışur kevkebi şemsüñ kamer ile her bār

92. Ersen ERSOY, ‘Azizī Divanı, K.2, s. 51 17b-18a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu kasidenin ilk beyiti mecmuada yer almamaktadır. ‘Azizī Divanı’ndan alınarak eklenmiştir.

- 3 Şems mihr ü kamerüñ yolına dönse tañ mı
Hem-ser-i şems-i felekdür kamer-i gül-ruhsār
- 4 Şems-i devrāna kamer yā meger oldu peyrev
Tolanur reh-güzer-i şemsi kamer leyl ü nehār
- 5 Mihri şemsüñ kameri eyledi rakķāş yañūd
Çarḥ urur şevķine şemsüñ kamer-encüm-kirdār
- 6 Saķf-ı gerdūna kamer şemse-i zerdür ya meger
Oldı bāğ-ı felege nūr-ı kamer şems-i bahār
- 7 Seyr içün şems ü kamer ruḥları pīr-i eflāk
Tutunur gözüne şems ü kameri 'aynek-vār
- 8 Hūāce-i çarḥ kamer tıflına ve'ş-Şems okudur
Şarınur hem-çü kamer başına şemsī destār
- 9 Kamerī yaķalu zer-cāme geyüp şāhid-i gül
Diler ol şems gözine çü kamer ola kenār
- 10 Kamer-i burc-ı 'aṭā Hazret-i Şemsī Paşa
Ki sürer pāyine yüz şems ü kamer leyl ü nehār
- 11 Kamer-i zātı sa'ādet göğine şems-i duḥā
Şems-i tābān-ı vücūdı kamer-i evc-i vaķār
- 12 Zıll-ı Haķ şems ü kamer encümin eyle hem-dem
Şeh-i Cem mevhabet ü şems ü kamer-ḥaşmete yār
- 13 Hem-ser-i şāh-ı kamer-ṭal'at ü şems-i 'ālī
Hem-ser-i şems [ü] kamer aḥter-i gerdün-medār

3a mihr ü kamer: mihr-i kamer **D.**

9 Bu beyit 'Azīzī Divanı'nda mevcut değildir.

13a hem-ser: hem-reh **D.**

13b şems [ü] kamer: şāh-ı kamer **D.** // gerdün-medār: gerdün müdām **D.**

- 14 Şems-i cūdı kamer-i luţfı virür dehre şeref
Şems-i meşrık kamer-i mağribüñ ancak adı var
- 15 Şems-i hüsñ ü kamer-i hulk ile maqbül-i cihān
Şems-i 'ilm ü kamer-hilm ile meşhūr-ı diyār
- 16 Safha-yı şemse kamer kilik-i 'Uţāridle yazar
İtse eş'ārın o şems[üñ] kamer-āsār iş'ār
- 17 Oldur ol şems ü kamer kevkebe kim aña bedel
Toğmadı şems ü kamer kevkeb-i 'ālī miqdār
- 18 Şanuram vardı esed burcına çün şems ü kamer
Ne gün ol şems [ü] kamer-ruh k'ola rahşına süvār
- 19 Gülşen-i rif'ati reşk-i felek-i şems ü kamer
'İzzeti bāğına şems ü kamer iki gülnār
- [18b] 20 Kamer öyküñdi meger şems-i ruh-ı bahtına kim
Kamerüñ yüzüni zer tığ ile şems itdi figār
- 21 Kılmağa şems ü kamer bezm-i laţifinde buhūr
Şems bir micmer-i zer-kār u kamer 'ūd-ı Qamār
- 22 Kamer-i bahtı ruh-ı şemsine kılmağa nazār
Kamer āyine vü şems oldı aña āyine-dār
- 23 Kamer ü şems maqār kılmağa hıfz u ezber
Kamerüñ levhına bu maţla'ı şems itdi nigār

14a kamer-i luţfı: kamer-i dehre M. // dehre şeref: luţf şeref M.

15a kamer-i hulk: kamer-i luţf D.

16b şems[üñ]: şems M.: şems-i D.

18b şems [ü] kamer: şems-i kamer D.

22a ruh-ı şemsine: ruhı şemsine D.

22b āyine vü şems: āyine-veş D.

- 24 Ol yüzi şems ü cebîni kamerüñ âhîr-i kâr
Mihr-i şems ü kameri eyledi ser-geşte vü zâr
- 25 Kameri hüsni ile mât eyler iken şems-i felek
Naţ'-ı gerdünda kamer eyledi şemsi ruḥ-ı yâr
- 26 Şems-i rahşāndan alur nûrı kamer lîk o mehüñ
Kamer-i hüsni virür şems-i cihāna envār
- 27 Şems-veş ğarḳa-ı nûr itmede cirm-i kameri
'Aynidür şems-i münîrüñ kamer-i rüy-ı nigâr
- 28 Şems-i rüyunda ḫatı gird-i kamerde hāle
Ruḫları şems ü kamer zülf-i siyāhı şeb-i tār
- 29 Reşk-i māh-ı nevi ol şems [ü] kamer-ruḫsāruñ
Şems-vār eyledi gökde kameri zerd ü nizār
- 30 Süre-i Şems ü Kamer ḫaḳkı 'Azîzi ol mehüñ
Yegdür alını vü ruḫı şems ü kamerden şad-bār
- 31 Biri birinden güniler oldı anı şems ü kamer
Oldı şems ile kamer aña meger 'aşık-ı zâr
- 32 Şanuram şems ü kamer ayasın idindi maḳar
Kamer-i sîm ile şems-i zerin itdikce şumār
- 33 Vaşf-ı şems ü kamer ile bu ḳaşîdem beñzer
Şu burūca kim ide şems ü kamer aña medār
- 34 Gerçi çok şems ü kamer zāhir olupdur ammā
Böyle bir şems ü kamer itmedi gerdün izḫār

24b mihr-i mihri **D.**

25b Naţ'-ı gerdünda **D.:** Naţ'-ı hüsni ile gerdünda **M.**

29a şems [ü] kamer: şems-i kamer **D.**

31 Bu beyitteki iki mısranın yeri mecmuada ters yazılmıştır. Şiirin kafiyesi ve 'Azîzî Divanı'ndaki dizilim göz önüne alınarak düzeltilmiştir.

34a kamer zāhir olupdur ammā: itmedi zāhir gerdün olupdur ammā **M.**

- 35 Görse bu şems ü kamer medhın anuñ gökde Zühāl
Yüzine şems [ü] kamer onuñ ide baqmağa 'ār
- 36 Kamer-i medhın o şemsüñ idüp āhır iy dil
Eyle çün şems ü kamer nūr du'āsın tekrār
- 37 Şubhı şems ü şeb-i deycūrı kamer rüşen idüp
Dün ü gün şems ü kamer k'ola felekde seyyār
- 38 Şems ü Pervīn ü kamer-veş dönüp üstine felek
Çü kamer şems-i murādı ola t̄ali' her bār

93 [KĀMĪ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[19a]

- 1 Hazer it āteş-i āhumla yaşum ābından
Ki olur penbeye āteş şekere āb muhıl
- 2 Düşmüşem āteş-i endūh ile girdāb-ı gama
Beni bu āteş ü āb içre yazıkdur komağıl
- 3 Derd-i girdāb-ı sitem vākı'a-yı āteş-i gam
Āteş ü āb ile ta'bīre degildür kābil
- 4 Āb ağılar yaşuma hālime yanar āteş
Rahm kıl āteşüm artırma yaşum ābını sil
- 5 'Azl bir āteş-i cānsüz şehā manşıb āb
Yandum āteşde meded ābda ol müsta'cil

35a Zühāl: eger **M**.

35b şems [ü] kamer: şems-i kamer **D**. // onuñ: -rūyuñ **D**.

36a kamer-i medhın o şemsüñ idüp āhır iy dil: kamerüñ medhın idüp āhırı iy dil āhır **M**.

38a şems ü Pervīn: şems-i Pervīn **D**.

93. Kāmī'ye ait olan bir kasidedir. 18b-19a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle kasidenin ilk beyitleri mecmuada yer almamaktadır.

- 6 Āteşüm def'ine umsam n'ola ser çeşmeden āb
Ġayrı virmez baña āb āteşe yansam biñ yıl
- 7 Bu kaşide umaram āb sepe āteşüme
Çeşm ü dil āteş ü ābın ola şāha nākıl
- 8 Āb u āteşden idüp 'azm ile cezmüñ maqşūd
Āb ile āteşi vaşf eylemedüm bī-tā'il
- 9 Āb-ı eşkümde göre nice yaçar āteşe ğam
Ābda āteş işin seyr ide şāh-ı kāmīl
- 10 Müncemid āb ile ol āteş-i sā'il kanı kim
Sākī ol āb ile āteşden olam lā-ya'kıl
- 11 Āb u āteş-i cahīm ile na'imi unudam
Āteş ü ābuñ olam bīm ü ümīdin zā'il
- 12 Beni bir āb ile āteş ide kaķnūs ü neheng
Āb-ı Hızr āteş-i Mūsā ola aña kā'il
- 13 Tāb-ı āteşle bulur şafvet ü ābı yāķūt
Sīm ü zer āteş ile āb-veş olur bī-ğıl
- 14 Dökme āb-ı ruķuñı āteş-i ğamla **Kāmī**
Āteş-i baħr ider āb-ı vişāle vāşıl
- 15 Āb ile āteşimiz nām u nişānı ğulde līk
Seni bu āteş ü āb ańdura maħfil maħfil
- 16 Āb ile āteşüñ ola yiri tā şīb ü firāz
Varmıya bāde bu āb girye-i āteş degil
- 17 Āb u āteş gibi tut şīb ü firāzı şāhā
Dehre kıl kaħr ile lūţfa āteş ü ābın şāmīl

- 18 Kaṭre-i āb ola ger şu'le-i āteş tīguñ
İdüp ol āteş ü ābı kefüñ ebri ḥāşıl
- [19b] 19 Āb-ı bārān ola oḡ şu'le-i āteş peykān
Ḥaşma ol āteş ü āb ola belā-yı nāzil

94

Diger Kaşīde-i Maşna'a-ı KĀMĪ Efendi Berā-yı Sultān Selīm Ki Bi'ltizām-ı Gül ü Benefşe
mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 İy gül benefşe-i ḥaṭ-ı sebzüñle gül-'izār
Bir gülsitāndur ola kenārı benefşe-zār
- 2 Oldı gül ü benefşe ḥaṭ ü ḥaddüñ[i] görüp
Jülīde-mū benefşe gül abdāl-i dāğ-dār
- 3 Evşāf-ı ḥaṭṭuñ işidüp iy gül benefşeden
Gül saña 'āşık oldı benefşe-vār
- 4 Ḥaṭṭuñ benefşesinden utanup kızardı gül
Oldı benefşe boyun egüp gül yüzüñe zār
- 5 Ḥaṭṭ-i benefşe mi görinen gül yüzüñde yā
Gül şafḥasına yazdı benefşe ḥaṭ-ı ġubār
- 6 Bezm-i güle benefşe getürmiş gibi çemen
İy gül kenār-ı bāğda bŷy-ı benefşe var
- 7 Gel degme bir nihāle-yi fersā benefşedür
Seyr-i benefşe-zāra gel iy gül nihāli var

---

94. 1a sebzüñle: sebzüñle ol M.

3b bu mısranın vezni eksik.

5b şafḥasına: şahīfesine M.

- 8 Devr-i gül ü benefşe de firdevse beñzemez
İy gül ھاٲ-ı benefşe ھاٲum özgedür bahār
- 9 Micmer gül ü benefşe ‘aşā deyrdür çemen
Rāhib benefşe muğbeçe gül erġanūn hezār
- 10 Hāk-i deri benefşe vü ferş-i ħarīm gül
Taĥtı benefşe-zār u gül şāh-ı kām-kār
- 11 Devr-i benefşe geçdi ise geldi vaĥt-i gül
Zāhir güle benefşeden artuĥdur i’tibār
- 12 Gülden benefşe bezmüne öñ gelmedin şehā
Būyın çeküp benefşe güle eyler i’tizār
- 13 Şāhī benefşe tūġ gül a’lām-ı Şeh Selīm
Otaġası benefşe gül otaġ-ı zer-nigār
- 14 Tıtdı benefşe-zārı şehā berī gül yine
Etdüñ benefşe-zārı meger gül gibi güzār
- 15 Raĥş-ı benefşe geçmese gülgünını gülüñ
Gülden benefşe almaz idi celde-yi bahār
- 16 Alup benefşe elde ھاşuñ ser-i kāküle
Bāġa benefşe gürz ü güle nīze oldı ħār
- 17 Gülşen benefşe-zār iki taĥt-ı muraşsa’añ
Fīrūzesi benefşe güli la’l-i ābdār
- [20 a] 18 **Kāmī** idüp bahāne gül ile benefşeyi
Gülde benefşe ھاٲ saña ‘arz itdi bir nigār
- 19 Cismi gül-i sefid libāsı benefş anuñ
Ĥaٲtı benefşe ruĥları gül şūĥ ü şīvekār

- 20 Dil gülşen-i hayâlde olup benefşe-çîn
Kıldum gül ü benefşeyi bir nahl-i yâdigâr
- 21 Rengîn hayâl gül haţ-ı şî'rüm benefşe-zâr
Oldı gül ü benefşelerüm 'ıtr-ı her diyâr
- 22 Manşib gül ü benefşem olup iltifât-ı şâh
İrdi gül ü benefşeme âsîb-i rûzigâr
- 23 Şanmañ gül ü benefşede büy-ı vefâ ola
Şanup gül ü benefşeyi haţ-ı 'izâr-ı yâr
- 24 Ölse benefşe-i haţ-ı hecrinde ol gülüñ
Eyleñ gül ü benefşe ile zînet-i mezâr
- 25 Zaħm-ı belâ benefşem idi dâğ-ı ğam gülüm
Kılmasa bu benefşe vü gül fikrimi figâr
- 26 Fazlum benefşe ben gülüm âl-i Resûl olam
Lâyık mı bu benefşe vü gül böyle ola h'âr
- 27 Dõstum gül ü benefşe gibi hâk u âbda
Hâk-ı benefşe hâr-ı gül enzâr-ı şehriyâr
- 28 Yiter gül ü benefşe gibi açılup dilâ
Eyleme gül benefşe ğamından figân u zâr
- 29 Şunar gehi benefşe vü gül şâha çün gedâ
Eyle gül ü benefşe ki ol şâha bergüzâr
- 30 Ola gül ü benefşelerüñ hâke çalmasa
Ola gül ü benefşeñe bir ebr-i dürr-nişâr
- 31 Gül gibi nazûk ola benefşe gibi laţîf
Hâşâ gül ü benefşeyi ol ide hâk-sâr

- 32 İde gül ü benefşe-i lütfını ol 'ayān
Bū-yı gül ü benefşe olur lā-būd āşikār
- 33 El[in] açup benefşe tutar göklere yüzün
Eyler du'ā benefşe vü gül leyl ile nehār
- 34 Bāğ içre tā açıla güller vü benefşeler
İde gül ü benefşe ile bāğ iftiḥār
- 35 Bāguñ gül ü benefşeleri şolmayup şehā
[Kim] gül gibi benefşe-veş ol tāze her bahār

95

[21a] **Kaşide-i Diger-i Mevlānā ÜMİDİ Çelebi Lil'bahāriyye Der-Ḥaḫḫ-i Ḥ'āce-zāde**
fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bir seher gül-geşt-i gülzār itdi bād-ı nevbahār
Jāleler kıldı ayağına niçe gevher nişār
- 2 Ḥāmesin destine alup yine Erjeng-i bahār
Ḳaşr-ı bāğı kıldı ezhār ile pür-naḫş u nigār
- 3 Gül 'arūsınuñ yazup altun ile ruḫsārını
Viridi ḫayli zīb ü fer meşşāta-i faşl-ı bahār
- 4 Gül metā'in gezdürür dūşında dellāl-ı nesīm
Naḫd-i cān ile ḫarīdār oldı gülşende hezār
- 5 Zibāk-ı jāle hevāya munḫalib oldı bugün
Ḳızdırunca pūtesin her ḡonçenüñ tāb-ı nehār

33a elin: el M.

35b [Kim] gül: gül M.

95. İbrahim Etem BUYRUK, K. 4, s. 119

- 6 Her bakımda beñzeyüp mirât-i rûy-ı bilbere
Oldı gülşende şafâ-güster bugün her cüybâr
- 7 Nergisüñ gözi kararup düşdi gülşende yire
Çigzinüp başı habâb-ı cüyüñ oldı bî-ķarâr
- 8 Ğonçenüñ çāk eylemiş beñzer girîbânıñ nesîm
Dikmek ister süzen-i ħâr ile ħayyâķ-ı bahâr
- 9 Nâfesin açup şabâ gülşende her bir lâlenüñ
Ķıldı âfâķı mu'attar misk-i âhû-yı Tatâr
- 10 Ğonçe esnâmın dür-i şeb-nemle tezyîn eyleyüp
Secde ķıldı bād-ı şubĥ ile öñinde şâĥsâr
- 11 Toldurup dāmânını ezhâr seng-i jāleden
Şahñ-ı gülzâr içre itdiler şitâyı sengsâr
- 12 Çâr-süy-ı gülşen içre naķd idüp dînârını
Ğonçenüñ açdı şabâ şandūķasın şarrâf-vâr
- 13 Açdı tûmârın şabâ gülşende tıfl-ı zanbaķuñ
Şu gibi tûrmaz revân oķur bu evşâfı hezâr
- 14 Gevher-i baĥr-i ma'ârif dürr-i eşdâf-ı hüner
Menba'-ı cüd u mürüvvet şâĥib-i 'izz [ü] vakâr
- 15 Ĥvâce-zâde ĥvâce-i esrâr u ĥikmet kim anuñ
Bâb-ı fazlında sebaķ-ĥvân oldı eşrâf [u] kibâr
- 16 Bû-Bekir-şıdķ u 'Ömer-ĥulķ u Muĥammed-maĥmidet
Muştafâ-âşâr u Aĥmed-nâm u Maĥmüd-iştiĥâr

9a nâfe: nâme M.

14b 'izz ü vakâr: 'izz-i vakâr D.

15b eşrâf [u] kibâr: eşrâf kibâr D.

[21b]

- 17 Bir varakdur bűstān-ı midhatinde gűlsitān
Kaatre-i űebnemdűr anuñ bāĝ-ı luřfuñdan bihār
- 18 Serverā hem-pā bulunmaz űahñ-ı fazl iře saña
Rař-ı řab-ı tiz-reftāra sűvār kačan olsañ sűvār
- 19 űāh-ı gűlzār-ı ma'ārif kadd-i mevzūnuñ senűñ
'ilm ile fazl u hűner olmiřdur aña berg ű bār
- 20 Luřf-ı gűftāruñ gűrűp dem-beste kaldı gűnçeler
Gűř idűp rengin kelāmuñ gűller oldu řerm-sār
- 21 Nokřalar kim hāme-i surħuñdan itmiřdűr nűzűl
řāhid-i ma'nā kılur gűřına la'l-i ābdār
- 22 Mekteb-i fazluñda ta'līm eyleyűp pīr-i felek
Māh-ı nev barmak kűdű levħ-i sipihre řıfl-vār
- 23 Ac űedef-vār aĝzuñı dűrr-i haķayık kıl niřār
řab'-ı gevher-pařuñ oldu çűnki baħr-i bī-kenār
- 24 Gűrmedi zāt-ı řerifűñ gibi bir rűřen-zamīr
Rűy-ı āfāķa olaldan mihr ű meh āyine-dār
- 25 Kaatre-i nīsān-ı luřfuñ dűřse gűlzāra ola
Gűnçe eřdāfında her birisi dűrr-i řāh-vār
- 26 Ācem-āsā gűz aça her nergis-i a'mā eger
Tűtiyā-yı dergehűñden çeřmine irse ĝubār
- 27 Bir seřer gűlzār-ı kűyuñdan eger kılrsa gűzer
Haşre dek bād-ı nesīm-i řubħ ola 'anber-niřār
- 28 Çekmek iin mařbaħ-ı cűduñdan encűm dānesűn
űřtűr-i eflāka urdı řa'řa'a zerrin mehār

21a hāme: cāme M.

24a gibi: mişli D.

- 29 Çekdi altun cedvel evrāk-ı sipihre āfitāb
Yazmağa vaşfuñ 'Uṭārid aldı kilik-i zer-nigār
- 30 Yaraşur vaşfuñla bu nazm-ı güher-bār olsa ger
Gūşe-i gūş-ı 'arūs-ı çerhe dürr-i şāh-vār
- 31 Ben o şayyādam belāgat mīşesinde eyledüm
Tīr-i hāmeyle niçe āhū-yı ma'nāyı şikār
- 32 Seng-i bī-dād ile göñlüm hānesin yıkdı felek
Dest-i ihsānuñla ta'mīr eyleseñ anı ne var
- 33 Bir yañadan ğayret-i akrān u ta'n-ı düşmenān
Bir yañadan miḥnet ü ālām-ı cevr-i rūzigār
- 34 Eyledi hāmūn-veş yīre berāber ḳahr idüp
Dāīmā gögsüm gererken 'āleme kühsār-vār
- 35 İy Ümīdī mācerā ma'lūm gel çok ağlama
El gibi sen de du'āya el götür leyl ü nehār
- 36 Virdigince sebzezār-ı 'āleme neşv ü nemā
Ḳılduğınca devr bu ṭulāb-ı çarh-ı bī ḳarār
- 37 Hāşılı ser-sebz olup her ān 'ömrüñ hāşılı
Şāḣ-sār-ı mīve-i ümmīdüñ ola mīve-dār

96

[22a]

Diger Ḳāşide-i ÜMİDİ Bera-yı Hāzret Sulṭān Selīm Hān
fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bir seḣer kilik-i bedi'in destine alup revān
Başladı tecdīd-i aḣkāma debīr-i āsumān

- 2 Levha-i māhuñ saṭurlābına mihr idüp nazar
Merkez-i çarḥ-ı felekden niçe ḥükm itdi revān
- 3 İrtifā' alup kamer zabṭ-ı şu'ā'-ı şemsden
Didi kim gelmiş şeref burcına ḥurşīd-i cihān
- 4 Ya'nī kılmış salṭanat taḥtına devletle cülūs
Bir şeh-i şāḥib-ķırān bir ḥüsrev-i gītī-sitān
- 5 Niçe yıllar gözedürken ḥ^vāce-i Hindū-yı çarḥ
Girdi bir dürr-i girān-māye eline rāyegān
- 6 Müşterī-rāy u kamer-rūy u 'Uṭārid-menzilet
Āfitāb-ı salṭanat zıll-i ilāha müste'ān
- 7 Ḳahramān-ı Ḳaḥṭarān-heybet şeh-i Ḥüşeng-ceng
Pādişāh-ı Cem-ḥaşem Keyḥusrev-i şāḥīb-ķırān
- 8 Vāriş-i mülk-i Süleymān ḥüsrev-i rüy-ı zemīn
Dāver-i devrān şeh Sulṭān Selīm-i kām-rān
- 9 Pā-yı ḳadr ü rif'ati māh-ı nev ile hem-rikāb
Raḥş-ı 'izz ü ḥaşmeti hink-i felekle hem-'inān
- 10 Açamaz 'anḳa ḥümā-yı himmetiyle bāl u per
İdemez pervāz bāz-ı fikretiyle ḳudsiyān
- 11 Çarḥ bir ḳandīldür ṭāk-ı serāy-ı ḳadrine
Nūrdan anuñ fetīlidür meh-i nev bī-gümān
- 12 Küngür-i ḳaşr-ı refī'in yapmağa mi'mār-ı çarḥ
Destine aldı şu'ā'-ı şemsden zer rīsmān

2b revān: beyān **D.**

3a zabṭ: ḥayt **D.**

7a Ḳahramān-ı Ḳaḥṭarān : Ḳahramān-ı Ḳahr u ṭarān **M.**

- 13 Başına toprak koyup meydān-ı 'adlũnde şabā
Āteş-i kahrından ister ol şehũñ her-dem emān
- 14 Rāyet-i naşr-ı şî'ārı serv-i bāğ-ı salţanat
Mehçe-i manşũrı olmuş anda şekl-i āşiyān
- 15 Tĩğ-i hũn-ālũdudur bāğ-ı cihānda var ise
Bād-ı nuşretle egilmiş bir nihāl-i ergavān
- 16 Meclisũnde cekmege çarhuñ kemān-ı sahtını
Destine kullāb-ı zer almış hilāl-i āsumān
- 17 Kılmağ için raşş-ı gerdũn seyrũñe varın nişār
Hāle-i māh-ı felek itdi varın hep der-miyān
- 18 Rif'at-i tāk-ı celāl-i kadrine idüp nazār
Kaddin ol reşk ile iki bũkdi tāk-ı keh-keşān
- [22b] 19 Berg-i sũsenden şabā üstine hançer depredür
Mehhine ger gönçe-i gũlzār açmazsa dehān
- 20 Şahn-ı gũlzār-ı veğāda ol ser-āmed tũğlar
Bād-ı nuşretle olur her biri bir serv-i çemān
- 21 Hũsevā eyyām-ı 'adlũnde cihānı hıfz için
Göz kulağ olmuş nũcũm ile hilāl-i asumān
- 22 Eyleyüp seyyāre-i ikbāl haşmuñdan rücũ'
Kevkeb-i baht-ı hũmāyun ile itmiş iktirān
- 23 Rũz-ı meydān-ı neberdũnde o tĩr-i şaf-şiken
Ağız açmışdur ādũnuñ içmege kanın revān

14a naşr-ı: nuşret D.

17a seyrũ[ñ]e: seyrine M.

17b māh-ı felek: māh-ı nev M. // varın: dinārın D. // hep der-miyān: itdi der-miyān D.

19a sũsenden: cũsundan M.

- 24 'Azm-i rezm itseñ pelengi cāmelerle serverā
Döymeye haşmuñ olursa fi'l-meşel şir-i jiyān
- 25 Āb-ı tīg-i hūn-feşānuñda ne hikmetdür bu kim
Bir dem içinde ider şahn-ı cihānı gül-sitān
- 26 Mehçe-i rāyat-ı kadrūñ bir güzel ayinedür
Şüret-i feth u zafer dā'im olur anda 'ayān
- 27 Tārem-i gerdūn ğubār-ı fitneden idüp hāzer
Dāmen-i çarḫ-ı hümāyunuñda olmışdur nihān
- 28 Devr-i 'adlūñde senūñ iy pādişāh-ı dād-gir
Çapuña zencir ile gelse n'ola Nüşirevān
- 29 Dest-i gevher-baḫşuñ ile şol kadar kılduñ 'atā
Ceybini la'l ü cevāhirle n'ola taldursa kān
- 30 Çok iş eylerdi cihāna şeb-rev-i Hindū-yı çarḫ
Şit-ı 'adlūñ olmasa āfāka her dem pāsbān
- 31 Beyza-i māhı o dem alur kanadı altına
Şukka-i ā'lām-ı kadrūñ açsa şehper nā-gehān
- 32 Tūğuñ altun başlu şırma saçlu bir maḫbūbdur
Kim hırāmānı olur yanuñca her laḫza revān
- 33 Bir mücevher kāsedür destūñde tāk-ı Keykubād
Bir dili çalar kuluñ yanuñda tīg-i Kahramān
- 34 Būstān-ı medḫūñe akitmağa āb-ı zülāl
Hāme-i şir-i şafa-baḫşum olupdur nāvdān
- 35 Bir şikāyet var tapuña rūzigārumdan şehā
Olmışam bād-ı semūm-ı ğuşşadan berg-i hāzān

24a serverā: bebrvār D.

31b kadrūñ: kaddūñ M.

- 36 Kim nazār eylerse rūy-ı zerdüme hayrān olur
Gerçi kim dirler feraḥ virür kulûbe za'ferān
- 37 Āsitānuñ var iken eflāka baş egmez varup
Minnet-i dūnānı itmez kendüye bār-ı girān
- 38 İy **Ümīdī** vaḳtidür dilden du'ā-yı devleti
Ḥāmeñ eylerse lisān-ı ḥāl ile bir tercemān
- [23a] 39 Ḥāme-i zerkārın alduḳça 'Uṭārid eline
Māh-ı nev çekdükçe levḥ-i ṭāreme zerrīn-niṣān
- 40 Cān gibi ḥükmüñ revān olup ser-ā-ser 'āleme
Olasın her dem serīr-i salṭanatda kām-rān
- 41 Dilerüm dā'im murāduñ luṭf-ı Ḥaḳ bağışlaya
Devlet ile süresin 'ālemde 'ömr-i cāvidān

97

Kaşidiyye-i Süriyye-i ḤAYĀLĪ Der Ḥaḳḳı Sultān Süleymān Raḥimehullah
fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 İrişüp şāha luṭf-ı Rabbānī
Oldı sūr-ı sa'ādete bānī
- 2 İki şehzādesini sünnet ider
Ṭutdı zevḳ ü sürür erkānı
- 3 Nice şehzāde iki nūr-ı başār
Ki başār nūr u mihr-i raḥşānı

36a hayrān olur: giryān olur D.

38. Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

39a zerkārın: zer-nigārın M.

40a 'āleme M.: āleme D.

97. Ali Nihat TARLAN, K. 16, s. 49

1a luṭf-u Rabbānī D.: emed-i Rabbānī M.

- 4 Birisi neyyîr-i sipîhr-i şeref
Birisi reşk-i mâh-ı Ken'ânî
- 5 Sünnet ile bulur şeref bunlar
Kesicek şem'i oldu nurânî
- 6 Şer' kesdügi parmak acımadı
Gerçi kim aqdı lâle-gün qanı
- 7 Bî-şükûfe olur velî mîve
Mîve-i büstân-ı insânî
- 8 Oqudılar bu ursa hürmet idüp
Deşt-i Kıpçaq elindeki Hânı
- 9 Yüzümüz üzre varalum didiler
Üngürüsuñ Lehüñ Çehüñ Banı
- 10 Gele çînüñ getirmeye Fağfûr
Haber itse kemîne derbânı
- 11 Tâc-dâr-ı 'Acem oqunsa buña
Gele iki qolunda Şîrvânı
- 12 Bir işâret olursa ala gele
Ray-ı Hindüstân Ülhânı
- 13 Görse Şâh-ı Bedağş haşmetüñî
Çihresin ider idi rümmânî
- 14 Şaldı iqlîm-i Hind'e velveleyi
Hây u hüy-ı sipâh-ı 'Osmânî
- [23 b] 15 Sensün iy Şehriyâr-ı Cem-miğdâr
Qudret eyvânınuñ Süleymânı

7a velî: beli D.
10a çînüñ: çîñî D.

- 16 Şehe teklîf olundı şehirde
Kürsî-i sâye-i Nerîmânî
- 17 Haremeynüñ emânetini Hudâ
Gördi sen Şehriyâra erzânî
- 18 Çâkerüñdür Halîfe-i Bağdâd
Bir kuluñ oldu Mışır Sultânı
- 19 Devlet atına sen süvâr olup
Ele alsañ kaçan ki çevgânı
- 20 Top olursa öñüñde kelle-i haşm
Rif ate irdi aldı meydânı
- 21 Rûmdan Şarka bir nazâr kılsañ
Düşmen-i dîñî yâd idüp ânî
- 22 Tengnâ-yı belâ ide gözine
Ġazabuñ 'arşa-i Horâsânı
- 23 N'ola senden kaçarsa düşmen-i dîñ
İstemez düzd mâh-ı tâbânı
- 24 Hüsrevâ hayliden **Hayâlî** kuluñ
Görmez oldu cemâl-i cânânı
- 25 Tâli'üm kevkeb-i sa'âdet iken
Âh kim irdi ebr-i zulmânî
- 26 Şâh himmet iderse baña ol ebr
Feyzân ide feyz-i Rabbânî

16a şehe: saña **D.**

16b sâye-i: pây-e-i **D.**

17 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Hayâlî Bey Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

24 cânânı: Hâķânı **D.**

26b ede feyz-i Rabbânî: emr ferd-i Rabbânî **M.**

- 27 Benüm ol sâhîr-i suhan-perdâz
Ki idem zinde rûh-ı Selmânî
- 28 Haṭṭum üzre sözüm gören buldı
Ḳarañulukda Āb-ı Hayvânî
- 29 Her sözüm Seb'a-i Mu'allâkadur
Dergeh-i Şâh Ka'be-i s̄anî
- 30 Ğayrı şâ'irlerüñ kelâmında
Yokdur elfâz-ı zevk-i rûhânî
- 31 Hîç tâc-ı Ḳubâda beñzeye mi
Kim bahâ bir külâh-ı bārânî
- 32 Baña bunlar bugün berâber olur
Ki ide mihr[i] mâh nûrânî
- 33 Ger üşerse hezâr pervâne
Şem'üñ alınmaya girîbânî
- 34 Nitekim dehre çarḫ dölâbı
Feyezân ide âb-ı şādânî
- [24a] 35 Gülbün-i devletüñ olup ser-sebz
Şaḳlaya sâyesinde insânî

27b idem zinde: eyledim zinde **D**.

32b mihrî: mihr **M**.

35a olup: ola **M**.

Kaşide-i Gül-i ÜMİDİ Berā-yı Sultān Selīm Hān

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Şahn-ı bāğ içre olup ser-'asker-i ezhār gül
Urdı başına seher bir miğfer-i zerkār gül
- 2 Nīze-i şāh üzre dikdi gonçe hūnīn başlar
Bağda cünd-i şitā ile idüp peykār gül
- 3 Gonçe gibi haylīden dil-teng idi gülzārda
Bād-ı şubh ile bugün açıldı bir miqdār gül
- 4 Şad-hezār ahsent üstād-ı bahār-ı bāga kim
Şafha-i gülzār-ı dehre çizdi bī-pergār gül
- 5 Cā-be-cā dikmezdi işhākī 'alemler olmasa
Ger 'alemdār-ı resül-i Aḥmed-i Muhtār gül
- 6 Gülşenüñ naṭ'-ı zümürrüd-famını açup şabā
Çar dīvārın ider altun beneklü zār gül
- 7 Bāl açınca āşiyān-ı gonçeden şehbāz-vār
Eyledi 'azm-i şikār-ı 'andelīb-i zār gül
- 8 Bülbülüñ alup bir avuç kanını çaldı yüze
Anuñ içün olmadı gülşende ber-hurdār gül
- 9 Dirhem-i jāle n'ola destinde kılmazsa qarār
Bir eli açukdur eyler bulduğun īsar gül
- 10 Açup evrākın ider maşşūlini bāguñ hisāb
Oldı sultān- bahāra yine defterdār gül

---

98. İbrahim Etem BUYRUK, K. 2, s. 109 toplam 42 beyitten oluşan bu kasidenin ilk 35 beyiti mecmuada mevcuttur. 24b-25a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle mecmuada bulunmayan sondaki 7 beyit Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

- 11 Süp̄ha-i billūrını alup eline gonçenüñ
Bülbüle cevr eylemekden eyler istiğfār gül
- 12 Künc-i ğamda h̄ār-ı hicrān ile iñler ‘andelīb
Bād-ı şubḥ ile çemende şalınur her-bār gül
- 13 Bir avuç dārū ile mürġ-ı nihāl-i gülşenüñ
‘Aqlın aldı bezm-i gülşende zihī ‘ayyār gül
- 14 Başa çıkdı yüz bulup şahn-ı çemende gonçeler
Yiridür başına eylerse külāhın t̄ār gül
- 15 Açmayınca cur‘adān-ı gonçe-i bāġı nesīm
Olmadı bezm-i çemende vāqıf-ı esrār gül
- 16 Yūsuf-ı Mışrī gibi bāzār-ı h̄üsn içre bugün
Aġır altun ile vezn olsa vechi var gül
- [24b] 17 Destine alup seḥer bezm-i çemende dā‘ire
‘Ayş u nüş eyler çemende h̄ār ile bī-‘ār gül
- 18 Devr-i luṭfında gül-āb-ı jāle ile ol şehüñ
Bülbülüñ kılsun şudā‘ına bugün tīmār gül
- 19 Şāh-ı ‘adil vāriş-i mülk-i Süleymān kim anuñ
Kaṭre-i bārān-ı luṭfından virür her h̄ār gül
- 20 Gül-bün-i bāġ-ı ‘adālet şeh Selīm h̄ān-ı zamān
Ḥātem-i kadrinde anuñ mihr-i pür-envār gül
- 21 Rāyet-i nuşret-şi‘ārından memālik lālezār
Naşş-ı na‘l-i sümm-i esbinden zemīn hem-vār gül
- 22 İrmese büy-ı nesīm-i āsitānından eşer
Baġda olmazdı reşk-i nāfe-i Tātār gül

12b çemende şalınur: şalınur çemende M.

15b esrār gül: esrār-ı gül D.

- 23 Esse bād-ı ahrı ger serv-i emen bula azān
Āb-ı lufı irse gūlzāra vire bī-ār gūl
- 24 Āteş-i ahrından irse gūlsitāna bir şerer
Ola yir yir dūd sūnbūl gōne aker nār gūl
- 25 Gūl-būn-i bā-ı seādur sā'id-i sīmīni kim
Dā'ima keff-i gūher-bārı virūr dīnār gūl
- 26 Serverā mutāc iken gūlşende fūls-i amere
Şimdi 'ahdūnde senūñ altun ile oynar gūl
- 27 Nef-i rū itdi dem-i lutfuñla gūlzāra şabā
Gōneler aup dehān itse n'ola gūftār gūl
- 28 Jāleler şu amladur her-dem devāt-ı gōneye
Yazmaa evşāfuñ aldı destine ūmār gūl
- 29 Cevher-i ā- i rehūñ gūlşende vezn eyler şabā
Jāleler sīmīn derāhim keffe-i zerkār gūl
- 30 Nūkhet-i uluñla gōne nāfe-i āhū-yı īn
Şemme-i lutfuñla reşk-i abla-i 'atār gūl
- 31 ūnki dirler reng alur urşīd-i 'ālem-tābdan
Ger kızarsa gūn yūzūñ gōrdūe vechi var gūl
- 32 Bada yazmaa altun ile vaşfuñ eyledi
Gōnenūñ la'līn devātı ire zer izār gūl
- 33 Rāst geldūe şabā durmaz yaalar dāmenin
Būy-ı lufuñ arz alup itmiş meger inkār gūl
- 34 H'ān-ı isānuñ eker la'līn abalarla mūdām
Meclis-i cūduñdan beñzer oldı idmetkār gūl
- 35 Cevher-i ā-i rehūñ bād-ı şabādan almaa
Destine gūlşende almiş dirhem ū dīnār gūl

- 36 Olmaya keff-i cevāhir-pāşuña hergiz şebîh
Jâleden şaĥn-ı çemende olsa gevher-bār gül
- 37 Bâğ-ı kûyuñdan **Ümîdî** bendeñi reddeyleme
Ĥāşe li'llāh 'andelîbinden ola bî-zār gül
- 38 Ķanlar aĝlar acıyup her dem dil-i şad-pāreye
Eyleyüp peydā çemende dāde-i ĥûn-bār gül
- 39 Ger bulursam āb- luţfuñla şehā neşv ü nemā
Tende her mûy-ı siyāhum vire berg ü bār gül
- 40 Ğayrılar eş'ār-ı rengîn nazmuma olmaz şebîh
Bâğ-ı dehr içre ola mı ĝonçe-i ĝülnār gül
- 41 Çekdügince şeh-r-i ĝülzāra şehā zerrîn livā
Olduĝınca ĥayl-i ezhāra sipeh-sālār gül
- 42 Sîne-i a'dāda tîrûñ şāĥlar peyā idüp
Zaĥm-ı peykānuñdan anda açıla her bār gül

99 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Altun adın baķır eyler ĥazer itsün zinhār
Böyle dā'im taķılu illere n'eyler ĥātem
- [25a] 2 Ĥāşe li'llāh ki senüñ emrüñe ser-keşlik ide
Mūmdur ĥidmete iy Āşaf-ı şaf-der ĥātem
- 3 Cûy-ı elţāf-ı kerem dest-i sa'ādet-baĥşuñ
Anda bitmiş ĝül ü nîlūfere beñzer ĥātem

---

99. İbrahim Etem BUYRUK, K. 11, s. 151 24b-25a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu kasidenin ilk beyiti mecmuada yer almamaktadır. Eksik olan bu kısım Ümîdî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.// İbrahim Etem Buyruk, Ümîdî Divanı'da bu kasidenin Bâkî'nin hatem redifli kasidesine nazire olarak yazıldığını belirtmiştir.

- 4 Ne kerāmet var ola gül-bün-i engüştünde
Ki virür şayf u şitāda gül-i aḥmer ḥātem
- 5 Devletüñ pāyına olmasa rikāb-ı zerrīn
Ḳadr ü kıymet bu ḳadar bulmaz idi zer ḥātem
- 6 Ḳulzüm-i baḥr-i seḥādur kef-i gevher-rīzūñ
Mevc urduḳça çıkarur dür ü gevher ḥātem
- 7 Devletüñ bezmine bir ḡonçe-dehen sākīdür
Yaraşur destine alsa ṭolu sāḡar ḥātem
- 8 Bezm-i luṭfuñda virür 'āleme sükker-bādām
İçürür ṭās ile a'dāya zehirler ḥātem
- 9 Şeb-i ḳadründe olup şem'-i çerāḡ-ı devlet
Geçinür meş'ale-i māh ile hem-ser ḥātem
- 10 Burc-ı rif'atde ya bir mihr-i hidāyetdür kim
Ḳıldı rüşen bugün āfākı ser-ā-ser ḥātem
- 11 Dest-būsuñla bugün işini altun itdi
Devletünde n'ola olursa tüvān-ger ḥātem
- 12 Eline ḳande girerdi bu ḳadar la'l ü güher
Bāb-ı luṭfuñda eger eylemese cer ḥātem
- 13 Sā'id-i 'izzet ü iḳbāle sivār-ı zerrīn
Devletüñ ḡuşına mengüş-ı mücevher ḥātem
- 14 Bu gözi ḳanlı dil-āver geçinür 'ahdüñde
Gösterürse n'ola ḥaşma ser-i şemşīr ḥātem
- 15 Bezm-i ḳadründe yine māyeye eyler beñzer
Ki ḳomış farkına bir ṭas ile aḥker ḥātem

[25b]

- 16 Gösterür şekl-i devāt u kalem engüştüñde
Raķam-ı midħatüñi kıлмаға defter ħātem
- 17 Nazar itdükçe ‘adū genc-i kef-i zībāña
Görinür aña iki başlu bir ejder ħātem
- 18 Çeşm-i mirriħe göz açdurmaya dest-i ħahruñ
Bir işāret ki kıla қаşıyla ger ħātem
- 19 Serverā ağız açup bezm-i şafā-baħşuñda
Demidür bu ħazeli kılsa mükerrer ħātem
- 20 Nüş idüp yād-ı lebüñle mey-i aħmer ħātem
Kızarur çihresi manend-i gül-i ter ħātem
- 21 Dehen-i teng-i güher-bāruña öykünmez idi
Añlayup dāiresin bilse eger her ħātem
- 22 Geldügince dile peykān-ı ħadeng-i ħamzeñ
Zaħm-ı sīnem taķar engüştine ħōşter ħātem
- 23 Yāruñ öpdükçe elin görmesün aġyār diyü
Ĥalka nāzüklük ile la’lini dişler ħātem
- 24 Dōstum aġzına mühür urmasa ger dest-i қаzā
Dehenüñ rāzını söylerdi muķarrer ħātem
- 25 Niçe kez aġzına dil şokdı ser-i engüştüñ
Sırr-ı la’lüñ dimek olmadı müyesser ħātem
- 26 Belini бүkmiş iki bār-ı belā-yı hicrān
Dāġ-ı ‘aşķuñ idinür başına ser-ber ħātem
- 27 Gösterürdüm leb-i yāķutuña öykünmegi ben
Elüme girse ger iy yār-ı semen-ber ħātem
- 28 Zerger-i taḅ’-ı **Ümīdī** işġüñ cānibine
‘Arz ider mihr-i cihān-tāba ber-ā-ber ħātem

- 29 Zīver-i medhūñ ile kendüyi idüp tezyīn
Ṭaḳdı engüştine her beyt-i mücevher ḥātem
- 30 Medhūñi ṭāb'-ı füsün-sāz ile ta'līm itsem
Bī-zebān nuṭḳa gelüp ağız açā her ḥātem
- 31 Añlasa kıymetini bu güher-i nā-yābuñ
Eline almaz idi bir daḥı zerger ḥātem
- 32 Ṭaḳduğınca beline ḥançer-i zerrīni hilāl
Alduğınca eline ḥusrev-i ḥāver ḥātem
- 33 Eyleyüp şadr-ı vezāretde sa'ādetle qarār
Vire engüşt-i yed-i ḳadrüñe zīver ḥātem

100

Ḳaşīde-i Gül-i ḤAYĀLĪ BEG Berā-yı Sulṭān Süleymān
fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Bāğda olup şüküfe ḥaylına ser-dār gül
Od bıraḳdı ḥānümān-ı bülbüle tekrār gül
- 2 Pūtesinde zerrenüñ zer ḥāliş eyler 'andelīb
Güşvār eylemege ḳulağına zerkār gül
- 3 Cür'adānın gonçenüñ açmaz meger rāz ehline
Olalı tecrīd içinde şāhib-i esrār gül
- 4 Manṭı'ḳ-ut-Tayr oḳudur bülbül çemen eṭfāline
Şerh eder her faşlın anuñ nitekim 'Aṭṭār gül

---

100. Ali Nihat TARLAN, K. 12, s. 37 toplam 27 beyitten oluşan bu kasidenin yalnızca ilk 4 beyiti mecmuada yer almaktadır.

2a zerrenüñ: goncanuñ D.

2b güşvār eylemege: güşvār etmege D.

3a cür'adānın: cür'anın M.

101

[SĀĪ]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

[26a]

Şāhid-i ma'nā yine Sā'ī tecellā eylesün
Gör ne şüret gösterür mirāt-i tab'-ı pākımız

102 [SĀĪ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Kadeh nüş eyledükçe eyle ben hāke 'aṭā cür'a
Ayakda kalmasun devründe lütf eyle şehā cür'a
- 2 Şarābı yok yabāna atacak pīr-i harābatuñ
Ne deñlü derd ise sākī virür kalbe şafā cür'a
- 3 N'ola bir neş'e taḥsīl eylesem cām-ı muḥabbetle
Dilā bezm-i ḥaḳīkatde şunulmuşdur baña cür'a
- 4 Öürsem defn idüñ ol şāh-ı hüsnüñ bezm-gāhında
Mezārum lālelerle zīnet etsün dā'imā cür'a
- 5 Ayağı toprağıñun ehl-i nazmuñ Sā'ī-i bī-dīl
Ne için dökmeye cām-ı muḥabbetden aña cür'a

103 [SĀĪ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Revnaḳ-ı hüsn-i bütān ol ḥātt-ı reyḥān iledür
Şeref-i dīn-i Nebī ḥazret-i Kur'an iledür

---

101. 25b-26a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu gazelin yalnızca mahlas beyiti mecmuada mevcut. // Bu şiirden başlayarak 123'üncü şiire kadar Sā'ī'nin gazelleri yer alıyor.

- 2 Gün yüzüñsüz görünür gözüme dünyā şeb-i tār
Rūşenā maṭla'-i ḥurşīd-i dıraḥşan iledür
- 3 İy gözüm nūrı gel ol merdüm-i dānā ile yār
'Ālemüñ seyr ü şafası yine insān iledür
- 4 Kılma 'uşşāka cefā iy şeh-i iklīm-i vefā
Saltanat kullara in'ām ile iḥsān iledür
- 5 Güher-i nazm-ı şafā-baḥşı bugün Sā'īnūñ
Kīmyā-yı nazar-ı himmet-i merdān iledür

104 [SĀ'Ī]

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 'Aşķ oldu ḥicāb arada cānāne bakılmaz
Bu manzar-ı tenden ḥarem-i cāna bakılmaz
- 2 Kāt'-ı nazar eyler ise benden n'ola ğamzeñ
Pür-yaradurur bu ten-i 'uryāna bakılmaz
- 3 Sensüz yüzüme bakmaya aḥbāb 'aceb mi
Nisyān getirür şüret-i bī-cāna bakılmaz
- 4 Gün yüzüne karşı tutar āyīne-yi billūr
Pür-tāb durur sīne-i cānāne bakılmaz
- 5 Sā'ī bize hemrāh olmaz Kays ile Ferhād
Zīrā ki reh-i 'aşķda yārāna bakılmaz

105 [SĀ'Ī]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[26b]

- 1 Dil-i āvāre ister kūy-ı dilberde mekān itmek
Kebüterdür diler Beyt'ül-Ḥaremde āşiyān itmek

- 2 Ne deñlü bāde itmez zāhid-i perhīzkār olsam
Lebüñ emmek için cā'izdürür yanımda k̄ān itmek
- 3 Baña mı kaldı bu āmāc-ı ğamda iy ķemān-ebrū
Melāḫat oklarına cism-i efkārūm nişān itmek
- 4 Cefā için çıkup baña görünmemeye kādırsin
Hele olmaz ḫayālūñ dīdeden iy meh nihān itmek
- 5 Kemāl ü fazl ile 'allāme-i fenn-i kelām olsañ
Seni her cāhil ister yine Sā'ī imtiḫān itmek

106 [SĀ'Ī]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Būs-i la'lin almağa bā'is olur cānānımuñ
Yer iderdüm bādeye bulsam içinde cānımuñ
- 2 Katre-i eşküm degüldür eyleyüp yaşın temām
Çıkdı dendānı bu tıfl-ı dīde-yi giryānumuñ
- 3 Āteşi ābı tılısm idüp künüz-ı 'aşķ-ı yār
Eyledi medfün şahnında ten-i virānumuñ
- 4 Germ olup mihr-i felek ruḫsārına öykünmeden
Güldügin görmezdi kimse ğonçe-i ḫandānumuñ
- 5 Yārümündür dir ise bilmezlenüp Sā'ī kılın
Diyesiz bir bende-i dīrīnesi sultānumuñ

107 [SĀ'Ī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 İy cemāli sebep-i tefriķa-i cān u tenüm
Mest ü 'aşķ-ķüş ü ḫançer-keş ü merdüm-figenüm

- 2 Herkese dāğ yaqar āteş-i ruhsārı ile
Māh [u] hūrşīd ü şem-i şem'-i hezār encümenüm
- 3 'Arz ider sīnesini çāk-ı girībānından
Yār-ı gönçe-dehenüm sīm-berüm gül-bedenüm
- 4 Ötme günüñ degül iy bülbül-i şeydā o gülüñ
Ser-i kūyında seher nālemi güş eyle benim
- 5 Mişkat-ı hāme ile döne döne iy Sā'ī
Silk-i nazma getürem süfte-i dürr-i suhanum

108 [SĀ'Ī]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

[27a]

- 1 Çeşm-i Tātār[1] civān-ı sīm-sīmādan şakın
Naqd-i 'akl u şabruñı iy h'āce yağmādan şakın
- 2 Tīr-i müjgānın urur dil mülkini perrān iken
Gel nişān yirine varma ol qaşı yādan şakın
- 3 Ehl-i 'aşkuñ eyleme mirāt-i qalbin pür-gubār
Mün'akis olur o mirāt-i muşaffādan şakın
- 4 Ağzına alma meded vaşf-ı leb-i cānāneyi
İmtilā eyler seni iy şūfī helvādan şakın
- 5 Ka'be-i kūyın tolaşa dilberüñ şām ü seher
İy raqīb-i rū-siyeh Sā'ī-i şeydādan şakın

108.2 müjgānın: müjgānını M.

3a qalbin: qalbūñ M.

109 [SĀ'Ī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Her ne dem cām-ı lebüñ ola şarāb-ālūde
Cevher-i cānum olur la'l-i mizāb-ālūde
- 2 Gice hem-şoḥbet-i āgyār idügüñ gösteriyor
Yine açmazdan ol nergis-i ḥ^vāb-ālūde
- 3 Bāde nüş olalı cārüb-ı reh-i meygedeyüz
İtdi zindān bizi gāyetde ḥarāb-ālūde
- 4 Oluruz rāh-ı belāda giderüz sāfī dil
Ṭursa bir dem ṭurulur āb-ı türāb-ālūde
- 5 Renk odur zāhide Sā'ī nitekim cām-ı şarāb
İdeler ḥırka vü tācın mey-i nāb-ālūde

110 [SĀ'Ī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Rāz-ı ser-beste-i aḥvāl-i perīşān dinmez
Kışsa-i derd ü ğam ü ğuşsa-i hicrān dinmez
- 2 Gül yüzüñ görmeyeli gülşen-i kūyuñ içre
Dil ü cān bülbulüñ itdügi efġān dinmez
- 3 Ḥaber-i mihrüñ için ağzum ararmış āgyār
Anı bilmez mi ki gencīne-yi pinhān dinmez
- 4 Bir durur mertebe-i 'aşqda Maḥmūd u Ayāz
Ehl-i ḥāl içre bu [kūl]dur vü bu sulṭān dinmez

109.4a giderüz: geydürüñ M.
110.4b bu kıl: budur M.

- 5 'Ālem-i vuşlatı şerh itmek olurdu **Sā'ī**
Müşkil ammā elem-i firkat-i cānān dinmez

111 [SĀ'Ī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Her ne dem kand-ı lebin suna dehenden dehene
Cān-ı şīr[īn] buluruz rāh bedenden bedene
- 2 Bulmadı bū-yı vefā sebze-i haṭṭuñda şehā
Bunca dem gezdi şabā-pe[y]ki çemenden çemene
- [27b] 3 Gül-ruḥunda haṭ ü müjgānı gam ile dil-i zār
Urdı bülbül gibi kendüyi dikenden dikene
- 4 Şanma kim māha şalar pertev-i hūrşīd-i şafāk
Hün-ı eşküm boşadur çarḥ legenden legene
- 5 Tārz-ı eş'ārda **Sā'ī** n'ola mümtāz olsañ
Farḳ olur bāb-ı belāğatde suḥandan suḥana

112 [SĀ'Ī]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Hübür̄lar çün diyār-ı ḥüsn ü behcetden ḳopar
'Āşık-ı şūrīdeler kūy-ı melāmetden ḳopar
- 2 'Arz-ı ḥüsn eyler diyü incimiş ol meh-rū baña
Nāz u istignāsı hūbānuñ muḥabbetden ḳopar
- 3 Naḳd-i eşkin şarf idüp her dem gözüm merdümleri
Ağlamak ḥāl-i dil-i bīmāre şefḳatden ḳopar

- 4 Yelken it iy dil Һabāb-ı zevrak-ı meyle açıl
Lenger-i endūh Һa'r-ı baҺr-i Һayretten kopar
- 5 Göl-ruҺuñ vaşfunda her Һomarı Sā'ī şı'rimüñ
Ğonçelerdür gölbün-i bāğ-ı belāgatden kopar

113 [SĀ'Ī]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Gözüñ Һaşuñ müjeñ 'aqlumı tālān eylesünler mi
Beni Һatlı eyleyüp nā-Һağ yire Һan eylesünler mi
- 2 Şafā-yı la'l-i nābuñ añlamışken Һızr u İskender
Gel inşāf eyle meyl-i āb-ı Һayvān eylesünler mi
- 3 Cihān dilberleri seyrine kāni' olmayup zühhād
Cinānda ārzū-yı Һür u ğilmān eylesünler mi
- 4 Senüñ içün çemenler dil üşürdi sünbüle deyü
Nigāruñ şāneler zülfin perīşān eylesünler mi
- 5 Cihānda bī-vefā dilber mi vardur dir iken Sā'ī
Güzeller ittifākı anı yalan eylesünler mi

114 [SĀ'Ī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Şüret-i yār Һayāli ki dil ü cāna gele
Beñzer ol bir büt-i tersāya ki imāna gele
- 2 Aña rüşen mi degül āteşe niçün yağar ol
Şem'e iklīm-i zulemden gice pervāne gele
- 3 Göz Һulağ oldı benefşeyle bugün nergis-i bāğ
Çağan ol serv-i sehī seyr-i gülistāna gele

[28a]

- 4 'Aşk-ı Mecnūnī olup halka temāşā olasın
Ola kim ol şacı Leylā dahı seyrāna gele
- 5 Böyle rengīn diye Sā'ī gibi tāze gāzeli
Şā'irūm diyü şu kīm meclis-i rindāna gele

115 [SĀ'Ī]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Ser-ā-ser ol gül-endāma hezārān gördüğün güldür
Şanurlar cāmesün ol nāzenīnūñ çeşm-i bülbüldür
- 2 Dü çeşm-i hūnfeşāna giryeden şanmañ ki aķ düşdi
İçine yāsemen kōnmuş iki zībā karanfüldür
- 3 Meger yā āb-ı gülgün ile rengīn sīşe ol 'arız
İçinde kākül-i 'anber-şemīm bir deste sünbüldür
- 4 Şunar şeftālū-i la'lini ki sīb-i zehendānın
Leb-i cān-baħş-ı sākī merħabālu bir kadeħ müldür
- 5 Ya sevdā-ħabbedür iy Sā'ī gönülden biten bu kim
Veyā hāl-i ruħı teshīr için āteşde fülfüldür

116 [SĀ'Ī]

fa'īlātün fa'īlātün fa'īlātün fa'īlün

- 1 Cām-ı mey 'aks-i muħannā ideli cānān elin
Tās-ı saķķādan yumışdır pençe-i mercān elin
- 2 Pençe-i hūrdur şafaķda şanma iy Yūsūf-cemāl
Hañcer-i zer ile toğrardur zen-i devrān elin
- 3 Ben ayağun öperin pīr-i harābātuñ müdām
Şeyh-i şehrūñ varsun öpsün zāhid-i nā-dān elin

- 4 İşidüpdür Aḥmedüñ vaşf-ı yed-i beyzāsını
Koynına koydı çıkarmaz Mūsā-ı 'İmrān elin
- 5 Ḥākden ref' eyledüñ geldüñ bu **Sā'ī** bendeñi
Aldüñ ol üftādenüñ iy ḥüsrev-i ḥübān elin

117 [SĀ'Ī]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Cem' olup dār'ül-ḥadīs-i 'aşkda 'allāmeler
Vaşf-ı ḥüsnüñde iderler baḥşler hengāmeler
- 2 Perleri evrāk içre döne döne yanuben
Şundılar pervāneler şem'e muḥabbet-nāmeler
- 3 Ditredür 'uryān-eşcārı şitāda rūzigār
Ḥükmi mikver geydürür yaz olsa kat kat cāmeler
- 4 Şandılar barmağların toğrar zenān-ı Mışr il
Vaşf-ı Yūsūf yazmağa kaṭ' itdi anlar ḥāmeler
- [28b] 5 Zülf sevdāsıyla **Sā'ī** eylemeñ kâbil dile
Kışsa-i Mecnūn ü Leylā-veş neçe bağlamalar

118 [SĀ'Ī]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Fünūn 'aşkı dil tıflı niçe üstāddan görmüş
Leb-i şirīnüñe cān virmegi Ferhāddan görmüş
- 2 Toқınmış tīg-i gamzeñ- āhenīn ḳalbine'uşşākuñ
O pek yüzlülügi āyīne-yi pōlāddan görmüş

- 3 Şikest idüp vücūdun büt gibi dil Ka'besin yapmış
O cān kim Beyt-i Ma'mūru ḥarāb ābāddan görmüş
- 4 Ekābir cem'-i māluñ resmini Ḳārūndan almış
Behişt-āsā serā bünyādını Şeddāddan görmüş
- 5 Ḥayāl-i yārı yazmış şafḥa-yı ḥāṭırda dil Sā'ī
Şuver resmin meger Mānī ile Behzāddan görmüş

119 [SĀ'Ī]

mef'ülü mefā'îlü mefā'îlü fe'ülün

- 1 Biz ḥırḳa-i zühdī çıkarup cāma deġişdik
Biz cevher-i 'aḳlı mey-i gül-fāma deġişdik
- 2 Rindān ile meyḥānelere varmaḳ olmaz
Biz tevbeyi zāhid yine ibrāma deġişdik
- 3 Bāzār-ı melāḥatde metā'-ı dil ü cānı
Bir sīm-beden-i serv-i gül-endāma deġişdik
- 4 Biz cennet-i kūyuñda bir ādem oluvirdük
Şabr eylemedik 'ālemi ālāma deġişdik
- 5 Yāruñ turalı Sā'ī reh-i Kā'be-i vaşlın
Biz şöhret-i dünyāyı bir iḥrāma deġişdik

120 [SĀ'Ī]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Ḥ'āceler baḥr-i fenāda ḥānmānlar döktiler
Baş u cān ḳurtarmaġa bār-ı girānlar döktiler

- 2 Bāġbānlar ŧanmañuz kim dikdiler aç lāleler
Bāġ ocāġında gümüŧden ŧam'danlar döktiler
- 3 ŧanma hađđ-ı sūr-ı ħüsni ħıfđ için fitneden
Zülf-i kāfir-kīŧler nevk-i nihānlar döktiler
- 4 Oldılar bir dem Zelīħāya zenān-ı Mıŧr dayf
Ellerinden Yūsufı gördükde ħünlar döktiler
- 5 ŧöyle dikđat itdiler **Sā'ī** civānlar seyrine
Gözleri nūrını pīr-i nā-tüvānlar döktiler

121 [SĀ'Ī]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

[29 a]

- 1 Nāzenīnim ben niyāz etdükce durmaz nāz ider
Bađdıġımca yüzine görmezlenüp iġmāz ider
- 2 Ğamzesidür merdümān-ı dīdeme ħan itdüren
Her ne kim eylerse insāna dilā ġammāz ider
- 3 Bī-vefā dilberlerüñ cevrine mā'il olduġum
Bilmez ol çok sevdüġüm baña cefāyı az ider
- 4 Nāle kılsa ŧāĥda bülbül virür gül ħāra yüz
Rāstī itse n'ola 'uŧŧāđ ol ŧeh nāz ider
- 5 **Sā'ī**-yi bī-ħārenüñ murġ-ı dil-i āvāresün
ŧayd eylerse yine ol gözleri ŧahbāz ider

122 [SĀ'Ī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün

- 1 Ben belā Mecnūniyam menzil-geĥüm ŧāĥrā-yı 'aŧđ
Bir ŧađı Leylā ġamıyla olmuŧam rüsvā-yı 'aŧđ

- 2 Bezm-i ğamda nām ü nengüñ şîşesin eyler şikest
Şöyle kim mest ü melāḥat eyleye şahbā-yı ‘aşk
- 3 Eylemez bendin cünün u kākül-i Leylā-yı kayd
Gör ne vādīye iletmiş Kaysı istiġnā-yı ‘aşk
- 4 İñleden her dem hevā-yı būs-i lā‘lündür beni
Dağlar ile cism-i zerd ü zārüm oldu nāy-ı ‘aşk
- 5 Şevk-i mihrüñle ten-i Sā‘ī ğubār olsa olur
Ḥakünüñ her zerresi mihr-i cihān-ārā-yı ‘aşk

123 [SĀ‘Ī]

Tārīḥ-i Vefāt-ı Şeyḫ Ya‘kub Efendi

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Tārīkat pīri ol hādī vü mehdī vā‘iz ü nāşih
Ḥaḳīkat sırrını keşf eyledi seb‘ül-mesāniden
- 2 ‘Alāyıkdan mücerred oldu terk-i māsivā kıldı
Zen-i devrān ile itdi ferāġat zindegāniden
- 3 Gözüñ aydın dedi ervāḥ-ı ḳuds ol pīr-i Ken‘āna
Zuhūr itdi murād-ı Yūsuf-ı Mışr-ı ma‘āniden
- 4 Beḳā semtine ‘azm itdi fenādan bağlayup maḫmil
Ḥaber geldi aña gel dendi mülk-i cāvidaniden
- 5 İşidüp rihletin Sā‘ī-yi dā‘ī didi tārīḥin
Felekde yumdı göz Ya‘kub Efendi dehr-i fāniden
Sene 979

[29b]

124 [SĀ'Ī]

Tārīḫ-i Vefāt-ı Bālī Efendi

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Götürdi ayağı k̄uṭb-ı zamāna bezm-i keşretten
Elinden sākī-yi devrũñ ecel peymānesin içdi
- 2 İşidüp rıḫletin Sā'ī-yi dā'ī didi tārīḫin
Fenā cāmı ile Bālī Efendī mest adı geçdi
Sene 970

125 [SĀ'Ī]

Tārīḫ-i Vefāt-ı 'Abīdī Çelebi

fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül

- 1 'Ömür bī-ḫarār u cihān bī-sebāt
Döner devr olur geh ḫazān geh bahār
- 2 Bilür beş gün idügün 'ömrin gülũñ
Oḫur çār-gāhı çemende hezār
- 3 Ḳanı tūtī-yi Şekkeristān-ı cān
Ḳanı bülbül-i gülşen-i i'tibār
- 4 Ḥicāz ü 'Irāk ü Şıfāhān ü rāst
Ṭolar idi āvāzesi ḫılsa zār
- 5 Fenā virdi sūz-i nevā-yı ecel
Hevādan geçürdi anı rüzigār
- 6 O kān-ı fazīlet ḫoyup yüz yere
Ten-i ḫāk-sārını ḫıldı gubār

124.2a rıḫletin Sā'ī-yi dā'ī: Sā'ī-yi dā'ī rıḫletin M.

125.1b u geh: geh M.

- 7 Didi Sā'ī-yi dā'ī tārīhin[i]
Maḳāmında kıldı 'Abīdī ḳarār
Sene 971

126 [SĀ'Ī]

Tārīḫ-i Vefâtı Cāmī Çelebi
fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Cāmcı-zāde Muḫammed Çelebi ḳoyup topraḡa yüz
Ḳabrde münker nekīrūñ sözlerin gūş eyledi
- 2 Bezm-i keşretten götürdi ayaḡı sākī-yi devr
Bāde-yi vaḫdetle anı mest ü bī-hūş eyledi
- 3 Gülsitān-ı nazmda bir bülbül-i gūyā iken
İrişüp āḫir ḫazān-ı 'ömr ḫāmūş eyledi
- 4 Acıyup bir mertebe eksükli tārīhin didim
Cāmī-yi devrān ecel peymānesin nūş eyledi
Sene 978

127 [SĀ'Ī]

Tārīḫ-i Nişesten-i Emīn-i Bāde
mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 'Aceb mi pīr ü civān olur ise mest ü ḫarāb
Bu devrde yine ma'mūr oldı Beyt-i Ḥarām
- 2 Erişdi himmet-i pīr-i muḡān rindāna
Açıldı gül gibi meyḫāneler içildi müdām

126.1a Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

1b münker nekīr: münker ü nekīr M.

1b yine ma'mūr oldı: ma'mūr oldı yine M.

[30a]

- 3 Mey ile ehl-i dilüñ geldi seyrine cānı
Serîr-i mey-kedeye geçdi rind-i dürd-âşām
- 4 Şafâ-yı kalb ile mey-ḥ'āralar didi târîḥ
Emîn-i bâde oturdı düzüldi meclis-i cām
Sene 978

128 [SĀ'Ī]

Târîḥ-i Vefât-ı Müftî-yi Zamân Ebū's-Su'ūd 'Ufiye Anh
mef'ülü fā'ilâtün mef'ülü fā'ilâtün

- 1 Demişdi mevt-i 'ālim dünyāda mevt-i 'ālem
O eşrefü'l-berāyā o ḥātemü'r-risālet
- 2 Müftî idi kilîdi gencîne-yi 'ulūmuñ
Ḥayfâ ki zāyi' oldı miftāḥ-ı ilm ü ḥikmet
- 3 Bir demde bulur idi bir niçe dürr-i ma'nā
Ġavvāş[1] baḥr-i 'ilmüñ oldı garîḳ-i raḥmet
- 4 Ḥaḳḳ üzre otuz üç virdi bu ḥalka fetvā
Pîr oldı şeyhü'l-İslām dünyādan itdi rıḥlet
- 5 Dir el açup du'āya **Sā'ī**-yi dā'ī târîḥ
Monlā Ebu's-Su'ūda ola maḳām cennet
Sene 982

129 [SĀ'Ī]

Dîġer Târîḥ

mef'ülü fā'ilâtü mefā'ilü fā'ilün

- 1 **Sā'ī**-yi ḥaste-dil didi târîḥ-i rıḥletin
Monlā Ebū's-Su'ūd Begüm şavdı nevbetin
Sene 982

130 [SĀ'Ī]

Tārīḥ-i Helāk-ı Ferhād Paşa
fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Āşaf-ı nîk baht Ferhāduñ
Var idi bir ḥakīm-i nîk-zāyı
- 2 Aña bir Mişer zehr-nāk virür
Çılmağa derdine müdāvāyī
- 3 Çünki nüş itdi toğradı cigerin
Göz yumup kıldı terk dünyāyı
- 4 Kaldı evlādı ile etbā'ı
Ağlayup pādişāha şekvāyı
- 5 Geldi lāzım mürāca'at ḥakeme
Didiler cem' idüp eṭibbāyı
- 6 Raṭb ü yābis olındı niçe süḥan
Kimse faşl itmedi bu da'vāyı
- 7 Habs olup niçe gün ḥalāş oldı
Ne ḥayāl oldı gör temāşāyı
- 8 Kolu kuvvetlününñ biri bir şubḥ
Yolın alur zamān-ı tenhāyī
- 9 Aña bir tiğ-i ābdārī koyup
Zikr ider sun'-ı Ḥaḳ Te'ālā'yı
- 10 Didi Sā'ī o demde tārīḥin
Çan tutdı Ḥakīm Paşayı
Sene 982

[30b]

130.3a itdi: eyledi M.

131 [SĀT]

Tārīḥ-i Kasr-ı Bī-kuşūr-ı Ferīdün Beg

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 Çün in kaşr-ı mübārek geşt bünyād
Begoft üstād tārīḥ 'işret-ābād
Sene 978

132 [SĀT]

Tārīḥ-i Türbe-i Sulṭān Selīm Bin Sulṭān Süleymān

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Hāzret-i Sulṭān Selīm ibni Süleymān-ı velī
Şehriyār-ı kāmkar u pādişāh-ı kāmbin
- 2 Genc iken ḥāk içre medfün oldı evlādı ile
Eçler ide müyesser aña Rabbü'l -'ālemīn
- 3 Meşhediniñ SĀT-yi dā'ī didi tārīḥini
Nūr bādā merḩad-i Sulṭān Selīm-i pāk-dīn
Sene 985

133 [SĀT]

Tārīḥ-i Çeşme-i Sīm-keş-bāşı Der-ḩurb-ı Yeñibāğçe

fe'ilātün mefā'ilü fe'ilün

- 1 Sīm-keş-bāşı ol Sikender Beg
Dökdi rāh-ı Hudā'da sīm ile zer
- 2 Kıldı bu çeşme-i şerīfi binā
ḩodı 'ālemde bir laṭīf-eşer
- 3 Hızr-ı cānı bulup ḩayāt-ı ebed
Zulmet-i ḩāke tenden itdi güzer

- 4 Didi **Sā'ī** ḥaḳīr tārīḥin
Buldı 'aynü'l-ḥayātı Sikender
Sene 977

134 [SĀ'Ī]

Tārīḥ-i Tezkireci Şoden-i Muḥyī Efendi
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Dür-i deryā-yı hüner Ḥazret-i Muḥyī Çelebī
Yok durur 'ilm ü ma'ārifde nazīri el-ḥaḳ
- 2 Meskenet ehli kerem kānı seḥā ma'denidür
Ḳadr[i] gün gibi 'alā şu gibi göñli alçaḳ
- 3 Didiler tezkireci olduḡunuñ tārīḥin
Pāye-yi manşıba devletle bugün başdı ayak
Sene 981

135 [SĀ'Ī]

Tārīḥ-i Fevt Şoden-i Şāhin Beg
mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ecel şehbāzınuñ ser-pençesinden murğ-ı cānını
Ḥalāş idemedi ā'lāya pervāz eyleyen Şāhin

---

135. 30b-31a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu şiirin tamamı mecmuada mevcut değildir.

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- [31a]
- 1 Meger kim kevkebün naqşına yüz sürmek diler kevkeb
Götürüp kendüyi gökden yire her gāh atar kevkeb
  - 2 Meger bir rind-i şahid-bāz-ı ‘ālemdür ‘AZİZİ-veş
Kenāra çekmek için gösterür ol māha zer kevkeb

137 [‘AZİZİ’]

fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilün

- 1 Hāne-yi ‘aqlum fenāya virdi seylāb-ı şarāb
Göreyin kim ola anı şatanuñ evi harāb
- 2 Şevk-ı la‘lün göñlümi cānā düşürdi bādeye
Cām-ı ‘aşkuñ cānumı āvāre kıldı çün habāb
- 3 N’ola kūyuñda görüp düşnām ide a‘dā baña
Yad kimse görse lā-büd üresin kıomaz kilāb
- 4 Sāye-veş yoluñda ben hāk olduğum kāfir ‘adüv
Gördi reşkinden didi yā leyteni küntü türāb
- 5 Tīğ-i ğamla togranup sīh-i belāya sancılıp
‘Aşk ocağında ‘AZİZİ oldı bağrum şiş kebāb

136. Ersen ERSOY, ‘AZİZİ Divanı, G. 18, s. 89 30b-31a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu gazelin sadece mahlas beyiti mecmuada mevcuttur. İlk beyit ‘AZİZİ Divanı’ndan alınarak eklenmiştir. // Bu şiirden başlayarak 174’üncü şiire kadar ‘AZİZİ’ nin gazelleri yer alıyor.

137. Ersen ERSOY, ‘AZİZİ Divanı, G. 22, s. 91

1b anı: anuñ M.

4b yā leyteni küntü türāb: Keşke toprak olsaydım. Kur’ān-ı Kerim, Nebe, 78/40

138 ['AZİZİ']

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ey ḥarīm-i ḥaremün şahın-ı sarāy-ı devlet
İşigün ehl-i dile cāy-ı recā-yı devlet
- 2 Hām-ı zülfün mi yaḥōd şafḥa-i ruḥsāruñda
Yazdı ḥaṭṭāt-ı ezel dāl-i du'ā-yı devlet
- 3 Çoma sevdā-yı ser-i zülfün elden o mehün
İy gönül var ise başuñda hevā-yı devlet
- 4 Āstānında o şahuñ olagör der-bānı
Diler iseñ elüne gire 'aşā-yı devlet
- 5 Hışm idüp şeş-perini farkuma urduçça o şāh
Şanuram kim başuma kondı hümā-yı devlet
- 6 Kişver-i ḥüsn ü melāḥat şehidür yār meger
Çande 'azm itse çeker çadd-i livā-yı devlet
- 7 Cāme-i faqr ile faqr eyle 'AZİZİ yürü var
Eyleme 'āqıl isen meyl-i çabā-yı devlet

139 ['AZİZİ']

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Egerçi seyr-i pehlü itmege ḥammām olur bā'is
Velī ḥammām seyrine o sīm-endām olur bā'is
- 2 Dile tīg-i müjeñ efkārı düşdi çorçaram ammä
Beni öldürmege ol tīg-i ḥün-āşām olur bā'is

---

138. Ersen ERSOY, 'AzİZİ Divanı, G. 23, s. 92

139. Ersen ERSOY, 'AzİZİ Divanı, G. 31, s. 96

[31b]

- 3 Figān u dād elinden gönlümüñ her gördügi şāha
Beni cān ile ul itmege ol nā-kām olur bā'is
- 4 Viren bezm-i cihānı hāy u hūya Őev-i la'lüñdür
Belī andaysa avāya mey-i gül-fām olur bā'is
- 5 ıkup ol meh görünmez aşam olmayınca beñzer kim
Hilāl-i ebrū güzeller seyrine aşam olur bā'is
- 6 Cem ü Cemşīd-veş elden oma cām-ı meyi bir dem
Ki dil aygusınuñ def'ine nūş-ı cām olur bā'is
- 7 'Azīzī yād olam dirseñ bir eyü nām ıl taşīl
Kişi hayr ile yād olmaa nīkū-nām olur bā'is

140 ['AZİZİ']

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Derd-i hicrūñle be-āyet muhtelif oldu mizāc
Gel abībüm vatidür baña 'ilāc eyle 'ilāc
- 2 Leblerüñ bāzār-ı hūsn içre ne Őīrīn-kār olur
Kim gehī helvā vü pālūde Őatar gāhī gülāc
- 3 ekdüm aldum yārı ayaruñ elinden arb-ı dest
Şanki Őāh-ı 'ālemem aldum o kāfirden hayrāc
- 4 Mihr ü meh gibi seni altuna ar eyleser de
Merd iseñ itme zen-i gerdūna 'arz-ı itiyāc
- 5 O melek-sīma 'Azīzī nice yār olsun saña
Kim perī insan ile itmez bilürsin imtizāc

141 ['AZİZİ']

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Leblerüñden öğrenür iy yüzi efsün kadeh
Ehl-i bezmüñ 'aqlın alup eyledi mecnün kadeh
- 2 Derd ü gam bīmārına dā'im şifā-sāz olmağa
Bezm-i meyde eylemişdür başka bir kânün kadeh
- 3 Gün toğar şanmañ şabūhı itmek için her seher
Sākī-i gerdün eline aldı bir altun kadeh
- 4 Biz rindān-ı kadeh-peymālaruz kim reşk ider
Bezmimizde olmağa bu kāse-i gerdün kadeh
- 5 Meclisinde herkesüñ bezl-i şarāb-ı sürh ider
Sākīyā buldı meger gencīne-i Kārün kadeh
- 6 Devr-i gül irdi yine her lāle-i bezm-i çemen
Aldı 'ayş u nüş için destine bir gül-gün kadeh
- 7 Bülbül olur her gören anı 'AZİZİ güyyiā
Gülşen-i bezme olupdur gonca-i mevzün kadeh

142 ['AZİZİ']

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- [32a]
- 1 Bir gül-i handān-ı gül-zār-ı cenāndur lāle-ruh
Bir nihāl-i serv-i bōstān-ı cenāndur lāle-ruh
  - 2 Bāğ-ı hüsne tūğ-ı şāhīdür nihāl-i kāmeti
Server-i hūbān-ı 'ālem bir cevāndur lāle-ruh

---

141. Ersen ERSOY, 'AZİZİ Divanı, G. 36, s. 98

1b 'aqlın : 'aqlımı M.: 'aqlımı D.

7a her gör[en]: her gün M.

142. Ersen ERSOY, 'AZİZİ Divanı, G. 39, s. 100

- 3 Gül gül itsem dāğ-ı ‘aşk ile ‘aceb mi sīnemi
Berg-i nāz ile pür olmuş naḥl-i cāndur lāle-ruḥ
- 4 N’ola geysel gāh sebz ü gāh sürḥ ü gāh zerd
Gülşen-i ‘ālemde mīr-i ‘āşıkāndur lāle-ruḥ
- 5 Ḥüsn-i Yūsuf-veş ‘AZİZİ şîr-i mevzūn-ı ḥasen
Mışr-ı nazma ḥüsrev-i şîrīn-zebāndur lāle-ruḥ

143 [‘AZİZİ’]

mefā’īlün mefā’īlün mefā’īlün mefā’īlün

- 1 Cihān bāzārını geşt itse tañ mı serserī ḥurşīd
Metā’ -ı mihrüñe iy māh olupdur müşterī ḥurşīd
- 2 Meger iklīm-i çarḥuñ şehriyār-ı ‘ālī-şānıdur
Geyer her şubḥ-dem başına bir tāk-ı zeri ḥurşīd
- 3 Nazar itsün cemāli māhını görsün diyü her dem
O şāha oldı bir āyīne-i İskenderī ḥurşīd
- 4 Görünmez çeşm-i ‘ālem-bīnūme iy lāle-ḥad sensüz
Cihān bağınuñ olsa her gül-i rengīn-teri ḥurşīd
- 5 ‘AZİZİ sen degül ‘ālem Feraşādı geçer anuñ
Meger itdi cihāna Ḥaḥ o māh-ı enveri ḥurşīd

144 ['AZİZİ']

mef'ülü fā'ilātün mefā'ilü fā'ilün

- 1 Dil cān virince lütfüñ ider dilberā ümīd
Bīmār öñince nitekim eyler devā ümīd
- 2 Şabr u taḥammül eyledigüm cevrüñe bu kim
Mihr ü vefāñı eylerem iy bī-vefā ümīd
- 3 Dil seyr-i bāğ-ı ḥüsnüñ ider dā'im ārzū
Cān meyve-i vişālüñ ider dā'imā ümīd
- 4 ılsun ṭavāf-ı Ka'be-i küyün o meh-veşüñ
Eyler şu kim zamānede kesb-i şafā ümīd
- 5 Demler durur ki cān-ı 'azīzī 'Azīzīnüñ
Būs-ı nigīn-i la'lüñ ider serverā ümīd

145 ['AZİZİ']

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[32b]

- 1 Gerçi biñ var o gülüñ 'āşık-ı zārı geçinür
Yoğdur ammā ki benüm gibi hezārı geçinür
- 2 Dem olur yüzini göremez o yārüñ ağyār
Söyledür olsañ evet 'āşık u yārı geçinür
- 3 Eksük olsun göreyin kim mehi küyına varup
Severin diyü o ḥurşīd-'izārı geçinür

---

144. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 46, s. 104

145. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 51, s. 106

2a olur: olur ki M.

2b 'āşık u yārı: hem-dem ü yārı D.

- 4 Şāh-ı 'ālemde olursañ 'ākıbet 'ayyār-ı çarḥ
Efser-i zerrünüñi bir la'b ile serden kıpar
- 5 O boyı serv ü yüzi muşḥafuñ evsāfını dil
Şu gibi ezber okur ḥāfız-ı cārī geçinür
- 6 Mā'il olmaz zen-i dünyāya 'Azīzī dil-i pāk
Çü meges cīfeye kıonmaz şu ki arı geçinür

146 ['AZİZİ']

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Reng-i rüyı gül ruḥ-ı zībā-yı dilberden alur
Nitekim nūrı kıamer ḥurşīd-i enverden alur
- 2 Sürme-i ḥāk-i rehüñ gözden siler cüy-ı sirişk
Beñzer ol uğrıya kim kıomadığı yirden alur
- 3 Şāh-ı 'ālem de olursañ 'ākıbet 'ayyār-ı çarḥ
Efser-i zerrünüñi bir lu'b ile serden alur
- 4 Naḥl-i gülşen içre maqbül olmasun mı nārven
Kim kıırāmı ol nihāl-i nāz-perverden alur
- 5 Zülf meyl itdükce la'line 'Azīzī şanuram
Egilüp ḥūrī-i cennet ab-ı kevserden alur

---

4 Bu beyit 'Azīzī Divanı'nda yer almamaktadır. Ayrıca bu beyit gazelin redifine uymamaktadır.
146. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 60, s. 111

147 ['AZİZİ']

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Sebz-i haṭ kim la'l-i rūh-efzā-yı cānāndan çıkar
Berg-i sünböldür ki rāh-ı çeşme-i cāndan çıkar
- 2 Her şerer kim dūd-ı āhum 'arşa-i ğamda şaçar
Gūyiyā bir gūy-ı zerrīndür ki çevgāndan çıkar
- 3 Girye itdükçe dem-i hicrūñde seyl olup aḡar
Bilmezin bu deñlü yaşı çeşmümün ḡandan çıkar
- 4 Daḡme-i Ḡārūn-veş ḡāk olmayınca kāḡ-ı ten
Genc-i mihrūñ şanma kim bu ḡalb-i vīrāndan çıkar
- 5 Maṭla'-ı ḡurşiddür dirsem 'AZİZİ ṭañ degül
Ol der-i devlet-me'āba kim o meh andan çıkar

148 ['AZİZİ']

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilün fā'ilün

[33a]

- 1 Fikr-i ḡaṭuñ ki mülk-i dile ceyš-i ğam çeker
Dil dūd-ı āhdan aña ḡarşu 'alem çeker
- 2 Ben çekdüğüm kemān-ı ğamı cām-ı ğussayı
Meydān-ı 'aşḡ içinde ne Rüstem ne Cem çeker
- 3 Mışr-ı ğamında ol şeh-i Yūsuf-naḡīrümün
Demler durur terāzu-yı çeşmüm direm çeker
- 4 Rūyuñ mişāl-i şafḡa-i defter beyāz iken
Ḡayfā ki ḡaṭ gelüp ana bir gün raḡam çeker

147. Ersen ERSOY, 'AzİZİ Divanı, G. 61, s. 111

148. Ersen ERSOY, 'AzİZİ Divanı, G. 49, s. 105

- 5 Merd-i şarāb-ḥ^vāre odur kim 'Azīzīyā
Rez duḥterini şevḳ ile bulduḡı dem çeker

149 ['AZİZİ']

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Muḥabbet ehline 'arz it o gül-ruḥsārı görsünler
Cihān bāḡında bülbüller fiḡān u zārı görsünler
- 2 Dilā cām içre görmek dileyenler bāde-i rengīn
Gözümde 'aḳs-i mey-gün-ı leb-i dildārı görsünler
- 3 Gel iy dil naḳd-i eşḳ ü çeşm ü dāḡ-ı sīneñi göster
Ekābir ḳo ḥisāb-ı dirhem ü dīnārı görsünler
- 4 Ümīd-i luṭf u iḥsān eylesin 'uşşāḳ-ı ḡam-dīde
O şāh-ı mülk-i ḥüsnüñ işigine varı görsünler
- 5 Yine bir şı're mā'il dilberi sevdüm 'Azīzī-veş
Nic olur söylemek şimdengirü eş'arı görsünler

150 ['AZİZİ']

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Gördüğünce rām olur aña perī-ruḥsārılar
Var ise mühr-i Süleymān götürür dīnārılar
- 2 Kaṭre kaṭre ḥün-ı eşḳ-i dīde-i Ferhāddur
Lāleler ḳıldı hüveydā şanmañuz kuhsārılar

---

149. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 73, s. 118

3a göster: görsün M.

5b nic: nice M.: nice D.

150. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G.113, s. 138

- 3 Gūşına girmez gül-i mağrūr-ı hūsnūñ iy hezār
Sen gerek gülşende biñ kez āh u zārılar
- 4 N'ola dilde şaķlasam cānā hayāl-i hālūñi
Hoķķa içre hıfz iderler nāfeyi 'aṭṭārılar
- 5 Yārı aġyār ile gördükce 'Azīzī bāğda
Şanuram kim hem-dem olmışdur gül ile hārılar

151 ['AZİZİ']

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Zaḥm-ı hicr-i yārdan ķurtulmağa yoķ çāremüz
Āh kim ķaldı oñulmadı yürekde yaramuz
- 2 Āsitān-ı yārdan ġayrı yire itmez nüzül
Haylice yüksek uçar ķuşdur dil-i āvāremüz
- [33b] 3 Devr-i hūsnūñde senūñ iy māh bir ġün şād olup
Ġussādan ķurtulmadı ķaldı dil-i ġam-h^vāremüz
- 4 Niçe bir dil fülkini ide ġarīķ-i baħr-i ġam
Bir dem ola görmeye çeşm-i zamāne ķaramuz
- 5 Āh elinden ṭiğ-i hicrānuñ 'Azīzī āh kim
Neylediyse eyledi yār ile kesdi aramız

152 ['AZİZİ']

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Bāğda güller ruħ-ı cānāne beñzer beñzemez
Ġoncalar la'l-i leb-i hāndāna beñzer beñzemez

---

151. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 145, s. 154

152. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 149, s. 156

- 2 Ol gülüñ şevk-i ruhuyla yanmada yaqılmada
Mihr ü meh dāğ-ı dil-i suzāna beñzer beñzemez
- 3 Ebr-i zülfüñ hasretinden dīde-i ter dem-be-dem
Yaş döker kim rişte-i bārāna beñzer beñzemez
- 4 Yārı kıomaz gelmege baña raqīb-i kāfirüñ
İşleri vardur hele şeytāna beñzer beñzemez
- 5 Çeşm-i diqqatle nazar kılsañ 'Azīzī bāğda
'Ayn-ı 'abher dīde-i hūbāna beñzer beñzemez

153 ['AZİZİ']

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Sāki meyhāneyi vaşf itme şakın zühhāde
Yoğsa mescid gibi anda birağur seccāde
- 2 Vaşl-i yāra mey-i eşk ile irişsem tañ mı
Kim olur zevk ü şafā bezmine bādī bāde
- 3 Dōstluk haqqı yirin bulsun efendi dirseñ
Yād idüp ben kuluñı yādı getürme yāde
- 4 Kim ola sevmeye ol naql-i semen-sīmāyı
Naqşı hūb ola vü egnine giye aq sāde
- 5 Bend olur 'aşk duzağına 'Azīzī ol kim
Dil ü cān naqdini şaydı o gözi şayyāde

154 ['AZİZİ']

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Dil görüp hālūñi çāh-ı zekanuñda maḥbūs
Didi zindāna neden düşdi bu Hindī cāsūs
- 2 Naẓar it āyīnede 'aqs-i ḥam-ı ebrūna
Nice taḥrīr olur iy meh göre yāy-ı ma'kūs
- 3 Dīdeden zūlfi ḥayāli o mehūñ dūr olmaz
Dirler insāna perī olmaz egerçi me'nūs
- [34a] 4 ẖıldı miḳrāz-ı ğamuñ şem'-i şeb-efrūzı şehīd
ẖanlu pīrāhenidūr perde-i al-i fānūs
- 5 Terk-i 'ār eyler isem 'āşık olup 'ayb itmeñ
'Aşk yolın varamaz şāḥib-i 'ār u nāmūs
- 6 Görse reftārını ol kebk-i hümā-pervāzuñ
Cevlāndan güzer eylerdi 'AZİZİ ṭāvūs

155 ['AZİZİ']

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Gözüñ ḳan dökmeği ol ğamze-i bī-dāddan görmiş
Zehī ḥūnī ki merdüm-keşlüği cellāddan görmiş
- 2 Maḥabbet āteşine yanmağı pervāneden almış
ẖanı göñlüm gibi bir san'atı üstāddan görmiş
- 3 O meh-ruḥsār ile ben āşinādan gördüğüm cevri
Degül bir kimse mir'āt-i felekde yaddan görmiş

154. Ersen ERSOY, 'AzİZİ Divanı, G.154, s. 158

155. Ersen ERSOY, 'AzİZİ Divanı, G. 163, s.163

3b yaddan: yārdan Ma.

- 4 Şurāhī derd ile an yutmağı peymāne-veŖ sākī
Belā bezminde beñzer bu dil-i nā-Ŗāddan gormiŖ
- 5 Yine bir Hüsrev-i Ŗirīn-dehen yolına cān virmiŖ
'AZİZİ kār-ı 'aŖkı var ise Ferhāddan gormiŖ

156 ['AZİZİ']

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Meges-i cāna ki la'li Ŗehūñ h'ān olmiŖ
Ham-ı zülfi düm-i avūsı meges-rān olmiŖ
- 2 Beñzer ol cūy-ı Ŗafā-baĖŖa 'izāruñ kim anuñ
Çevre yanında Ėauñ sünbül ü reyĖān olmiŖ
- 3 ŖubĖa dek girmemiŖ uyĖu gözine Ŗevinden
Māh kūyında o yārūñ Ėice miĖmān olmiŖ
- 4 'Aqs-i berg-i gül ü nesrīn ile her cūy-ı çemen
Bir gümüŖ mā'ī varadur ki zer-efŖān olmiŖ
- 5 Dün 'AZİZİ yine ol mihr-i münīri gördüm
Ėüsñ ile māha dönüp āfet-i devrān olmiŖ

157 ['AZİZİ']

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 O zülf-i mār misk-āsā ki rüy-ı yāra ŖarmaŖmıŖ
Siyeh ejder durur gencīne-i ruĖsāra ŖarmaŖmıŖ

---

156. Ersen ERSOY, 'AZİZİ Divanı, G. 164, s. 163

3a girmemiŖ uyĖu gözine Ŗevından: gözine Ŗevinden uyĖu girmemiŖ M.

157. Ersen ERSOY, 'AZİZİ Divanı, G. 158, s. 160

[34b]

- 2 Ten-i zārum ki kılmışdur ihāta kalb-i vīrānı
Örümcek tārıdur şankim yıkılmış dāra şarmaşmış
- 3 Hıa ü haddūñ gamıyla dün bir āh itdüm ki ağzumdan
Dütünler oldu peydā pāre pāre nāra şarmaşmış
- 4 Tenümde ham-be-ham olmuş tamarlar dāğ u mūlarla
Kebūdī riştelerdür kim gül-i per-çāre şarmaşmış
- 5 Nice çāk-ı girībān itmeyem ben dest-i gayretle
'Azīzī mest olup meclisde yār ağıyāra şarmaşmış

158 ['AZİZİ']

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Eylesem nāmeyle aḥvālüm n'ola cānāna 'arz
Kim gedā mektüb ile ḥalin ider sulṭāna 'arz
- 2 Ola kim zencīr-i zūlfine seni bend eyleye
Eyle ol şāha cünūnuñ iy dil-i dīvāne 'arz
- 3 Bundan artuḫ nice olur daḫı velāyet kim bilür
İtmedin ḥāl-i dili ol pīr olası cāna 'arz
- 4 Hūrdan şekvā için şāh-ı bahāra şunmağa
Gonca tūmārı olupdur bülbül-i nālāna 'arz
- 5 Şi'r-i dūr-bāruñ 'Azīzī oḫuma nā-ehle kim
Ol ma'ārif gencidür itme anı nādāna 'arz

159 ['AZİZİ']

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilün fā'ilün

- 1 Hicr-i femüñle çıkdı gözümnden dürer dirîğ
Güm oldı gitdi yok yire bunca güher dirîğ
- 2 Urdı getürdi hāk-i reh-i kūyuñı şabā
Göz göre gitdi elden o kuhl-i başar dirîğ
- 3 Kıldı ihāta haṭṭ-ı siyeh kand-i la'lüñi
Oldı 'izārı mūr o teng-i şeker dirîğ
- 4 'Ayn-ı 'ināyet ile raḳībe idüp nigāh
Benden o māh eyledi kaṭ'-ı nazar dirîğ
- 5 Hāk it yolında eşküñ ü rüyuñ ki yārdan
İtmez 'AZİZİ 'aşık olan sīm ü zer dirîğ

160 ['AZİZİ']

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Muştafā olduğıñ iy māh saña nām-ı şerīf
Halka hulḳ-ı ḥasenüñ eyledi i'lām-ı şerīf
- 2 Mısr-ı ḥaddüñle sevād-ı haṭuñı seyr idenüñ
Görünür mi gözine Ka'be yaḥōd Şām-ı şerīf
- 3 Niçe demdür çekerüz rüze-i ḥicrūñ şāhum
Ni'am-ı vaşluñı itseñ n'ola in'ām-ı şerīf
- 4 Şeh-per-i zülfüñ ile bulsa şeref n'ola ḥaddüñ
Düm-i ṭāvūş ile mergüb olur aḥkām-ı şerīf

---

159. Ersen ERSOY, 'Azizî Divanı, G. 174, s. 168

160. Ersen ERSOY, 'Azizî Divanı, G. 177, s. 170

[35 a]

- 5   anı ol gün ki 'Azz' uluña cm' de
Diyesin cum'a namzn lup eyym-ı Őerf

161 ['AZZ']

fa'iltn fa'iltn fa'iltn fa'ilün

- 1   N'ola gelse meclis-i rindna eng  ny u def
Kim virür bezme Şeref peymna eng  ny u def
- 2   Diñledr her sözini bezm ehline b-iħtiyr
Gelse gftra nidem prne eng  ny u def
- 3   Derd-i m-fi'l-blini söyler zebn-ı ħl ile
Geldi sanmañ nle v efgna eng  ny u def
- 4   Meclis ire olular imek nic olur göresin
Gelsn iy sķ hele meydna eng  ny u def
- 5   DŐmeyeydi teŐ-i 'aŐķa 'Azz' d-veş
ñlemezdi böyle yana yana eng  ny u def

162 ['AZZ']

fe'iltn fe'iltn fe'iltn fe'ilün

- 1   'Ades-i ħl-i 'izruñ bulur iy meh revnaķ
Tb-ı mlden ki ruħuñ derlese buraķ buraķ
- 2   YanaŐup ħdmet iderdüm o Şeh-i ħbna
Naķd-i vaŐln bileydm virecegin baña ħaķ
- 3   Server-i mülk-i ħamem her ne yire 'azm itsem
Dd-i hum eker ñmce duħn sancaķ

---

161. Ersen ERSOY, 'Azz' Divanı, G. 179, s. 171

162. Ersen ERSOY, 'Azz' Divanı, G. 186, s. 174

- 4 İki dilber şanuram leb-be-leb olup öpüşür
Meclis-i meyde o meh cāma degürdükçe dudak
- 5 avm-i Reyyān mı benefşeñe giyer nīlī küleh
Şeh-i Kenā'n mı gül-i Mışrī şarar başına ak
- 6 Naqd-i cāna aluram 'ālem-i vaşl-i yārı
Virselers almazın ammā ki cihānı aylak
- 7 Beni ırma dileyelden reh-i kūyında o serv
am ile oldu gözüm yaşı 'AZİZİ ırma

163 ['AZİZİ]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Berg-i gül mihr-i ruhuñdan az ider renginlik
Cām-ı mül 'as-i lebüñden kesb ider lā'līnlik
- 2 Bir leāfet var ki iy gül-ru görünse nāgehān
Ādemüñ 'alın alur sīnendeki sīmīnlik
- 3 ırre olmaz hūsnüñe kendüñ görüp āyīnede
Gel benüm māh-ı cihānum eyleme hūd-bīnlik
- [35b] 4 Görinen gül gül degül encüm şerār-ı āh ile
Şan-ı gerdünü ser-ā-ser eyledüm nesrīnlik
- 5 Olmadın yārına vāşıl lev-i kūha geri kim
Hāme-i tīşeyle azdı kūh-ken şīrīnlik
- 6 Deyr-i rüyında idüp İncil-i hatun pāy-māl
Zülf-i kāfir kişi yārüñ eyledi bī-dīnlik

162.5 Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 186, s. 174

7a serv: meh Ma.

163. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 208, s. 186

4a görinen: gören M.

- 7 N'ola bī-ğam olmasa cān-ı 'Azīzī bir nefes
'Aşık-ı dil-ğastenüñ kārı olur ğam-ğınlik

164 ['AZİZİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Rif at dilerseñüz sözüüm iy dōstān tutuñ
Ol şehr-yār-ı ħüsn işiginde mekān tutuñ
- 2 Burc-ı cefāyı menzil idindi o māh çün
İy āh u nāle siz de reh-i āsumān tutuñ
- 3 Meydān-ı ğamda başumı ğüy-ı belā bilüñ
Çadd-i ħamīdemi aña bir şavlecān tutuñ
- 4 Girmez sözi kulağımuza pārsālaruñ
Biñ kerre dirse pendimüze ğuş-i cān tutuñ
- 5 Hıdmetler eylesün dil ü cāndan 'Azīzīyi
Ğülzār-ı kūyına ol şehüñ bāğbān tutuñ

165 ['AZİZİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilün fā'ilün

- 1 Çün şem'-i ser-keş olma çü sāye fütāde-dil
Ne yavuz ol aşıl ne yavaş ol dilā başıl
- 2 Hicr ile cān virüp gehī vaşl ile bul ħayāt
Fāş itme 'aşk-ı yāruñı ağyāra öl diril

---

164. Ersen ERSOY, 16. 'Azīzī Divanı, G. 193, s. 178

165. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 228, s. 196

- 3 Bezm-i vişāl-i yāra irem dirseñ iy göñül
Mānend-i eşk-i dīde vü cür'a dökül şaçıl
- 4 Başuñ gerekse saña eyā zülf-i rû-siyeh
Tolaşma zülf-i yāra gel andan üzül kesil
- 5 Sāye mişāl pīrehenüm içre cism-i zār
Oldı ğamuñla şām-ı belāda hayāl-i zıl
- 6 Bilmem ne viridi alamaz iy cān tabībi kim
Derd ü ğamuñ oluşmadadur baña muttaşıl
- 7 Düşmek dilerseñ el diline ger 'Azīziyā
Hañçer mişāl bir güzelüñ yanına taķıl
- 8 Esrār-ı haţţ-ı la'lüni ögsek de mū-be-mū
Şi'rüm Ğubārī şi'ri-yile oldı kıl-be-kıl

166 ['AZİZİ]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

[36a]

- 1 Bitmedi kıaddüñ gibi bir hūş nihāl iy serv-i sīm
Kopmadı zülfüñ gibi sünbül-i 'anber-şemīm
- 2 Kıaddüñ üzre 'anberin kaşuñ nihāl üstinde nün
Hıaddüñ üzre zülf-i müşğın cūybār üstinde cīm
- 3 Muşhaf-ı hüsnünde ğüyā kaşlaruñ yāsındür
Kāmet ü zülf ü dehānuñ şekl-i elf ü lām u mīm
- 4 Eşkümuñ deryası içre bir şadefdür yir ü gök
Ol şadef içinde sensin iy ğüneş dürr-i yetīm

165.6 Bu beyit 'Azīzi Divanı'nda yer almamaktadır.

165.8b şi'ri-yile: şi'ri bile M.

166. Ersen ERSOY, 'Azīzi Divanı, G. 248, s. 206

- 5 Luṭfuñ eylerse recā n'ola 'Azīzī-i gedā
Bende-i muḥliş du'ā-gūyuñdur iy şāh-ı kerīm

167 ['AZİZİ]

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Geçüp şehr-i Qalataya müdām içmek diler göñlüm
Gezüp meyḥāne meyḥāne müdām içmek diler göñlüm
- 2 Alup şa'iriyye vü ḥalkaca şatmağ için ḥalka
İdüp bir meclis-i 'alī müdām içmek diler göñlüm
- 3 Geçüp mülk-i Sitanbuldan varup ol şehr-i a'lāda
Olup bir şāh-ı ḥübāna gulām içmek diler göñlüm
- 4 Şu deñlü bādeye düşdi lebüñ şevkıyla dün ü gün
İdüp çeşmüme uyḥuyı ḥarām içmek diler göñlüm
- 5 'Azīzī Cem gibi elden kıomayup cām-ı gül-günü
Zamān-ı 'ömrüm olınca tamām içmek diler göñlüm

168 ['AZİZİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Çemenī cāme ile serv-i dil-ārāsın sen
Berg-i sebz içre yaḥōd bir gül-i ra'nāsın sen
- 2 Cāme-i sebz ile iy ḥızr-ı zamānum gūyā
Bir yeşil ṭonlu güzel ṭütī-yi gūyāsın sen

---

167. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 255, s. 209

5b 'ömrüm: 'ömr M. // tamām içmek: itmām tamām içmek M.

168. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 279, s. 221

- 3 Ya meleksin ya kamer ak-ı zebercedde yaod
Yem-i aarda nihān bir durr-i yektāsin sen
- 4 Yaraşur egnüñe geysēñ yeşil alas cānā
Bir perī-ihre hümā şīvelü fersāsın sen
- 5 Nice meyl eylesesün cān-ı 'AZİZİ saña kim
ulle-i sebz ile bir hürī-i zībāsın sen

169 ['AZİZİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

[36b]

- 1 Hergiz ne seyr-i bāğ u ne verd-i ter isterin
Bir sīb eñekliü gonca-dehen dilber isterin
- 2 İnce belini uçmağa mānend-i zer-kemer
Deyr-i cihānda bir büt-i sīmīn-ber isterin
- 3 Bezm-i ğamuñda la'lüñe meyt itdigüm bu kim
'Ayş-ı müdām eylemege sāğar isterin
- 4 İl manşıb u riyāset umar işigüñde ben
Sen şehir-yāra hıdmet için bir yer isterin
- 5 Ölince apusında 'AZİZİ ul olmağa
Bir hüsni hüb u hulkı güzel server isterin

170 ['AZİZİ]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Zāhir olduḡça kenār-ı āsmānda māh-ı nev
Şanuram kim şehr-i Şāmı seyr ider bir māh-ı nev
- 2 Her elif kim sīneme çekdüm nigārā 'aşḡuña
Oldı mihrüñ gelmek için ḡalbüme bir rāh-ı nev
- 3 Ben o şāh-ı kişver-i 'aşḡam ki bī-ḡayl ü ḡaşem
Kim yanumda bir durur çetr-i kühen ḡar-ḡāh-ı nev
- 4 Ol boyı servüñ zehendānı ḡayāliyle göñül
Beñzer ol bostāna kim içinde ola çāh-ı nev
- 5 Āsitānuñ ḡıdmetin görüp 'Aziziye maḡal
N'ola iḡsān eyleseñ şāhum āna bir cāh-ı nev

171 ['AZİZİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ğam-ı zülfeynüñ ile oldı yaşum üftāde
Dir gören ḡalmış ayaklarda bu merdüm-zāde
- 2 'Aḡs-i ebrūlaruñı dīde-i pür-nemde gören
Didi mahīleri gör nice gezer deryāda
- 3 Şöyle beñzer ḡam-ı ebrüñı güniler meh-i nev
Reşkten iki bükülmiş felek-i mīnāda
- 4 Her gün aḡşāma degin kūyuñı ḡolanmaz idi
Olmasa mihrüñ eger mihr-i cihān-ārāda

---

170. Ersen ERSOY, 'Azizi Divanı, G. 297, s.230

171. Ersen ERSOY, 'Azizi Divanı, G. 302, s. 233

1a zülfeynüñ: zülfüñ M.

3a , güniler: görüpdür D.

- 5 Bāde-nūş ol yūri her laḥza idüp 'ayş-ı bülend
Virmedin çarḥ-ı felek 'ömr-i 'Azīzī bāda

172 ['AZİZİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- [37a]
- 1 Tek kabül eyle beni kulluğa şimşād gibi
Ḥidmetüñde yeleyin yüpüreyin bād gibi
- 2 'Aqlını ḥayret alur her kime kim hicrūñde
Söylesem kışsa-i pür-guşsamı şeyyād gibi
- 3 Yükledürsin dile bār-ı ğam-ı cevriñ her bār
O belā-dīde ğamuñ çekmege mu'tād gibi
- 4 Gele iy ḥüsrev-i şīrīn-dehenüm luṭf eyle
Bī-sütün-ı ğama şalma beni Ferhād gibi
- 5 Kıl nazar ḥāl-i 'Azīzī-i ğarībe ğāhī
Āşināyı kerem it görme begüm yad gibi

173 ['AZİZİ]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Gey yaraşsun dir iseñ egne libās-ı al gey
Ger dilerseñ varalum bāzāra iy gül al gey
- 2 anlu yaşumdan geyersen ben n'ola gül-gün abā
onca-i mevzün gibi sen geh yeşil geh al gey

---

172. Ersen ERSOY, 16. 'Azīzī Divanı, G. 353, s. 258

173. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 383, s. 274

1a dir iseñ: derseñ D. // egne: egnüme D.

- 3 Bir nemed geydüm şanasın egnüme gey yaraşuk
Şöyle tezyîn itdi cismüm penyelerle dāl gey
- 4 Pīr-i ‘aşka çün mürīd olup urunduñ tāc-ı Key
Dönme pīrūñden ölürseñ gey şaķın abdāl gey
- 5 Çün libās-ı faķr ile faķr eyledi Āl-i ‘Abā
Sen de anlar ‘aşķına dā’im ‘AZĪZĪ şāl gey

MÜFREDĀT

174 [‘AZĪZĪ]

fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilün

- 1 Gülsitān-ı rüyuña virdi şeref iy meh-cebīn
Sünbül-i Sa‘dī midür yoħsa bu zülf-i ‘anberīn

175 [‘AZĪZĪ]

fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilün

- 1 Gözyaşın şarf eyledükce girye eyler dem-be-dem
Her kişi ħarcından ağlar bir ‘aceb demdür bu dem

176 [‘AZĪZĪ]

fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilün

- 1 Mū-miyān-ı serv-ķad kim ħalk aña üftādedür
Sūr-ı ħüsne ķāmeti naħl-i Celāyir-zādedir

Müfredāt: Mecmuada Müfredat başlığı altında işlenen müfredler, ‘Azīzī Divanı’nda Matla’lar başlığı altında verilmiştir.

174 Ersen ERSOY, ‘Azīzī Divanı, Müf. 1, s.279

175 Ersen ERSOY, ‘Azīzī Divanı, Müf. 2, s. 279

176 Ersen ERSOY, ‘Azīzī Divanı, Müf. 5, s. 279

177 [‘AZĪZĪ]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Yād idüp ağlamadan la‘l-i lebüñ cām-ı şarāb
Düşdi aq gözine şanmañ görinen anda ḥabāb

178 [‘AZĪZĪ]

fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilün

[37b]

- 1 Defterine ol şeh-i ḥüsnüñ beni çāker yazuñ
Luṭf idüñ ammā raḳībi ḥāric ez-defter yazuñ

179 [‘AZĪZĪ]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Nice feryād u figān eylesün bülbül-i zār
Ġoñçe tomruḳda yatur mest alup yanımı ḥār

180 [‘AZĪZĪ]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Uydurup yanuña her ḥār u ḥas u ḥāşāki
‘Azm-i gül-geşt-i çemen ide o gül ḥāşā ki

---

177 Ersen ERSOY, ‘AzĪzĪ Divanı, Müf. 13, s. 280

178 Ersen ERSOY, ‘AzĪzĪ Divanı, Müf. 14, s. 281

179 Ersen ERSOY, ‘AzĪzĪ Divanı, Müf. 15, s. 281

180 Ersen ERSOY, ‘AzĪzĪ Divanı, Müf. 17, s. 281

181 [‘AZİZİ]

fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilün

- 1 Her suhen k’ez la‘l-i mey-gün-ı bütān peygām dehed
Çālīb-ı fersüde ten[ān] rā zi-cān peygām dehed

182 [‘AZİZİ]

fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilün

- 1 Var mı yok mı ağzı yārūñ kimse bilmezdi ‘ayān
Hızr-ı haṭṭı virmese ol çeşme-yi cāndan nişān

183 [‘AZİZİ]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Şem‘-i bezm oldı meger cām-ı şarāb-ı la‘l-i nāb
Al kıanatlu bir gümüş pervāneye döndi ḥabāb

184 [‘AZİZİ]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 ‘Aşk-ı Leylā ile geşt eyler imiş hāmūnı
Ne ‘aceb vadiye düşmüş görüñüz Mecnūnı

---

181 Ersen ERSOY, ‘AZİZİ Divanı, Müf. 32, s. 283

1b ten[ān]: ten D.

182 Ersen ERSOY, ‘AZİZİ Divanı, Müf. 58, s. 287

183 Ersen ERSOY, ‘AZİZİ Divanı, Müf. 34, s. 284

184 Ersen ERSOY, ‘AZİZİ Divanı, Müf. 62, s. 288

185

Rubā'ī ['AZİZİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Götürüp bezm-i cihāndan ayağı
Çün olur her kişiniñ menzili gūr
- 2 Fırşat elvermiş iken bāri göñül
'Ālemüñ zevk ü şafāsın süregör

186 ['AZİZİ]

Tārīḫ-i Köşk-i Sulṭān Selīm

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[38a]

- 1 Ḥazret-i Şāh Selīm Ḥān-ı zamān
Ki odur sāye-i Raḥmān-ı mecīd
- 2 Yapdı bir kaçır semā-sā kim anuñ
Meşelin görmedi çeşm-i ḥürşīd
- 3 Tañ degül şöhre-i şehir olsa o kâḥ
Oldı mähīçe aña mäh-ı cedīd
- 4 Ḥaşre dek bād-ı halelden Mevlā
Eyleye ḥāk-i esāsını ba'īd
- 5 Göricek bu yüce eyvānuñı mäh
Didi tārīḫini kâḥ-ı Cemşīd
Sene 978

---

185 Ersen ERSOY, 'Azizî Divanı, Kıt. 4, s. 299

Rubā'ī: Mecmuada "Rubai" başlığı altında verilen bu şiir 'Azizî Divanı'ndan "Kit'alar" başlığı altında verilmiştir.

186 Ersen ERSOY, 'Azizî Divanı, Kıt. 27, s. 305

2a semā-sā: semā-sīmā M.

187 [‘AZİZİ]

Tārīḥ-i Defterdār Şoden-i Matāf-zāde
mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Sen ol şāhib-sa‘ādetsün ki қadrüñ
Olupdur gün gibi eflāke hem-ser
- 2 N’ola nām-ı şerīfüñ olsa Aḥmed
Şeref burcunda zatuñ şemse beñzer
- 3 Қadem bastuñ bu ‘alī mansıba çün
Düşüp zıll-ı Hudā lütfına mazhar
- 4 Didüm tārīḥini burc-ı şerefde
Hüveydā oldı bir şems-i münevver
Sene 975

188 [‘AZİZİ]

Tārīḥ-i Çeşme-i Muḥammed Ağa-yı Dizdār-ı Yedi Қulle
fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Şāhibü’l-ḥayr ağa-yı Қulle-yi heft
İtdi bu çeşme-sārı bunda revān
- 2 Ḥayrını Ḥaқ kabül idüp anuñ
İde kevşer şuyun aña iḥsān
- 3 Ḥızr-ı dil nüş idüp şafāyıla
Didi tārīḥ mişāl-i çeşme-i cān
Sene 969

---

187 Ersen ERSOY, ‘Azizī Divanı, Kit. 30, s. 306

188 Ersen ERSOY, ‘Azizī Divanı, Kit. 37, s. 309

189 [‘AZİZİ]

Tārīḫ-i Vefāt-ı Rüstem Paşa

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Getürür arkañ yire Zāl-i Sipih
Rüstem-i Destān olursañ da şehā
- 2 Terk idüp bu raḫt u baḫtı ‘āķıbet
Dār-ı dünyādan göçersün serverā
- 3 Ḥazret-i düstür-ı a‘zam nitekim
Ṭutmuş idi ‘ālemi başdan başa
- 4 Nā-gehānī iricek bebr-i ecel
Pençesinden bulmadı anuñ rehā
- 5 El çeküp bu mülk-i fāniden o dem
‘Ālem-i bākīde varup ṭutdı cā
- [38b] 6 Bozulup erkānı dīvānı kamu
Māl u mülki cümleden oldı hebā
- 7 Didi bu ḫāli gören tārīḫini
Oldı Rüstem mülk-i dünyādan cüdā
Sene 968

190 [‘AZİZİ]

Tārīḫ-i Ḥarḫ-ı İstanbul

mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Olup eflāka peyveste ‘alevler
Bir āteş oldı peydā yine aḫşām

---

189 Ersen ERSOY, ‘Azizī Divanı, Kit. 28, s. 305

4a bebr-i ecel: dest-i ecel M.

7a ḫāli: ḫāl M.

190 Ersen ERSOY, ‘Azizī Divanı, Kit. 29, s. 306

- 2 Nesi var ise yandı ehl-i sūkuñ
İrişdi her birine niçe ālām
- 3 Görüp ol āteşi hātif hemāndem
Didi tārīḥ Sitanbul yandı bu şām
Sene 980

191 [‘AZİZİ]

Tārīḥ-i Vefāt-ı Püser-i ‘Alī Beg Be-Şehremīn
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Dār-ı dünyāyı koyup Kurd Çelebi
‘Azm çün milket-i dünyā oldı
- 2 Gül-i nāzik gibi o gönçe-i ter
Şiddet-i bād-ı fenādan şoldı
- 3 Murğ-ı rūḥı kafes-i tenden uçup
Cennete girmege çün yol buldı
- 4 Didi hātif aña ol dem tārīḥ
Bülbül-i gülşen-i cennet oldı
Sene 978

192 [‘AZİZİ]

Tārīḥ-i Hāne-i Muḥammed Çelebi
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Mehçe-i māh gibi virdi cihāna revnaḳ
Sāḥil-i baḥrūñ olup yüz şuyı kâşāneñ

---

191 Ersen ERSOY, ‘Azizî Divanı, Kit. 31, s. 307

192 Ersen ERSOY, ‘Azizî Divanı, Kit. 38, s. 309 // ‘Azizî Divanı’nda bu şiirin yazılış tarihi 972 olarak yazılmışken mecmuada 976 olarak yazılmıştır.

- 2 Beyt-i ma'mūruñı gördükde 'Azīzī hānum
Didi tārīhin anuñ ola mübārek hāneñ
Sene 976

193 ['AZİZİ]

Tārīh-i Hammām-ı Merhūm Haydar Paşa
mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 O Haydar-nām u Aşaf-rāy-ı 'ālem
Ki olmışdı Süleymān Hāna paşa
- 2 Mişāl-i Haydar-ı Kerrār halka
İderdi dā'imā elṭāf u i'tā
- 3 O merhūmuñ muṭahhar rūhı için
Binā olundı bu hammām-ı zībā
- 4 'Azīzī didi tārīhini anuñ
Zehī germābe-yi bī-miṣl ü a'lā
Sene 984

194 ['AZİZİ]

[39a]

Tārīh-i Çavuş Aḥmed Şahne Şoden-i Diğer
mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Fiğān Aḥmed şubaşımuñ elinden
Ki döymez zulmüne anuñ mażālim
- 2 Yine şahne olunca ol zulüm-kār
Didiler tārīhini āh be zālim
Sene 984

---

193 Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, Kit. 45, s. 311

3b olundı: oldı M.

194 Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, Kit. 40, s. 310 // Bu şiirin başlığı 'Azīzī Divanı'ndan şu şekildedir: Tārīh-i Şahne Şoden-i Çavuş Aḥmed

195 [‘AZİZİ]

Luğaz-ı Cām-ı Dīvār

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Ol nedür kim bir neçe şems ü kamer
Cem’ olup bir yere tutmuşlar maqarr
- 2 Bir niçe māh-ı nev-i garrā daḥı
Tutmuş ol şems ü kamer yanında yer
- 3 Reng-i ruḥsārı kiminüñ āb-gün
Kiminüñ mānend ebyaz verd-i ter
- 4 Her biri ‘aynek gibi açup gözin
Rüy-ı dehre rüz u şeb eyler naḫar
- 5 Kāh olur kim şiddet-i bād anları
Turduğı yirde ‘AZİZİ ḫurd ider

196 [‘AZİZİ]

Luğaz-ı Diğer

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Ol nedür kim sīm-ten maḥbüb-var
Her gice başına tāc-ı zer geyer
- 2 Şubḫ irince çıkarur tāc-ı zerin
Yirine anuñ siyeh miğfer geyer

---

195 Ersen ERSOY, ‘AZİZİ Divanı, L. 21, s. 333

4a ‘aynek gibi: ‘aynek M.

196 Ersen ERSOY, ‘AZİZİ Divanı, L.12, s. 331

1a sīm-ten: semenin M.

197 [‘AZİZİ]

Delîl Kamer Budak Bülbül-i Merd Ferrûh-Ruh
fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün

- 1 Mekteb-i ‘aşkında yârüñ eyleyüp ‘ömrünü şarf
Āyet-i dīdārını tefsīr ider dil harf harf

198 [‘AZİZİ]

Ya‘küb İbrāhim Āzer
mefā‘ilün fe‘ilâtün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Kaşın gözin göricek rüyın eylesem efkār
Gelür bu kalbe o demde şemīm zülf-i nigār

199 [‘AZİZİ]

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Hayāl-i kadd-i yāra kim gözüm üzre mekân itdüm
Sehāba irgürüp āhı yaşum baħr-i revān itdüm

200 [‘AZİZİ]

Tārīh-i Sünnet-i Muħammed Çelebi Ez-ān Nişārī Kađī-yı Müverrih
mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Muħammed sünnetine eyleñ ikrām
Sene 990

---

197 Ersen ERSOY, ‘AzİZİ Divanı, Mu. 34, s. 323

198-199 Bu iki şiir mecmuada “Ya‘küb İbrāhim Āzer” başlığı altında verilmiş olsa da mısraların aruz kalıpları birbirinden farklıdır. Bu nedenle aynı kalıba sahip olan mısralar bir bütün haline getirerek ayrı ayrı iki şiir halinde yazılmıştır.

198 Ersen ERSOY, ‘AzİZİ Divanı, Mu. 3, s. 317

1a kaşın: kaş u M.

1b şemīm: başum M.

199 Ersen ERSOY, ‘AzİZİ Divanı, Mu. 2, s. 317

200 Bu şiir ‘AzİZİ Divanı’nda mevcut değildir.

[39b]

201 [‘AZİZİ]

Müfred

fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilün

- 1 Bir muşallī māhuñ olmasa mināre ‘āşıkı
Beklemezdi böyle cāmi‘ gūşesin leyl ü nehār

202

Ġazel-i ‘İLMİ-i Edirnevī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Ma‘na-yı bikre irüp güher-i ‘irfān deldi
Tīşe-yi fikr ile ŧab‘um yine bir kān deldi
- 2 Eşk-i hūnīnimi dizdi müje tārına gözüm
Gūyiyā sübħa için dürr ile mercān deldi
- 3 Bugün ol dilber-i ħakkāk idüp baña ħiṭāb
Sözi elması yine la‘l-i Bedaḥşān deldi
- 4 Nār-ı āhum o mehūñ ḳalbine te’sīr itdi
Āhen āyineyi şan tīr ile peykān deldi
- 5 Yār elinden nice ḳan ağlamasun dīde-i ter
‘İlmīyā bağrumızı ḳançer-i hicrān deldi

203

[ŞADIK]

fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilün

- 1 Seyr idelden bāğda reng-i ruḫun alan gülüñ
‘Āleme āvāzeler şaldı fiğāmı bülbülüñ

---

201 Bu müfred ‘Azizī Divanı’nda yer almamaktadır.

203 Bu şiir Şadık Divanı’ndan mevcut değildir.

- 2 'Aklı yok başında miskīnūñ tağılmış hātırı
Zülfüñe dil bağlamış hāli perīşān sūnbülūñ
- 3 Țarf-1 gülzār-1 cemālūñde benefşedür haṭuñ
Sūnbül-i bāğ-1 cināndur iy ruḥ-1 gül kākülūñ
- 4 Hażz alur 'uşşāk-1 dil-ḥaste terennüm eyleseñ
Bir sedā-yı cān-fezādur 'andelībā gulğuluñ
- 5 **Şādık**-1 teşne dile peymāne şun irdi bahār
Devr ider sākī şafā-yı meclis-i cām-1 mülūñ

204

[ŞĀDIK]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Güller açıldı başladı bülbül terennüme
Ġonçe hezār nāz ile geldi tebessüme
- 2 Āyīne-yi cemāline baqđum o meh-veşüñ
Geldi zebān-ı ṭütī-yi ṭab'um tekellüme
- 3 Künc-i belāda ḥastaluğum görüp ol ṭabīp
Qılmaz nezāre ḥālime gelmez teraḥḥüme
- 4 Üstādisun cevānlaruñ iy māh şivede
Āyīn-i nāz için saña gelür ta'allüme
- 5 Yārüñ dehānuna didiler noқта-i cemāl
Şādık bu sırrı bilmege düşdüm tevehhüme

---

204 Bu şiir Şādık Divanı'ndan mevcut değıldir.

204.4b gelür: gelürler M.

Ġazel-i GEDĀYĪ-i Rāst

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Dīde an aqlamada aylĪ perĪān dilse
Sana her kim ki cezāsi bu mĪdur mā'ilse
- 2 Bulmadı geri devā kimse marĪz-i 'aa
Eyle bir āre abĪbim gr eger ābilse
- 3 Cāhilũn ālĪ'i uvvetde sa'ādetde gūni
Sāye-ve āk-i mezelletde yatur kāmilse
- 4 Gelmesūn ehre muāib de aĪat yokdur
Deti Mecnūn omasun elden eger 'āilse
- 5 Vulat-ı yāra **GedāyĪ** nie terk-i dūnyā
Ten libāsını abā eyleyeyin āyilse

Ve lehu Eyzān

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Rāzı ol *nanũ asemnāya* aın itme cedel
a buyırdı bunu *lā-yūs'el ũ ammā yef'al*
- 2 'Amel ũ zūhdi degūsem n'ola avt u 'amele
Zāhidā mucib-i cennet dile zūhd ũ 'amel
- 3 Baqlanup zūlf-i girih-gĪr-i nigāra aldun
Az 'mür ire ne lāzım bu adar tũl-ı emel

205.4a ehre muāib de: ehr-i muāib de **M.**

206.1a *nanũ asemnā*: biz kısımlara ayırdık, paylatırdık. Kur'an-ı Kerim, Zuhruf, 43/32

1b *lā-yūs'el ũ ammā yef'al*: yaptıından dolayı sorguya suale ekilmez, Allah. Kur'an-ı Kerim, Enbiyā, 21/23

- 4 Bezm-i aġyāra varup bu gice ŧem' olmuŧsun
Gözümüz aydın efendi hele v'Allahi güzel
- 5 Sözde hem söz ü edā ma'nā-yı hāŧ olmayıcaġ
İy **Gedāyī** aña revnaġ viremez ġarb-ı meŧel

207

Ġazel-i TĪĠĪ-yı Āmidī

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 ŧu 'āŧıġ-ı esīr-i serv-ġadd-i hōŧ-hırāmuñdur
Murādi senden ancaġ bir göz ucuyla selāmuñdur
- 2 Bahār eyyāmı bu hengām-ı meydür ġahveden el çek
Bu devr içre ŧafā iy gözleri mestāne cāmuñdur
- 3 Var[up] iy ŧāhid-i nazmuñı devlet ŧāha ġayd eyle
Dimesün selb idüp a'dā ki bu tuħfe ġusāmuñdur
- 4 'Aceb mi sūziŧ-i 'aŧġuñla nazmuñ ġüsrevi olsam
Görenler defter-i eŧ'ārumı dirler ki nāmuñdur
- 5 Görüp bir tġg-i pür-cevher o ġūnīnūñ miyānında
Ne āhendür didim anı didi iy **Tġgī** ŧāmuñdur

[40b]

ĠAZELİYĀT-I MİŧĀLĪ

208

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Felekde kimseye baŧ egmezin iy ġaŧları ġarrā
Ġanā'at itmek olur bir dilim nāna hilāl-āsā
- 2 Dür-i dendānuña sehv ile teŧbīh eylemiŧ ġavvāŧ
'Aceb mi burnuña ŧuzlu ŧular ġoysa anuñ deryā

204

- 3 Hālāş olmak dilerseñ zāhidā girdāb-ı mihnetden
Kenār-ı 'işrete dā'im çekilsün zevrağ-ı şahbā
- 4 Yanup yaqılma iy dil kimseye ol mihr-i enverden
Ne odlar yaqdurur pervāneye gör şem'-i bezm-ārā
- 5 Eger sen dahı bir ebrū kemānuñ cevriñi çekseñ
Mişālīnüñ bilürdüñ çekdigin iy qaşları tuğrā

209 [MİŞĀLĪ]

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 N'ola 'uşşāğ iderse ol şeh-i hūbāna istiğnā
İder gāhī gedālar şāh-ı 'ālīşāna istiğnā
- 2 Başım hōşdur şu deñlü derd-i 'aşkuñla 'aceb midür
İdersem iy tabīb-i cān u dil dermāna istiğnā
- 3 Ğam u guşşayla şimdi şol kadar ünsiyyetim var kim
'Aceb midür idersem iy göñül yārāna istiğnā
- 4 Gözüm yaşına gelmiş ol boyı servim temāşāya
İderse seyl-i eşküm yiridür 'ummāna istiğnā
- 5 Cefā eyler **Mişālī** baña müstağnī dise dildār
İder qullarına 'ādet durur sulţāna istiğnā

210 [MİŞĀLĪ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Hayra gir rindāna şun cām-ı şarābı sākīyā
İçelim biz zāhidüñ olsun şevābı sākīyā

208.4b odlar yaqdurur: ötler qalkırur M.

- 2 Bāde evsāfin yirinden gör ki 'işretnāmedür
Var Revānīnūñ bu fende bir kitābı sākīyā
- 3 Zevrağ-ı şahbādatur keştisi baħr-i 'işretüñ
Bādbānıdur anuñ her bir ħabābı sākīyā
- 4 Bir ħadeħ bādeyle ma'mūr it dil-i virānemüz
Tutmayalum tā ħam-ı dehr-i ħarābı sākīyā
- 5 Emse cām-ı lā'lüñi n'ola **Misālī** teşne-dil
Rind olan içmekden itmez ictinābı sākīyā

[41a]

211 [MİŞĀLİ]

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Der-i meyħāne-i düryüze ile ol gedā-meşreb
Şafāña reşk ide'ālemde her bir pādişā-meşreb
- 2 Yiridür bu türābı ħākden ref eyleseñ şāhum
Erenler ħakkıçün sensün 'Aliyyü'l-Murtażā-meşreb
- 3 Tecellī eylesin dirseñ ħayāl-i rüy-ı cinānı
Mücellā kıl gönül āyīnesini ol şafā-meşreb
- 4 Nevālar eyleyen 'uşşāka baħmaz bezm-i hicrinde
Yanında 'ayş u nüş eyler raķib-i bī-nevā-meşreb
- 5 Düşüp cāma **Misālī** dem-be-dem şürb-i müdām eyler
Ĥabāb-āsā fenā bezminde yok ehl-i hevā-meşreb

211. İncinur Atik GÜRBÜZ, *Mecmū'a-i Leṭā'if*, Ş. 60, s.153

3b gönül āyīnesini **M.**: dilüñ āyīne gibi **Mec.**

5a dem-be-dem **M.**: dā'imā **Mec.**

212 [MİŞĀLĪ]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Dilinden vaşf-ı la'lüñ zıkr[i] düşmez nüktedāndur leb
Şükürdür güyiyā bir tūti-yi şīrīn zebāndur leb
- 2 Ezel bezminde içdüñ kana kana hūn-ı 'uşşākı
Bulaşmış ağzuña iy gonçe-fem bir kaṭre kandur leb
- 3 Emān virmez emer cān naḫdin ammā lā'lün emdürmez
Dile gelmez dönülmez zulmi gāyet bī-emādur leb
- 4 Söze gelse dem-i cān-baḫşı eyler mürdeler iḫyā
Benüm rūḫum meger bir 'īsā-yı devr-i zamāndur leb
- 5 Dili 'āşık gibi ağzın güm itdi var ise yāruñ
Anuñ çün iy **Miṣālī** dā'imā gözden nihāndur leb

213 [MİŞĀLĪ]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Ol peri göstermeyüp rüyün tutar şandum niḫāb
Soñra bildüm ḫaṭṭ-ı ruḫsārundan eylermiş ḫicāb
- 2 Silme nergisden seḫer gülşende naḫd-i jāleyi
Kimsenüñ alma gözi yaşın şaḫın iy āfitāb
- 3 Şu'le-i şem'-i cemālūñ göñlüñe düşmüş meger
Yalın ayak meclisi geşt eyledi cām-ı şarāb
- 4 Sen şeh-i çapük-süvāruñ ayağını öpmeye
Her kaçan baḫş eyledi müjeñle başıldı rikāb

212.1a zikri: zıkr M.

- 5 Nār-ı āh ile **Miṣālī**nüñ tutuşmaq istemiş
Ḥayli iy māh-ı cihān-efrūz kerem itmiş şehāb

214 [MİŞĀLĪ]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

[41b]

- 1 Ṭabībim gördi ki mümkün degül ben ḥasteye şihḥat
Budur el ucı ile nabzımı tutduğuna ḥikmet
- 2 Düşürmekdi murāduñ dilberi germābeye tenhā
Ne çāre iy dil-i üftāde ammā düşmedi ḥalvet
- 3 Dedük de tīşe-i kūh-ı ğama başuñda yir eyle
Didi Şīrīne ol dem kūh-ken baş üstüne ḥidmet
- 4 Koyup mirāt-i ḥüsnüñ yüzlerine kimseler bakmaz
Gül-i ra'nā eger 'arz eyler ise ruḥların kat kat
- 5 **Miṣālī**yi didim kırtar cefādan ḥayra gir öldür
Didi sen ğam yime anuñ çün aña var ḥayır niyyet

215 [MİŞĀLĪ]

mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün

- 1 Kaşd eyle dilā olmağa ser-dār-ı muḥabbet
Mecnün gibi kınsun dir iseñ başuña devlet
- 2 Bāğ-ı ruḥuña geldigi dem tūṭi-yi ḥaṭṭuñ
Uçdı çemenüñ revnaķı iy naḥl-i leṭāfet

- 3 Deryāda görünmez çekilüp zevrak-ı şahbā
Ayak qarada qoyalı iy şāh-ı vilāyet
- 4 Ruḥsārı görünmez o mehūñ ḥaṭṭ-ı siyehden
Āyineñe iy dil qonalı gerd-i kudūret
- 5 Şıgmazdı **Miṣālī** bu kadar güher-i ma'nā
Eş'ār-ı terūñ olmasa ger baḥr-i belāgat

216 [MİŞĀLĪ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Dilde taşvīr-i ruḥuñ oldı nigārā ḥādis
Olmadın deyr-i cihānda büt-i tersā ḥādis
- 2 Bāğ-ı sīnemde gönül dikdi nihāl-i qaddūñ
Daḥı serv olmadın iy qāmet-i bālā ḥādis
- 3 Saña Mecnūn iken iy kākül-i Leylā göñlüm
Daḥı olmamış idi Vāmıq u 'Azrā ḥādis
- 4 Ḥāme aldum elüme rā qaşuñuñ vaşfında
Oldı iy meh yine bu muqṭa'-ı garrā ḥādis
- 5 Bu **Miṣālī** ḥam-ı ebrūñı ḥayāl eylerdi
Māh-ı nev olmadın iy qaşları garrā ḥādis

217 [MİŞĀLĪ]

mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

[42a]

- 1 Tārīk olursa ḥāne-i ḳalb iç şarāb-ı sürḥ
Gör cāmdan ki nice toĝar āfitāb-ı sürḥ
- 2 Öyküندی idi yüregüme dönmedi meger
Meclisde çiğle yindi anuñçün kebāb-ı sürḥ
- 3 Fāş itdi mihrümi diyüben ṭası kızdurup
Geydürdi başına felegüñ āfitāb-ı sürḥ
- 4 Gün görmesün yüzini diyü nev-'arūs-ı çarḥ
Tuḫdı şehāb-ı al degildür niḳāb-ı sürḥ
- 5 Ol māha baḳmasun diyü mihrüñ **Miṣāliyā**
Bir mīl çekdi 'aynına kızmış şehāb-ı sürḥ

218 [MİŞĀLĪ]

fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün

- 1 Ḥāne-i 'aşḳı iderken bünyād
Baña ırĝādluḳ iderdi Ferhād
- 2 Çıkarup servi bahāya kesseñ
İstemez olmaĝa şāhum āzād
- 3 Kad-i bālāña yetişmek dilemiş
Şallah irişmeye servüm şimşād

---

217. İncinur Atik GÜRBÜZ, *Mecmū'a-i Leṭā'if*, Ş.194, s. 251

1a ḳalb: kalbüñ **M.**

3a mihrimi: mihrini **Mec.** // diyüben: diyü **M.** ṭası: tās **Mec.**

218. İncinur Atik GÜRBÜZ, *Mecmū'a-i Leṭā'if*, Ş. 218, s. 268

- 4 Baña luṭf eyle gel āh itdürme
İderin yoḥsa cihānı ber-bād
- 5 Ne kadar āh u fiḡān eylersem
Ol ŧanem hıç iŧitmez feryād
- 6 Yazamaz ŧemme-i sīb-i zeḡanuñ
Almasun ḡāme eline Behzād
- 7 Cān virürken yāri göreydi eger
Rūḡı olurdı **Miŧālī**nüñ ŧād

219 [MİŧĀLİ]

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 ŧikāyetler idüp var ise sen ŧāha ŧunar kāḡıd
Anuñçün beytümüñ her birisi elde ṭutar kāḡıd
- 2 Nihāl-i ḡaṭṭ-ı la'lüñ ḡāṭırında neyler a'dānuñ
ḡaṭ-ı Yāḡūta taḡrīr olmaḡa layıḡ mı her kāḡıd
- 3 ŧararmıŧ beñzi incelmiŧ teni zār u nizār olmuŧ
Senüñ gibi meger [kim] bī-vefā dilber sever kāḡıd
- 4 Baŧımda ḡonçe-i zanbaḡ gibi dā'im yir eylerdüm
Baña gönderse yazup yañılup bir kez eger kāḡıd
- 5 Benüm bu ŧi'rümi ḡūn-ı ciḡerle eylesün taḡrīr
Miŧālī dilbere göndermeḡe her kim yazar kāḡıd

4-5 bu iki beyit mecmuada bulunmamaktadır. Adı geçen mecmuadan alınarak gazele eklenmiştir.

7a yāri göreydi eger: görür ise yāri **Mec.**

220 [MİŞĀLĪ]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- [42b]
- 1 Görünmezsın perī-veş çekdürüp āvāz geh ğamlar
Çanı iy cām-ı 'ālemde senūñle sürdüğüm demler
  - 2 Ya zehr-i şabr ile öldür yaḥūd tiryāk-i la'lüñle
Bu ben dil-ḥasteye gel iy ṭabībim eyle em semler
  - 3 Seni cevr ile kattan varayın öldüreyin dirsın
Gel inşāf eyle rūḥum kattanur mı aña ādemler
  - 4 Raḳīb-i rū-siyāhuñ her dem eyler ḥānesın rüşen
Bizimle ol yüzi meh ayda bir kez ancak aḥşamlar
  - 5 Göñül naḳdine zülfi şarkıçak olmış kafādārı
Mişālī uc virüp başdan çıkar āḥir o perçemler

221 [MİŞĀLĪ]

fe'ilātün mefā'īlün fe'ilün

- 1 Güllerüñ üstüne düşünce seḥer
Didi bülbül ki jāleye çe ḥaber
- 2 Baḳ a āyīne içre yaşuña
Gör a 'āşıklarüñ daḥı ne çeker
- 3 Öpdürüp la'lini vefālar ider
Cān virür şimdi 'āşıka dilber
- 4 Leb-i şīrīnūñe şeker dir itmiş
Ṭūṭi bilmez sözini kanda gider
- 5 Şöyle olmuş hevā-yı lā'lüñ ile
Öf dir iseñ ḥabāb-ı bāde uçar

6 Zaḥmuña merhem urmadıysa ṭabīb
Ġam yime iy **Miṣālī** ol da yiter

7 'Aşık öldürmek olalı kārūñ
Cān u dilden seni **Miṣālī** sever

222 [MİŞĀLĪ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 İy gönül dāguñı setr itmege bir şāl yiter
Neñe yitmez neñe açılma hey ābdāl yiter

2 Girmesün zaḥmete ol ġamze-i ḥūn-rizlerüñ
Beni öldürmege şāhum kılıcıñ şal yiter

3 Sāye-veş başma girersin günaha büyükce
Ser ü ḳaddüm yiter etdüñ beni pā-māl yiter

4 Şehri ḥayretde ḳaçan yitse idi ṭıfl-ı ḥired
Çağırup bulmağa nālem anı dellāl yiter

5 Sāḳīyi meclise al ile getürmege murād
İy **Miṣālī** yüri var aña şarāb al yiter

223 [MİŞĀLĪ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1 Varınca seglerüñ küyuñda benden üstüñ^vān ister
Seferden gelse yārānı kişiden armağān ister

2 İrem küyına diyü ol perinüñ yüz yere sürmez
'Aceb bilsem ne yüzle zāhidā bile cinān ister

[43a]

- 3 Dirîğ itme maḥaldür aña ḳurş-ı mihr-i rûyuñdan
Meh-i nev keḳkül almış destine bir pâre nân ister
- 4 Ne yüzden ḳatline ḥükm eylemişdür ḥaṭṭ-ı ruḥsāruñ
Senüñ 'āşıkларуñ iy ḳaşları tuğrā niřān ister
- 5 Kitāb-ı ḥaṭṭ-ı sebz-i rû-yı yāri ārzü eyler
Oḳumağa **Miřālî** tıfl-ı dil bir gülsitān ister

224[MİŞĀLÎ]

mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün

- 1 İrişmez ḳünkü 'uřřāk ölmeyince yāra řiḥḥatler
Biz öldük derd ile ol gözleri bīmāra řiḥḥatler
- 2 Çıḳup ḥammāmdan 'aşḳ ola dedükde didi bu çeşmüm
Ayağına şu ḳoyup ol gözi nigāra řiḥḥatler
- 3 řifā bulmaz didiler içmeyince ḥün-ı 'uřřākı
İçerse ḳanıımı ol gözleri ḥün-ḥ'āra řiḥḥatler
- 4 Ṭabībim şol ḳadar mu'tād olupdur derd-i 'aşḳuñla
Olursa ārzü itmez dil-i bî-çāre řiḥḥatlar
- 5 **Miřālî** gūsfend-i cānı ḳurbān eyle řükrāna
Biḥamdillah irişmiş ol daḥı gülnāre řiḥḥatler

225 [MİŞĀLÎ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 řanmañ ağızında görinen leb-i cānānumdur
ḳoydı bir ḥoḳḳaya siḥr ile benüm cānumdur

223.3b --: meh-i nev **M.** // nār: nāre **M.**

- 2 Neye varur diyü dükkânına şordukda raķīb
Didi dilber lebüm esrārına ĥayrānumdur
- 3 Gökde her dem kızarar şanma şafaķdur iy meh
Felek aldı yüzüne çaldı benüm ķanumdur
- 4 İy saçı leylā delen bağrını zencīrleriñ
Şeb-i firķatde benüm nāle vü efgānumdur
- 5 İy **Miṣālī** benüm ol pādīşeh-i kişver-i nazm
Şu'arā zümresi hep kātib-i divānumdur

226 [MİŞĀLĪ]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

[43b]

- 1 Dime bir buseme biñ cān virür çok mübtelā vardur
Bahāsı ĥüsnüññ şanma ki iy ĥüsn ü bahā vardur
- 2 Nedür Çīne gidüp seyr eyleyenler zülf-i pürçīnüñ
Ĥaṭuñ koyup Ĥaṭāya varmada ġāyet ĥaṭā vardur
- 3 Gice tā şubĥa dek pervānesinüñ döndürür başın
Meger şem'-i şeb-ārāda mücerreb bir du'ā vardur
- 4 Ĥarīm-i şuffe-yi meyĥānenüñ de zevķi var ammā
Ĥabībüñ Ka'be-i kūyında başka bir şafā vardur
- 5 Hevā-yı kādd-i cānān ile bir yirde ķarār itmez
Miṣālī-veş meger servüñ de başında hevā vardur

---

226. Kamil Ali GİYNAŞ, Milli Kütüphane Yz A 803 numaralı Mecmua, Ş. 191, s. 116

3a gice tā şubĥa dek: giceyle şubĥa dek **Mec.**

227 [MİŞĀLĪ]

mef'ülü fa'ilätü mefā'ilü fa'ilün

- 1 Şāh-ı hayālüne ki gözüm engüşterindür
Bu kanlu merdümüm aña la'lin nigindür
- 2 Pür-çin-i zülf içre siyeh hāl güyiyā
Bir Hindidir ki pādişeh-i mülk-i Çindür
- 3 Mirāte baksa kendüyi görse 'aceb degül
Zirā rakīb-i rü-siyehün 'ayb-bindür
- 4 Rū-yı zeminde kimün işigüne yüz süre
Kemter gedāyiye şeh-i rüy-ı zemindür
- 5 Ebrular ile kāmeti hicrinde iy gönül
Kāruñ ikide birde figān u enindür
- 6 Baħr-i belāgat oldı **Miṣālī** bu nazm-ı ter
Ma'niler anda her biri bir dürr-i semindür

228 [MİŞĀLĪ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Derildi Ka'be-i küyuñda kullaruñ 'ibādet-vār
Kaşuñ mihrābına kılmağa [kıblem] secde niyyet var
- 2 Haţuñ gelse seyāhatden ferāgat eylesem zirā
Ne bende şabra tākāt var ne sende cevre gāyet var

---

227. Bazı mısralarım sonu fe'ülün ile bitiyor ama çoğunlukla fa'ilün kalıbı kullanılmıştır.

1b merdümüm: merdümüñ M.

228. Kamil Ali GIYNAŞ, Milli Kütüphane Yz A 803 numaralı Mecmua, Ş. 219, s. 132

1b kıblem: -- M.

- 3 Beni bir cām ile iki cihāna pādişāh itdüñ
Erenler ḥaḳḳı iy pīr-i muḡān sende velāyet var
- 4 İderken mürdeler bir sözle iḥyā ben helāk oldum
Ṭabībim la'l-i cān-baḥşuñda bilmem hīç ne ḥālet var
- 5 Teb-i mihr-i ruḥıyla ḳatı yangın gibi ol māhuñ
Misālī mihr-i 'ālem-tābda ḡāyet ḥarāret var

229 [MİŞĀLĪ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Tīḡi ḳaçan ki sīnede zaḥmın 'ayān ider
Derd-i derūnı yāra o demde beyān ider
- 2 Feryād ider yüzüñ göricek dā'imā gönül
Gülzāra ḳarşu niteki bülbul fiḡān ider
- 3 La'l-i lebüñ ḳaçan ki öpe bezm-i meyde cām
'Uşşāḳ içinde fitne ḳopar şanki ḳan ider
- 4 Ölse raḳīb-i rū-siyeh ol şehüñ ne ḡam
Bir ḳara yüzlü ölmek ile ne ziyān ider
- [44a] 5 Görse belüñde ḥaṅçer-i ḥün-rīzüñi şehā
Cān naḳdini **Misālī** o dem dermeyān ider

3a pādişāh: pāşāh **M.**

4b bilmem hīç ne ḥālet var: hīç bilmem ne ḥikmet var **Mec.**

5 bu beyit mecmuada mevcut olmadığı için Kamil Ali GIYNAŞ'ın Milli Kütüphane Yz A 803 numaralı mecmuasından alınarak eklenmiştir.

229. Kamil Ali GIYNAŞ, Milli Kütüphane Yz A 803 numaralı Mecmua, Ş. 218, s. 132

4a ölse : olsa **Mec.**

230 [MİŞĀLĪ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Şol kim esīr-i zülf ü zenaḥdān olup gezer
Bir boynu baġlu sā'il-i zindān olup gezer
- 2 Zülfüñ ġamıyla her gice dil pās-bān-veş
Kūyuñda şubḥ olunca nigeḥbān olup gezer
- 3 Ḥūn-ı vişāliñüñ bu göñül ārzūsına
Her gice bir 'imārete miḥmān olup gezer
- 4 Her ḳanda gitmek ayaġuñ öpmek ümīdine
Sāyeñ yanuñca ḥāk ile yeksān olup gezer
- 5 Kim öldi dil diyü [ney-i] nālem Mişālīyā
Dellāl gibi 'ālemi nālān olup gezer

231 [MİŞĀLĪ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ölümlü 'āşıḳa firḳatde kūy-ı dil-rübā yegdür
Kişi ġurbetde bīmār olıcaḳ dārü'ş-şifā yegdür
- 2 Hele ben bildüğüm bī-derd olup şıḥḥatde olmaḳdan
Senüñ derdüñle ölmek iy ṭabīb-i cān-fezā yegdür
- 3 Gel inşāf eyle şūfī şeyḥ-i 'ālemden el almaḳdan
Ele girse o serv-ḳadd ile bir merḥabā yegdür
- 4 Güşāde olmaġa dem-beste iken ġonçe-i ḥāṭır
Elüñde gül gibi cām-ı şarāb-ı dil-güşā yegdür

5a [ney-i] nālem: nālem M.

231. Kamil Ali GIYNAŞ, Milli Kütüphane Yz A 803 numaralı Mecmua, Ş. 224, s. 135

- 5 **Miṣālī** Hızr elinden ölse de āb-ı hayāt içmez
Elünden bir kadeh nūş eylemek hey sākiyā yegdür

232 [MİŞĀLĪ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Nāz ile yār kūyını seyrān ider yürür
Ṭāvūs gibi ravzda cevlān ider yürür
- 2 Gezme raḳīb ile baña cevr eyleme disem
Ṭurmaz o şivekār aña iḥsān ider yürür
- 3 Üftādesini sāye-veş ol serv-i ḥōş-ḥırām
Her kande gitse ḥāk ile yeksān ider yürür
- 4 Şāyed görem yüzün diyü giryende ehl-i 'aşḳ
Tā şubḥ olunca nāle vü efḡān ider yürür
- 5 'Aşḳuñla gördüm iy şacı Leylā **Miṣālī**yi
Mecnün mişāli geşt-i beyāban ider yürür

233 [MİŞĀLĪ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[44b]

- 1 Firāḳ-i zülf-i pür-çinüñle iy tiryāk-leb her bār
Yılan şokmış gibi feryād idermiş dem-be-dem āgyār
- 2 'İzār-ı yārı öpmek istedikde düşmen-i bed-ḥū
Hele 'ömri çoḡ olsun aña yüz virmez o gül-ruḥsār

5a Hızr elinden olsa da: Ölse de Hızr elinden **M**.

5b hey sākiyā: ol mübtelā **Mec**.

- 3 Anı bir kerre içenler yimez dünyā ğamın at'a
Güzel belden ıkar āb-ı revāndur hāner-i dildār
- 4 Yalıñ yüzlü güzel bir Sāmīrīdür Şem'-i bezm-ārā
Ki Şarılmış yalıñ at başına nārenci bir destār
- 5 Anı sen jāle dūŐmūŐ berg-i sūsen sanma gülŐende
Olupdur iy **MiŐālī** ol Şehe bir tīĝ-i cevher-dār

234 [MİŐĀLĪ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Söze gelseñ lebüñe ğone-i hāndān dirler
Yüriseñ āmetüñe serv-i hırāmān dirler
- 2 Gözüne sürdüĝiün iki gözüml ehl-i nazār
Ayāĝuñ topraĝına sürme-i a'yān dirler
- 3 Üzerinde dirilen Şanma habāb-ı ālī
Cām-ı mey bir kez öpünce lebüñi kan dirler
- 4 'AŞk destārını Őardı baña dellāl-i fenā
Līk iy h'āce anuñ Őoñ ucu hicrān dirler
- 5 İy **MiŐālī** haı en soñra yaar hāıruñı
Cümle 'ālem yüzünüñ Őoñını vīrān dirler

---

234. İncinur Atik GÜRBÜZ, *Mecmū'a-i Leā'if*, Ő. 241, s. 285

1a gelseñ: gelse **M.** // ğone-i hāndān: eŐme-i hayvān **Mec.**

4a dellāl-i fenā: dellāl-i belā **Mec.**

235 [MİŞĀLĪ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Çekdi tîrûñ gözini yumup açınca nāzır
Zahm-ı sīnem añup ol demleri daħı acır
- 2 Şem'-veş kār-ı ğamuñ kesdi dil-i sūzānı
'Arz-ı hāle n'ola olursa zebānum hāzır
- 3 Şāh-ı gül yakdı ruħuñ şevķi ile ķolına dāğ
Gül-i nāşır o gül üstünde bitüpdür nāşır
- 4 Çıķuben kürsiye vā'iz yine feryād eyler
Var ise bār-ı riyā ol hāra geldi ağır
- 5 Söz götürmez dehen-i tengi ķatı nazükdür
İy **Miṣālī** nice vaşf eyleye anı şā'ir

236 [MİŞĀLĪ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[45a]

- 1 Ƙapınca ğöñlümi şāhin miṣāli çeşmi cādūlar
Gidüp ardınca ārām ile şabrum didi yā hūlar
- 2 Gülistānuñ tutarlar hārdan etrāfına havlī
Dikilse dursa kūyuñda n'ola aġyār-ı bed-ķūlar
- 3 Aķıtsa kendüye ol serv-i reftārı n'ola aġyār
Dilā māil olurlar dā'imā alçaķlara şular
- 4 Hayāl-i hāl-i ruhsāruñla memlūdur degül hālī
Gözüme iy yüzi meh tañ degül girmezse uyķular

---

236. İncinur Atik GÜRBÜZ, Mecmū'a-i Leṭā'if, Ş. 345, s. 361

1a cādūlar: āhūlar Mec.

- 5 **Miṣālī** nā-murāda pāy-būse ḳayil olmazken
Revā mı olasın aġyār-ı nādān ile pehlūlar

237 [MİŞĀLĪ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Çıkmadı ḥāṣiye-i ḥaṭṭ-ı ġubār-ı dilber
Görmedüm dünyede anuñ gibi bir müṣkil yer
- 2 Dehen-i tengüñe beñzer diyü sen lāle-ruḥuñ
Bāġbān ġonçe-i nev-resteleri ṭar ṣatar
- 3 Āteṣ-i āhuma itmezse taḥammül sīneñ
İy yüzi [meh] n'ola bu ıssıya ḳarlar mı döġer
- 4 Dōstlar ḥāne-yi aġyāra meded uġramasun
Yoḥsa ol ṣūḥ-ı cefā-pīṣe belāya uġrar
- 5 Dār-ı dünyāda **Miṣālī** tek aṣılsun aġyār
Anı cellād-ı ḳazā her ne belāyısa çeker

238 [MİŞĀLĪ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 İy ḳaşı yā ṣanma tīrūñ cānuma kār eylemez
Kimseye zaḥm-ı derūnum anı izḥār eylemez
- 2 Ğonçeye var ise söz açdı dehānuñdan ṣabā
Yoḳsa bülbül yoḳ yire feryād ile zār eylemez

---

237. 2a tengüñe: tenge M.

3b iy yüzi [meh]: iy yüzi M.

238. Kamil Ali GIYNAŞ, Milli Kütüphane Yz A 803 numaralı Mecmua, Ş. 214, s. 130

1b zaḥm-ı: ḥum-ı Mec.

- 3 Nāmenüñ iy h^vāce yüriteñ kemiş barmağına
Açmayup rāz-ı dil-i 'uşşākı ikrār eylemez
- 4 İy 'adüv 'arz itme naqd-i dil-metā'-ı vaşlına
H^vāce-i hüsn ü behā kalb ile bāzār eylemez
- 5 İy **Miṣālī** bir adım atmağa servüñ cānı yok
Anuñ için yār ile gülşende reftār eylemez

239 [MİŞĀLĪ]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

[45b]

- 1 Gedā-şūret egerçi zāhiren hōr u haķīrüz biz
Velīkin devletünde bir şeh-i 'izzet-serīrüz biz
- 2 Yanup yaqılmada şevk ile başsak tañ degül şem'i
O māhuñ nār-ı mihriyle tutuşmış küşt-gīrüz biz
- 3 Biz el çekdük bu keşret 'āleminden vaḥdete irdük
Elif-manend-i yektā olan ebdāl ile birüz biz
- 4 İderseñ katlüme hüküm iy kaşı tuğrā kabülümdür
Ne emrüñ var ise kıl bende-i fermān-pezīrüz biz
- 5 Kesilse başumuz bezm-i ğamında şevkümüz artar
Miṣālī şem'-veş rüşen-dil ü rüşen-zamīrüz biz

239. İncinur Atik GÜRBÜZ, *Mecmū'a-i Leṭā'if*, Ş. 497, s. 361

4a hüküm: — M.

5a bezm-i ğamında: bizim ğamından Mec.

240 [MİŞĀLĪ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ola mı iy dil saña ol şāh-ı 'ālī-şān şikār
Yok durur hergiz hümāyı itmege imkān şikār
- 2 Koñşusını kurd yimez dime 'adüvden kıl hāzer
Eylemekde ihtiyārı yok següñ cīrān şikār
- 3 Ol gözi āhūyı şayd itseñ n'ola ağyār ile
Segle eylerler gazāl-i vaḥşīyi her ān şikār
- 4 Murğ-ı dil kūyında dildāruñ tutilmaz kimseye
Tā ezel 'ādetdür olmaz Ka'be'de murğān şikār
- 5 İy **Miṣālī** bir bakımda murğ-ı cānı şayd ider
Yaraşur çeşmine dinse şāh-bāz-ı cān-şikār

241 [MİŞĀLĪ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ülü fā'ilün

- 1 Bāğ-ı tenümde her bir elif bir nihāl bes
Güller yirine dāğ-ı dil-i pür-melāl bes
- 2 Çignetdüğine yār beni esb-i nāz ile
Yir yir [kim oldı] na'llerüm aña dāl bes

---

240. İncinur Atik GÜRBÜZ, *Mecmū'a-i Leṭā'if*, Ş. 288, s. 317

3 bu beyit mecmuada mevcut değıldir. Adı geöen mecmuadan alınarak gazele eklenmiştir.

4b 'ādetdür: hürmetdür **Mec.**

241. İncinur Atik GÜRBÜZ, *Mecmū'a-i Leṭā'if*, Ş. 514, s. 486 // Adı geöen mecmuada bu şiirin başlığı "Miṣālī-i Edirnevī" olarak geömektedir.

2 Adı geöen mecmuada bu beyit şu şekildedir:

Teslīm idince kırdı o şeh ḥaylī düşmeni

Şāhib-kırāna niteki didi kır al bes

- 3 Gūş eyleseñ kelāmum eger gūş-ı hūş ile
Bu beyt saña iy dil-i āşüfte hāl bes
- 4 Bir kimsenüñ tek olmasun üstünde minneti
Dībā yirine eynüñe bir köhne şāl bes
- 5 Ben pehlevān-ı ‘arşa-i nazm olduğum görüp
Didi **Miṣālī** cümle-i şāhib-kemāl bes

242 [MİŞĀLĪ]

fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilün

- 1 itdi ol sīb-i zeķan şeklin dil-i virāna naķş
Eyledi Behzāddur gūyā ki bir büthāne naķş
- 2 Şekl-i Mecnūnda yazarlarsa n’ola naķķāşlar
İy şacı Leylī beni sen eyledüñ divāne naķş
- 3 Zeyn idüp dāğ-ı belālarla bisaṭ-ı sīnemi
Geçdi nerrād-ı felek ben zār u ser-gerdāne naķş
- [46a] 4 Җoynına bu şekil ile şāyed girem yāruñ beni
Eylesün naķķāşlar mecmū‘a-yi cānāne naķş
- 5 İy **Miṣālī** gül kulaķ tutmazdı şavt-ı bülbüle
Bağlasam vaşf-ı ruḥ-ı cānānı üstādāne naķş

4b eynüñe: egniñe **Mec.**

5 Adı geçen mecmuada bu beyit şu şekilde yer almaktadır:

Oldum Miṣālī ‘arşa-i nazm içre pehlevān

Dirse ‘aceb mi cümle-i şāhib-kemāl bes

243 [MİŞĀLĪ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'īlün fā'ilün

- 1 Pāy-1 semendüñ öpmedin itdüñ güzār hayf
Hayf oldu ben fütāduña iy şeh-süvār hayf
- 2 Bir gice ƣal benümle didim ƣalmadı o mäh
Gitdi müyesser olmadı vaşl-1 nigār hayf
- 3 Hāƣ ƣādī olıcaƣ umaram hayfımı alam
Şol deñlü eyledüñ baña iy şehriyār hayf
- 4 Biñ nāle itdi güşına ƣoymadı şāh-1 gül
Bāğ-1 cihānda bülbüle oldu hezār hayf
- 5 İrgürmedi gubār-1 teni küy-1 yāra āh
Hayf itdi iy **Mişālī** saña rüzigār hayf

244 [MİŞĀLĪ]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Ƙad-i ham geştemi yitmez mi bār-1 ğam mekān itmek
Neden ben bī-nişānı tīr-i hicrāna nişān itmek
- 2 Elüñ çek ni'met-i dünyādan iy 'āşık Mesīhā-veş
Dilerseñ kurş-1 mihri sofrā-i ƣarĥ üzre nān itmek
- 3 Kitāb-1 haţţını ol hū'āce-i hüsn eylemez izhār
Bu vech ile diler erbāb-1 'aşƣı imtiḥān itmek
- 4 Göñül murğı senüñ iy ğonçe ƣaddüñ ārzü eyler
Nihāl-i gülde gūyā bülbül ister āşiyān itmek

---

243. Kamil Ali GIYNAŞ, Milli Kütüphane Yz A 803 Numaralı Mecmua, Ş. 195, s. 118

3a Hāƣ: — M.

5a gubār-1 teni küy-1 yāra: gubāruñı küy-1 nigāra **Mec.**

- 5 Virüp dil nađdini bir kākül-i Leylāya Mecnūn-veş
Neden illerde kendüñ iy **Misālī** dāsītān itmek

ĠAZELİYĀT-I HĀTĪFĪ

245

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- [46b]
- 1 Meger ol la'l-i sükker-hā ki tütī dil uzatmışdur
Urup dest-i kaçā ağzını burnını қanatmışdur
- 2 Görelden dāğlar ile sīnemüñ zeyn olduğın cānā
Üşüp evrāk-ı gül şahn-ı gülistānı donatmışdur
- 3 Olaldan 'āşık-ı şeydāsı tersā-beççe bir tıfluñ
Külāhın āhımuñ dūd-ı kebūdı göge atmışdur
- 4 Leb-i la'l-i 'araқ-nākine öykünmüş diyü sākī
'Araқla bāde-i nābı biri birine қatmışdur
- 5 Şeb-i tārīk-i gamda öykünürmüş rişte-i eşke
Şehābuñ **Hātifi** çarḥ-ı felek ipin uzatmışdur

246 [HĀTĪFĪ]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Añup 'uşşākuñı rāh-ı vefādan geçmedüñ gitdüñ
Yüri iy bī-vefā semt-i cefādan geçmedüñ gitdüñ
- 2 Қatı çok başlu bir jülide-mūya bağlanup қalduñ
Göñül ser-ḥalka-yı zülf -i dü-tādan geçmedüñ gitdüñ

- 3 Lebi yādına çok nūş eyledüñ cām-ı mey-i nābı
Neden sākī şarāb-i dil-güşādan geçmedüñ gitdüñ
- 4 Gelüp bir kez yanından geçmedüñ küy-ı ħarābātđan
'Acebdür zāhidā rızķ u riyāđan geçmedüñ gitdüñ
- 5 Tolaşduñ bir delüķanluya dil virdüñ ħabāb-āsā
Nedendür **Hātifi** hergiz hevāđan geçmedün gitdüñ

247 [HĀTİFİ]

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Ğamuñla çeşm-i pür-ĥün eşķ-bār olmaķđa gitdüķce
Reh-i küyuñđa göñlüm pür-ġubār olmaķđa gitdüķce
- 2 İder biñ dürlü şive nāz ile reftāra geldüķce
Görüñ ol serv-ķāmet şiveķār olmaķđa gitdüķce
- 3 Esāsı zühd ü taķvāĥānesinüñ oldı heb berbād
Binā-yı 'ayş u 'işret üstüvār olmaķđa gitdüķce
- 4 Ne mümķündür göñül maĥbüb u meyden vā'izā geçmek
Ĥuşūşā devr-i gül irdi bahār olmaķđa gitdüķce
- 5 Kelāmın **Hātifi**nüñ şeyĥ ü şāb itse n'ola işġā
Tārīķ-ı ġüft u ġūđa ihtiyār olmaķđa gitdüķce

248 Ve lehu

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Ne elde sāġar-ı 'işret ne serde tāc-ı 'izzet var
Ne dilde şabr u ārām vü ne cāđaistirāĥat var

249 [HĀTİFĪ]

mef'ülü fā'ilatü mefā'ilü fā'ilün

- [47a]
- 1 Kim var ki dār-ı zülfine yārüñ aşılmağı
Er var mı küştigīr-i 'aşķına başılmadı
  - 2 Dillendi hayli zülf ucından 'izār-ı yār
Çat' itmeyince başın anuñ dil kesilmedi
  - 3 'Arz eylemez cemālini ol gönçe dime kim
Maħcūbdur anuñ daħı yūzi açılmađı
  - 4 Herkes düşündi çekmege ismin güzellerüñ
Dilber mi var cihānda ki adı çekilmedi
  - 5 Dilden düşürmedi diyü mū-yı miyānını
Ter düşdi nāme hāmeye gönli yazılmağı
  - 6 Her nesneden geçildi gönül bir çarīķ ile
Kūy-ı nigār reh-güzzerinden geçilmedi
  - 7 Gün var mı **Hātifi** dil-i zāra cefā için
Sünbül saçı 'izārı yanına taşılmağı

250 [HĀTİFĪ]

mef'ülü fā'ilatü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Her şeb haţuñ ğamını dil-i nā-tüvān çeker
Bār-ı belāyı 'aşık olan her zaman çeker
- 2 Çadd-i hamīde ol iki kaşuñ ğamı ile
Şan pehlüvāndır iki kat olmuş kemān çeker

249.1 mısra kalıba uymuyor.

- 3 Būs-ı lebine diñ olımasın ruħları kefil
Vaşl-ı nigāra zāmin olanlar zımān çeker
- 4 Başdan ayağa cāndır o rūḥ-ı revān disem
Mengūş-ı dilrübā işidüp gūş-ı cān çeker
- 5 Şāyed ki cezb idem diyü esmā ile seni
İsmüñ efendi **Hātifi**-i nüktedān çeker

251 [HĀTİFĪ]

Ve lehu Müfred

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Diye iy zülf-i dilber böyle āşüfte nedensin sen
Benüm gibi meger üftāde-i vech-i ḥasensin sen

252 [HĀTİFĪ]

Müfred

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Yıllar ile ağlamak olsa 'aceb mi ḥū baña
Ayda bir ancak görünür ol hilāl-ebrū baña

253 [HĀTİFĪ]

Ve lehu

mef'ülü fā'ilātü mefā'ılı fā'ilün

- 1 Bülbüllerini eyler ise tañ mı lāl gül
İtdi hezār gönçe-le 'arz-ı cemāl gül
- 2 ẖadd-i bülendüñ üzre ruḥuñ yād idüp senüñ
Gülşende taḫınur başına her nihāl gül

[47b]

- 3 Berbād idüp hevā-yı 'izāruñla varını
İtdi yoluñda kendü özin pāy-māl gül
- 4 Mümkün müdür ki redd ide aġyārı ol nigār
Bī-hār olmağ iy göñül emr-i muḫāl gül
- 5 Destār-ı **Hātifi** n'ola zeyn itse mest olup
Gönderdi yār luḫ ile bir dest-māl gül

254 [HĀTİFİ]

mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

- 1 İy serv-ḳadd ü lāle-ḫad ü gülbeden ḫasen
'Ayyār-çeşm ü ġamze-zen ü pür-fiten ḫasen
- 2 Şūḫ u zarīf ü nāzik ü rind ü suḫan-şinas
Ġüftāre gelse nāz ile şīrīn-suḫan-ḫasen
- 3 Şan cism-i pāki dökme durur sīm-i ḫāmdan
Olsa 'aceb mi aña laḳab sīm-ten ḫasen
- 4 Esbāb-ı ḫüsni ḫüb-ı dil-ārām çok velī
Āyīn-i dilberīde odur cümleden ḫasen
- 5 Piste-dehān vü ġonçe-lebüñ medḫin itdi ḫüb
Demdür ki **Hātifi** ola beste-dehen ḫasen

255 [HĀTİFİ]

fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün

- 1 Elde avucda ne var yoğ ise sīm ü zerümüz
Bize yetmez mi ruḫ-ı zerd ile eşk-i terümüz

- 2 Meş'al-i sāğar ile kaç' -ı menāzil kılduk
Olalı sāķī-i gül-çihre bizim rehberümüz
- 3 Batmasun zāhide zühdi başına kaçdığımız
Bizi bilsün depesi mīhī geçer ekserümüz
- 4 Āteş-i mihr-i 'izāruñla yanup kül olalı
Bağs ider kuhl-i Sıfahān hākisterümüz
- 5 Mışr-ı nazmuñ biziz ol tūṭī-yi şīrīn suhanı
Ağzımızda dehenüñ vaşfi durur sükkerümüz
- 6 **Hātifi** meykede қallāşlarıyuz ki bizüm
Eksük olmaz elümüzden ṭolu bir sāğarumuz

256 [HĀTİFĪ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Sīmīn 'izārı bir қadi serv-i bülende şem'
Öykünmeyeydi düşmez idi böyle bende şem'
- 2 Rūz-ı firākuñ ile añup şām-ı vaşluñı
Geh girye eyler iy yüzi gül gāhi ḥande şem'
- 3 Tāb-ı teb-i firāķ-ı 'izār-ı nigār ile
Tebḥāle çıkar ise 'aceb mi dehende şem'
- 4 Bir serv boylu dilber-i sīmīn-beden gibi
Erbāb-ı 'aşka şevķ virür olsa қanda şem'
- 5 Mikrāş-ı 'aşķ kesse başın **Hātifi** n'ola
Ol yāra karşı boynın eger encümende şem'

3a zühdi : zühdin **Mec.**

3b ekserümüz: ekserümüz **M./Mec.**

4 bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Adı geçen mecmuadan alınıp eklenmiştir.

5a Mışr-ı nazmuñ: қuds-i nazmuñ **Mec.**

[48a]

EZ ĞAZELİYYĀT-I ĞĀLİŞĪ

257

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ğağ cemālũñ ğũlŧenin bād-ı zararđan ŧağlasun
Serv-ğadsin kāmētũñ āh-ı seğerden ŧağlasun
- 2 İrmesün ruğsāruña hağ ğormesün mihrũñ kūsũf
Ruğlaruñ āyīnesin Mevlā kederden ŧağlasun
- 3 Yüzũne bağmağ 'adũvv 'ayn-ı zararđur iy perĩ
Ğak Te'ālā ğũsnũñi yavuz nağardan ŧağlasun
- 4 Tũtiyādur nergis-i ŧehlāda neyler yāra diñ
Ayağı tozını çesm-i bed-ğüherden ŧağlasun
- 5 ĞĀliŧĩ 'azm-i sefer kılımıŧ o ŧeh anı Ğudā
Ğonduğı geçdiğı yirlerde ğağardan ŧağlasun

258 [ĞĀLİŧĪ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 ŧu ğibi meyl ider ol serv-i ğırāmāna ğoñũl
Çağlayup ğelse n'ola nāle vũ efgāna ğoñũl
- 2 N'ola ğũn ile pũr olsa yine peymāne miŧāl
Dũŧdi meclisde buğũn sā'id-i cānāne ğoñũl
- 3 ŧāne-veŧ ğurtulamaz zũlf-i perĩŧānuñđan
Bağlanup ğaldı ŧaçuñ bendine divāne ğoñũl
- 4 Ğoñli yoğ 'āŧığın öldürmege aldum ğaberin
Ben nice virmeyem ol server-i ğũbāna ğoñũl
- 5 ĞĀliŧĩ ğonçeler ezhāra ğoñũllenmez idi
Virmese bũlbũl eger her ğũl-i ğandāna ğoñũl

259 [HĀLİŞİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Rengīn sözüñ ki la'l-i lebüñden nişān virür
Cān ile kim ki diñleye elbette cān virür
- 2 Bulmaz emān ölince belādan gedālaruñ
'Uşşāka şanma ğamze-i mestüñ emān virür
- 3 Virmez nişār-ı cān idene naqd-i vaşlını
Ağyār-ı sifle-ṭab'a velī rāygān virür
- 4 Dergāh-ı Hāqdan itmez iseñ kāmūñı ṭalep
Virmez felek ölince murāduñ zamān virür
- 5 Virdi hevāya māye-i şabr u qarārını
Bu yolda HĀLİŞİ dahı çok hān-mān virür

260 [HĀLİŞİ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[48b]

- 1 Ne añlar zaḥmet-i 'aşkuñ belāşından devāsından
Cihānuñ geçmeyen dārü'ş-şifāsından şefāsından
- 2 Ten-i zerdümde besdür penbe-i dāgum baña hıl'at
Sipihrüñ 'arıyem aṭlas kabāsından 'abāsından
- 3 Dükendi naqd-i şabrum yār ise ihsāndan el çekdi
Bu 'aşruñ şimdi maḥrūmam seḥāsından 'aṭāsından
- 4 Kemān ebrūlarını ḥançer ile rāya beñzetdüm
Birez yār ile söyleşdük orasından burasından

259.2 1. ve 2. mısra mecmuada yeri deġiştirilerek yazılmış, redif ve kafiye uyumu göz önüne alınarak mısralar arasında yer deġişikliği uygun görülmüştür.

- 5 Açılmaz jeng-i ğamdan **Hālişī** mirāt-i ħalbüm çün
Gerekmez geçdim anuñ cümle pasından şafāsından
- 6 Çeker dest-i ecel tīġin atar ħavs-i ħader tīrin
Zamānuñ ħurtuluş yoġdur belāsından ħazāsından

261

Gazel-i 'A'nī Sultān MURĀD

mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün

- 1 A'şamtü ile'r-Rabbi hüve'l-Ĥaġġu Celīlün
Ferdün ehadün muġaddirün Allāhu Cemīlün
- 2 Hālūmi ne ħācet ki beyān ide zebānum
Ed-dem'u mine'l-'aynī ile'l-ħālī delīlün
- 3 Elbette bu ħālümnden o yārūñ ħaberi var
Lil-ħalbi mine'l-ħalbi ile'l-ħalbi sebīlün
- 4 'Aşık nice sağ ola çü senden ola ayru
El-'āşıġu fī hecrike fānin ve 'alīlün
- 5 Hāşā ki **Murād** ayruya meyl eyleye senden
Ĥalbi le-ke min-mehdin ile'l-laġdi yemīlün

262

Şeh-i 'Ālemüñ Muġibbī Ĥubbī Ĥadınuñ Nazīresidür

mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün

- 1 Fevaşşat ila'llahi hüve'r-Rabbu Celīlün
Ĥayyün Şamedün dāme lehü'l-faġlu Cemīlün

---

261. H. Ahmet KIRKILIÇ, *Murādī Divanı*, G. 815, s. 508

1b muġaddirün : kadirün M.

4b 'alīl : 'amīl D.

262. Ĥubbī adlı şairin Murādī Divanı'nda 508. sayfada yer alan 815. gazele yazdığı naziredir.

- 2 Yok varlığın işbāt için gayrıya teklîf
El 'aqlu le-hû yeşhedu ve'n-naqlu delîlün
- 3 'Adl eylesün ol şeh ki diler Hakkı taqarrüb
Eş-şer'ü şerîfün ve ilallahi sebîlün
- 4 Akısa n'ola dil-'arızuñ ābın görüp iy cān
El-cinsu ile'l-cinsi kemā kıle yemîlün
- 5 Bu nazm-ı şehe niçe nazîre diye **Hıbbî**
Fî'l-ğüzni mudiyyül 'umri hüve'l-âne 'alîlün

263 [ĀGEHĪ]

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

[1ah]

- 1 Süvār olup şütüre gitdi yār hücremden
Belā şütürlerine menzil oldı hücre-i ten
- 2 Süvār olup şütüre hücreden kaçan gitdüñ
Şütür figāna gelüp hücre eyledi şiven
- 3 Dil oldı hücrede sensüz şütür gibi esrük
Şütür ki hücrede tenhā kıla tutar mı resen
- 4 Şütürle hücreñe 'azm itse **Āgehî** bendeñ
Varınca hücre dek o şütürü olur kef-zen

---

263. Mehmet PEKTAŞ-Mehmet ÜNAL, "Āgehî'nin Şütür Kasidesi"

1 Varak eksikliğinden dolayı bu kasidenin matla beyiti mecmuada mevcut değildir adı geçen makaleden alınarak eklenmiştir.

2a şütüre: şütür **M.**

3b tenhā: sensüz **Ma.**

4b hücre dek o şütürü: hücreñe dil esrük **M.**

- 5 Bulur mı hücre-i 'aşkuñ yolın hezār şütür
Gezerse hücre-i dehri şütür-veş 'āmmeten
- 6 Bu hücrede eger üstürce olsa ma'rifeti
Şütürle hücreñi medḥ eylemekde beste-dehen
- 7 Ğaraż saña bu şütür hücreden muḥabbetdür
Ne hücre var ne şütür var eyā emīr-i zemen
- 8 Niteki hücreñe üstür-süvār olup hüccāc
Niteki hücre-i Ka'be şütürle ola ḥasen
- 9 Niçe kıṭār-ı şütür hücre hücre medḥ ü şenā
Şütürle hücreñe ben ḥāk-sār-ı kemterden

264

Kaşide-i DERŪNĪ Çelebi Berā-yı Mevlānā Müfti Efendi-yi Kütāhiyye
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Seyre çıkdı şalınup her ṭarafa āb-ı revān
Ḥayli döküldü saçıldı yolına berg-i ḥazān
- 2 Cümle varını nişār etdi şuyuñ ayağına
Şāḥ-ı gül bergini hep oldı çemende rīzān
- 3 Lāleler pīreheni 'aşka degüşdi āḥir
Oldı erbāb-ı çemen tāc u ḳabādan 'uryān
- 4 Gör nice renk virür gülşene 'ayyār-ı şabā
Evvelā ḳapdı gülüñ tācını bir demde hemān

---

5 bu beyit adı geçen makalede mevcut değildir.

7b bu mısra adı geçen makalede şu şekildedir: “Şütürle hücre behāne murād sensin sen”

8a hücreñe: mest-i Ma.

264. 1b-2a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu şiirin sonda bulunan bazı beyitleri eksiktir.

4b gülüñ: gülüñ M.

- 5 Hāşılı bâğı hebā eyledi bād-ı şarşar
Mezra'-yı gülşen[i] zâbţ eyledi bir deştîbân
- 6 Gülsitātuñ nesi var ise üşüp yoldılar
Bozdılar 'arzını bostân-ı cihānuñ iy cān
- 7 Añladılar bunu kim anı şıkarlar bir gün
Dem-be-dem Һasret ü derd ile 'ineb eyler Һan
- 8 Kendine ağlamağa Һalmadı tākāt gördi
Gendümüñ başını muħkem yire dögdü dihķān
- 9 Gülşenüñ revnaķı bülbüller idi uçdı diyü
Müşţ ile gögsünü Һurmaz döğüp ağlar rümmān
- 10 Dutdı süsen dilini oldı gülüñ devr[i] tamām
Yumdı nergis gözünü ağlayu Һaldı bārān
- [1bh] 11 Cūydan yumdı gözin ağlayu ağlayu Һabāb
Ābdan geçdi çemende kesilüp naħlistān
- 12 Çemenüñ mürdeleri Һasret ile etdi mürür
Gülşenüñ ehlini hep Һāke düşürdi devrān
- 13 Güllerüñ 'arızını Һırmaladı nāħun-ı Һār
'Āķıbet yoldı şaçın ğuşşa vü ğamdan reyħān
- 14 Һaşr-ı gülzār-ı Һarāba müteveccih oldı
Bağlasuñ cūları zencīr ile Һurmaz bir ān
- 15 Şanma māhı göricek yüregi oynar ābuñ
'Arız oldı ana bu Һavf ile āħir Һafaķān
- 16 İre bir dem ki hemān baħre döne her ırmağ
Şuları biri birine Һoya seyl-i bārān

5b gülşeni: gülşen M.

10a devri: devr M.

- 17 Gele nā-gāh şitā bağlana şunuñ ayağı
Ola enhāra yaħuñ şırça sarāyı zindān
- 18 Cūylar ҡanķı birin ađlayalar murđānuñ
Vaħşet-i faşl-ı ħazān etdi mezārı perrān
- 19 Geldi gülzāra fenā ıoldı aña zāğ u zeğan
Gitdi feryād iderek bülbül-i şırīn-elĥān
- 20 Ne belādur bu ki güleşende ide zāğ sürūr
Ne revādur bu ki maħfilde erāzil ĥōş-ĥān
- 21 Bāğda niçe nevā-sāz ola büm u kerkes
Bezmdede niçe tađannī ide merd-i çōbān
- 22 Hīç ezber ide mi na't-ı Resūli ırđād
Hīç tecvīd ile Kur'ān oğusun mı cingān
- 23 'Arz-ı ĥāl eylemege böyle bahāne olmaz
Ma-ħaşal derdimi ağlamağı buldum dermān
- 24 İy meh-i burc-ı şeref mihr-i sipihr-i iķbāl
Menba'-ı lütf u 'ađā ma'den-i cūd u iħsān
- 25 İy reis-i 'ulemā seyyid-i şānī-i zamān
Evvelā saña zamanuñda bulunmaz aķrān
- 26 Ĥükmi cārī mi olur ĥalka ĥudāt-ı dehrüñ
Yazmasa şüret-i fetvāya cevābuñ 'unvān
- 27 'Ulemā ıāifesi içre ıapuñ Sa'deddīn
Şu'arā zümresi yanında nazīrūñ Ĥassān
- 28 Mecma-ı' lafz-ı şerīfüñde ma'ānī vü ĥayāl
Münderic nazm-ı belīğüñde bed'ī ile beyān

- 29 Sensün ol ehl-i teraḥḥum saña 'ayn ile ḥurūf
Cem' olur ḥāl dili aḡlamaḡa geldi 'ayān

[DERŪNĪ] 265

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[2ah]

- 1 Eşk-i çeşmüm gibi etraf-ı gülistāndan aḡan
Nev-bahār irdi gibi şular revān oldu meger
- 2 Ele alup başını gitdi çınarı gördüm
Ḳorḡaram bād-ı ḡazānī götüre yapraḡdan
- 3 Dūd-ı āhum başum üzre göricek şandılar
Beni bu ḡal'a-yı gerdūna ḡop atdı başdan
- 4 Göñlüñi bir güzele vir irişiḡör lebine
Gel demür ḡo demidür aḡ gözüñi ya'nī şulan
- 5 Keştī-yi tāli'ümüz gel şalalum engīne
Be diye n'olsa gerek tenta fora sök yelken
- 6 Aldı añsuz beni bir ḡartī şuratlu maryol
Niçe demdür ki göñül volta urur geñ yaḡadan
- 7 Poca git bir pāre dünyādan alarḡa oligör
Şāyed ola ki dökündi bula öñden depren

---

265. 1b-2a varakları arasındaki varak eksikliḡi nedeniyle bu şiirin matla beyiti ve ikinci beyitin ilk mısrası eksiktir. Eksik olan bu mısralar Türk Tarih Kurumu'nun yayınlamış olduḡu *Zeki Velidi Togan'a Armaḡan* adlı kitapta 451-455 sayfaları arasında yer alan Andreas Tietze'nin "Āḡehī Kasidesine Nazireler" adlı makalesinden alınarak eklenmiştir. Tietze'nin makalesinde toplam 51 beyit yer alırken mecmuada toplam 21 beyit yer almaktadır. // Derūnī'ye ait bu kaside Aḡehī'nin "Keştī-nāme" adlı kasidesine nazire olarak yazılmıştır.

6a beni: anı **M.**

6b volta: taḡla **Ma.**

7a öñdin: oñat **Ma.**

- 8 Çünkü h apazlama g sterdi rak b  k lduğ
Bize yanaşibilirseğ palamar vir k çdan
- 9 Furtuna t tdi rak bi esicek b d-ı ecel
Tente t tdi yatur  stinde olan şanma kefen
- 10  lel m  lmeden  ğdin idel m ya'n  h z r
Yık lum mank da mank  dimeden vardiy n
- 11 Dile 'irf n k manyasını isdif ideg r
Açmadın keşti-i t b t kefenden yelken
- 12 D men ğ çek bu cih ndan b g r ğ gibi el ğ
İskele al beri gel ol bu biz m sancağdan
- 13 Didim iy d st beni şaldı gamuğ gird ba
S z m işitdi zifoz didi rak b-i d şmen
- 14 Bizi şalıntıya uğratdı hev -yı k dd ğ
Karaya atdı gam-ı z lf ğ ile keşti-yi ten
- 15 Bizi avlatma beg m geh poca geh orsa gez p
Çekd r p firkat ği bizden ır ğ olma iken
- 16 Bağr-i firkatde d k ndi bulup oturmuşduğ
Hağ-ı dilber bize Hızr oldu yetişdi karadan
- 17 Ehl-i tecr d oluban kişi lewend ne gerek
Ola her k şe ağa mank  gibi c y-ı vağan
- 18 Ğurbete b d-ı şab  gibi egerçi gitd ğ
İy **Der n ** hele y r nı k duğ şağ u esen

16a firkatde: 'işk ire **Ma.** // oturmuşduğ: oturmuşdı **M.**

16b oldu: erdi **Ma.**

17a oluban: gibi **M.**

[2bh]

- 19 Secde itdi varıcağ şāh işigine göñlüm
İrişüp menzil-i makşūda didi mayna seren
- 20 Yā ilāhī kapuña saña niyāza geldüm
Kimse yok Kāziy-i-ḥācāt olan sensin sen
- 21 Dilerem anı ki ser-ḥalka-i erkānı eyle
Devr-i 'adlinde bugün ref' ola hep şūr u fiten
- 22 Hük̄m idüp dehre şeh-i milket-i 'Osmān olup
Dā'imā emn ü emānda ola āmīn diyen

266

Kaşīde-yi ḤĀTEMĪ Berā-yı Sulṭān Selīm

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bir şubḥ-dem ki yine şeh-i Qahramān-şikār
Çekdi şikār kaşdına tīg-i cihān-şikār
- 2 Tār-ı kemend-i kudreti bebr ü peleng bend
Çengāl-i dest-i kuvveti pīl-i demān şikār
- 3 Qullāb-ı şaşt-ı emr-i şerīfi neheng-şayd
Bāz-ı ḥadeng-i hükmi küleng-i revān şikār
- 4 Gürz-i girān[1] ser-şiken [ü] ejdehā-figen
Şemşīr-i tīzi nerre-i şīr-i jiyān şikār
- 5 Efrāsiyāb-ı ceng esīri kemendinüñ
Rümḥ-ı cihān-sitānı niçe pehlevān şikār
- 6 Şīr-i sipihri asmadı fitrākı terkiye
Gāv-ı zemīni bir segi eyler hemān şikār

19a varıcağ şāh işigine:göriceğ şāh işigin **M.**

266. 4a girān[1] ser-şiken [ü]: girānı ser-şiken ü **M.**

- 7 Bulur çıkarur anı niçe şîr-gîri var
Hacr-ı dıraht içinde olursa nihân şikâr
- 8 Tuğra-yı bî-mişâli 'aceb şâh-bâzdur
Olur per açsa niçe şeh ü şeh-nişân şikâr
- 9 Tavûs-ı âsumân katı yüksekde uçmasun
Pervâz idince bâz-ı şeh olur revân şikâr
- 10 İskender-i zamâne vü Süleymân-ı vaqtdür
Olmağa cân virür aña ins ile cân şikâr
- 11 İns ile cân nedür o şehinşâh-ı 'äleme
Evreng-i salţanatdur olan her zamân şikâr
- 12 Şâhib-kırân-ı 'âlem ü kişver-güşây-i dehr
Dârâ-yı heft-kişver ü şâh-ı cihân şikâr
- 13 Sulţân-ı berr ü baħr ü yegâne Selîm Hân
Şeh-bâz-ı himmetine nühüm-âsumân şikâr
- 14 İy şîr-gîr-i kahrûña bebr ü beyân şikâr
Vey şâh-bâz-ı lütfuña kevn ü mekân şikâr
- 15 Evreng-i salţanat dahı itmiş degül şâhâ
Mislüñ cihânda bir şeh-i şâhib-kırân şikâr
- 16 İy şâh-bâz-ı sidre-nişîn[üm] olur saña
Tütî-yi ins ü tâyir-i Kuds âşiyân şikâr
- 17 İy Dîv-bend-i rezm ü Ferîdün-ı ma'reke
Sohrâb-ı cengcüy u sütür-i devân şikâr
- 18 Sîmurğ-ı kudretüñ kapar anı olursa dîv
'Ankâ-veş itse kulle-i Kâfı mekân şikâr

[3ah]

16a sidre-nişîn[üm]: sidre-nişîn M.

- 19 'Adlũñ ne řĩr şayd u cihān-gĩr olur řehā
Olur añā ġazā ile emn ü emān řikār
- 20 Hıřmuñ dem-i ġazabda vü řahruñ ġazā ġũni
Cellād-ı hũn-feřān-ı dil-i řayyād-ı cān řikār
- 21 Ümĩd-i **Hātemĩ** bu ki iy řāh dũřmenũñ
Sũrgũn ġazāle-veş ola bir nā-tũvān řikār
- 22 şal tĩġ-i hışmı kişver-i Eference ser-be-ser
Zann-ı yakĩnim oldur ola zu'l-civān řikār
- 23 şir-āne esb-i himmeti řāhān Hinde sũr
Naş'-ı cihānda tā olasın kāmran řikār
- 24 Her şopumuz ki ejder olup şaşma atılır
Bir şal'adur o demde olan rāyġān řikār
- 25 Perrende bendeñũñ biri ol dem yeter şapar
Bir pũřtede ġorũrse eger nā-gihān řikār
- 26 Alsañ ele kemān u tĩrũñi ġozleseki
Biñ cān u dille sĩnesin eyler niřān řikār
- 27 Vādĩ olmasaydı eger bir kenārdan
Cān-ı 'azĩzi itmiş idi der-miyān řikār
- 28 Yazıda şaşdı bu ki ide pençe-i bāzi
Tazı oñince olduġı budur devān řikār
- 29 Āyā ne řĩr-ceng ü hũmā-sāyesin olur
Her řāh-ı hũsn olan ġozi āhũ civān řikār

20b mısra kalıba uymuyor.

26a kemān u: kemānuñı vü **M.**

29a sāyesin olur: sāyesin ki olur **M.**

- 30 Niçe ki ide iy şeh-i Efrāsiyāb ceng
Şīr-i sipihri hüsrev-i sitāregān şikār
- 31 İki koluñda feth ü zafer iki bāz olup
Çılsun hümā-yı maqşūduñı her zamān şikār

267

Kaşide-i RAHMĪ Berā-yı Sulţān Selīm Hān

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Sepīde-dem yine ibdā'-ı 'ālem-i imkān
Vücūd hil'atını itdi nāmeğe ihsān
- 2 Şahāif-i çemene yazdı hāme-i kudret
Huduş-ı dehre delīl olmağā niçe bürhān
- 3 Görindi ebr-i bahārī içinde kulle-i kūh
Siyāh şāl ile deyr içre nitekim ruhbān
- 4 İletdi güy-ı şitāyı bu 'arşadan taşra
Eline kavş-i kuzahdan felek alıp çevgān
- 5 Şadā-yı ra'd ile kūh üzre ebr-i nīlī-reng
Şu tıfldur ki ide dūş-i māderinde fiğān
- 6 Şükūfe penbe-i gāflet durur ki gūşından
Çıkarıdı şāhuñ anı dest-i kudret-i Yezdān
- 7 Şu tıfl-ı nevrese beñzer ki ola çūpa süvār
Şükūfe şāh-ı tekāverde kim ola handān

[3bh]

31b mısra kalıba uymuyor.

267. Mustafa ERDOĞAN, *Rahmī Divanı*, K. 8, s. 71

3b şal ile: şalla D.

5a ra'd ile: ra'dla D. // ebr-i nīlī-reng: sanki ebr-i teng D.

7b handān: pūyān D.

- 8 Hevā-yı mihr ile germ oldı bezm-i gülşende
Diline şevk ile dāğ urdı la'le-i nu'mān
- 9 Libās-ı al ile gül hār u haslara maḥrem
'Aceb mi bülbül-i zār olsa hicr ile nālān
- 10 Firengī şabka geyer lāle dilber-i tersā
Şanemler ile müzeyyen olup bu deyr-i cihān
- 11 Mu'allim oldı şabā mekteb-i gülistānda
Okıtdı goncanuñ eṭfāline Bahāristān
- 12 Nihāl-i serv çemende bu maṭla'uñ maḥarı
Rumūzın eyledi ezhār-ı bāğ u rāğa beyān
- 13 Gül itdi ḥançer-i hār ile bülbülü ḳurbān
Cebīni üzre ḳodı gonçe-i tıfl ḳaṭre-i ḳan
- 14 Bahār-ı nev irişüp zeyn olundı meh-rūlar
Niteki ravza-i 'ulyāda ḥur ile ğilmān
- 15 Şu resme buldı perīlerle her çemen sūret
Niteki bütler ile zeyn ola nigāristān
- 16 Bahār-ı tāze virüpdür cihāna revnaḳ-ı tām
Meger ki seyre çıkar ol şeh-i 'azīmü's-şān
- 17 Ḥıdiv-i kişver-i 'izzet nizām-ı devlet ü dīn
Çerāğ-ı tūde-i şāhān u pīr-i 'Osmāniyān
- 18 Ki ya'ni Ḥazret-i Sulṭān Selīm ol ḥānuñ
Kemīne bendesi Fağfür u Ḥüsrev ü Ḥāḳān

10a lāle dilber-i terā D.: lāle-i dilber-i tesā M.

13b cebīni: çini M.

17b şāhān u pīr-i 'Osmāniyān: şāhān-ı neyyire-i 'Osmān D.

[4ah]

- 19 Nişān-ı na'li semendidür efser-i iḳbāl
Ġubār-ı dergehidür kühl-ı dīde-i 'ayān
- 20 Şarīr-i ḥāmesi ḥallāl-i müşkilāt-ı umūr
Zamīr-i rüşenidür kāşif-i rumūz-ı cihān
- 21 Sa'ādet ile vücūd-ı şerīfi olmışdur
Maḳarr-ı cevher-i cūd u hazīne-i 'irfān
- 22 Vücūduñ ile cihān mülkine ḥayāt irdi
Niteki cevher-i cisme irince neş'e-i cān
- 23 Çerāğ-ı 'ömri söyindürmez idi bād-ı şabā
Eger ki ḥıfzuñ eli tutsa üstine dāmān
- 24 Nesīm-i terbiyetüñ luḫf ile güzer kılsa
Biterdi şaḥre-i şammāda sünbül ü reyḥān
- 25 Hezār şem'-i münevver uyardı luḫfuñ eli
Cihānda māh gibi ḥaşre dek olur tābān
- 26 Bülend-himmetüñ ol bāzdur hümā-pervāz
Firāz-ı küngüre-i 'arşa gāh ider ṭayerān
- 27 İşāretüñe müfevvez teḳallübāt-ı umūr
'İnāyetüñe menūt intizām-ı kār-ı cihān
- 28 Sen ol emīr-i ekālīm-i evc-i 'izzetsin
Sarāy-ı ḳadrüñ içinde felek tatar eyvān
- 29 Du'ā-yı devletüñi ben nice idem taḥrīr
Devāt beste-dehān u ḳalem şikeste-zebān

20b kāşif: kāsif M.

22b neş'e-i cān: neş'e-i ḳān D.

26b firāz-ı küngüre: hezār-ı küngüre M. // gāh ider: olur M.

28b tatar: tōḳuz D.

29a idem taḥrīr: taḥrīr idem M.

- 30 Elüm nice ire [taḳrīz]-i [vaşf]-ı zātuña kim
O mülki peyk-i ḥayāl itmedi daḥı seyrān
- 31 Ḥayāl güllerini dürdi bāğ-ı medḥüñde
Bu bağbān-ı tekeffür girüp o bāğa revān
- 32 Zamānede yine bir naḥl bağladum tāze
Ḳad-i niğār mişāli gören olur ḥayrān
- 33 Ne bāğdur bu ki hergiz aña ḥazān irmez
Ne naḥldür bu ki gülleri her demde şādān
- 34 Fiğān iderse n'ola **Raḥmī** 'andelīb-āsā
Zamāne gonçe-i maḳşūdın itmedi ḥandān
- 35 Bu abanōs ḳafes içinde bülbül-i zārem
Şikeste-bāl idüpdür ḥavādiş-i devrān
- 36 Ne rüzgār müsā'id ne baḥt-ı devlet yār
'Aceb mi ra'd gibi dā'im eylesem efgān
- 37 Felek sitīzesi bir yaña ḥa'ne-i ā'dā
Diyār-ı ğurbet-i kürbetle ğayret-i aḳrān
- 38 Zamāneden niçe şekvā idersin iy dil-i zār
Du'ā-yı devletin eyle hemişe vird-i zebān
- 39 Niteki şāhid-i gül ḳarşusunda gülşende
Fiğān u nāle ide 'andelīb-i ḥōş-ḥ'ān
- 40 Serīr-i evc-i selāmetde ber-ḳarār olup
Sa'adet-i ebedī ile ḥōş geçür devrān

30a taḳrīz-i vaşf : taḥrīf-i vaşl **M.**

33b gülleri her demde şādān: her demde gülleri şādān **D.**

35a abanōs: enbūhī **D.**

39b ḥōş-ḥ'ān: pür-efgān **D.**

40a olup: olasin **D.**

Kaşide-i Nevrūziyye-i RAḤMĪ
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[4bh]

- 1 Şahn-ı ğabrāyı gelüp eyledi zīver nevrüz
Oldı ḥadrāda meger Hızr ile hem-ser nevrüz
- 2 Cūylar şanma ki gülzāra seher oldu revān
Çekdi Ye'cūc deye sedd-i Sikender nevrüz
- 3 [Lāle şanma] ki dür-i jāle ile zeyn oldı
[Cem gibi] aldı ele cām-ı mücevher nevrüz
- 4 ['Aks-i güllerle] degüldür leb-i cūy üzre ḥabāb
[Ḥayme-i] alını 'arz eyledi yer yer nevrüz
- 5 [Eline la'l teber] aldı degül tāk-ı ḥorūş
[Olıcağ şāh-ı] güle peyk-i teberder nevrüz
- 6 Jāleden şāhid-i gül gūşına nāzüklük ile
Zeyn idüp tağdı niçe dürr ile gevher nevrüz
- 7 Şüretā tāze civān ḥaşre degin zinde velī
Oldı ma'nide velī pīr-i mu'ammer nevrüz
- 8 Bir nefesle çemene mürde iken virdi ḥayāt
Oldı 'İsā gibi bir rūḥ-ı muşavver nevrüz
- 9 Pūte-i şemsde kāl itdi zerin zergervār
Şāhid-i nergis için düzdi zer-efşār nevrüz

268. Mustafa ERDOĞAN, Raḥmī Divanı, K. 7, s. 68

3-4-5 bu beyitlerin ilk kısımları mecmuada görünmediği için Raḥmī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

4a ḥabāb: ṭanāb M.

6b dürr ile gevher: dürr ü mücevher D.

7a tāze: cāze D.

- 10 Cevher-i nāmiye aḥkāmını ibrāz itdi
Taḥt-ı ‘unsurda itdi gerçi ki muzmer nevrüz
- 11 Hār şanma ki diler sâ‘id-i gülden ala kan
Aldı faşşād gibi destine neşter nevrüz
- 12 Rüstemī cāme-i ser-sebz geyer serv ü çenār
Cer idüp bād ile dāmānını silker nevrüz
- 13 Yılda bir kerre ider Ka‘be-i gülzārı tavāf
Sa‘y idüp nūr gören ḥācıya beñzer nevrüz
- 14 Maḥmeminde n’ola açılsa benefşeyle semen
Gelse olur gice gündüzle berāber nevrüz
- 15 Sāde sulṭānı çemen seyrini eyler tenhā
Cāme-i sebz geyer niteki dil-ber nevrüz
- 16 Gülşene geldiği budur o ‘azimü’ş-şānuñ
Bāğ-ı iclālını seyr eylemek ister nevrüz
- 17 Rif atüñ bāğını seyr eylemege bālādan
Raḥne-i ebrden açdı yine manzar nevrüz
- 18 Tāğ-ı rengīnūñe ber-‘akis durur kıavs-i kızah
Kıaşrınıñ sāyesine olmaya hemser nevrüz
- 19 Bāğ-ı cūduñ gibi seyr itmedi bir gülzārı
Gülşen-i ‘ālemi geşt eyledi yek-ser nevrüz

10b itdi: idi **D.**

14 bu beyit mecmuada mevcut değildir, Raḥmī Divanı’ndan alınarak eklenmiştir.

15a sāde: sāye **D.**

17b ebrden: ebrün **M.** // yine: niçe **D.**

18a rengīnūñe: rengīn ile **D.**

19 bu beyit mecmuada mevcut değildir, Raḥmī Divanı’ndan alınarak eklenmiştir.

20 bu beyit mecmuada mevcut değildir, Raḥmī Divanı’ndan alınarak eklenmiştir.

- 20 Götürür ç̄ini devāt ile kalem sūsen-i bāğ
Vaşf-ı elṭāfuñı kılmağa muḥarrer nevrüz
- 21 Al evrāk ile gül olmasa defterāruñ
'Arz ider miydi gelüp ḳapuña defter nevrüz
- 22 Lāle-veş dökmege ḳanını yire 'adānuñ
Sūsenüñ ṭaḳdı miyān-bendine ḥançer nevrüz
- 23 İltifātuñla terākḳide bulur ehl-i kemāl
Gül ü gülzāra virür niteki zīver nevrüz
- 24 Gül-bahār adlu kenīzek saña şāhā gülşen
Zeyn ider bāguñı bir çāker-i aḥḳar nevrüz
- [5ah] 25 Sen şehe ḥidmete ṭonatsa n'ola her eşçār
Ḥil'at-i tāze geyer gelse çü bekler nevrüz
- 26 Bu ḳaşıdemle n'ola ḳapuña ger gec gelsem
Yılda bir kerre gelür gülşene ekşer nevrüz
- 27 'Aks-i güllerle çemen şaḥnı gülistānī ḳumaş
Gülşene gelse idüñ pāyüñe döşer nevrüz
- 28 Cūd u iḥsānuñla **Raḥmī** n'ola olsa mażhar
Ḥār u ḥāşāke bāhār ile virür fer nevrüz
- 29 Gözlerüm gözlese n'ola nazār-ı iḥsānūn
Nergisüñ dīdesini itdi münevver nevrüz
- 30 Çeşm-i nergisde degüldür görinen jāle-i ter
Rūzgārımı görüp cān ile aḡlar nevrüz

22a dökmege ḳanını: ḳanını dökmege **D**.

23b gül ü gülzāra: gül-i gülzāra **D**.

24a adlu: adı **D**.

25a ḥidmete: ḥırḳa **M**.

28 29-34 beyitleri mecmuada mevcut deḡildir, Raḥmī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

- 31 Bāğ-ı cūduñda yükin tıtdı olup h̄v̄āce-miṣāl
Ġoncanuñ kīsesini eyledi pūr-zer nevrūz
- 32 Nev-'arūs-ı gül-i gülzāra virüp zīnet-i tām
Nitekim çihresi ḥall ile yazar nevrūz
- 33 Ġoncalar ağız açup el götüre serv ü çenār
Nitekim devletüñe ide du'ālar nevrūz
- 34 Gülbün-i 'ömrüñi Ḥaḳ eylese ser-sebz müdām
Şaḥn-ı ğabrāyı nitekim ide aḥḍar nevrūz

269

Kaşīde-i Şem' ü Pervāne-i PEYKERĪ Çelebi

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Şem'-i rüyuñ dil-i pervāne idelden mesken
Āteş-i şem' ile pervāne yanar şevḳinden
- 2 Şem'de sūḥte pervāneye ḥāl-i siyehüñ
Dil-i pervāneye ḥōd şem'-i ruḥuñ itdi vaṭan
- 3 Şevḳ-i pervāne ile şem' yaḳup cāna fitīl
Didi pervāneye şem' āteşe yanmaḳ öğren
- 4 Şem' bir mürşid-i nūrānī vü pervāne mürīd
Dāmen-i şem'i ya pervāne ḳosun mı elden
- 5 Şem' pervāneye 'aşḳuñ ışlatmış bir ucın
Daḥı pervāneyi ol şevḳ durur şem'e yaḳan
- 6 Şem' için düşdi yaluñ yarığa pervāne bu şeb
Ḥaḳ pervāne için şem'i aşup taḳdı resen
- 7 Şem'e doḳunmasa meclisde eger pervāne
Dil uzatmaz idi pervāneye şem'-i rüşen

[5bh]

- 8 Hañçer-i şem' ile pervāneyi katl itse yine
Şem'dür kara şarup mātem-i pervāne iden
- 9 Kesdi miḳrāş ile şem'üñ başını pervāne
Yine pervāne düşüp şem' için eyler şīven
- 10 Oldı pervāne şem'[üñ] ḳullesi fetḫinde şehīd
Ḳabr-i pervāneye nūr indi şanur şem'i gören
- 11 Küşte-i şem'-i ruḫuñ olmasa pervāne ḫaḳīr
Şem' pervāneye olmasa eger sāye-figen
- 12 Tāb-ı şem' ile küñ olur [da] yanup pervāne
Şem' pervāneye şarmazdı bir 'ıtır kefen
- 13 Ḥidmet-i bezmüñe pervāneye şem'-i kāfūr
Şem' pervāneye iki şanem-i sīmīn-ten
- 14 Şem'-i rüşen-dil [ü] pervāne-i dervīş nihād
Şem' ü pervāne ḫikāyāt-ı Ferīdün mesken
- 15 Kilk şem'-i çıgıl aḫkām aña pervāne-yi cūd
Şem'-i cūdī eli pervāneleri dirhemden
- 16 Oldı pervānelerüñ ḡāzīler iy şem'-i veḡā
Nīze-i şem'üñe pervāne ru'ūs-i düşmen
- 17 Şem' ü pervāne-i bezmüñ degül almış bu gice
Şevḳ-i pervāne-i raḳḳāş u şem'i ney-zen
- 18 Şem' bir ṭolu şurāḫī vü ḳadeḫ pervāne
Sāḳī pervāne o şem' üstüne cān u dilden

269.10a şem'[üñ]: şem' M.

12a olur [da]: olur M.

14a dil [ü]: dil M.

- 19 Şem' ü pervāneyi görse nazaruñ meclisde
Zerre pervāne vü şem' ola güneş şevkınden
- 20 Şem'-i rüyuñda haţuñ bu dil-i pervāneye bend
Lîk pervāneye çün şem' urulmaz āhen
- 21 Murğ pervāne ile şem'e uçurdu mektüb
'Arz idüp nār-ı dili şem'ine pervāne-i ten
- 22 Cān-ı pervāneyi ağlatma yakup şem'-i ğama
Şem'-i cūduñ demidür ire o pervāneye şen
- 23 Şem'-i ihsānuña pervāne geh olsa mazhar
Dil-i pervāneye şem'-i ğam olurdu gülşen
- 24 Şem' ü pervāneye dönmekde ğaraż yanmağdur
Şem' ü pervāne bahāne durur iy vech-i ğasen
- 25 Şem'-i lütüfuñ gözedür **Peykerî** pervāne-şifat
Şu'le-i şem'i arar niteki pervāne olan
- 26 Eyle pervāne-veş ol şem'-i şeb-efrūza du'ā
Şem' ü pervāneyi añduñ ne ise *mā emken*
- 27 Şem ü pervāne felekde meh ü necm oldıkca
Ola pervānelere şem'-i cemālūñ me'men
- 28 Şem'i pervāne ne dem ağlada şād ola tapuñ
Şem' pervāneyi yakdığca sen ol sağ u esen

Kaşīde-i Maşnu'a-yı FUZŪLİ-i Bağdādī

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

[6ah]

- 1 Hevā a'rāyiş-i gülzāre oldı çihre-küşā
Bahār gülşene geydürdi hulle-i hadrā
- 2 Çemen eyāletine naşb oldı hüsrev gül
Hevāya ebr şıfat hükümüñ itmege icrā
- 3 Yazıldı sebze-i nev-hizden haṭ-ı aḥkām
Çekildi sāye-i muṭbū'-ı servden tuğrā
- 4 Şarīr-i āb-ı revān u şafir-i murğ-ı çemen
Nikāt-i tenhiyye-i maḥdem ittiler inşā
- 5 Zebān-ı süsen-i āzād ü sebze-i nev-hiz
Senā-yi rifat ü iclāle oldılar güyā
- 6 Şekāyik alnı zemīn-büsdan olup mecrūḥ
Benefşe kāmeti oldı tevāzū ile dü-tā
- 7 Müretteb eyledi bu bezm-i gül-şen içre bahār
Ki virdi zevk-i temāşā[sı neş'e-i] sahbā
- 8 'Anādil itdi beyān-ı merātib-i nağamāt
Ḳumārī oldı terāne-keş ü sürūd-serā
- 9 Şadā-yı murğ bıraḳdı büzürg ü küçege şevk
Surūd-ı nāy ile 'uşşāka ḥāşıl oldı nevā

---

270. Kenan Akyüz vd., Fuzūlī Divanı, K. 1, s. 23

1a 'arāyiş D.: 'arāyis M.

7a bu bezm-i: bir bezm D.

7b zevk-i temāşası neş'e-i şahbā D.: zevk ü temāşā şeh-i şahbā M.

9b surūd-ı nāy ile: surūd ile M.

- 10 Bilindi gönçede gül bergi zāhir olmağ ile
Ki gönçe başına yağırdı jāle seng-i cefā
- 11 Cerāhāt olmasa a'zāda zāhir olmazdı kan
Tereşşuḥ eylemez elbette şınmadan mīnā
- 12 Hümāy-veş varak-i yāsemīn ü berg-i semen
Uçup hevāya gülistāna düşdi zıll-i hümā
- 13 Bahār tāciri Mışr-ı çemen gönçelerine
Bırakdı Yūsuf-ı gül arz eyleyüp gavgā
- 14 Bu zevk şaldı Züleyhā-yi lāleye bir şevk
Ki la'l-i müşg döküp virdi ağarınca bahā
- 15 Ḥadiķa tahta-i ta'līm olup reyāhinden
Yazıldı mühmel ü mu'cem aña ḥurūf-ı hecā
- 16 Müzeyyen eyledi evrāk-ı lāleyi şebnem
Ḥurūf-i lālede olmaz egerçi noķta revā
- 17 Getürdi şebnemi ezhārdan ḥarāret-i mihr
Şüküfe noķtaların gerçi kim ider imlā
- 18 Debīr-i bād virüp tıfl-ı 'andelībe sabaķ
Götürdi çihre-i ezhārdan ḥabāb-ı ḥafā
- 19 Kāmu dıraht bulup ref'-i istikāmete ḥāl
Şüküfe ḥamlī ile kesr buldılar illā
- 20 Nihāl-i bī-bedel-i serv kim ḳalup manşüb
Sebāt-i ḥāl ile anlardan oldu müsteşnā

10b seng-i cefā: lülü-i lālā M.

12bgülistāna düşdi // düşdi gülistāna M.

13a çemen gönçelerine: çemen ganīlerine D.

17a getürdi : götürdi D.

18b ezhārdan niķāb-ı ḥafā: hezārdan ḥabāb-ı ḥafā M.

19a ḥāl: yol D.

[6bh]

- 21 Şadā-yı seyl çeker medd-i muttaşıl ya'nī
Ki medd-i muttaşıl ile olur kıra'et-i mā
- 22 Göründer hey'et-i āb-ı revānda şekl-i ḥabāb
Sübūta yetti sebāt-ı nücūm u seyr-i semā
- 23 Huṭūṭ-ı muhtelif ü müstaḫīmi enhāruñ
Çemende şaldı zevāyā-yı gūne gūne beḥā
- 24 Ri'āyet-i ṭuruḫ-ı müstaḫīmden niçe kim
Olur ḥuşūl-i maḫamāt-i cennetü'l-me'vā
- 25 Hevā-yı bāğdan itdüm bu ḥikmeti ma'lūm
Ki i'tidāldedür şıḥḥat-i ḥavāss ü kuvā
- 26 Bahār gülşeni ezhār ile idüp memlū
Yaḫīnim oldu ki mümkün degül vücūd-ı ḥalā
- 27 Nazarda olmağ ile şubḥ ü şām gonçe vü gül
Bedīhe oldu kemāl ehline ḥuşūl-i şafā
- 28 Netīce sālībe olmaḫ ḥilāf-i 'ādetdür
Olinca mūcib-i şuğrāya müttefiḫ kübrā
- 29 Zāmīr-i gül-büne gül rengi şaldı āteş-i hem
Kim ḥumre ḫana olur nefis evinde rāh-nümā
- 30 Gül āteş üzre kıılır 'aḫd-i zūhre-i şebnem
Tedārük-i ḫamer ü şems ider şabāḥ ü mesā

22b nücūm u seyr: nücūm seyr M.

23b beḥā: binā D.

25b şıḥḥat-i ḥavāss: ḥüccet-i ḥavāss D.

26a bahār: bisāt M.

27b bedīhe: bedīhi D.

28b müttefiḫ kübrā: müttefiḫ ü kübrā M.

29a hem: bīm D.

- 31 Bu kimyā sebebinden ‘aceb midir olsa
Elinde dāne-i erzen meşābesinde tılā
- 32 Şükūfe sīmine farz eyledi ħurūc-ı zekāt
Medār-ı ħavl ü bulūğ-i nişāb-i istinmā
- 33 Ĥukūķ def i içün aġniyā-yı eşcāra
Şaĥāyif-i çemen oldu eyādi-i fuķarā
- 34 Bahārda ten-i gül-bünde eyleyüp heyecān
Ĥarāret-i demevī kıldı ‘uķdeler peydā
- 35 Boyandı kanı ile şafĥa-i çemen gül gül
Meger ki kaşdına ĥukm eylemiş ĥakīm-i hevā
- 36 Ĥibāl-i siĥre dönüp cünbīş-i cedāvil-i āb
Kelīm-i serv aña ‘aksden bıraķdı ‘aşā
- 37 Olup terennüm-i bülbül ‘azāyim-i teshīr
Çemen perīlerine lāzım oldu ‘arz-ı liķā
- 38 Bisāt-i gülşene dün eyledüm güzer ki demī
Kılam neżāre-i āşār-ı ĥudret-i Mevlā
- 39 ‘Aceb nizā ile gördüm çemen zarīflerin
Ta’accüb ile ķamu sālīk-i tarīķ-i ĥaķā
- 40 Ķamu kemāl ile müsted’i-i tarīķ-i necāt
Velī ķamusına bātıll delīl-i isti’ā

32b nişāb-ı istinmā: nişāb u istinmā **M.**

34b ‘uķdeler: ġuddeler **M.**

35b kaşdına: faşdına **D.**

37a terennüm: terānüm **M.**

38b ĥudret: san’at **D.**

39a nizā ile: nizā’da **D.**

39b ta’accüb: ta’aşşüb **M.** // tarīķ-i ĥaķā: tarīķ-i Ĥudā **M.**

40a kemāl: kemān **M.**

[7ah]

- 41 Şanup şükûfe mebâdi-i şünûf-ı eşcârı
Kılurdı baḥş ki cāiz ta'addüd-i ḳudemā
- 42 Virüp teselsüle ḳuvvet ṭabi'at-i kec-i āb
Olurdı nāfī-i işbāt-ı 'illet-i 'alā
- 43 Ḥayāl-i maḥz şanup kā'inātı nergis-i mest
Kılurdı cehl ile nefy-i ḥakāyik-i eşyā
- 44 İderdi bübül-i kāfir-nihāda secde-i gül
Ta'abbüd-i şanem ile tıttup necāta rehā
- 45 Nesīm vāḳıf olup ol fesāda me' itdi
Ki iy gürüh-ı perişān tıttuñ ṭarīḳ-i Ḥudā
- 46 Bu kār-ḥāne bir üstāddan degül ḥālī
Gerek bu ḳudrete elbette ḳādir ü dānā
- 47 Kılur delālet-i 'illet vücūd-ı her mevcūd
Velī ne sūd ki şāḥib-naẓar degül a'mā
- 48 Mükevvenāta ḥudūs ol ḳadīmdendür kim
Kemāl-i zātına мүmküm degül ḳabül-i fenā
- 49 Ḳadīr ü Muḳtedir ü Ḳādir ü Muḳaddir ü Ḥayy
'Alīm ü 'Ālim ü 'Allām ü 'Alem ü A'lā
- 50 Zihī mükevvin-i kāmil ki ḳudretindendür
Perī-likālara luṭf-ı tenāsüb-i a'zā
- 51 Melāhat-i leb-i mey-gün ü lehçe-i şīrīn
Nezāket-i ḳad-i mevzün u çihre-i zībā

42b 'alā: ūlā D.

44a nihāda: nihād D.

44b rehā: reecā D.

45a ol fesāda: bu fesādı D.

- 52 Şafā-yı cism-i laṭīf ü ḳabūl-i cevher-i pāk
Leṭāfet-i ḥat-ı müşgīn ü zūlf-i ‘anber-sā
- 53 Kemāl-i ḳudret ü ‘ilmīnedür şevāhid-i ḥāl
‘Ukūd-ı silsile-i kār-ḥāne-i dūnyā
- 54 Besā’it-i şeref-i maḥremiyyet-i vaḥdet
Mürekkēbāta ḳabūl-i terākküb-i cezā
- 55 Hevā-yı mekrūmetinden ḳabūl-i feyz ḳılıp
Mürebbī-i çemen olmuş bahār-ı rūḥ-efzā
- 56 Nesīm-i merḥametinden alup ifāza-i cūd
Cihānı reşk-i cinān eylemiş nesīm-i şabā
- 57 Şafā-yı lūṭf-ı ‘amīmi nüfūz idüp ḳılsa
Mizāc-ı nāmiyeyi müsta‘idd-i neşv ü nemā
- 58 Feyzā-yı gülşen-i lūṭfi merāti’-i aḥbāb
Mezāyik-i reh-i ḳahrı mehālik-i a’dā
- 59 Sühāya luṭfi eger ḳılsa zerre-perverlik
Yeter makām-ı müsāvāt-i Aftāba Sühā
- 60 Var olsa ḳahrına mazḥār ‘anāşır-ı eflāk
Nikāḥ ‘aḳdin üzer ümmehātdan ābā
- 61 Ḥisāb-ı rızḳını ḳılmış temāmi-i beşerūñ
Henüz Ādeme peyvend ḳılmadın Ḥavvā
- 62 Beyān-ı ḥāline yetmiş cem’i-i maḥlūḳuñ
Henüz perdeye a’yānı çekmedin esmā

[7bh]

53a ḳudret ü ‘ilmīnedür: ḳudret ‘ilmīnedür **M.** // ḥāl: ‘adl **D.**

54b cezā : eczā **M.**

56a ifāza-i cūd: ifāde-i cūd **M.**

57a nüfūz: nufūd **M.**

- 63 Kemāl-i terbiyeti nevg-i h̄āre virmiş reng
Laṭīf idüp laḳabın eylemiş gül-i ra'nā
- 64 Gül āteşin bir avuc h̄āk-i reh-güzāra şalup
Kül eyleyüp ḳomış adını bülbül-i şeydā
- 65 Tūrāb-ı dergehine ittisāl şevḳi ile
Kef-i tazarru'-i deryāda dāmen-i şaḫrā
- 66 Ziyāret-i ḫaremin ḳılmamaḳ cezası için
Ḥavāle ḫançer-i seyl-āba sīne-i deryā
- 67 Cemi'-i vaḳt şifā-ḫāne-i 'aṭāsından
Cemi'-i ḫalḳa müyesser cemi'-i derde devā
- 68 Rumuz-ı ḫikmetüñ beyān eyler merātib ile
Cemi'-i ḫāl-i beşer ḫ^vāh faḳr ü ḫ^vāh ḡinā
- 69 Marīz-i 'ārīza-i naḳşdür nüfūs-ı tamām
Kimine mā'ide perhīz ider kimine ḡidā
- 70 Şerīf zātlara evc-i imtiḫānından
Vesile-i şeref-i ḳurb olur nüzül-i belā
- 71 Ḥasīs nefslere genc-i iltifātından
Mezid-i 'illet-i idbār olur vüfūr-ı 'aṭā

63a terbiyeti nevg-i h̄āre: terbiyetinüñ h̄āre **M.**

64-65 mecmuada bu iki beyitin mısraları ve yerleri deḡiştirilerek yazılmıştır. Anlam bütünlüğü ve Fuzūlī Divanı'ndaki sıra takip edilerek Fuzūlī Divanı'na göre düzenlenmiştir.

66a cezāsı için: ḫarası için **M.**

68aeyler beyān: beyān eyler **M.**

69a 'ārīza **D.:** 'ārīzana **M.**

69b mā'ide: fā'ide **D.** // ḡidā: ḫudā **M.**

70b nüzül-i belā: nüzül ü belā **D.**

71b idbār: edyār **M.**

- 72 Delīl-i 'illet-i 'iṣyāndur ta'arruz-ı hāl
Ṭarīk-i hüsn-i rızāsı cemi'-i hāle rızā
- 73 Zihī kerem ki nazar kılmayup a'dāvetine
Müyesser eylemiṣ İblise i'tibār-ı beķā
- 74 Zihī Kerīm ki ifrāt-ı luṭf u iḥsānı
Mesīḥi eyledi miḥrāb-ı secde-i tersā
- 75 Faķīr-i dergehine lezzet-i rızāsı ile
Ta'allūķāt-ı ṭarīk-i fenāda istiġnā
- 76 Zihī ḥaķīķat-i zātuñda lāf 'aql u cünün
Ḳapuñ maķām-ı müsāvāt-i pād-ṣāh u gedā
- 77 Esīr-i miḥnet-i 'aṣķuña zevķ ü Őevķiyle
Ḳilāf-ı ķā'ide meyl-i ṭabīb ü zıkr-i Őifā
- 78 Na'im-i lem-yezeli anda kim saña vāŐıl
Mu'azzeb-i ebedī ol ki senden ola cüdā
- 79 Ṭavāf-ı Ka'be-i vaŐluñ 'izzetiyle müdām
Sürūd-ı seyle Őafir ü ḥurūŐ-ı ra'de Őadā
- 80 Müheyminā Őamedā bende-i siyeh-rüyum
Őaḥīfe-i 'amelüm ma'Őiyet ḥaṭiyle ķara
- 81 Teraḥḥum it ki beni ķāmet-i Şikeste ile
Benefşe-i ķemen-i derd kıldı bār-i 'anā

72a 'illet: zillet **D**.

72b hüsn-i rızāsı: hüsn ü rızāsı **M**.

76-77 mecmuada bu iki beyitin mısraları ve yerleri deĝiŐtirilerek yazılmıŐtır. Anlam bütünlüĝü ve Fużülī Divanı'ndaki sıra takip edilerek Fużülī Divanı'na göre düzenlenmiŐtir.

77b ṭabīb ü zıkr: ṭabīb zıkr **D**.

79a 'izzetiyle: taḥassürüyle **D**.

81b 7b-8a varakları arasındaki varak eksikliĝi nedeniyle bu kasidenin son beyitleri eksiktir. 81. beyitin ikinci mısrasından itibaren tüm beyitler Fużülī Divanı'ndan alınarak eklenmiŐtir.

- 82 Nihāl-i gülşen-i derdüm ki şü yirine virür
Baña hemîşe ciger kıanı bāğ-bān-ı kaza
- 83 Dirîğ u derd ki encāma yetdi 'ömr henüz
Harāb-i bāde-i zeķam esîr-i dām-i riyā
- 84 'Azāb-ı Rūz-ı Cezā vehmi ile şām u seher
Bir ıztırāb u azāb içreyim men-i rüsvā
- 85 Kim ol 'azābı meger iķtizā-yı 'adl vire
'Azāb-ı Rūz-ı Cezā münkirine rüz-ı cezā
- 86 Egerçi guşsa dutar rüz u şeb girîbanum
Elümden eylemen ümmîd dāmenini rehā
- 87 Muķîm-i hücre-i şevķim fezā-yı kurbüñde
Hemîşe şem'-i ümmîdümde iştiyāk-i şadā
- 88 Ki iy fakîr harîm-i vişāle bismi'llāh
Ta'allül itme ki demdir emānet ola edā
- 89 Seḫāb-ı feyz emel gülşenin kılup sîr-āb
Gül-i murāduñ açup ola müstecāp du'ā
- 90 Ümîd var ki luţfuñdan olmaya nevmîd
Dil-i **Fuzûlî**-i āşufte-hāl ü bî-ser ü pā
- 91 Müyesser ola aña şāh-rāh-ı aşķuñdan
Devām-ı hüsn-i kabül ü sebāt-ı resm-i vefā

Der-vaşf-ı Baħr-ı İhşān A'nī Merhūm Sulţān Murād Hān [Kaşīde-i 'ĀLİ]
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[8ah]

- 1 Çekdiler şāha bugün bir yeñi şāhāne kayık
Döndi altında anuñ taħt-ı Süleymāna kayık
- 2 Şeh güneş fülk-i felek necm ü kamer dirse n'ola
Zer-benek örtüye fānūs-ı dıraħşāna kayık
- 3 Şem'-i ruħsārını gördükçe kanat açmazdı
O şehüñ hıdmetine olsa pervāne kayık
- 4 Āşinālıklar ider pādişeh-i baħr u bere
Hāki-i pāyına geçinür yine bī-gāne kayık
- 5 Yaş döker her küregi baħre görüp çıkdıkça
Ağzı şuyun akıdır yalmana yalmana kayık
- 6 Şemsi Pāşāyı kenār itdi muḳaddem bir gün
Şordı devlet güneşinden o suħan-dāna kayık
- 7 Kızaruḫ gitdigini gördi anuñ gül-gün-vār
Çıkağeldi қоşaraq bād ile meydāna kayık
- 8 Şems-i himmet aña bir tālī'-i sa'd olmağla
Қoşdılar virmedi yol bād-ı şitābāna kayık
- 9 Bir kılıcdur ki iki bölmededür deryāyı
Beñzedi cümle kayıklarda қаpūdāna kayık

271. İ. Hakkı Aksoyak, *Gelibolulu Mustafa Ali Divanı*, Ş. 33, s. 162 // 7b-8a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu şiirin ilk beyitleri ve başlığı mecmuada mevcut değildir. Bu nedenle başlık ve ilk beyit Gelibolulu Mustafa Ali Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

1-2 7b-8a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu beyitin ilk beyiti ve ikinci beyitin ilk mısrası mecmuada mevcut değildir. Gelibolulu Mustafa Ali Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

7a gördi: gördük D.

8b yol: öñ D.

- 10 Gelmedi keştiyi icād ideli Nūh-ı nebī
Böyle şāhāne kayık böyle emirāne kayık
- 11 Ne güzel beñzemiş ol kırmızı bāzūlar ile
Rūy-ı deryāya çıkan pençe-i mercāna kayık
- 12 Bir balık şanki kanatlanmış uçar deryāda
Çekdürüp şöyle gider şevk ile 'ummāna kayık
- 13 Kellesi kızdı kızardı yine bostāncıların
Döndi başdan başa bir lālelü bustāna kayık
- 14 Hele çaķ şöyle bilir hiss ile deryā 'ilmin
Kańkı yıl esse girer baħr-ı firāvāna kayık
- 15 Cānı yokdur ki aña öyküne bir taħt-ı revān
Çıkısa deryā yüzine başlasa cevlāna kayık
- 16 Bir kayıkdur şanasın yelkene baş iñdürmez
Rūy-ı deryāda gezer şöyle levendāne kayık
- 17 Küregın kayduruben tırdı birez deryāda
Zülfine şındı deñiz mālikinüñ şāne kayık
- 18 Baħr-ı naźmuñ ne 'aceb yügrügi kopduñ 'Alī
Ki sefīneñ görünür lücce-i'irfāna kayık
- 19 Gemiye düşüñde gören manşıba eyler ta'rif
Göz göre bir sebep olmaya mı iħsāna kayık
- 20 'Ömr-i Nūh ile budur ol şehe tārīh ü du'ā
Eskide 'izzet ile öylece biñ dāne kayık
Sene 986

11a bāzū: bārū D.

12a deryāda: baħr üzre D.

18b 'irfāna: 'ummāna D.

20a tārīh ü du'ā: tārīh-i du'ā D.

[8bh]

Kaşide-i Serv-i ÜMİDİ

mef'ülü fa'ilätü mefa'ilü fa'ilün

- 1 Bālā kadüñe beñzemese iy nigār serv
Bāğ-ı cihānda bulmaz idi iştihār serv
- 2 Gülşende haţtuñ ile olur revnaķı gülüñ
Böstānda kaddüñ ile bulur i'tibār serv
- 3 Sen boyı servi gülşene bir gün gelür diyü
Şaf şaf olup yol üzre çeker intizār serv
- 4 Kadd-i nihālünü görelı bende olmasa
İtmezdi bāğ güşesini ihtiyār serv
- 5 Sen saçı Leylinüñ düşeliden hevāsına
Mecnün-veş oldı 'aşkuñ ile bī-ķarār serv
- 6 Gülşen içinde şive-i reftāruñı görüp
Hayretde kalmış idi niçe rüzigār serv
- 7 Şāh üzre şanma kim görinen āşiyānedür
Cāmı elinde itmege def-i ħumār serv
- 8 Zülfüñ hevāsı olmasa başında derd ile
Olmaz idi miyān gibi böyle nizār serv
- 9 Kaddüñe bende olalı mağrūr olup ider
Eşcār ile oturmağa gülşende 'ār serv
- 10 Kaddi egerçi kametüñe beñzer iy şanem
Olmaz velīk sencileyin şiveķār serv

- 11 Gülşende şanma nāle iden 'andelībdür
Ağlar belā-yı hicrūñ ile zār zār serv
- 12 Bāğ içre gördüginde senüñ naḥl-i kāmētüñ
Tekrār ider bu maḥla'ı bī-iḥtiyār serv
- 13 Beñzerdi ola ḳaddüñe iy gül-'izār serv
Reftāruña bulaydı eger iḳtidār serv
- 14 Zülfüñle 'arızuñ göreli sen şanavberüñ
Düşdi hevā-yı 'aşḳuña leyl ü nehār serv
- 15 Rāh-ı muḥbbetüñde eger ṭoḡru olmasa
Gülşende böyle ṭurmaz idi ber-ḳarār serv
- 16 Ḳaddüñe 'aşıḳ olalı bī-'aḳl u hūş olup
Ḳaldı 'amelden eylemege kār u bār serv
- 17 Ḥaddüñ ḡamı benefşeyi sökürdi bāḡda
Ḳaddüñ hevāsı ile olur ser-güz̄er serv
- 18 Seyr eyledükce ruḥlaruñı gül ḥacel olur
Her gördüginde ḳaddüñ olur şermsār serv
- 19 Mürḡ āşiyānı şanma başında olup durur
Bir şāha ḥidmet itmek ile tācdār serv
- 20 İy şeh-suvār bāḡa varup 'işret eyle kim
Ḳarşuñda ṭurmaḡ ile ider iftiḥār serv
- 21 Ḥulḳuñ nesīmi esdüginde 'ale'd-devām
Bu gülşen içre her demde olur bahār serv
- 22 'Adlüñ hevāsı ile cihān bāḡını mu'tedil
Eymen olursa dest-i ḥazāndan ne var serv

[9ah]

12a içr[e]: içr M.

21b her dem[de] olur bahār serv: olur her dem bahār serv M.

- 23 Bu gülşen itdi midḥatüñi bu **Ümîdî** kim
Her gūşesinde var anuñ iy şehriyār serv
- 24 Bir demde lāle-veş koma elden piyāleyi
Kim geldi dehr gülşenine şa-hezār serv
- 25 Günden güne ziyāde ola naḥl-i kāmētüñ
Bāğ-ı cihānda nite k'ola pāydār serv

273

Kaşîde-i Gonçe-i MEDḤĪ'ü-l Müderris

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Çekdi iklīm-i 'ademden yine leşker gonçe
Dikdi gülzār-ı ḥarīmind[e] 'alemler gonçe
- 2 Şaḥn-ı 'ālemde yine cünd-i şitā cengi için
Gül-i ter ḥalka-zırh geydi vü miğfer gonçe
- 3 Aldı destine yine nīze nihāl-i gülden
Eyledi demrenini kan ile aḥmer gonçe
- 4 Gerçi endāmını kana boyadı tīg-i şitā
Aḥir'ül-emr hele oldu muzaffer gonçe
- 5 Uçurup bād ile her cānibe evrāk-ı güli
Kişver-i gülşene ḥükm itdi ser-ā-ser gonçe
- 6 Mevsim-i faşl-ı bahār irdi demidür iy dil
Güle açıla gülistānda her ter gonçe
- 7 N'ola reşk itse zemīne felek vü sitāre
Gök çemen üzre açıldı yine yir yir gonçe
- 8 Gül degüldür görinen sīne-i gülşende gice
Dāğlar yaqdı fetīl ile ser-ā-ser gonçe

[9bh]

- 9 N'ola cennet dir isem gülşen-i dehre anda
Jāle kevşer gibidür lüle-i kevşer gönçe
- 10 Gelüñüz 'ayş idelüm faşl-ı bahār oldı diyü
Bī-tekellüf dehen açup saña söyler gönçe
- 11 Şahn-ı bāğ içre güli keffe-i mīzān idinüp
Her seşergeh direm-i jāleyi tartar gönçe
- 12 Bāğda alup eline yine gül mecmū'asın
Oğudı şevk ile bu maţla'ı ezber gönçe
- 13 Kızıl altundan alup destine şeşper gönçe
Kopdı gülzār-ı cihān içre dilāver gönçe
- 14 Şem'ler oldı gülistānda nihāl-i gül-i ter
Anuñ ucında hemān şu'leye beñzer gönçe
- 15 Bülbül-i zār-şifat āhımı gūş eyledi çün
Jāleden gözyaş döküp baña ağlar gönçe
- 16 Mühre-i jāleyi geh gayb ü geh izhār eyler
Hoğka-bāz oldı çemen şahnına beñzer gönçe
- 17 Devr-i gülşende nesīm ile egilür şanma
Yine aşnām-ı güle secdeler eyler gönçe
- 18 Jāle nīsānı nüzül eyledi gönçe her şeb
Berg-i gülden şedef-āsā dehen açar gönçe
- 19 Kāmet-i serv-i sehīnün çü hevādārı degül
Sīne sīne ya niçün çekdi elifler gönçe
- 20 Dāver-i Şām ayağına nişār itmek için
Eyledi kīse-i rengīnini pür-zer gönçe

273.11b jāleyi: jāle M.

17a devr-i der-i M.

- 21 Menba'-ı genc ü 'aṭā ma'den-i cūd u iḥsān
Oldı devrinde anuñ pür-zer ü zīver gonçe
- 22 Efḍal-i dehr ü felek rif at ü müfti-zāde
Bezmi içre yaraşur kim ola micmer gonçe
- 23 Dehenüñ ḥātemine beñzemese kılmaz idi
İy Süleymān-ı zamān ḥalkı musaḥḥar gonçe
- 24 Var ise gūşına çalındı şadā-yı 'adlüñ
Ḥavfdan gülşen içinde daḥı ditrer gonçe
- 25 Şāhid-i re'yüñe 'arz eylemek için cānā
Deheninde direm-i jāleyi şaklar gonçe
- 26 Taḫınur işini buyurmañ için düşmenüñüñ
Ḥārlardan beline bir niçe ḥançer gonçe
- 27 Bende-i ḥalka-begūş olmağ için ṭāpuñda
Gül kulağına ṭakar ḥalka-i pür-zer gonçe
- 28 Ne yüzi var ola ḥaddüñe muḫābil her gül
Dehenüñ olduğı gülşende ne ister gonçe
- 29 Sensün ol ebr-i seḫā kim nem-i iḥsānuñdan
Gelüp açıldı gülistānda yer yer gonçe
- 30 Būy-ı iḥsānuñ ile şöyle ḡanīdür ezhār
Her seḫer mihre bağışlar niçe gevher gonçe
- 31 Jāle şanma görinen nāmuñı yād itmek için
Mā-i verd ile dehānın yine yıkar gonçe
- [10ah] 32 Dil-i Medḥīyi n'ola açsa nesīm-i lütḫuñ
Ne revādur ki ola böyle mükedder gonçe

22a felek rif at: melek rif at M.

28 yüzi: yüri M. // ş[o]r: şar M.

- 33 Var ümîdüm ki açā göñlümi bād-ı luṭfuñ
Böyle ḳalmaz açılır çünki muḳarrer gonçe
- 34 Nitekim güller ile zeyn ola gülzār-ı cihān
Nitekim bāğa vire zīnet ü zīver gonçe
- 35 Dilerüm gül gibi gül serv gibi āzād ol
Bāğ-ı faẓl içre ola la'lüñ iki ter gonçe

274

Ḳaṣīde-i Tīğ-i MEDḤĪ Berā-yı Sulṭān Süleymān Raḥmetullahi 'Aleyh

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Şāhā yanuñda olalı ḥidmet-güzār tīğ
Baş egdürür 'adūlaruña bende-vār tīğ
- 2 Rūşen-zamīr ü yek-dil ü sāfī-deründur
Bulursa zātuña n'ola ḳurb-ı civār tīğ
- 3 Bir şāhbāz-ı şahñ-ı belādur ki per açar
Murğ-ı revānı ḳılmağa her dem şikār tīğ
- 4 Meydān-ı rezm içinde dü-ta olduğı bu kim
Ḥaşmuñ gözine görine tā zü'l-fiḳār tīğ
- 5 Mey-ḥün-ı ḥaşm u kelle-i ḥünīni cām-ı mey
Bezm-i veğāda şem'e durur şu'le-dār tīğ

33a luṭfuñ: ḥulḳuñ M.

274. Nezihe Seyhan tarafından yayımlanmış olan Medḥī Divanı'nda bu kasideye benzeyen bir kaside var. Mecmuada yer alan bu kasidede redif tīğ iken Medḥī Divanı'ndan yer alan kasidede ise ḳılıc'dır. Aynı zamanda mecmuada yer alan bir önceki kasidenin başlığında "Medḥī'ü-l Müderris" ibaresi, Medḥī Divanı'nda ve bu mecmuada bulunan kasidelerin aynı şaire ait olduğu düşüncesini kuvvetlendiriyor. Çünkü Nezihe Seyhan tarafından yayımlanmış olan Medḥī Divanı'nda şairin müderrislik yaptığı bilgisi yer alıyor.

- 6 Ol p̄ir-i add-i am̄ide her kişi baş eger
Olalı ceng tekyesinde itiyār t̄ig
- 7 şan-ı belāda gerden-i a'dāyı zeyn ider
Gūyā 'arūs-ı ařma aar gūřvār t̄ig
- 8 Gül şera na'ra bülbül ü gülzār ma'reke
Āb-ı revāna ūn-ı 'adūdur enār t̄ig
- 9 Bir are jāledür şanasın fark-ı lālede
řāhā ser-i 'adūda uran ābdār t̄ig
- 10 Olmasa idi kūh-ı gamuñ řir-i mineti
Olmazdı şan-ı ma'rekede kelle-i 'ār t̄ig
- 11 Meydān-ı rezm-i řāhı ouz olařur mūdām
Ser pā bürehne 'āřık-ı řūrīde-vār t̄ig
- 12 Meydānda ūn-ı dūřmen ile allar geyüp
Nāz ile her yaa şalınur şive-kār t̄ig
- 13 Āb-ı revān ne resme ki olābı dōndirür
Ol resme dōndirür ser-i aşmı iy řehriyār t̄ig
- 14 T̄ir ü kemān ü nizeye ācet degül řehā
Dūřmenle kelle-be-kelle dilleřür ol Zülfikār t̄ig
- [10bh] 15 řoyındı girdi ūn-ı 'adū baħrine dilā
Ĝar oldu la'l ü gevher[e] ğavvāř-vār t̄ig
- 16 Ol bir mizācı āteři keskin dilirdür
Olsa 'aceb mi gerden-i ařma sūvār t̄ig

6b mısra kalıba uymuyor.

13b bu mısranın vezni sorunlu.

14b bu mısranın vezni sorunlu.

15b gevher[e]: gevher M.

- 17 Tāb-ı cemāline dōyemez cān virür 'adū
Şahñ-ı rezmd eylese 'arz-ı 'izār tīg
- 18 Top u tüfek-i kāfir-i bī-dīnden ne ğam
Oldı çü ehl-i dīne demirden hışār tīg
- 19 Oldı çü naqş-ı nām-ı şerīfūñle iştihār
Mülk-i cihānda olsa n'ola nām-dār tīg
- 20 Sulţān-ı mülk-i dehr ü Süleymān-ı ins ü cān
Pāyine yüz sürer egilür bende-vār tīg 'adū
- 21 Sen şehri-yāra hemdem ü hem-şoĥbet oldı çün
Şükr eyleyüp yüzün yire sürse ne var tīg
- 22 Bu hışm ile hezār 'adüler helāk ider
Ebrūlaruñ gibi ola mı yādigār tīg
- 23 Hün-ı 'adūyı dōkmek için eyledi senüñ
Ebrūlaruñı Hāzret-i Perverdigār tīg
- 24 Sürh-ı dem ile levh-i vücūd üzre hāme-vār
Bu maţla'-ı belāgati her dem yazar tīg
- 25 Evrāk-ı haşmı kıлмаğ için tār u mār tīg
Oldı kapuñda pādişehüm rūzigār tīg
- 26 Düşerse pāyüñe ne 'aceb ser-nigün olup
Ayağüñ öpmek ile ider iftiĥār tīg
- 27 Ceng itmege 'adūñ ile ğayret kuşāğını
Rezm içre iki yirden ider üstüvār tīg
- 28 Sen şāh-ı baĥr ü berrüñ eyā Mālik-er-riķāb
Hükümüñi baş üzere tutarsa ne var tīg

19a nām-ı şerīfūñle: nām-ı şerīfūñ ile M.

[11ah]

- 29 Şalınmaz idi bezm-i rezmde ger olmasa
Hün-ı 'adū şarābı ile pür-ḥumār tīg
- 30 Yüz yire koyup ayağünü öpdügi bu kim
Taḫşīr-i ḥidmet için ider i'tibār tīg
- 31 Sīmīn 'aşā ile saña der-bān olam diyü
Gül gibi geldi ḫapuña şāhā hezār tīg
- 32 Kes ḡamzenüñ kılıcını aḡyāra çalmadın
'Alemdede kesmek ile bulur i'tibār tīg
- 33 Ḳondı elüñe pādīşehüm şāh-bāz-veş
Pōlād-ı beyzadan çıkıcaḡ bī-ḡarār tīg
- 34 Kesdükce düşmenüñ yire dokunduğı bu kim
Ḳazar 'adüñe şaḡn-ı belāda mezār tīg
- 35 Reşk eyleyüp kılıcuña taşlarla döğünür
Dest-i 'adūda bulsa n'ola inkisār tīg
- 36 Hün-ı 'adüñi berḡ-i belā gibi yaḡdurup
Bir demde şaḡn-ı rezmi ider lāle-zār tīg
- 37 Sen lāle-ḡaddi gülşen-i dehr içre vaşf idem
Dā'im zebān-ı ḡāl ile söyler hezār tīg
- 38 Şāhā yanüñda bulmasa ger i'tibār tīg
Olmazdı 'adl-i ḡişver-i dehre medār tīg
- 39 Ceng eylemege da'vet ider düşmenüñ kılıc
Şunar eline anuñ için bergüzār tīg
- 40 Anuñ ucında kelle-i ḡünīn degül ḡuran
Ḳapuña şunmaḡa ḡutar elde enār tīg

31b Gül gibi geldi ḫapuña şāhā hezār tīg; Ḳapuña geldi şāhā gül gibi hezār tīg M.

34b mezār: hezār M.

- 41 Ğamzeñden olsa ıañ mı perĩşān sũnbũlũñ
Kāfir erisin itse n'ola tār u mār tĩĝ
- 42 Biz ıullaruña Őatmaĝa tiryāk-i 'adlũni
Bāzār-ı ĝamda alduñ ele hemü-mār tĩĝ
- 43 Amaĝa mũlket-i suĝan-ı midĝatũñ senũñ
Her beyt-i Şi'rũm oldu elũmde hezār tĩĝ
- 44 Fetĝ eylemege kişver-i medhũñ sũtũr-ı Şi'r
ĶuŐandı her biri beline ābdār tĩĝ
- 45 Sākĩ-i dehr dũŐmene cām-ı ecel Şunar
Destine alduĝınca o Cem-iĝtidār tĩĝ
- 46 Başı aŐaĝa rişte-i ĝahr ile aşdılar
Sen Őehriyārı ĝıldıĝı-ũn der-kenār tĩĝ
- 47 Őũret virũr mi cengde ĝaŐm-ı bed-liķā
Ķursa elinde sen Őehũñ āyĩne-vār tĩĝ
- 48 Yũze yũz oldu ĝamzeñ ile iy Şeh-i cihān
Rezm ire ĝan dirler ise vechi var tĩĝ
- 49 Ra'den bu zinde ĝaŐmuñı bir mũŐt ile yıĝar
Giirse ĝaçan ki ma'rekeye Ĥamza-vār tĩĝ
- 50 Oldı elinde sen meh-i arĝ-ı melāĝatũñ
ĤũrŐĩd-i āsumān-ı cihān tābdār tĩĝ
- 51 Şi'riyle añılursa n'ola **Medĝĩ** sũ-be-sũ
Eyler mũbārizi Őanemā nām-dār tĩĝ
- 52 Sen pādiŐāha mũlk-i sa'adet mũdām olup
Āyāt-ı fetĝ ile ola naĝŐ u nigār tĩĝ

47a virũr mi: virũr mi hĩ M.

[11bh]

- 53 Niteki hūn-ı haşmuñ ile ābdest alup
Mihrāb-ı çarha secde ide bī-şümār tīg
- 54 Olsun serīr-i mülk-i salṭanatda ber-ķarār
'Ālemde olduğınca şehā ber-ķarār tīg

275

Ḳaşıde-i Tīg-i FEVRĪ Berā-yı Hāzret-i Sulṭān Selīm Hān

mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 İy pehlevān-ı ma'reke-i gīr ü dār tīg
Merd-i neberd ü şaf-şiken-i kārzār tīg
- 2 Pākīze-ṭab' ü pāk-sirişt ü 'adū-figen
Rūşen-zamīr ü pāk-dil ü āyīne-vār tīg
- 3 Ḳattāl u hūn-feşān u ser-efrāz-ı ma'reke
Şīr-i dilīr u server-i zū'l-iḳtidār tīg
- 4 Tünd ü ğazūb u tīz-i ciger-der cerī mehīb
Hūnrīz u ceng-cūy u Hıdīv-i diyār tīg
- 5 Merdüm-rübā vü haşm-küşende 'adū-figen
Āşüb-ı āştī ü yel-i nām-dār tīg
- 6 Ḳahhār -ı bī-'ināyet ü Cebbār-ı bī-kerem
Hūnrīz-i bī-ḫimāyet ü heybet-şī'ār tīg
- 7 'Anķā-yı Ḳāf-ı rezm ü 'uķāb-ı fezā-yı ceng
Şehbāz-ı kūh-ı ḫiddet ü merdüm-şikār tīg

54a mısranın kalıbı hatalı

275. Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 730 Numarasında Kayıtlı Fevrî Divanı, varak numarası 11b

2a 'adū-fügen: cihān-nümā

4a u tīz-i ceng-rū cerī mehīb: tīz-ceng-rū cerī ü mehīb M.

4b hūnrīz u: hūnrīz M.

5a haşm-küşende: haşm-küşende vü M.

- 8 Cellād-ı bī-emān-ı siyāsetgeh-i veġā
Āhen-dil ādeme kıyıcı kīne-dār tīg
- 9 Dönmez yüzi şavaşda hīç a'dā-yı dīnden
Çalbe toķınmadur işi çizmez kenār tīg
- 10 Rāh-ı ġazāda ne yir içer ne yatur uyur
Çalışmaġ ile oldu bu resme nizār tīg
- 11 Hāmi-i milk ü hāfız-ı dār u diyārdur
Şāhuñ yanında bulsa n'ola i'tibār tīg
- 12 Hāķan-ı dehr Hāzret-i Sulţān Selīm kim
Yanında olmaġ ile ider iftiḫār tīg
- 13 İskender-i zamāne vü Cemşīd-i vaķt kim
Ġitī-nümā durur aña āyīne-vār tīg
- 14 Bir şehriyār-ı memleket-i 'adl ü dāddur
Yanında yir idinse olur kāmķār tīg
- 15 Maţla' hilāl-i 'ıyd-ı zafer āşikār olur
Alsa eline şāh-ı felek iķtidār tīg
- 16 Kılınc yüzini ıssı olur diseler n'ola
Her dem başına ḫasminuñ odlar yaķar tīg
- 17 Tā 'arşa aşdı tīgını Fevrī ki ķapuña
Tezyīn idüp getürdi nice ābdār tīg

9a yüzi: yüz **D.** // hīç a'dā-yı dīnden: a'dā-yı dīnden hīç **M.**

11a milk ü hāfız-ı: ḫüsrev-i milk-i **M.**

16a ıssı olur: ıssıdur **M.**

17 11b-12a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle mahlas beyiti mecmuada mevcut değildir. Milli Kütüphane 06 MİL YZ A 730 numarasında kayıtlı Fevrī Divanı nüshasından alınarak eklenmiştir.

[12ah]

Kaşide-i Süsen-i FEVRİ Berâ-yı Sulţān Selīm Hān
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 uşanup tigin urup başına miğfer süsen
Lāleyi gürz idinür 'ar'ari gönder süsen
- 2 Oldı ser'asker ü serdârı cüyüş-ı çemenüñ
Çekdi sulţān-ı şitā üstine leşker süsen
- 3 İtdiler gerçi ki haşmāne niçe ceng ü cidāl
Āhirü'l-emr velī oldı mużaffer süsen
- 4 Kesüp a'dā-yı şitā başlarını ser-tā-ser
Nīzesi ucına degdi yine serler süsen
- 5 açırup şāh-ı şitāyı şıdı kış leşkerini
Gülsitān mülkini fetħ itdi ser-ā-ser süsen
- 6 Çünkü bu fetħi kılup 'ālemi hurrem gördi
Eyledi şevk ile bu maţla'ı ezber süsen
- 7 Zülfikārın şıyırup niteki haydar süsen
Yine ğam leşkerini kırdı ser-ā-ser süsen
- 8 Cāme-i sürħ ile gül haydar-ı kerrār olup
Zülfikārın götürür niteki anber süsen
- 9 N'ola ħükm eylese her cānibine şāh şıfat
Tīg ile açdı çemen mülkini bekler süsen
- 10' Şāh-ı gül aña silahdārlıĝın virmez idi
'Asker-i sebzedede opmasa dilāver süsen

276 Milli Kütüphanede 06 Mil Yz A 730 Numarasında Kayıtlı Fevrî Divanı, varak numarası 22a

4b serler: server D.

10b sebzedede: rezhāda M.

- 11 Mışr-ı glzra şab nmesin iletmek iin
Kanat adı yine mnend-i kebter süsen
- 12 Nergisn orkı ile bezi şararmazdı eger
Ağız aup dil uzatmasa  ejder süsen
- 13 Yine hengme-i glzrda cn-bz-şıfat
Nie yalın ılıc üzre ıkup oynar süsen
- 14 Lciverd ezdi yine bğda nakaş mişl
Glsitn levhasına virmege zver süsen
- 15 Jle v lle degül bezm-i emende görinen
Nş ider şhid-i gül 'aşkına sgar süsen
- 16 Görüp ol meclisi glzra varup gördüm ki
Trmayup hl-i dil ile güle söyler süsen
- 17 Szine ben de varup cn ulağın gş etdm
Bir şeh-i mülk-i 'at vaşfını eyler süsen
- 18 Didüm iy şh-ı emen bildr o şhı bana da
Dile geldi didi ol demde suhan-ver süsen
- [12bh] 19 Oldur ol kim adın işide emen ire 'ad
Hvfdan eşmine haner görinür her süsen
- 20 Hzret-i şh Selm ibn-i Sleymn-ı zamn
Kim emende ılıcını şalar ekşer süsen
- 21 Tğ-i hn-hrına fi'l-cümle mşbih dir idm
Olsa attl u güher-br u cigerdr süsen
- 22 Getrp n devtın alemin alup ele
Vaşfını itmege gülşende muharrer süsen

17a urup: varup M.

20a ibn-i: bin M.

- 23 Şāhib-i seyf ü kalem olduĝın iş'ār eyler
Şahñ-ı gülzār-ı cihān içre biten her sūsen
- 24 Gülşen-i rezmde kanlu kılıcın seyr itsün
Bāĝ-ı 'ālemde Őu kim görmedi aħmer sūsen
- 25 Korkusundan yıkılıp düşe elinden kılıcı
Tīĝ-i kahrına anuñ gelse ber-ā-ber sūsen
- 26 Görse kahrı kılıcın nā-geh eger gülşende
Havfdan bitmez idi tā dem-i maħşer sūsen
- 27 Hīç anuñ tīĝ-i güher-bārına olmazdı Őebīh
Virmese jāle ile kendüye zīver sūsen
- 28 Biñ dürüşsün lebine öykünemez bir ĝonçe
Biñ çalıŐsun olımaç tīĝine hem-ser sūsen
- 29 Gördi geh tīĝe vü geh Őeşpere teşbīh iderin
Eyledi bu ĝazelüñ maṭla'in ezber sūsen
- 30 Ceng için haşmuñ ile hemçü dilāver sūsen
Eline aldı Őehā tīĝ ile Őeşper sūsen
- 31 Kesmege pādişehüm hañcere- i a'dāñı
Beline taķdı yine bir niçe hañcer sūsen
- 32 İy yüzi gül kadd-i bālāña müşābih göricek
Kodı serv ü çemenüñ ayaĝına ser sūsen
- 33 Firkat-i 'arız u müjĝānuñ ile gülşende
Çāk ider gül yaķasın hañcere düşer sūsen
- 34 Kılıcına tañanur gerçi bahādır geçinür
Egmeyüp kimseye meydānda bugün ser sūsen
- 35 Tīĝ-i āhum göricek ma'reke-i 'aşkuñda
Gögerüp havf ile yapraķ gibi ditrer sūsen

- 36 Çünki hem tîgüñe hem hañçerüñe ola şebîh
Ġazelümde yaraşur olsa mükerrer sūsen
- 37 Niçe eş'ār u kaşāid didi gerçi şu'arā
Kimseye olmadı ammā ki müyesser sūsen
- 38 Elin açdı yine **Fevrî** gibi iy gülbün-i cūd
Her seher eylemege saña du'ālar sūsen

277

Kaşāide-i FEVRÎ

mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

[13ah]

- 1 Bir şubhdem ki bu seg-i nefis-i mihen mekân
Olmuşdı cū'-ı kelb ile it gibi nā-tüvāñ
- 2 Bî-mesken ü bilā-vaţan āşufte vü ġarîb
Bî-yār u bî-diyār u dil-efġār u nā-tüvān
- 3 Bî-dirhem ü bilā-sēmen āvāre pür-mihen
Şūrīde-ġāl-i **Fevrî**-yi bî-māl ü nān u ġvān
- 4 Lāyık mıdur ki sofrā-i lüţfuña irişüp
Nān u ni'amdan almaya behre o nā-tüvān
- 5 Manşib 'ināyet eyle beni ekmek ıssı kıl
Açlıkdan öldürür beni yoġsa şehā zamān

---

38 12b-13a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle mahlas beyiti mecmuada mevcut değildir. Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 730 numarasında kayıtlı Fevrî Divanı nüshasından alınarak eklenmiştir.

277. Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 730 Numarasında Kayıtlı Fevrî Divanı, varak numarası 32b

1 12b-13a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu beyitin matla beyiti mecmuada mevcut değildir. Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 730 Numarasında Kayıtlı Fevrî Divanı nüshasından alınarak eklenmiştir.

2a 12b-13a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu mısra mecmuada mevcut değildir. Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 730 numarasında kayıtlı Fevrî Divanı adlı nüshasından alınarak eklenmiştir.

2b nā-tüvān: pür-fiġān **D.**

5a 'ināyet eyle: 'ināyet **M.**

- 6 Biñ var ola cihānda çerāğ-ı fūrūhtuñ
Ben biñ birinci olayın iy şem'-i bezm-i cān
- 7 Her kişi kendü çöregine kül eşer velī
Dil-dāğ-ı cū'ı nān ile etmek diler nihān
- 8 Allah bilür ki dirhem ü dīnār kısmınuñ
Yok ḥabbesi ki şimdi idem iştirā-yı nān
- 9 Baña қalaydı toyum olur ḥvān-ı guşşadan
Ammā 'ayālūñ olması қalmış durur hemān
- 10 Aḥvāl-i nān böyle olinca kıyās ile
Sā'ir levāzımuñ bilinür ḥālī bī-gümān
- 11 Ben baña lāyıkını saña 'arz eyledüm
Sen saña lāyığın қıl eyā server-i cihān
- 12 Ben senden özge kimseneye 'arz-ı ḥāl için
Ölürsem açlığımдан eger açmazam dehān
- 13 Almam virürse gayrılaruñ nān u ḥvānını
Unsuz evüñ ḥamīrin alur gerçi şā'irān
- 14 Ḥaqqā budur ki sözde şeker yağdurur dilüm
Depretdügümce ehl-i ni'am vaşfına dehān
- 15 Ac ile līk dirler ecellü benümle pes
Söyleşmesün meger şu ḥaṭı nev gelen civān
- 16 Çiner dilini söyler iken bilmez oldu dil
Açlık sefeh getürdi meger aña armağān

7b diler: eyler **M.**

12a kimseneye: kimseye **M.**

15a acı ki līk dirler ecellü: acıyla ecellü dirler meşeldür **M.**

- 17 'İlm ü 'amelle h^vān-ı keremle vücūduñı
Maḳbūl-i kā'ināt ide Rezzāḳ-ı ins ü cān
- 18 Etmek gibi 'azīḫ ide Ḥātem gibi cevād
Seyr itdügince cāyi'-i insānı h^vān u nān

278

Ḳaṣīde-i Āb u Āteṣ-i 'ULVĪ Berā-yı Ḥāzret-i Sultān Selīm Ḥān 'Aleyhü'r-Rahmetü'l-
Ḡufrān

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[13bh]

- 1 Dil yanup āteṣ-i 'aşḳuñla dökerdi gözüm āb
İmtizāc eylemedeyin āteṣ ü bād āb u türāb
- 2 Var ise āteṣ ü ābı bu ten-i ḥākīnūñ
Āteṣ-i küñhen-i miñnetdürür āb-ı seyl-āb
- 3 Āb-ı eşḳ āteṣ-i āhumla cihānı tutı
Şerer ol āteṣe encüm felek ol āba ḥabāb
- 4 Guş idüp āteṣ-i āhumla sirişḳüm ābın
Ağlayup baña yanar āteṣ-i ra'd āb-ı seḫāb
- 5 Āteṣin dāğ ile gör āb-ı sirişḳ içre teni
Hem yanar āteṣ-i bahri gibi hem ġarḳa-ı āb
- 6 Yandüğüm āteṣe baḳ düşdüğüm ābı seyr it
Āteṣüm āteṣ-i cān-sūzdurur ābum girdāb
- 7 Āb-ı çeşmümle gören āteṣ-i sīnem didi kim
Virilüpdür ezeli āteṣe tāb āba şitāb

278. İsmail ÇETİN, Derzi-zāde Ulvī Divanı, K. 6, s. 57

2b seyl-āb M.: sīr-āb D.

3b felek M.: yaşum D.

7b Virilüpdür ezeli āteṣe tāb āba şitāb: Āteṣe tāb virilmiş ezeli āba şitāb D.

- 8 Āb-veş itme şitāb-ı āteşümi arturma
Sil gözüm ābını şalma dile āteş gibi tāb
- 9 Āhumun āteşi sönmez gözüm ābı diñmez
Āhuma āteş-i ğam ābuma dirlir ser-ḥāb
- 10 Āteş ü ābuma şol dem bulınur ğāyet kim
Şerer-i āteş ile kaçre-i āb olsa ḥisāb
- 11 Āb-veş her yaña akmaz göñül özler āteş
Āteşüm söndi geçüp āb-şifat vaqt-ı şebāb
- 12 Āb-ı gülgün içelüm āteşe karşı berü gel
Sīne āteş-kededür dīde kedü āb-ı şarāb
- 13 Cāna āteş getirür teşne dile āb şunar
Reng-i āteşde ‘aceb āb degül mi mey-i nāb
- 14 Āb-ı cedvel çeküp āteş zer ile levḥa yazar
Āb u āteşle bu nazm oldu meger tāze kitāb
- 15 Umarum āteş ü āb-ı ruḥuñ evşāfi ide
Āteş ü āb ile bu maṭla‘umı ‘ālem-i tāb
- 16 Āb-veş āteş-i ḥaddüñ olıcağ ğarç-ı gül-āb
Lāle reşk āteşine yanup ola cümle gül-āb

8b dile āteş gibi: dil-i āteş gibi **D.**

9a sönmez: şolmaz **M.**

10b olsa: ola **M.**

11 bu beyitteki mısraların yeri mecmuada ayrı yerlerde yazılmıştır. Anlam bütünlüğü ve ‘Ulvī Divanı’ndaki sıra göz önüne alınarak mecmuada alt alta olmayan bu iki mısra bir beyit halinde yazılmıştır.

11a özler āteş: āteş özler **D.**

11b şebāb: şitāb **D.**

13a getirür: birağur **D.**

14a āteş zer ile: āteş-i zer ile **D.**

14b Āb u āteşle bu nazm oldu meger tāze kitāb: āteş ü ābumı taḥrir ide tā kim küttāb **D.**

16b reşk āteşine: reşk-i āteşine **D.**

- 17 İy ruḥuñ āb-ı muşaffā lebün āteş-pāre
Kişver-i cānı ol āteşle ol āb itdi ḥarāb
- 18 Baña āteş görünür ğayra şunar āb-ı zülāl
Āb-ı ḥayvān mı yāḥūd āteş la'l-i sīr-āb
- 19 Āteş-i 'aşqumı āb-ı ruḥun afzūn eyler
Gerçi āteşde kıomaz āb-ı revān kıuvvet ü tāb
- 20 Āteş-i la'lün ile āb-ı ruḥuñsuz gözüme
Gülşenüñ gülleri āteş görünür āb-ı sīr-āb
- [14ah] 21 Aks-i āb-ı dehen ü āteş-i ruḥsāruñ ile
Āteşüm deste-i gül kıatre-i ābum 'unnāb
- 22 Āteş ü āb ile oynar ne 'aceb şāḥir olur
Āb-ı rüyum dökken ol ḥāl-i ruḥ-ı āteş-tāb
- 23 Āteş-i tebden olan ābileler la'lünden
Āb-ı pür-āteş ile kıldı beni mest ü ḥarāb
- 24 Āteş-i mihr-i ruḥ-ı yār ile dögmez anuñ
Kim dir iy çeşm-i pür-ābum ki saña āteş-tāb
- 25 Āb-veş ağlayayın başuma āteş yaqayın
Kılmağa āteş ü ābum şeh-i dehre işrāb
- 26 Ḥān Selīm āb-ı keremle şu seper āteşüñe
Āteş-i ğamla yanup dökmesün iy dil gözüñ āb
- 27 Serverā āteş ü ābum baña kıan ağladur āh
Dīde pür-āb u ciger āteş-i miḥnetle kebāb

18b āteş la'l: āteş ol la'l D.

19b kıuvvet ü tāb: kıuvvet-i tāb D.

23a ābileler: ābilelerle D.

24 Bu beyit 'Ulvi Divanı'nda bulunmamaktadır.

- 28 Āb-ı 'adlũñ çũn ider āteş-i zulmi teskĩn
Āb sep āteşũme iy şeh-i ħurşĩd-i cenāb
- 29 'Arz idũp āteş ü ābum lebin öpdũm nāgeh
Araya āteş ile āb dũşũrdi şeker-āb
- 30 Yāsemendũr durur āteşde ya mürğ-i ābı
Āteş ü āb ile bu cism-i nizār u pũr-āb
- 31 Bağrı āteşle ıolu āb ile 'aynı memlũ
Yoğdurur kimse zamānuñda meger āteş ü āb
- 32 Āb-gũn-ı cāmuñ ile ħançer-i āteş-nākũñ
Burc-ı ābĩde hilāl oldu ya āteşle şihāb
- 33 Āb-ı tĩğũñ n'ola āteş gibi pũr-sũz olsa
Āteş ü āb ile perverdedũr iy māh-ı cenāb
- 34 Āb-veş āteş-i ğamdan eriyũp rũyın ten
Āb-ı tĩğũñle dũşer āteş-i ħavfa Sũhrāb
- 35 Bir yaña āteş-i dil bir yaña seylāb-ı sirişk
Āteş ü āb hũcũmı ħomadı dĩdede ħ^vāb
- 36 Āb yirden yire geçdi vũ kızardı āteş
İtdiler āteş ile ābumı görũkde ħicāb
- 37 Āteş ü āb alup ħānemũñ eırāfını āh
Āba ğarğ oldu kitāb āteşe yandı esbāb

28b cenāb: rikāb **M.**

29a lebin öpdũm nāgeh: leb-i yārı öpdũm **D.**

30 Bu beyitin ikinci mısrası mecmuada mevcut değildir. 'Ulvĩ Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

33b māh-ı **D.:** sidre-i **M.** // cenāb:rikāb **D.**

34 ğamdan arayup rũyın ten: ħahruñ ile arar rũyın ten **D.**

35a yaña seyl-ab: yañadan āb **D.**

[14bh]

- 38 Āteş ü āb yaqúp yıqđı vüçüdüdü qaşırın
Āb-1 zehr oldı baña āteş ise nār-1 'azāb
- 39 Āteş āb olsa vü eşcār qalem āb medād
Ĥaşra dek yazamaya āteş ü ābum küttāb
- 40 Ĥağ bu kim āteş ü āb ile 'aceb seher eyler
Cem' olup āteş ü āb ile bu nazm-1 kem-yāb
- 41 Āteş ü āb gibi oldı selīs ü pür-süz
N'ola bu nazmuma 'Ulvī diseler āteş ü āb
- 42 Āteş ü āb degül kān-1 cevāhirdür bu
Āteşüm la'l-i müzāb ābum ise dürr-i Ĥoş-āb
- 43 Āb-1 lütfüñ dilerüm āteş-i faqr ile yanup
N'ola mağv itse Ĥıṭām āteşini āb-1 şavāb
- 44 [Āte]şüm lāle-yi ter ābum aña jāle yiter
Āteş ü ābumı baş üzre götürsün aḥbāb
- 45 Āb-1 bārān şafağ-1 āteş felek iy şāh saña
Āb u āteşle zer-i mehdin ider ḥalka-1 bāb
- 46 Ġarğ-1 āb eyle kimin kimisini āteşe yağ
Āteş ü āb ile kııl 'asker-i ā'dāya 'uqāb
- 47 Āteş-i ṭop-1 'adüya qoyılup āb şıfat
Āb-veş āteşe qullaruñ iderler pertāb

38a vüçüdüdü: ḥayātum **D.**

38b 'azāb: ġazāb **D.**

39 Bu beyit 'Ulvī Divanı'nda mevcut değıldir.

39a Āteş āb olsa vü eşcār qalem āb medād: Āteş āb olsa vü āb ile vü eşcār qalem āb medād **M.**

40b olup āteş ü āb ile: idüp āteş ile ābı **D.**

41b N'ola bu nazmuma 'Ulvī diseler āteş ü āb: Nazmumuñ nāmı n'ola olsa şehā āteş ü āb **D.**

45a felek iy şāh saña: saña sulṭānum çarḥ **D.**

46a kimisini: kāmisini **D.**

47a şıfat **M.:** mişāl **D.**

48   Āb-ı şemşīrūñi şun āteş-i kaḥruñ 'arz it
          Āteşüñ düşmene dūzaḥ ola ābuñ tīz-āb

279

Ḳaşıde-i Tīr ü Kemān-ı 'ULVĪ Berā-yı Sultān Selīm Ḥān Nūrullāh
          fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1   Dest-i ḳudret şanma ḳaşlaruñ itdükde kemān
          Tīr-i müjgānuña ḳarşu hedef oldı niçe cān
- 2   Baş açuk yügür gider tīr-i müjeñ meydānuñ
          N'ola iy ḳaşı kemān dirsem aña toz ḳoparan
- 3   Görmedüm nāvek-i gamzeñ gibi bir tīr-endāz
          Yā ḳaşıñ gibi kemān-keş ḳanı iy tāze civān
- 4   Ebruvānuñ ne kemāndur ki aña yokdur zih
          Ġamzenüñ tīrine zāhirde nitekim peykān
- 5   Şol kemāndur ki ḳaşıñ çekmede Rüstem-i 'āciz
          Ġamzeñ ol tīrdürür kim aña durmaz ḳalkān
- 6   Ol kemānı çekemez sencileyin kimse velī
          Sīnelerden dökimez kimseler ol tīr ile ḳan
- 7   O kemān ḳavs-ı ḳader sehm-i ḳazādur ol tīr
          O kemān tīrine cān ḳurtıla mı olsa nişān
- 8   Ḳametüm oldı kemān bār-ı belā çekmekden
          Tīr-i āhum yiridür göklere olursa revān

---

279. İsmail ÇETİN, *Derzi-zāde Ulvī Divanı*, K.13, s. 81

1b niçe: dil ü D.

5b durmaz: devinmez M.

7b ḳurtıla mı: ḳurtılır mı D.

8b göklere: göñüllere D.

[15ah]

- 9 Şanmañuz kavş-ı kuzah kırdı kemānını yine
Felegüñ kaşdı bu kim yağdura tīr-i bārān
- 10 Şīşe-i çarhı delüp aşdı kemānını hilāl
Nitekim tabla-ı tīr-i şeh-i dārāb nişān
- 11 Mağv olur tīr-i şehāb ile kemān-ı meh-i nev
Eline tīr ü kemān alsa Selīm Hān-ı zamān
- 12 Şaħib-i tīr ü kemān fāris-i meydān-ı vegā
Mālik-i seyf ü qalem cünd-i iqlīm-sitān
- 13 Pehlevān-ı sitem ü hışma kemān-ı bāzū
Tīr-i qahr u gāzab u haşmeti destüñde benān
- 14 Murğ-ı cāna o kemān bir kırulu yay ancak
Bāl açar şaydına şāhin-veş o tīr ü müjgān
- 15 Bir güzeldür o kemān nāmı hilāl-ebrūdur
Tīri bir hūbdurur serv-ğad ü gonçe-dehān
- 16 Ağzı kanlu başı yüñlü şu dil-āver gibidür
Tīrūñ eyler qadd-i a'dāyı kemān irse hemān
- 17 Kef-i destüñde kemānuñ iki başlu ejder
Oğ yılanı gibidür tirūñ eyā genc-i nihān

9b kaşdı: kaşd M.

11b Selīm Hān-ı zamān: şehin-şāh-ı cihān D.

12b cünd: husrev D.

13a hışma: hışm D.

13b tir-i qahr: tīr ü qahr D. // destüñde: yanında M.

14b Bu mısra mecmuada mevcut değıldir, 'Ulvī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

14a yay: dām D.

14b Bāl açar şaydına şāhin-veş o tīr-i müjgān: Tīr ise olan anuñ şaydına eyler tīrān M.

15b tīri: tīr D.

16a yüñlü M.: yunlu D.

17a kef-i destüñde: oldı destüñde D.

17b gibidür: didiler D. // eyā: ey D.

- 18 Tīri şahrāda tekāpuda kemān belde ʔurur
Oldı bir iki ʔarāmī yine yollarda ‘ayān
- 19 Menzilüm deşt-i firāk itdi kemān-ı miḥnet
Tīr-veş yiridürür ḥāk ile olsam yeksān
- 20 ʔāmetüm oldı kemān tār-ı sirişküme aña zih
Dehenümden atılır tīr-i belā gibi duḥān
- 21 Rağm-ı zühhāde kesüñ sīneme şad na’l ü elif
Ceng içün tīr ü kemān ile pür olsun meyān
- 22 Ebrūvānuñla müjüñ aynı vaşf eyleyeli
Nazmum içre görünür tīr ü kemān sūretān
- 23 ʔaşuña kimi kemān dir kimi nūn kimisi yā
Tīr dir ğamzeñe kimi kimi tīg-i bürrān
- 24 Bir yire geldi niçe tīr ü kemān ḥaçer ü tīg
Cān-ı ‘Ulvī’yi alur her birisi virmez amān
- 25 Birisi ehl-i hevā birisi ğayet serkeş
Demidür tīr ü kemānuñdan idersem efgān
- 26 Midḥat-i tīr ü kemānuñla bulup niçe ḥayāl
Bir ʔaşīde dimişüm nāmıdurur tīr ü kemān
- 27 Benüm ol muḥteri’-i tīr ü kemān kim göricek
Şu’arā cümle oḫın atdı yāyın başdı hemān

18a Tīri şahrāda tekāpuda: Tīr-i şahrāda tek ü pūde **M.** // Tīri şahrāda tekāpuda: Tīr-i şahrāda tek ü pūda **D.**

20 Bu beyit ‘Ulvī Divanı’nda mevcut değıldir.

21a na’l ü elif: na’l-i elif **D.**

22a müjüñ aynı: müjgānuñı **D.**

23a kemān dir: kemāndur **D.**

23b tīr dir: tīrdür **D.**

[15bh]

- 28 Şanuram niçe kemān araya bir tīri alur
Nāmumı alsañ ele iy şeh-i şāhān-ı cihān
- 29 Rağbet-i tīrūñ alur gerçi kemān ile şehā
Toğrı yanında vech ile tutar egri mekān
- 30 Tīr-veş toğru olanlar saña meydān alsun
Egrilik eyleyenüñ kıddini Hāķ ide kemān

280

Kaşide-i Bahār ü Hazān-ı 'ULVĪ Berā-yı Sultān Selīm 'Aleyhü'r-Raḥmete
mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Mişāl-i 'āşık u ma'şūk olup hazān u bahār
Hazān şarardı vü bahār oldı lāle-'izār
- 2 [Haz]ān melül u hazīn ü bahār hürrem ü şād
Bahāra ḥande virilmiş hazāna girye vü zār
- 3 Bahār sünbül gibidür hazān perīşān ḥāl
Hazān teb-i ğama düşmiş bahār hem-dem ḥār
- 4 Bahāra karşı hazān itdi ḥāşılın ber-bād
Hazāna karşı bahār açdı var ise ruḥsār
- 5 Şaçıldı şāh-ı bahāruñ yolında ḥayli hazān
Bahāra irmedi ammā hazān-ı bī-miḳdār

28a tīri: tīr D.

29a egri: añı D.

280. İsmail ÇETİN, Derzi-zāde Ulvī Divanı, K.12, s. 77

1b bahār oldı: oldı bahār D.

1a hazān: ān M.

3a sünbül gibidür hazān: sīlī gibi cihān M.

5b hazān-ı bī-miḳdār: hazān-ı miḳdār D.

- 6 Һазānuñ eyleyüp ihyā bahār mürdelerin
Һазān bahār ile Һақ җun'ın itdiler izhār
- 7 Kemāl-i sun'-ı bahār u Һазānı seyr it kim
Һазān bahār iledür f'enzurū ilā aşār
- 8 Һазāna Һayl-ı bahār ile geldi Һüsrev-i gül
Semend-i bād-ı bahārı Һазāna virdi ğubār
- 9 Bahār tahtını almış Һазānuñ eyleyüp āl
Bahāra baқ nice geçmiş Һазāna naқş u nigār
- 10 Zer-i Һазān ile sīm-i bahārı derc itdi
Şabā bahār u Һазāna olup siyeh-sālār
- 11 Bahār emīr-i җemendür Һазān Һızāne-i zer
Şeh-i bahāra Һазāne таşur Һазān her bār
- 12 Görüñ bahār u Һазānuñ muħabbet eyledi kim
Һазān-ı 'aşқа ben oldum bahār-ı Һüsni-nigār
- 13 Bahār-ı vaşlına faşl-ı Һазāndur firқat
Һазān-ı firқate her dem bahārdur ruħ-ı yār
- 14 Һазān-ı ğamda diler dil-i bahār sebz-i Һатуñ
Niteki faşl-ı Һазānda şafā-yı köhne bahār
- 15 Bahār-ı Һüsne Һазān olsa Һатт ne ğam yaraşur
Һазāna 'azm-i şikār u bahāra seyr-i kenār

6b Һақ: җeh **M.**

8b bād-ı : bāde-i **D.**

10b bahār u Һазāna: Һазān u bahāra **D.**

12a eyledi kim: ellerinüñ **M.**

12b aşқа: aşқ **M.** // Һüsni-nigār: Һüsni o nigār **M.**

13a vaşlına: vuşlata **D.**

14a sebz-i Һатуñ: sebze-i Һаттун **D.**

15b şikār u bahāra: şikār bahāra **M.**

[16ah]

- 16 Bahār mişl-i vücūd u ḥazān ‘adīl-i ‘adem
Ḥazān şebīh-i leyal u bahār ‘ayn-ı nehār
- 17 Bahār-ı ‘aqluñ olupdur ḥazānı vaqt-i cünün
Rumūz-ı ‘aşq-ı bahār u ḥazān ider ‘iş‘ār
- 18 Bahāra virdi teğayyür hücūm-ı faşl-ı ḥazān
Ḥazān bahār ile oldı fenā-yı dehre medār
- 19 Ḥazān zamānını fikr it bahāra aldanma
Bahār-ı ‘ālemüñ olur ḥazān aḥir-i kār
- 20 Bahār şevk u ḥazān ğam vişāl-i şeh nevrüz
Bahār vaşl u ḥazān hicr ü mihr-i cān ruḥ-ı yār
- 21 Zemīn-i sebz-i bahārīde şanma berg-i ḥazān
Döşer bahār u ḥazān şāha dībā-yı zer-kār
- 22 Selīm Ḥan ki ḥazān yok bahār-ı ḥulķında
Bahār-ı bāğ-ı İremdür ḥazānsuz olsa ne var
- 23 Bahār levḥini tıoldurdu zevraķ ile ḥazān
Ḥazān bahār ile şeh medḥin eylesün tekrār
- 24 Ḥazānda seyre çıkarsa bahār olur ‘ālem
Bahāra bakmasa döner ḥazāna dār u diyār
- 25 Ḥazān-ı zulmi tağıtdı bahār-ı ma‘deletüñ
Niteki faşl-ı ḥazānı bahār ider nā-çār

16a bahār mişl: bahār-ı mişl **D.** // vücū u ḥazān: vücūd ḥazān **M.** // ‘adīl-i: ‘add ile **D.**

19b ḥazān āḥir-i kār: ḥazān-ı āḥir-kār **D.**

20a bahār-ı şevk: ferāḥ-ı bahār **D.** // ğam vişāl-i şeh nevrüz: ğam u şāl şeh-i nevrüz **D.**

20b mihr cān ruḥ-ı yār: beher cān leb-i yār **D.**

21a bahārīde: bahārda **D.**

21b şāha dībā-yı zer-kār: şāh-ı ḥil‘at-i zer-kār **D.**

22a Selīm Ḥan ki: Selīm Ḥan’uñ **D.** // bahār ḥulķında: bahārı ḥulķında **D.**

22b Bahār-ı bāğ-ı iremdür: Bāğ-ı irem-i bahārdur **M.**

24a çıkarsa bahār: çıkarsa niğār bahār **D.**

25 Bu beyit ‘Ulvī Divanı’nda mevcut değıldir.

- 26 Şalın şalın ki ħazānsuz bahārsuz iy serv
Bahāra döndi ħazān ‘ālemüñ güzelligi var
- 27 Ħazānı tāze bahār eyledi bahārı ħazān
Ħazān çihre-i ‘āşık bahār ‘ārız-ı yār
- 28 Bahār irince ħazāna bu maṭla‘ı oқudi
Meger ħazān u bahārum çemende añdı hezār
- 29 Ħazān göçüp çemene қondı kārban-ı bahār
Ħazānı bū-yı bahār itdi külbe-i ‘aṭṭār
- 30 Ħazāna üştür-i ebr-i bahārı çekdi nesīm
Ħazāna şatdı metā‘ın bahār niçe қаṭar
- 31 Güler bahār ile gülşen ħazān ile aғlar
Şolup ħazāda ṭolanur bahār ile ezhār
- 32 Ħazānda ħāne yaraşur bahārda küşe-i bāğ
Ħazān bahārla dirilür ki olmañuz hüş-yār
- 33 Bisāt-ı sebz-i bahārı ħazān idüp zerrīn
Bahār bāğuña қıldı ħazān zerrīn īşār
- 34 Bahār-ı gönçesi ḥamrā ħazān şükūfesi zerd
Nuқūş-ı ferşüñe baқdum ħazān bahār ile vār
- 35 Bahār irişdi ħazān gitdi ‘andelīb ötdi
Қapuñda ‘Ulvī n’ola söylese ħazān u bahār

27a bahārı ħazān: bahār ħazān **M**.

28b hezār: ħazān **D**.

29a ħazān göçüp: ħazān-ı kūy-ı çemene **D**.

29b bū-yı bahār: bu bahār **D**.

30a bahārı çekdi nesīm: behādatur çekilen **D**.

30b bahār niçe қаṭar: bahār-ı gönçe ‘aṭar **D**.

32b bahārla dirilür ki: bahār iledür aña **D**.

34a gönçesi: gönçesin **D**.

34b ferşüñe: ferşüñde **D**. // var: yār **D**.

35a ‘andelīb ötdi: geldi çün nevrüz **D**.

[16bh]

- 36 Bahār-ı ʔab'umuñ oldı ʔazānı nazm-ı selef
Bahār günleri geldi ʔazān ʔü kıldı firār
- 37 Bahār bāğ-ı vücūda irüp ʔazān-ı 'adem
ʔağıtdı tāze bahārum ʔazān yeli nā-ʔār
- 38 Bahār-ı luʔf ile baʔsañ ʔazān-ı ʔihreme ger
ʔazān bahār ile bir yirde eyler idi ʔarār
- 39 Bahār bülbüli gūyā ider ʔazān ʔün lāl
Bahār-ı luʔf ile maḥv it ʔazānum iy dildār
- 40 Bahār-ı luʔfuña nisbet ʔazāndurur medhüm
Görüp ʔazānumı göster bahāruñı gül-vār
- 41 Bahār-ı şāha ʔazān irmesün diyü yā Rabb
Bahārı gördi ʔazānsun el açdı Ḥaḳḳ'a ʔınār
- 42 Bu gülşenüñ ne bahārı ne ḥod ʔazānı ʔalur
Gider bahār u ʔazānı du'ā kıl iy dil-i zār
- 43 Bahār-ı 'ömrüñi Ḥaḳ eylesün ʔezārdan emīn
Niteki 'ālemi devr eyleye ʔazān u bahār

36b günleri: mevsimleri **D.** // firār: hezār **D.**

37a vücūda: vücūdum **D.** // irüp: idüp **D.**

40 Mecmuada bu beyitteki mısralar ayrı yazılmıştır. Mecmuada alt alta olmaya bu iki mısra anlam bütünlüğü ve 'Ulvī Divanı'ndaki sıralama göz önüne alınarak bir beyit halinde yazılmıştır.

40a luʔfuña: luʔfuñ ile **D.** // nisbet: nisbet-i **D.**

41 Mecmuada bu beyitteki mısralar ayrı yazılmıştır. Bu iki mısra anlam bütünlüğü ve 'Ulvī Divanı'ndaki sıralama göz önüne alınarak bir beyit halinde yazılmıştır.

41a şāha: şāh-ı **D.**

42 bu beyit 'Ulvī Divanı'nda mevcut değildir.

Kaşide-i Gül ü Bülbül 'AZİZİ Beg Ez Berā-yı Ferīdūn Beg
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 'Arz idüp gül yüzini bülbül-i gülzāra seher
Şeh-i gül luṭfına bülbül yine düşdi maḫhar
- 2 Bülbüle lāne-i la'l oldu meger gonçe-i gül
Ṭutdı bülbül ser-ı şāḫ-ı gül-i şūḫ üzre maḫar
- 3 Mehden eylerse 'aceb mi güli bülbül terciḫ
Görinür çihre-i gül bülbüle şems-i ḫāver
- 4 Güle karşı eñiler bülbül-i bī-dil ṭurmaz
Ḥārḫār-ı gam-ı gül bülbüle kār itdi meger
- 5 Eşer-i būy-ı vefā görmedi gülden bülbül
Gül-i ra'nāyı dil-i bülbül egerçi ki sever
- 6 Gülden ırmaz gözini bülbül-i gam-dīde velī
Gül-i ter bülbülüñ itmez gözi yaşına nazar
- 7 Gül neşāt üzre dem-ā-dem dil-i bülbül pür-gam
Gül-i ḫandān güler vü bülbül-i nālān aḫlar
- 8 Gül-i ter bülbül-i bāḡa nice açılun kim
Ṭurmaz esrār-ı güli bulduḡına bülbül öter
- 9 Naḫl-i gülzār-ı çemen bülbüle tūḡ-ı şāḫī
Şehriyār-ı gül-i meh-peykere bülbül çāker
- 10 Bülbüle gonçe-i gül ḡunc u delāl itmekte
Güle şebnem gibi bülbül meger üftāde geçer

281. Ersen ERSOY, 'Aziz Divanı, K. 1, s. 47 // Azizi'ye ait olan bu kasidenin, 16b-17a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle tamamı mevcut değildir.

10 Bu beyit 'Aziz Divanı'nda yer almamaktadır.

- 11 Bülbulüñ cānına tāb-ı ruḡ-ı gül āteş urup
Bülbülü şevḡ-ı gül itdi bir avuç ḡākister
- 12 Gül-i Mışr-ı ruḡuña cān-ı 'Azīzī bülbül
Ruḡlaruñ bülbülüne bir gül-i Yūsuf-manzar

282

Ḳaşıde-i Çār-ender-çār-ı ḲARA FAZLĪ Berā-yı Sultān Muştafā Raḡimallāh
mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Belā vü miḡnet ü derd ü ḡamuñdan oldı iy dilber
Ciger büryān ü göz giryān ü dil nālān ü ten lāḡar
- 2 Firāḡ-ı rüy u hicr-i müy u fikr-i būs-ı la'lüñle
Ne dilde şabr ü tende tāb u serde hüş u cānda fer
- 3 Cefā vü cevr ü istiḡnā vü nāzuñda dile her dem
Belā bī-ḡad 'anā bī-'ad elem bī-ḡāye ḡam bī-mer
- 4 Bulınmaz Rüm u Şām u Hind ü Sind içre senüñ gibi
Semen-sīmā vü sīmīn-ber melek-manzar peri-peyker
- 5 Şaçı sünbül yanaḡı gül beñi fülful lebi ḡonçe
Ḳadı Tübā yüzi cennet özi ḡürī lebi Kevser

---

11 16b-17a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu beyitin ikinci mısrası mecmuada mevcut değildir. 'Azīzī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

12 16b-17a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle mahlas beyiti mecmuada mevcut değildir. 'Azīzī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

282. Fatma Sabiha KUTLAR, "Klasik Türk Edebiyatında Çar-ender-çar ve Kara Fazlī'nin Kasidesi" s. 104. // Mecmuada bu kaside 20a varaḡında başlamaktadır ama varaklar arası kaymalar nedeniyle bu kasidenin son kısımları 17a varaḡında yer almaktadır. Bu nedenle kasidenin başlangıcı 20a varaḡında olduḡu için kasideyi bu varaktan başlatmayı uygun gördük.

11a ḡamuñdan: ḡam ile **Ma.**

2a Firāḡ-ı rüy [u] hecr-i müy [u] fikr-i: Firāḡ-ı rü-yı hicr ü mü-yı fikr ü **M.**

2b tende tāb u serde hüş: serde hüş u tende tāb **Ma.**

- 6 Kinār idüp şarılup buseñ alup pāyuña düşmek
 Һузūr-ı ten sürūr-ı dil şafā-yı cān hevā-yı ser
- 7 Bu ruhsār u 'izār u buse-i la'lüñle olmışın
 Derün-süz u revān-efrüz u rāhat-baḥş u cān-perver
- 8 Ne şehsin kim hevā vü meyl ü derd ü züll-i 'aşkuñla
 Felek ser-geşte meh bende zemīn efgende ḥur çāker
- 9 Ҷadūñ serv ü yüzüñ gül leblerüñ sükker ḥaṭuñ sebze
 İñen ra'nā iñen zībā iñen şirīn iñen ḥōş-ter
- 10 Güzelsin bī-bedelsin ḥūbsın maḥbūnsın cānā
 Ne ḥācet saña zīb ü zīnet ü ārāyiş ü zīver
- 11 Ḥayāl-i vaşl u fikr-i ḥüsn ü şevk-i rüy u la'lüñle
 Göñül şendür revān gülşen derün rüşen zamīr enver
- 12 Ḥudā virmiş saña in'ām u luṭf u zūd u şun'ından
 Ḥaṭ-ı sebz ü ruḥ-ı gülgün leb-i meygün ḥad-i 'ar'ar
- 13 Gül iy gönçe gel iy 'ārif çal iy muṭrib şun it sākī
 Yine gūş eyle nūş eyle ney-i ḥōş-dem mey-i aḥmer
- [20bh] 14 Dem-i ḥōş rüz-ı 'īd ü vaḫt-i Āşaf devr-i şaf-derdür
 Şafā vü 'ayş u nūş u zevkden ḥālī gerekmez
- 15 Ne āşaf ehl-i tedbīr ü müşīr ü şaḥib ü zābiṭ
 Ne şaf-der ḥusrev ü mīr ü ḥidīv ü şāh-ı nīk-aḫter

8a kim : ki **M.** // hevā vü meyl: hevā-yı vü meyl **M.**

8b meh bende: vü meh bende **M.**

9b şirīn: şirīnsin **Ma.** // ḥōş-ter: ter **Ma.**

12b gülgün: gülgün u **M.** // meygün: meygün u **M.**

14b şafā vü 'ayş: şafā vü zevk **Ma.** // zevkden ḥālī: nūşdan ḥālī **Ma.**

15a ne āşaf: -- āşaf **M.**

- 16 Kader-ķudret każā reft-reft zühre ķanūn müşteri-ñat
Felek-rütbet melek-ķaşlet kevākib-ķayl ü meh-manzar
- 17 Şehenşeh Muştafa kim emn u 'adl ü şerm ü cūd ile
Odur şimdi Eb-bekr ü 'Ömer 'Osmān u hem Hıydar
- 18 Bu 'aql u devlet ü 'adl ü bu kerr ü ferr ile el-Hak
Odur Cemşid ü Efridūn ü Nūşirvān ü İskender
- 19 Olur bezm eyledükçe 'ayş u nūş u zevķ ü şevķiyçün
Felek şofra güneş sākī vü muṭrib zühre meh sāgar
- 20 Olur rezm eyledükçe hıfz u 'avn ü fetħ ü naşrıçün
Siper hūr şa'sa'a tır ü felek ķavs ü melek leşker
- 21 Şalā-yı 'ıyd ü bezl-i ni'met ü in'am için halka
Nefir ü kūs ü ṭabl ü sūrna āvāzeler eyler
- 22 Nefir ü kūs ü ṭabl u sūrna şitından olmışdur
Melek hayrān felek ser-geşte meh vālih hıred ebter
- 23 O şāhuñ şān u zāt u ism ü resminden 'ibāretdür
Gerek hān u gerek sultān gerek şāh u gerek server
- 24 Muķaşşaldur muķarrerdür musahķardur müyesserdür
Saña iy şāh-ı 'ālem taht u baht u milket ü efser
- 25 Senüñdür Rümili Hind ü 'Arab çün viridi Hak saña
Kemān-keş nize-dār u tīg-zen merdān ü ceng-āver

16a każā-reft: każā-rā M.

17a kim: ki M. // emn: İmān M.

20b siper hūr: ser-i hūr Ma.

21a bezl-i ni'met : bezl ü ni'met M.

25a Rümili Hind ü 'Arab: rezm-i re'y-i Hindüyı M.

25b tīg-zen merdān ü: tīg-zen ü merdān M.

- 26 Zihî şevket şalābet şavlet ü devlet ki hep ceyşüñ
Muḳarribler mübārizler bahādırlar dil-āverler
- 27 Şimāl ile cenūb u şark u ğarba tīg çek k'oldı
Saña fırsat ḳarīn nuşret rehīn fetḥ ü zafer reh-ber
- 28 Kimin ḥurd it kimin ḥāk it kimini ur vü kes ḥaşmuñ
Şalup gürzi çeküp tīgi atup tiri urup ḥançer
- 29 Gelür āḥir celāl ü ḳahr u ḥışm u heybetüñden ḥaşm
Zebān der-'özr ü ser der-piş ü dil der-hem kefen ber-ser
- 30 Ne şehsin ḥōş geçerler 'adl ü dād ü luḫf u cūduñla
Yehūdī vü Mecūsī vü Müselmān ile hem kāfer
- 31 Bu eyvān-ı bülend ü bezm ü rezm ü ḳadr ile sensün
Çü Dārā-dāver Cem-cām ü Ğazanfer-fer Sikender-der
- 32 Revā olsa kemīne kemterüñe bende efgende
Eger Dārāb eger Dārā eger Tuğrül eger Sencer
- [17ah] 33 Yazılmaz luḫf u cūd u 'adl ü dāduñ vaşfi ger olsa
Cihān kātib şecer ḥāme deñiz düde zemīn defter
- 34 Du'āyla şenā vü medḥ ü vaşfuñ birle **Fazlīdūr**
Suḥan-gū u suḥan-perver suḥan-āver suḥan-güster
- 35 Feşāḥatde belāgatde nezāketde leḫāfetde
Odur Saḥbān odur Ḥassān ü Selmān Enverī beñzer

26a şalābet şavlet: şalābet ü şavlet **M.** // devlet: ḳudret **Ma.**

26b muḳarribler: Mu'arribler **M.**

27b fırsat ḳarīn nuşret: nuşret ḳarīn fırsat **Ma.**

28a kes ü ḥaşmuñ: kes ḥaşmuñ **M.** // ḥāk it kimini ur vü kes ḥaşmuñ: çāk kimin ur kimin[i]
kes **Ma.**

29b 'özr ü: 'özr **Ma.** // piş ü: piş **Ma.**

31b Dārā-dāver: Dārā-dār ü **M.** // Cem-cām u: Cem-cām **Ma.**

32b Tuğrül: Tuğrül u **M.**

34b suḥan-aver: suḥan-verz ü **Ma.**

- 36 Olupdur şan'at ü ma'ni vü lafz ü luṭf-ı nazm ile
Bu mütesnā kaşīde bī- nazīr ü nağz u cezl ü ter
- 37 Olup şadr-ı 'arūz u ibtidā-yı darb pür-şan'at
Çehār erkānı hūb u dil-keş ü maṭbū' u hōş yek-ser
- 38 İderseñ luṭf u cūd u re'fet ü ihsān n'ola şāhum
Ḳuluñdur müsta'idd ü müsteḫaḳḳ u lāyık u der-ḥ^var
- 39 Ḳo lāfı ḳıl du'ā iḳbāl ü 'izz ü ḳadr ü cāh için
Ĝarāz oldur murād ol maḳşad u maḳşūd odur ekşer
- 40 Nitekim nev-bahār u dey şeb ü rüz ola 'ālemde
Bahārı hōş deyi hōş rüzı hōş olsun şebi hōşter
- 41 Bahāruñ 'ıyd u ferrūḥ rüzı hōş vaḳti nikū ḥāli
Felek sā'i melek dā'i zamān 'āvi Ḥudā yāver

283

Ḳaşīde-i Şitāiyye-i ÜMİDİ Berā-yı Ḳaḏī-zāde Efendī
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ĝāret idüp yine gülzārı sipāh-ı Behmen
Ḥavf u ḥaşyetle yirinde ḳurıyu ḳaldı çemen
- 2 Şaḥn-ı gülşende gelüp yine zücāc-ı yaḥdan
Kendüye şırça serāy eyledi şāh-ı Behmen

36a nazm ile: ṭab' ile **Ma.**

36b nağz u cezl ü ter: bī-bedel hem ter **Ma.**

37a ibtidā-yı: ibtidā u **M.**

37b dil-keş : keş **M.**

41a bahāruñ : mübārek **Ma.** // rüzı: rüz ü **Ma.** // vaḳti: vaḳt ü **Ma.**

283. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, K. 10, s. 147 Bu kaside hem mecmuada hem Ümîdî Divanı'nda eksiktir.

- 3 Görinen bāl u peri üzre degül berf-i şitā
Şöyle pīr oldı ki ağardı bugün zāg u zağan
- 4 Bād-ı taḥrīk idicek şāh-ı gül-i gülzārı
Didiler kim şalınur nāz ile sīmīn-beden
- 5 Eline aldı kemān-mühre-i māh-ı nevi çarḥ
Oldı mürġān-ı çemenzāra yine seng-efgen
- 6 Şarşar-ı bād ile gūyā ki kıyāmet kopardı
Dökilür turma yire kevkeb-i gerdūn-ı kühen
- 7 Döndi berf içre yine çüb-ı nebāta ḥas u ḥār
Açdı gūyā ki dükkānını seherden gülşen
- 8 Başladı düşmege riş-i çemen-i bāġa beyāz
Dehr elinden şu kadar çekdi bugün derd ü miḥen
- 9 Şavlet-i berd-i şitādan kevkeb-i rüy-ı felek
Muttaşıl Zühre durup çeng çalar sermādan
- [17bh] 10 Zībağ-ı āb-ı muşaffāyı n'ola eylese 'ıkd
Kimyā 'ilmine mālīk geçinür bād-ı çemen
- 11 Var ise 'ālem-i bālāya ḥazān irmişdür
Muttaşıl şaḥn-ı gülistāna düşer berg-i semen
- 12 Oldı her şāh-ı çemen berf ile şem'-i kāfūr
Eyleye tā şeb-i deycūr-ı şitāyı rüşen

3a berf-i şitā: berf ü şitā **M.**

4b ile: ile bir **M.**

12 Mecmuada bu beyitteki mısralar ayrı yazılmıştır. Mecmuada alt alta olmaya bu iki mısra anlam bütünlüğü ve Ümīdī Divanı'ndaki sıralama göz önüne alınarak bir beyit halinde yazılmıştır.

- 13 Ayağı toprağına bir şeh-i 'ālī-ķadrũ
Ĥ^vāce-i dehr nişār itdi ĥod dürr-i 'Aden
- 14 Mīr-i ĥayl-i 'ulemā şadr-nişīn-i fuzelā
Şahib-i mesned-i iclāl u şeh-i mülk-i süĥan
- 15 Ĥakīm-i şer' u sünen ĥazret-i Ĥađī-zāde
Ĥ^vāce-i dīn ü düvel zübde-i erbāb-ı faţan
- 16 İremez küngüre-i fir'atine murğ-ı ĥayāl
Uçamaz evc-i celāline anuñ ŧā'ir-i zan
- 17 Der-i divārına gül-mīĥ nücüm-ı eflāk
Meh-i nev ķaşrına zer ĥalka-i bāb [u] revzen
- 18 Cūy-ı elţāf-ı sehāsına felek nīlūfer
Bāğ-ı ķadrine anuñ ĥūşe-i Pervīn peren
- 19 İrmeye dā'ire-i ĥırmen-i cūdına anuñ
Devr iderse niçe yıl tevsen-i gerdün-ı kühen
- 20 Cūd-ı zātında irür nefĥa-i müşk-i Tātār
N'ola dirlerse aña nāfe-i āhū-yı Ĥuten
- 21 Jālelerdür ki olur sünbül-i terden nāzil
Ĥaţreler kim dökilür kilk-i güher-bārından
- 22 Dikmege ĥil'at-i vālāsını ĥayyāt-ı felek
'İsā-ı ŧārem-i ķārum ŧutar elde süzen
- 23 İrmege menzil-i maķsūdına erbāb erbāb
Gösterür rāh _____

---

13 Mecmuada bu beyitteki mısralar ayrı yazılmıştır. Bu iki mısra anlam bütünlüğü ve Ümīdī Divanı'ndaki sıralama göz önüne alınarak bir beyit halinde yazılmıştır.

14a şadr-nişīn-i fuzelā: şadr-nişīn-i 'ulemā-i fuzelā **M.**

17a der-i dīvārına: der ü dīvāne **M.**

23b Mecmuada ve Ümīdī Divanı'nda bu mısra eksiktir.

- 24 Hâtem-i dest-i güher-rîzine yüz sürmek için
Eylese la'l-i Bedaḥşān yiridür terk-i vaṭan
- 25 İy nesīm-i nefes[i] nāfe-i āhū-yı Hutun
V'ey ḥarīm-i ḥaremi kıble-i erbāb-ı zemen
- 26 Dīde-i re'yüñe eşkāl-i me'ānī rūşen
Şāhid-i ṭab'uña ḥakkā ki musaḥḥar her fen
- 27 Çeşmine inmez idi māh-ı sipihrüñ kara şu
Sürme-i ḥāk-i deruñ dīdesin itse rūşen
- 28 Sīm bir āb-ı muşaffā yed-i cūduñ maḥsim
Luṭf bir gevher-i pākīze vücūduñ maḥzen

284

[18ah] Kaşīde-i Şebnem-i SĀ'ī Berā-yı Nişāncı Paşa Ferīdūn Beg
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Her seḥer şāh-ı bahāra düşüben ter şebnem
Dökdi milk-i çemenüñ üstine 'asker şebnem
- 2 Görinen şanma serāb eyledi ğarḳ-ı āhen
Şaldı şahrālara deryā gibi leşker şebnem
- 3 Tīr-i bārān kılup ḳavs-i ḳuzahla puşudan
Yıkdı ğāfil iken şehri ser-ā-ser şebnem
- 4 Şarḳdan eyleyicek mihr-i cihān-tāb ṭulū'
Gülşen içre bulamaz bir siñecek yer şebnem
- 5 Şaḥn-ı gülşende olup cism-i perī gibi laṭīf
Ġā'ib olup göge çıkar yire geçer şebnem

284.1b üstine: üstine M.

3a puşu: pusu M.

[18bh]

- 20 Kadeh-i la'lini bilsem 'araḳ-ı şāf mıdur
Dehen-i ḡonçede yā ḳand-ı mükerrer şebnem
- 21 Gün toḡınca yine mecmūa'-yı gülde seherī
Ḳıldı bir maṭla'-i ter şu gibi ezber şebnem
- 22 Düşdi dür gibi kemāl-i Ḥaḳḳa maḗhar şebnem
Durduḡı yirde şu oluban irümez şebnem
- 23 Bāḡda bülbül-i nevrūza şafā geldüñ için
Ṭabaḳ-ı gülde ezer şerbet-i sükker şebnem
- 24 Ḡonçenüñ cāme-i sebziniñ açup sīnesini
Güherī tügmelerin çözdü ser-ā-ser şebnem
- 25 Sūsenüñ ḡuşına bir gevheri mengüş ṭaḳup
Eyledi tekye-i gülşende ḳalender şebnem
- 26 Görinür lāle vü gülde çemen ü sünbülde
La'l ü yāḳūt u zeberced dür ü gevher şebnem
- 27 Cā-be-cā şāhlara ḳodı gümüş āyīneler
'Ārız-ı gülleri seyr itmege yer yer şebnem
- 28 Nice feryād u fiḡān eylesün bülbülleri
Şarılır şāḡ-ı gülüñ boynına uyur şebnem
- 29 Bāḡlar gülşen-i inşā-yı debīr-i ḳudret
Cā-be-cā şöhret-i ḡaṭ sīm ü nuḳaṭ her şebnem
- 30 Varaḳ-ı sebzini eşcāruñ ider çün efşān
Yazmaḡa bir gül-i ter vaşfin ezer zer şebnem
- 31 Kimdür ol nām u nişān ile Ferīdün-ı zamān
K'eyleye yolına İṣār güherler şebnem

30a çün efşān: çün kim efşān M.

- 32 Mîr-i iklîm-i sühâ ya'nî Nişâncı Paşa
Gün yüzün görse vücūdın 'adem eyler şebnem
- 33 Felek-i kadrine hürşîd kemîne zerre
_____ gülşen-i ihsânına kemter şebnem
- 34 'İkd-i pervîn gibi kevkebi nağşın görelî
Yüz sürüp pâyine qor işigine ser şebnem
- 35 Ebr-veş şâm u seher aqçe döker eylemege
Kef-i dürbârınıñ îşârını defter şebnem
- 36 Gözlerüm yaşı döker mihr-i cemâlin göricek
Mağv olur şu'le-i mihr ile muqarrer şebnem
- 37 Ne içün itmeyesin diyü gözüñ yaşını 'arz
Bâğ-ı küyında gözüme yapışur her şebnem
- 38 Var ise yıldızdur yıldızı düşkünlerüñ ol
Giryeden merdüm-i dîdem gibi bî-fer şebnem

285

[19ah] **Qaşide-i Tîğ ü Qalem-i Kara Fazlî Berâ-yı Sultân Muştafâ Rahîmallah**
mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Tâ tîğ-i şun' ile qalem oldı varaq nigâr
Oldı nizâm-ı 'äleme tîğ u qalem medâr
- 2 Mânend-i tîğ kesdi qalem zulmi dehrden
Tîğ eyledi qalem gibi 'adl âyetin şikâr
- 3 Qıldı qalem kerâmeti birle zühür-ı tîğ
Buldu qalem izâfet-i tîğiyle i'tibâr

- 4 Tīġ u alemle buldı ebāt u arār dehr
Tīġ u alemle oldı cihān milki ber-arār
- 5 Mehħinde tīġüñ oldı alem geri dür-feān
Vaf-ı alemde tīġüñ olupdur güher-niār
- 6 Tīġ oldı fer'-i emn ü alem aldur añā
Buldı emānı tīġ u alem birle rüzigār
- 7 Tīġ u alemle hıfz olunur genc ü milk ü māl
Tīġ u alemle abt olunur cümleten diyār
- 8 Ne tīġ u ne alem virür a'vāma intiām
Bī-tīġ ne alem virür a'dāya intiār
- 9 Tīġ olsa yāver-i alem irer umūra nazm
Cumhūra 'adl olur alem olursa tīġe yār
- 10 Ne tīġ nef' ider ne alem intiāma līk
Tīġ-i tedārik u alem-i rey-i ehr-yār
- 11 eh Mutafā ki tīġ u alem haı ehlere
Eltāf ile alem gibi ahr ile tīġ-vār
- 12 A'dāya tīġ urup vire tā dōsta alem
undı eline tīġ u alem luf-ı Kird-gār
- 13 Hār-i 'adūya ekdi alem tīġ-ı ahr ile
Hem tīġ u hem alem olalı añā dest-i yār

4b milki: milkini **M.**

6b birle: berr-i **D.**

7a genc ü: genc **M.**

8a tīġ u ne alem: tīġ bī-alem **D.** // a'vāma: a'vāna **D.**

8b intiār: inār **D.**

10b rey: rāy **D.**

- 14 Tīġı alem gibi ılır a'dā başın řikāf
Mānend-i tīġ ider alemi ať'i kār-zār
- 15 Vaşfını tīġınuñ nice taħrīr ide alem
Farzā k'ola zebān-ı alem tīġ-ı āb-dār
- 16 Ger ekse bir alem gele biñ tīġ-zen-i berīn
Bir tīġ olsa biñ alemi ide tār u mār
- 17 Emr itse bir alem-zene biñ tīġ-zen bize
Zī- tīġ-ı udret ü alem-i 'izz ü iķtirān
- 18 Erbāb-ı tīġ ehl-i alem birle cem' olur
Olmasa ger alem ola mı tīġ pāy-dār
- [19bh] 19 řāhā egeri tīġ mūhimdür alem velī
Oldı ehem ki tīġ alemsüz neye yarar
- 20 Hūrřīd eline tīġ vü 'Uťārid alem alup
Evřāf-ı tīġ ile alemüñ leyl ile nehār
- 21 Yazup izüp sipihre ki bu tīġ u bu alem
Tīġ-i azā durur alem-i hūkm-i Kird-gār
- 22 Luťfuñla itdi tīġ miřāli alem zuhūr
ahruñla buldı tīġ ü alem gibi iřtihār
- 23 Ger görse tīġuñı ü alem serfürü idüp
Bī-tīġ u bī-alem ola a'dā esīr ü zār
- 24 Alsañ alem elüñe uřansañ belüñe tīġ
Tīġuñ ġamıyla ola alem-veř 'adū nizār

14a řikāf: řikār D.

15a tīġınuñ: tīġüñ M.

17b zī: zehī M.

19a řāhā: řā M.

20 tīġ vü: tīġ D.

24a kuřansañ: kuřatsañ D.

- 25 Çek tîġ-ı tîzi başını ıat' it ıalem gibi
Kılmaya tîġuña çü ıalem kim ki ser-niřār
- 26 Vaşında gerçi kim ıalem ü tîġuñuñ řehā
Tîġ-i zebānum oldu ıalem-veř sühan-güźār
- 27 Hadd yok çü gördi ol ıalem ü tîġ vaşfına
Tîġ-ı haııb gibi ıalem oldu süst-i kār
- 28 Tîġ-i zebānı çekdi ġazel țarzına ıalem
Tā kim ola bu tîġ u ıalem dehre yādigār
- 29 Tîġuñ ġamından oldu ıalem gibi ten [ni]zār
Çek tîġı bāri kes çü ıalem başum iy nigār
- 30 Tîġuñla her kaçan ıalemüñ eyleseñ tırāř
Dil tîġ-ı reşk ile ıalem-āsā olur figār
- 31 Baş egmeye ıalem gibi her kim ki tîġuña
Çek ıalem tîġı çün ıalem başın iy tîġ iki yar
- 32 Barmaġlaruñ durur çü ıalem sā'idüñ çü tîġ
Boynuma tîġuñ ol ıaleme cān ola niřār
- 33 Gül-zāra varsam ol ıalem ü tîġ yādına
Çeřmüme hūb olur ıalem ü tîġ-ı tîz-i hār
- 34 Tîġuñ mezālimini ıalem nice şerh ide
Kim ol 'azīm-i tîġ ü ıalem bir za'ıf ü zār
- 35 Gel çekme tîġ-ı zulmi ıalem çek mezālime
Kim tîġ-ı 'adli çekdi ıalem-veş o kām-kār

25a gibi: miřāl D.

28b ıalem: ıalem-i D.

29a nizār: zār M.

33b hūb: h'āb D. // tîz-i hār: tîz hār D.

35a gel: çek M.

- 36 Tīḡuñ haqı alem gibi yoluñda rāstdur
Fazlı uluñ ki oldı alem-gır ü tīḡ-dār
- 37 Tīḡ-ı zebānı hemü alem nazm ile cerı
Nesr ile tīḡ-veş alemi maşlahat-güzār
- [20ah] 38 Tīḡumla eyledi alemüm milk-i nazm-ı feth
Nuşretde oldı şan alemüm tīḡ-ı Zülfikār
- 39 Bu hōş aşıde kim alem ü tīḡ vaşfıdur
Bir tīḡdur ki oldı alem gibi üstüvār
- 40 Gel tīḡ lāfın urma alem ek du'aya kim
Biñ tīḡ u biñ alemnden o yegdür hezār bār
- 41 Tīḡ u alemle tā ki bula milk infitāh
Tīḡ u alemle tā ki ire haşma inkisār
- 42 Tīḡı alem gibi ola feth ile nām-zed
adr ile tīḡ-veş alemi ola nām-dār

286

aşıde-i Merḡūm ÜMİDİ Berā-yı Merḡūm ādī-zāde Efendi
mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Devr itdi enber-i felegi māh-ı nev tamām
Güyā olandı halka-i bezm-i şafāyı cām

36b tīḡ-dār: tīḡ-vār D.

37b alemi: alem gibi M.

38a tīḡumla: tīḡıyla M.

286. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümidî Divanı*, K. 9, s. 143 // Bu kasidenin başlığı ve matla beyiti 20b-21a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle mecmuada mevcut olmadığı için Ümidî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

1 20b-21a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu kasidenin matla beyiti mecmuada mevcut değildir, Ümidî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

[21ah]

- 2 Çevgān-ı sīmin urdı kamer topına hilāl
Bu 'arşa-i felekde bugün tā kim ala kām
- 3 Evrāk-ı 'ıyde hall ile med çekdi arada
Şimden geri dūrülse n'ola defter-i şıyām
- 4 Çizmekde nısf-ı dā'iresin gurre-i mehūñ
Üstād-ı rūzigār tamām itdi ihtimām
- 5 Atdı kenāra zevrak-ı māh-ı nevi bu şeb
Beñzer temevvüc ide bu deryā-yı nıl-fām
- 6 Yā şeb-külāhı gūşesidür oldı āşikār
Behrām-ı çarḥ eyleyicek nāz ile hırām
- 7 Aldı zamāne destine zer tāziyānesin
Urup ser-i semend-i sipihre gümüş licām
- 8 Yine şoḡuldu farkına bir dāne hūb tel
Beñzer ki bāz-ı çarḥ şikār aldı vaḡt-i şām
- 9 Miftāḥ-ı zer alup eline hāzin-i felek
Ḳudret ḥazānesinden ider ḥalkı iḡtinām
- 10 Yarıldı saḡf-ı ḳubbe-i çarḥ-ı kühen bu şeb
Tābende oldı nūr-ı Hūdā ḳalmadı zālām
- 11 Günden şarardı bām-ı sipihr üzre bir giyāḥ
Āb-ı seḡāb-ı feyze cihān teşnedür tamām

3a med: meh **M.**

5b ide: itdi **D.**

6a āşikār: şikār **M.**

6b hırām: ḳıyām **D.**

8a şoḡuldu: şoḡındı **D.**

8b şām: tenām **M.**

9a zer: zerrīn **D.** // eline: ele **D.**

- 12 Beñzer görindi ھاłķa-i fitrākidür yine
Şayyād-i çarķ şayd u şikār itmede müdām
- 13 Yāhūd felekde zer kemerin bend ider hilāl
Yā h^vāce hidmetinde bula ķadr u ihtirām
- 14 Ya'nī ki Kādī-zāde Efendi cenābına
Olmaķ diler hilāl-i felek kemterīn ğulām
- 15 Bāb-ı serāyı ھاłķasıdur çenber-i felek
Ferş-i revāķ-ı rifatine mihr ü meh ruķām
- 16 Bālā-nişīn-i meclis-i aşķāb-ı zū'l-faṭīn
Mīr-i kelām-ı bezm-i suķandān huçeste-nām
- 17 Naķş-ı sevād-ı ھاṭṭı durur nüşha-i emel
Levh-i beyāz-ı 'ārizıdur levha-i merām
- 18 Dürr-i 'ulūma rişte-i bārīk-i 'aķl ile
Oldur viren kemāliyile huşn ü intizām
- 19 Bezminde görse mīr-i şadr şüret-i celāl
Ḥayretten anda ķalmaya hīç ķudret-i kelām
- 20 Māh-ı münir hāleden iķrāmını geyüp
Gösterdi ṭavf-ı Ka'be-i kūyına sa'y-ı tām
- [21bh] 21 Ḥalķāl-ı zerdür anuñ ayağında māh-ı nev
Saķf-ı serāy-ı rifatine çarķ gök ھاṃām
- 22 Şol kim ھاṛīm-i kūyına sa'y eylemez anuñ
N'ola olursa aña ṭavāf-ı Ḥarem ھاṛām

13a hilāl: felek M.

14b kemterīn: ھاłķa beguş M.

16a zū'l-faṭīn: zevķ ü şevķ D.

17a ھاṭṭı durur: ھاṭṭıdur M.

18b kemāliyile: kemāliyile M. // ü intizām: -i intizām D.

21a anuñ ayağında: ayağında anuñ M.

- 23 Gelse yiridür işigine cerre āsumān
Eyler hemīşe çünki gedāya kerem kirām
- 24 Cūy-ı sehāsı ile bulur teşneler şifā
Ḥṿān-ı ‘aṭāsı ile olur muğtenem enām
- 25 Yūsuf-miṣāl kıala mı ḥiç çāh-ı ğussada
Her kim ki luṭfi riştesine eyler i’tiṣām
- 26 N’ola murāduñ üstine seyr itse ḥink-i çarḥ
Şāhā şunuldu çünki yed-i ḳadrüñe zimām
- 27 Bīdār olursa çeşmi sataruñ ‘aceb midür
Çünkim virildi saña bugün ḳadr ü ihtirām
- 28 Cām-ı cihān-nümā durur ol ṭab’-ı şāf u pāk
Bulur nuḳūş cümle cihān andan irtisām
- 29 Gūş eylemezse kim ki kelām-ı belīġuñı
Kilk-i bedi’üñ urur anuñ cānına sihām
- 30 Ger reşḥa-i zülāl-i dehānuñdan irse feyz
Āb-ı ḥayāt yaġura tā ḥaşre dek ğamām
- 31 Geldi cenāb-ı ‘izzet ü rif’at-me’ābuña
Almaḳ diler **Ümīdī** feleklerden intikām
- 32 ‘Avn u ‘ināyetüñi mu’īn ü zahīr kııl
Luṭf u kerem zamānı durur ḥāşıl-ı kelām

24a şifā: saḳā **D.**

24b ḥṿān: ḥon **D.**

26a seyr itse: seyr eyler ise **M.**

27a çeşm[i]: çeşm **M.**

27b ḳadr ü ihtirām: baḥt-bilā-yenām **M.**

28b andan: anda **D.**

29a kim ki: kimse **D.**

30b tā: —**M.**

32a ‘avn u: ‘ayn-ı **D.**

- 33 Bükdi belini bār-ı gam-ı ʔa'n-ı düşmenān
Kaddini anuñ eyledi cevr-i li'ām lām
- 34 İy dil şikāyeti ʔo gel ihlāş-ı hāş ile
Eyle du'a-yı devletine ihtimām-ı tām
- 35 Gūş-ı sürüş-ı çarha du'ā gevherini aş
Kılsun fezā-yı Sidrede biñ nāz ile hırām
- 36 Alup eline halka-i zerrīn-kemendini
Hınk-i sipihr-i ser-keşi māh eyledükçe rām
- 37 Kadd-i 'adūñı bār-ı melāl eylesün hilāl
Sen ol hemīşe gün gibi rif atde müstedām

287

Kaşīde-i Bahāriyye-i ÜMİDİ Berā-yı Muḥammed Çelebi
fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

[22ah]

- 1 Mülket-i bāğı alup fetḥ itdi sulṫān-ı bahār
Cā-be-cā dikdi 'ālemler serv-i bostān-ı bahār
- 2 Tīğ-ı bürrānını şundi destine berḫ-i seḫāb
Emrine baş egdi her şāh-ı gülistān-ı bahār
- 3 Hükmin icra itmege şu gibi gülşende revān
Berg-i gülde ḫall ile yazıldı 'unvān-ı bahār
- 4 Ğonçe peykānını a'dā ḫalbine tīz itmege
Berg-i bīd olmuş durur güyā ki sūhān-ı bahār
- 5 Lāle-i ḫamrā ile yir yir kızardı rüy-ı ḫāk
Cūşa geldi var ise hūn-ı şehīdān-ı bahār

36a alup: alduḫça M.
287. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdî Divanı*, K. 5, s. 124

- 6 Nağd-i ezhār ile dāmānın pür itdi her dıraht
Şol kadar gencine virdi bāğa mīzān-ı bahār
- 7 Tāzelendi sebzezār ile güzellendi cihān
Nev-cevān olsa 'aceb olmaya pīrān-ı bahār
- 8 Eyledi Nevrūzda bülbul hezārān nağmeler
Gūş idüp açdı kulağın verd-i handān-ı bahār
- 9 Gül gül oldu gönçe cāmından yañağı gülşenüñ
Beñzini gerçi hazān itmişdi hicrān-ı bahār
- 10 Gösterür halka yed-i beyzāyı her şāh u şecer
Mu'cize izhār idüp Mūsā-yı 'İmrān-ı bahār
- 11 Secde kıldı bād-ı şubh ile gelüp şāh-ı çemen
Gönçe eşnāmını tezyīn itdi ruhbān-ı bahār
- 12 Çenber-i kavş-i kuzahdan geçmege rakķāş-ı çarh
Şahñ-ı şahrāyı şular sakķā-yı bārān-ı bahār
- 13 Ta'n iderse yiridür şahñ-ı sipihre üncüme
Berg-i ezhār ile ferş-i sebz-i bustān-ı bahār
- 14 Dikmek ister rişte-i bārān ile hayyāt-ı çarh
Çāk olupdur dest-i cevr ile girībān-ı bahār
- 15 N'ola dīvānına cem' olsa gülüñ hayl-i tuyūr
Tahtını yil götürüp oldu Süleymān-ı bahār
- 16 Kırdı şahñ-ı bāğda çetr-i muraşsa' her dıraht
Şaldı 'işret naţ'ını sulţān-ı erkān-ı bahār
- 17 Cür'a-i cām-ı sürūr-encām ile gülzārda
Lālezār itdi çemen şahñını bustān-ı bahār
- 18 Pençe-i mercāna beñzer pāy-ı kebk-i sebzezār
Mevc urup yatur çemenzār oldu 'ummān-ı bahār

[22bh]

- 19 Serv-i bālā bāğda bulsa n'ola 'ömr-i dirāz
Hızr-āsā nūş idüpdür āb-ı hayvān-ı bahār
- 20 Jāleye nağd itmek için hū^vāce-i Hindū-yı çarh
Çār-sūy-i dehr içinde açdı dükkān-ı bahār
- 21 Ağzın açup tamladur gülşende şīr-i şeb-nemi
Tıfl-ı ezhāra olupdur gonçe pistān-ı bahār
- 22 Tārf-ı şahñ-ı bāğda hey ne kıyāmetdür ki bu
Yir yüzine çıkdı cümle genc-i pinhān-ı bahār
- 23 Sāye şaldı ferş-i gülzār-ı cihāna der dıraht
Sāyesinde 'ayş iderse n'ola rindān-ı bahār
- 24 Pāyına īşār için bir naħl-i 'ālī-rütbenüñ
Tıptolu lü'lü-i ezhār ile dāmān-ı bahār
- 25 Naħl-i bustān-ı sa'ādet gül-bün-i devlet k'anuñ
Sāyesinde hōş geçer da'im bu sükkān-ı bahār
- 26 Nām-ı nāmīsi Muħammed luṭf u aħlākı ḥasen
Lem'a-i māh-ı ruḥı şem'-i şebistān-ı bahār
- 27 Bād-veş yüz sürmege şahñ-ı serāy-ı ḳadrine
Yılda bir nöbet bulur anca bu a'yān-ı bahār
- 28 Nūr-baḥş olsa cihāna mihr-i luṭfiyla eger
Her gül-i ra'nā ola ḥurşīd-i raḥşān-ı bahār
- 29 İrmese bārān-ı luṭfi sebzēzār-ı 'āleme
Ola her şāḥ u şecer ḥār-ı muğaylān-ı bahār
- 30 Şanmañ elḥān-ı tıyūr idüp tazallüm çarḥdan
İşiginde göklere irişdi efgān-ı bahār

- 31 İy nihāl-i naḥl-i faẓl u şāḥ-ı Tūbā-yı cinān
V'ey nuḳūş-ı ḥaṭṭ-ı levḥi mişl-i reyḥān-ı bahār
- 32 Ğonçe-i güلزār medḥūñden oḳursa bir varāḳ
'Andelīb-āsā ola güleşende Ḥassān-ı bahār
- 33 Būy-ı müyuñla çemen ḳaşrın mu'attar eyledi
Şubḥ-dem irüp nesīm-i müşg-efşān-ı bahār
- 34 Ger yed-i mi'mār-ı tedbīrūñle ma'mūr eyleseñ
Görmeye hergiz fenā resmini bünyān-ı bahār
- 35 Ḥüsn-i luṭfuñla murabbā olsa ger ebr-i hevā
Dürr ü gevher yağdura güلزār-ı nīsān-ı bahār
- 36 Ğonçe tūmārını baş üzre tutar her bir hilāl
Olalı nām-ı şerīfūñ anda 'unvān-ı bahār
- 37 Çeşm-i ma'lūnına ṭīmār itmege nergis bugün
Ḥāk-i pāyuñ idinür kuḥl-ı Sıfāhān-ı bahār
- 38 Berg-i terre bāğ-ı cūduñda besātīn-i felek
Ḥūşe-çīn-i ḥarman-ı cūduñ bu diḥḳān-ı bahār
- 39 Her nihāl olursa ḥāme kāğıd evrāḳ-ı şecer
Yazmada 'acīz ḳala vaşfuñ debīrān-ı bahār
- [23ah] 40 Āsitānuñdan **Ümīdī** bendeñi yād eylese
Çoḳ mıdur güلزāra bir murğ-ı ḥōş-elḥān-ı bahār
- 41 Ğayra pervāz eylemez mürğ-ı dil-i āşufte-bāl
Var iken ḳaddūñ gibi serv-i ḥırāmān-ı bahār
- 42 Virmek için sebze-zār-ı baḥtuma neşv ü nemā
Gözlerüm yaşı olupdur āb-ı bārān-ı bahār

31b levḥ[i]: levḥ M.

36a tūmārını: tūbārını M. // bir nihāl: nev-nihāl D.

- 43 Dest-i luṭfuñla demidür sil gözüm yaşını kim
Virmesün ğarḳa cihānı seyl-i ṭūfān-ı bahār
- 44 Ṭab'-ı naḳḳād ile oldum naḳd-i Selmān-ı zamān
Şi'rimüñ efgendesı cümle ğazel-ḥ^vān-ı bahār
- 45 Gel temāşā eyle bu beyt-i bahāristānı kim
Mışra'-ı bābı degül anuñ gülistān-ı bahār
- 46 Gel du'āya ihtimām eyle yiter lāf u güzāf
Muntazırdur el açup berg-i dirahşān-ı bahār
- 47 Şafḥa-i gülzār naḳş itdükçe naḳḳāş-ı felek
Zīb ü fer virdükçe ḳaşr-ı bāġa elvān-ı bahār
- 48 Olduġınca gülsitān mānend-i firdevs-i berīn
'Ayş u 'işret kılduġınca anda ġilmān-ı bahār
- 49 'İzzet ü rif'atle bul dünyāda 'ömr-i cāvidān
Saña zeyn itsün cinān bāġını Rıḍvān-ı bahār

288

Ḳaşīde-i Bahāriyye-i ḤAYĀLĪ BEG
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ḥāb-ı ġafletde iken oldı göz açup bī-dār
Ḳudret-i Ḥaḳḳa naẓar kıldı 'uyūn-ı ezhār
- 2 Her şükūfe dehen ü berg zebāndur gūyā
Zıkr ider Ḥālikini ḥāl diliyle eşcār
- 3 Göñlü ḳatılara irse yiridür neşv ü nemā
Bu fuşül içre ki sebze bitirüpdür aḥcār

[23bh]

- 4 Çekdi āvāze-i Dāvūdunı her bülbül-i mest
Yed-i beyzāsını 'arz eyledi gül Mūsā-vār
- 5 Gece bālīn-i ferāgatde yaturken nāgeh
Hātif-i ğayb didi sem'ime cān gözin uyar
- 6 Bir nazarla gör iki 'ālemi nergis-mānend
Başuña ister iseñ giymege tāt-ı zergār
- 7 Bu kadar 'ömr için gonçeyi dil-teng görüp
Şahn-ı güçlende ider ağız açup hānde enār
- 8 Şāha 'arz itmeg mülk-i çemenüñ maḥsülün
Elde evrāk tutar güller olup defter-dār
- 9 Nice Şeh Hüsrev-i Cemşīd-fer ü Dārā-der
Çarḥ-pervāz ü hümā-sāye vü tūḫī-güftār
- 10 Gülbün-i bāğ-ı Kerem Şāh Süleymān ki anuñ
Var durur bencileyin bülbül-i güyāsı hezār
- 11 Sancağ u tuğuñ ider rüz-ı sa'īd ü nevrüz
Her ne vaqtin ki berāber ola ol leyl ü nehār
- 12 Meh-i encüm-sipeh ü mihr-i felek-mertebesin
Saña dirsem yiridür baḥr-i seḫā kūh-ı vaḫār
- 13 Dünyāda bulduğı nām u nişān ile şeref
Sīnede mihr-i Süleymān götürür her dīnār
- 14 Kimse ḫan yutmadı devründe meger gonçe-i bāğ
Kimse āh itmedi bezmünde meger bülbül-i zār

9b pervāz ü: pervāz **M.**

11a sa'īd ü nevrüz: sa'īdin nevrüz **D.**

11b berāber: bahā berāber **M.** // ol: bu **D.**

14b bezmünde: ahdünde **D.**

- 15 Āb-ı tīguñ ideli ehl-i hevā olanı hāk
Havfdan kendözine țaşı hışār eyledi nār
- 16 Hāşılı 'ömrümi bīmārlıgım itdi tebāh
Pādişāhum baña vaqtidür iderseñ tīmār
- 17 Tāc u tahtum vireliden yile mānend-i hābāb
Cür'a-veş hāke düşüp қан yudaram sāgār-vār
- 18 Benüm ol murğ-ı hevāyī ki görüp dāne-i şabr
Dām-ı şayyād-ı belāda iderem şimdi qarār
- 19 Tendeki rūh baña 'ariyyeti olduğıyçün
Günde biñ kez iderem kendü hayātumdan 'ār
- 20 Dem-i 'İsā gibi oldı nefesüm rūh-efzā
Qadr ile başum eger göge irürse yiri var
- 21 Bu қаşīdemde benüm şāhid-i ma'nā çoқtur
Hüsrev-i mülk-i ma'ānī menem etmeñ inkār
- 22 Nitekim cünd-i şitā gāret ide gülzārı
Eyledükçe anı mağlub şeh-i mülk-i bahār
- 23 Düşmenüñüñ ola pejmürde bahār-ı 'ömri
Vird edinmişdür **Hayālī** bunı leylem ü nehār

15a olanı: olalı **M.**

16a hāşılı: hāşıl-ı **D.**

19 Bu beyit Hayālī Bey Divanı'nda mevcut değıldir.

20a nefesüm: suhanum **D.**

20b irerse: eserse **D.**

20-21 bu iki beyitin yeri Hayālī Bey Divanı'nda tam tersi şekilde yazılmıştır.

22a ide: idüp **D.**

23b edinmişdür: edindi **D.**

Kaşide-i Lâle-i ÜMİDİ Ez Berâ-yı Muhammed Çelebi
fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

[24ah]

- 1 Çekdi şāhāne bugün gülşene 'asker lāle
Al yapraklarını çözdü ser-ā-ser lāle
- 2 Pusula leşker-i ezhāra haber virmek için
Od yaçar kulle-i kuh-sāra çıkup her lāle
- 3 Hāmesin destine alup yine Erjeng-i bahār
Yazdı sürh ile çemen levhine bir ter lāle
- 4 Yine hınnālar idi destini gülşende bugün
Nev-'arūs-ı çemen olmasa idi ger lāle
- 5 Var ise nāfe-i müşgīn götürür koyunında
K'eyledi hulk-ı dimāgını mu'aṭṭar lāle
- 6 Bezm-i gülşende tehī-destine kalursa ne 'aceb
Dirhem-i jāleyi şu yirine harcar lāle
- 7 Gül gibi destine aldı yine sākī sāgar
Kim görüpdür bitüre şāh-ı şanavber lāle
- 8 Jāle mey gönçe şurāhī kadeh-i zer nergis
Nüş ider bezm-i çemende mey-i aḥmer lāle
- 9 Sūzen-i hār ile gönçe kanadup barmağını
Bāgda kan yalaşup oldu birāder lāle
- 10 Dil-i şad-pāresidür bülbül-i zāruñ beñzer
Görinen gūşe-i gülşendeki katmer lāle
- 11 Al fānūs ile bezm-i çemene gice gelüp
Viridi eṭrāf-ı çemenzāra yine fer lāle

- 12 Sildi dāmānı ile anlu yaın Ferhāduñ
anmañuz ađ eteginde grinenler lāle
- 13 Mūy-ı jūlīde ile vādī-i miñnetde bugün
Geçinürse n'ola Mecnūn ile hem-ser lāle
- 14 Cā-be-cā u'lelerin yağdı gice gülşende
Oldı ezhār-ı çemen hayline reh-ber lāle
- 15 Al vālāya arup müşg-i terin gülşende
Dirhem-i jāleye nağd eylemek ister lāle
- 16 Pūtesinde eridüp jāleyi eyler tīz-āb
Kīmyā ālibidür var ise beñzer lāle
- 17 Varađ-ı sebz ile bir peççe-i ūñidür kim
Al minārını arz eyledi yir yir lāle
- 18 Beyza-i mürğ-ı çemenzār-ı şafādur şeb-nem
Āşiyān şeklini gösterse n'ola her lāle
- 19 Her seher mekteb-i gülşende yumup evrāın
Güle bu medi oğur u gibi ezber lāle
- 20 Fazıl-ı devr-i zamān ya'nī Muħammed Çelebi
Bāđ-ı fazlında bu hūrşīd bir ađar lāle
- 21 Niçe şer ide kemālini bir ebkem gönçe
Fazlını niçe beyān ide bir ebter lāle
- 22 Görinen lāle degüldür utanup fazlından
ızarup çihresi an derlere batar lāle
- 23 ıldı nađāş-ı çemen jāle ile sīm-efşān
Raam-ı vaşfına çün bağladı defter lāle

[24bh]

- 24 Bāğ-ı cūduñda şehā sofra-i Hātem bir gül
Cām-ı Cem gülşen-i bezmüñdeki kemter lāle
- 25 İşigüñ cānibine bende-i Hindū sünbül
Hidmet-i hāk-i der-i luṭfuña çāker lāle
- 26 Nūr-baḥş olsañ eger mihr-i sehāñ ile bugün
Gökde hūrşīd-i cihān-tāba virür fer lāle
- 27 Aḳsa cūy-ı keremüñ bāğa olup huld-ı berīn
La'lden lüle ile aḳıda Kevşer lāle
- 28 Gonçenüñ olmaz idi böyle dimāğı hōş-bū
Bezm-i luṭfuñda eger yaḳmasa micmer lāle
- 29 Āsitānuñda kızıl manḳıra şaymaz mihri
Āstīnin ideli pür dür ü gevher lāle
- 30 Gevher-i jāleye ḳande olur idi mālīk
Bāğ-ı cūduñdan eger eylemese cer lāle
- 31 Cennet-i kūyuña uçmaḳ diler iy hūr-nijād
Her seher mürğ-i çemen gibi per lāle
- 32 Serverā gülşen-i tab'ında **Ümīdī** bendeñ
Getürüpdür nazara bir iki hōş-ter lāle
- 33 Gerçi gülşende niçe lāleler olur peydā
Ḳopmadı daḫı velī bir buña beñzer lāle
- 34 Pāy-māl itdi felek diyü şikāyetler ider
Ḳapuña vardı yaḳup başına odlar lāle
- 35 Döñdi vaşfuñla şu nev-ḫaṭ güzele eş'arum
Kendüyi zīnet idüp başına şoḳar lāle

32a ṭab'ında: ṭab'ında[n] D.

- 36 Şem'-i luṭfuñdan uyarmağa çerāğını eger
Böyle gül bezmini kılmazdı münevver lāle
- 37 Bāğ-ı luṭfuñda şabā ile ҡatı yüz buldı
Başına ıkduğı alkuñ budur ekşer lāle
- 38 Sille-i dest-i ğam-ı miḡnet ile bencileyin
Yüzi ҡana boyanık ālī mükedder lāle
- 39 Alduğınca başına gül gibi tāc-ı la'līn
Olduğınca bu çemen ayline server lāle
- 40 aldurup leşker-i ezhāra 'alem gülşende
Çekdüğince çemen iqlīmīne 'asker lāle
- 41 Dil-i a'dāña dem-ā-dem ura ançer sūsen
Yaqa düşmenlerüñüñ başına āzer lāle

[25ah]

290

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Şuna şāhum pençe-i gönçeyle bir yek-pāre gül

291

aşıde-i Bahāriyye-i SĀ'ī Berā-yı Nişāncı Paşa

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Seher deminde nesīm açdı alb-i ezhārı
Cihāna virdi şeref şun'-ı azret-i Bārī

---

290. Bu şiirin gül redifli bir kaside olduğı düşünölmektedir. 24b-25a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle şiirin sadece bir mısrası mecmuada mevcuttur. Bu nedenle şiirin hangi şaire ait olduğı ve hangi nazım biçimi ile yazıldığı bilinmemektedir.

- 2   Kuruldı evc-i havādişde hayme-i nīlī
Döşendi şahn-ı çemende firāş-ı jengārī
- 3   Zuhūr kıldı reyāhīn hāk-i gülşenden
Meger ki vardı bu vādīye müşg-i Tātārī
- 4   Hevāda ağladıben ebri nāle-i murğān
Çemende cüş u hurūşa getürdi enhārı
- 5   Hamīde-ķad idüben servi meclis-i gülde
Mişāl-i çeng şabā taķdı țar-ı emțārı
- 6   Müzeyyen eyledi eşcārı naħl-bend-i zamān
'Arūs-ı sūr-ı çemen oldı gonçe ebkārı
- 7   İrince şāh-ı gül a'yān-ı büstān-ı çemen
Tonatdı dürlü kumāş ile şehir-i gülzārı
- 8   Bırakdı şāhid-i gül kā'ināta velveleler
Hezār güşede eylerdi bülbülān zārı
- 9   Demez ki bŷy-ı vefādan zamānede yoğ eșer
Olur nesīm-i seher sünbülüñ hevādārı
- 10   Mişāl-i țarz-ı levendānesi cevānānuñ
Gül-i sefidüñ ucı kırmızılı destārı
- 11   Zamānede gül ü mül şabr u 'aql uğurlamada
Unutdururlar yedigi belki sürh-ı 'ayyārı
- 12   Memālik-i çemene ebr aķın eyleyicek
Ĥabāb-ı cŷyuñ olursa n'ola káfādārı
- 13   Çekildi emrine zerkārı lāciverd nişān
Virildi süsen-i bāğa kılıc tīmārı

[25bh]

- 14 Çemende hañçer-i hār ile bülbül-i şeydā
Diler ki şāh-ı bahāruñ ola silahdārı
- 15 Şu gibi akdı cihān seyr-i țarf-ı gülzāra
Medār idindi şafā-yı nesīm eşhārı
- 16 Semend-i tab'-ı haķırüñ le'al-i şebnemden
Kılādesiyle mücevher rikāb u efsārı
- 17 Şikār-ı ma'na için vādī-yi belāgatde
Süvār itmiş idüm aña kalb-i reh-vārı
- 18 Uram adıña meger şāh-bāz-ı fikretimüñ
Erişdi murğ-ı hayāl-i bedī'e minķārı
- 19 Tenūr-ı sīne-i pür-süzum içre puhte idüm
Ziyāfet eyledüm anuñla bir niçe yārı
- 20 Bu bezm-gāh-ı çemende mişāl-i gonçe-i al
Pür oldı sāğar-ı mīnā şarāb-ı gülnārı
- 21 Tıttup hicāb ile mecmū'a-ı güli yüzine
Terennüm eyledi bülbül bu şı'r-i hem-vārı
- 22 Cihāna nazm-ı şafā-bağsuñ āb-veş cārī
Halāvet-i suhanuñ cisme cān gibi sārī
- 23 Dehānuña olur idi şebīh fi'l-cümle
Olaydı gonçe-i bāguñ selīs-güftārı
- 24 Çemende öykünür idi hırām-ı kāmētüñe
Eger ki serve 'ațā kılsa kebk reftārı
- 25 Ruħuñla bağs-i lețāfet mi eyler idi eger
Gülüñ kemāl ile berg olmasaydı ruħsārı

17a vezin gereği “vādī” kelimesindeki “dī” hecesi kısa okunmalıdır.

- 26 Göñül müşāhede eyler bahār-ı hüsnuñden
Kemāl-i kudret-i şun'-ı Celīl ü Cabbārı
- 27 Hayāl güllerini eşk-i çeşmüm itdi țarī
Niteki şebnem-i luțfi fezā-yı gülzārı
- 28 O bir nihāl-i keremdür ki her gün aķçe döker
Yılına daķķ göremez bahār eşcārı
- 29 Cemāl-i pākı muțarrā çü verd-i bāğ-ı murād
Benefşe-zār olur sāye şalsa dīvārı
- 30 Ser-i e'ālī-yi 'ālem Nişāncı Paşa kim
Mişāl-i zanbaķ-ı tūmārı elde sulțānī
- 31 Ferīd-i dehr Ferīdūn-ı 'aşr ferruķ-ruķ
Kim aña ğurre-i ğarrā nişān-ı hūnkārı
- 32 Ya lāciverdī ya miskī [durur] yā zer-kār
Yazar se reng ķumāş ile nām-ı hūnkārı
- 33 Hümā-yı nām-ı şehe zer-nigār tuğrāsı
Hemān bir ķafes-i zer durur ķalem-kārı
- 34 Devāt u hāmesinūñ zılli düşse evrāķa
Olur nişān-ı hümāyūn-ı hūkm-sālārı
- 35 Dilā medāyihūnūñ hadd ü haşrına iremez
Hezār-sāl ķoşarsam semend-i efkārı
- 36 Zamānımızda bugün ķalmaz idi mehzūn țab'
Metā'-ı nazmuñ eger olmasa harīdārı
- 37 Hicāb olur baña faķrum huzūrına varamam

32a [durur] yā: yā M.

37 25b-26a varakları arasındaki varak eksikliğinden dolayı kaside bu beyitte son bulmaktadır ve bu beyitin ikinci mısrası mecmuada mevcut değildir.

[Kaşide-i 'İLMİ]

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

[26ah]

- 1 Öñince ğulğule-i kūs u abl-ı ŧāhīdür
Şadā-yı āb-ı revān bāng-ı bülbül-i ŧeydā
- 2 Riyāz-ı ğulŧen-i Firdevse döndi rūy-ı zemīn
Zamānı ürdübehiŧ itdi ŧol adar zībā
- 3 Tūrāb 'ayn-ı 'abīr oldı seng gevher-i nāb
Nesīm-i nāfe ğüŧād oldı çü ğāliye-sā
- 4 Derīçe-i arem-i cāygāh-ı imkāndan
Semenberān-ı çemen cümle oldı çihre nümā
- 5 Zuhūra baŧladı her biri eyledi arekāt
Füsürdegān-ı ğülistān-ı māverā-yı hafā
- 6 Muħazzirāt-ı nebātāt itdi 'azm-i ırām
Derūne-i tutu-ı ğaybdan 'arūs-āsā
- 7 Yed-i nesīm ile ŧāhn-ı serāçe-i bāğa
Döŧendi naŧ ile pür bir nihāle-i ğarrā
- 8 Miyān-ı sebzede zerrīn adeħle nergisler
Müdām 'ayŧ u ŧafāda çü rāħ-ı rūħ-efzā
- 9 Dökündi var ise dest-i nesīm 'anber büy
Açıldı oa-i yāūt u lāle-i amrā
- 10 ŧimāl micmere ğerdān-ı bezm-i bāğ oldı
Meŧām-i 'ālemi ōŧ-bü mu'aar itse n'ola
- 11 Nedür bu ŧādī-i a u leāfet-i 'ālem
Nedür bu mevhibet-i a 'aiyye-i 'uzemā

292. 25b-26a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu kasidenin başlığı ve matla beyiti bulunmamaktadır.

- 12 Oğur bu nazm-ı bülendi o demde gūş itdüm
Fırāz-ı servde bir bülbül-i hezār-nevā
- 13 Neẓāre-i gül-i rūyuñ virür ulūbe şafā
Şarāb-ı la'lūñ olur cisme cān rūha ıdā
- 14 Ne hāl ile yaradıldı bu hūsn-i 'ālem-sūz
Ne kilik ile yazulupdur bu naş-ı şun'-ārā
- 15 Hevā-yı 'aş u am-ı şāhbāz-ı eşmūñle
Rübūde murğ-ı şekīb ü üşūde rāh-ı belā
- 16 Belā-yı dehr ile hūn oldu bağrum iy sākī
Dem oldu kim gele meydāna rāh-ı am-fersā
- 17 Zamāne hūrrem ü şādān vū ben melūl u hāzīn
Esīr-i bend-i belā mübtelā-yı derd ü 'anā
- 18 Yanardı sūz u udāzumdan āh u zār itsem
Başumda eski 'imāme tenümde köhne abā
- 19 Eger ki girye idersem cihānı ara virür
Bu seyl-i eşk-i revānumla eşm-i hūn-pālā
- [26bh] 20 Kime şikāyet idem bilmezem sitāremden
Kime hikāyet idem uşsa ışsasın āyā
- 21 Meger ki yüz sürem ol dergeh-i mu'allāya
Ki hāl-ı dehre odur şimdi melce-i mevā
- 22 Felek-maħall ü azā-udret 'Utarid-kilik
Melek-ışāl u ader-adr ü āftāb-'atā
- 23 Mu'in-i dīn-i Nebī Hāzret-i 'Alī elebi
Emīn-i şer'-i şerīf ü vekīl-i zıll-i Hūdā
- 24 Esās-ı dār-ı şerī'at 'imar-ı hāne-i dīn
Hümām-ı hāl-ı cihān mutedā-yı ehl-i şafā

- 25 Sipih-r-i mihr-i ŧeref mäh-1 āsumān-1 ‘ulūm
Muħiṭ-i merkez-i ‘irfān u kuṭb-1 çarħ-1 zekā
- 26 Hūlāŧa-i zemen ü kīdve-i mevāli-yi dehr
Güzīde-i ‘ulemā vü ħunīde-i fużalā
- 27 Gelürse bezmüñe ola çü ṭıfl-1 ebced-ħ^vān
Mua‘llimān-1 ṭarīk-1 rumūz-1 ħayb u ħafā
- 28 Çü katre maħv ola baħr-i muħiṭ-i fażluñda
‘Ulūm-1 hikmet-i Loħmān u Bū ‘Alī Sīnā
- 29 Meger ki rūz-1 ezel müftī-yi każā vü kader
Görüp ŧahā’if-i aħkāmūñ eylemiş imzā
- 30 Müdebbirān-1 umūr-1 sipih-r-i mīnā-fām
Celāl ü cāhuñı arturmada ŧubħ u mesā
- 31 Gülüñ hezār-1 çemendür hemān ŧenā-ħ^vānı
Senüñ kaþuñda bulunur hezār medħ-serā
- 32 Dıraħt-1 kađrūñe lāyıkdur olsa sultānum
ŧüküfe encüm ü bir mihr ü mäh u berg ü semā
- 33 Giyāh-1 cev gibidür kiŧt-zār-1 cūduñda
Bu heft mezra’a-i bāĝ-1 ṭārem-i ħazrā
- 34 Serīr-i cāhuña nisbet olunsa alçağdur
Bu heft-pāye-i nüh ṭāk-1 künbed-i mīnā
- 35 Hıyām-1 rif atüñe nüh felek serā-perde
Serā-yı devletüñüñ ħādimi ola dünyā
- 36 Efendi sensün o semend-niŧīn-i mülk-i kemāl
Ki pāy-i taħtuñ olur büse-gāh-1 ŧāh u gedā

33b bu mısranın vezni sorunlu.

[27ah]

- 37 'Aṭiyye-h^vāh ḳapuñda hezār Ḥātem-i Ṭa'i
Ümīd-vār ṭapuñda niçe Cem ü Dārā
- 38 Seḥā vü luṭfuñ o deñlü yayıldı 'āleme kim
Yanuñda mihr-i ziyā-baḥş-ı çarḥ zerre-nümā
- 39 Binā-yı çarḥ-ı muazzamdan eylemiş muhkem
Esās-ı ḥāne-i ḳadrüñ mühendisān-ı ḳazā
- 40 'Uyün-ı encüm ile kā'inātı seyr itdi
Naẓīr görmedi saña sipihr āyīne-sā
- 41 Senüñ merātib-i ḳadr ü celālüñ añlanmaz
Egerçi 'arşa irür fikr-i āsumān-hümā
- 42 Ğubār-ı ḥāk-i rehüñ olan oldu hemser-i çarḥ
Ḳapuñda ḥidmet iden buldı manşib-ı ā'lā
- 43 Yolında midḥatüñüñ niçe dür nişār itdi
Cevāhir-i suḥanumdan bu ṭab'-ı gevher-zā
- 44 Ṭarīḳ-i vaşfına yoḳdur nihāyet iy 'ilmī
Hemān şenāsına başla odur sezā vü revā
- 45 Ḳalur mı yirde türāba sürülse rüy-ı niyāz
Tehī olur mı sipihre açılsa dest-i du'ā
- 46 Hemīşe tā ki bu bāğ-ı cihān-ı fānīde
İrişe faşl-ı bahār u geçe zamān-ı şitā
- 47 Bahār-ı gülşen-i 'ömrin nihāl-i tāzelerin
Semüm-ı bād-ı ḥazāndan berī ide Mevlā

Kaşide-i 'Iydiyye-i 'İLMİ

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Merhabā iy rüz-ı fırüz-ı meh-i tábān-ı 'ıyd
Kim cemālūñle münevverdür bugün meydān-ı 'ıyd
- 2 Şu'le-i şems-i duhādan rüy-ı 'ālem pür-şafā
Nitekim cārüb ile hāk-i der-i şāhān-ı 'ıyd
- 3 Tābiş-i mihr ile zer-kār oldı kālā-yı sipihr
Tā ser-ā-ser zeyn ola kaşr-ı bülend-eyvān-ı 'ıyd
- 4 Şāh-rāh-ı dehre ferş itmiş felek atlas-ı çarh
Gūşına irdi meger kim maqdem-i sulţān-ı 'ıyd
- 5 Hātem-i dest-i 'aţā vü Hātem-i dehr-i seḫā
Server-i vālā-güher ser-rişte-i erkān-ı 'ıyd
- 6 Ol meh-i Cem-'ayş u encüm encümen kim dem-be-dem
Hādım-i ḫalvet-serā-yı ḫāşıdur ḫübān-ı 'ıyd
- 7 Herkes olsun kendü zevkünde icāzetdür bugün
Mesned-i 'ayş u şafāda şāh-ı 'ālī-şān-ı 'ıyd
- 8 Ka'be-i kūyuñ şafāsına irişdüm sa'y ile
Demdür İsmā'ıl-i cānı eylesem ḫurbān-ı 'ıyd
- 9 Ğamzeñe ḫurbān olursa gūsfend-i cān n'ola
'ıyd-ı aḫhādur cemālūñ iy meh-i tábān-ı 'ıyd
- 10 Şevk-i rüyüñ ile işigüñde kösler dögülür
Şanki pür oldı şadā-yı kös ile dīvān-ı 'ıyd

[27bh]

293.4a atlas-ı çarh: atlas çarh M.

10a kösler: köslerdür M.

- 11 'Arz-ı dīdār it libās-ı nāza gir öpdür elüñ
Luṭfa mā'il ol ki budur muḳtezā-yı şān-ı 'ıyd
- 12 Bezm-i cūduñda diler kim ḥalka in'ām eyleye
Āsumān şofra güneş ḳurş-ı ḳamerdür nān-ı 'ıyd
- 13 Toymadum dīdāruñı seyr itmege hergiz faḳīr
Gerçi bir kemter gedāyı beg idermiş ḥüñ-ı 'ıyd
- 14 Māhrūlar çeşmine çekse n'ola izüñ tozın
Tūtyā-yı ḥāk-i pāyüñ sürme-i a'yān-ı 'ıyd
- 15 Cān meşāmına şafālar virdi ḥaṭṭ-ı 'arızüñ
'Ālemi itdi mu'aṭṭar būy-ı müşg-efşān-ı 'ıyd
- 16 Behcet-efzā-yı ḡarībān olduḡı gibi ruḥuñ
Dil-nevāz-ı müstemendāndur yed-i iḥsān-ı 'ıyd
- 17 Deşt-i ḥüsn içre ruḥuñ gülgünına yoḡdur nazīr
Yüri iy çapük süvār-ı şaḥn-ı şehristān-ı 'ıyd
- 18 'Aşḳ şaḥnında niçe ser gūy-veş ḡaltān ola
Zülf-i ḥam-geştüñ ruḥuñda oldı çün çevgān-ı 'ıyd
- 19 Serv gibi naḥl-ḳāmetler şalınsun nāz ile
Ġonçe-veş gül-çihreler olsun gene ḥandān-ı 'ıyd
- 20 Māhrūlar seyrini eyle yüri ṭulābda
Fırşatı fevt eyleme çünkim döner devrān-ı 'ıyd
- 21 Bāde-i la'lüñ görüp ḥüsnüñ temāşā eyledüm
Ḥaḳ budur rindānedür ser-mest iken seyrān-ı 'ıyd
- 22 Ruḥlarına gelmedin ḥaṭ vaşlını eyleñ ṭaleb
Bir iki gün zevḳ idüñ irişmedin pāyān-ı 'ıyd

[28ah]

- 23 Ğam keder virür gönül gel anı hâtırdan gider
Tırma 'ayş u 'işret eyle böyledür fermân-ı 'ıyd
- 24 Sebze-zâr oldı zemîn ü gülsitân oldı çemen
Tâzelendürdi cihânı ebr-i dür-efşân-ı 'ıyd
- 25 Şevk-i hengâm-ı bahâr ile olupdur nağme-sâz
Bülbül-i destân-serâ-yı gülşen ü bostân-ı 'ıyd
- 26 Rûz-ı vaşluñda lebüñ cāmını emdürseñ n'ola
Bâde-i 'işretle şimdi töludur meydân-ı 'ıyd
- 27 Tâk-ı nüh-eflâk-ı mînâ-rengi ber-bâd eyleye
Hây u huy-ı 'âşıkân u na'ra-ı mestân-ı 'ıyd
- 28 Cevr idüp ağlatma gel ben 'âşık-ı dîdâruñı
Qalb-i rindâna elem virür katı bārân-ı 'ıyd
- 29 Bî-karâr itdi gönül tıflın ümîd-i vuşlatuñ
Olmuşam tölâb-ı ğamda zâr u sergerdân-ı 'ıyd
- 30 Dil belâ-yı firqat-i rüyuñla giryân u melül
İl şafâ vü zevk-i vaşluñla bugün handân-ı 'ıyd
- 31 Baña luţf it kıl yed-i vaşl-ı murâdı dest-gîr
Hâk-ı zilletde benüm bir bî-ser ü sāmân 'ıyd
- 32 Destüni kaldur o mehüñ rif'atıyçün kıl du'â
Gel yiter olduñ yiter iy 'ilmî midhat-h'ân-ı 'ıyd
- 33 Tâ ki zîb ü fer bula mihr ü meh-i tâbân ile
Qaşr-ı zerrîn-tâk-ı nüh-tüy u bülend-eyvân-ı 'ıyd
- 34 Bu şerîf eyyâmı Haq cânâ mübârek eylesün
Dâ'imâ şadân-ı 'ıyd [u] dem-be-dem handân-ı 'ıyd

30b şafâ vü zevk: şafâyı vü zevk M.

32b 'ilmî: iy 'ilmî M.

Kaşide-i 'İLMİ Çelebi Edirnevî Berâ-yı Celâl Beg

mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bir şeb ki oldı cāyuña şāh-ı Zeng-bār
Bu nüh-ķıbāb-ı t̄ārem ü fīrūze-gūn ħiṣār
- 2 Sulṭān-ı şām cāme-i zer-beft pūş olup
Cevelān iderdi 'arşa-i 'ālemde kām-kār
- 3 Şaĥn-ı semāda cūnd-i siyeh rūzgār-ı şām
Sulṭān-ı şubĥ geldügi dem oldı tār u mār
- 4 Ĥayl-i kevākib oldı perişān taraf taraf
Zāhir olunca zer 'ālem-i şāh-ı çarĥ-ı çār
- 5 Bir tīg ile ṭalī'a-ı ĥūr āşikār olup
Zıll-ı zalīl-i zulmet-i şeb oldı bī-ķarār
- 6 Tıtuşdı berķ-i pertev-i şemşīr-i ķahr ile
Çetr-i siyāh-fām-ı şehinşāh-ı Zeng-bār
- 7 Çün pāye-i sipihre ķadem başdı āfitāb
İtdi yolında çarĥ dūr ü gevher[i] nişār
- 8 Bu t̄ārem-i muķarnes-i fīrūze-i felek
Şun'-ı Ĥudā-yı Ĥālīķ ile oldı yādigār
- 9 Şimdi revāk-ı t̄ārem-i zerrīn niṭāk-ı çarĥ
Lāyıkdur olsa mūhre ki mīr-i kām-kār
- 10 Ol mālīk-i kemāl ki ya'nī Celāl Beg
Şehler aña ķul olmağile eyler iftiĥār
- 11 Sulṭān-ı mülk-i fażl u şeh-i kişver-i suĥan
Ser-ĥayl-i şā'irān u suĥan-dān-ı rūzgār

294.2b mısranın kalıbı bozuktur.

[28bh]

- 12 Rāh-ı sevād-ı nazma yedüñde delil olur
Savt-ı şarîr-i kilik-i dür-efşân [u] müşg-bâr
- 13 Muzmer dilüñde şafvet-i âb-ı hayât-ı Hızır
Müdgam lebüñde hâlet-i şahbâ-yı hōş-güvâr
- 14 Pîrâye[dür] sürâdıķ-ı kadrüñde 'aķl-ı küll
Hayretde ķaldı çün dil-i bîmâr u bî-ķarâr
- 15 İtdi nezâre var ise ķaşr-ı celâlüñe
Düşürdi yire zer külehin mihr-i tâbdâr
- 16 Cârüb-ı ferş-i bâr-gehüñdür şu'â'-ı şems
N'ola olursa rāh-ı harîmüñde hāk-sâr
- 17 Saña nişâra bir tabaķ-ı lâciverde çarķ
Ķoydı hezâr dürr-i şeb-efrüz [u] şāh-vâr
- 18 Her gün sürer işigüñe rüyını şevķ ile
Sultān-ı çâr-ķāk [u] nüh-eyvân-ı zer-nigâr
- 19 Şem'-i cihân-fürüz-ı revāk-ı zümürüdîn
Lem'-i çerāğ-ı kadrüñe nisbetle bir şerâr
- 20 Mihrüñ yanında zerre degül necm-i bî-gerân
Luţfuñ yemine ķatrecedür baķr-i bî-kenâr
- 21 Deryâ-yı cüduñ üzre senüñ oldı aşinâ
Nüh ķubbe-i zücâci-yi gerdün habâb-vâr
- 22 Āfâķı tutdı şît ü şadâ-yı mürüvvetüñ
Dil inlemekde ķās-ı mezelletde zâr zâr

12b dür-efşân [u]: dür-efşân M. // kilik-i külk ü M.

14a pîrâye[dür]: pîrâye-i M.

17b şeb-efrüz [u]: şeb-efrüz M.

18b çâr-ķāk [u]: çâr-ķāk M.

- 23 Dā'im murād-ı **'İlmī**-i bī-çāre rif atüñ
Kā'im du'ā-yı devlete bi'l-leyl ü ve'n-nehār
- 24 Şāh-bāz-ı luṭfuñ ile aña çāre kıl yetiş
'Ankā-yı ğuşşa murġ-ı dilüm eyledi şikār
- 25 Meydān-ı ğamda cevşen-i nüh-tüy-ı çarḥdan
Atdı ḥadeng-i āh-ı ciger-süz [u] dil güdāz
- 26 El aç du'āya itme felekden şikāyeti
Rüy-ı niyāzı yirlere sür ol ümīd-vār
- 27 Tā kim ḥiṣār-ı çarḥda kīti-sitān-ı Şām
Destinde ṭuta bir siper-i sīm yādigār
- 28 Tā kim zuhūra başlaya kişver-ġüşā-yı şubḥ
Bir tīg-i zer-nişān ile kılmaġa kār-zār
- 29 Manşūr idüp cihānda sa'ādetle ḥāzretüñ
Manşūr gibi eyleye a'dāñı Kird-gār
- 30 Bānī-yi ṭāq-ı kār-geh-i çarḥ-ı kün fekān
İde esās-ı 'ömrüñi 'ālemde üstüvār
- 31 Hıfz eylesün vücūduñı ālām-ı dehrden
Dārende-i cihān u cihān-Āferīd-gār
Temmet Kaşīde

25b ciger-süz [u]: ciger-süz **M.**

Temmet Kaşīde: bu ifade kasidenin bittiğini göstermek adına kırmızı mürekkep ile kasidenin sonuna yazılmıştır.

[29ah]

Kaşide-i Süriyye-i 'İLMÎ Berâ-yı Müftî-zâde Muştafâ Çelebi

mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 İrdi meger âvân-ı sürür u zamân-ı sūr
Halkuñ neşât u behceti oldı nişân-ı sūr
- 2 Geldi seher güneş niçe zerrîn kumâş ile
Tâ kim anuñla zeyn oluna meydân-ı sūr
- 3 Oldı bugün eşi" a-ı şems-i felek hemân
Gökden melekler inmege zer nerd-bân-ı sūr
- 4 Lâyık bu bezm-i 'âliye revnağ virülmege
Çarğ atlasını eyleseler sâyebân-ı sūr
- 5 Seyr eyleyüp bu mecma'-ı zîbâyı didi dil
Kindir emîr-i meclis olan kâm-rân-ı sūr
- 6 Tırdı cevâb virmek için baña luğf ile
Didi bir ehl-i şab' u zarîf-i cihân-ı sūr
- 7 Mağdüm-ı pāk-şab' u civân-baht u nîk-rây
Nür-ı çerâğ-ı çeşm ü dil-i hândân-ı sūr
- 8 Ferzend-i ehl-i dāniş-i miftî-i rüzgār
K'oldur emîr-i şadr-ı cihân kârdân-ı sūr
- 9 Ya'nî ki Muştafâ Çelebi ol güzîn-i halk
Zât-ı şerîfi ile müşerref mekân-ı sūr
- 10 Kâmil-vücüd u melce'-i birr ü melâz-ı halk
Şâhib-kemâl ü mâlik-i genc-i nihân-ı sūr
- 11 Dehr-i şehâya Hâtem-i Taydür disek n'ola
İtdüñ bu demde mâ-meleküñ der-miyân-ı sūr

295.10a melce'i [birr]: melce'i M.

- 12 Seyr itse'ālemi n'ola envā'-ı ni'metüñ
Sofra bu bezme hāle vü mehķurş-ı nān-ı sūr
- 13 Kimin yed-i kimini götürdi megesle mūr
Dünyāyı ıtıdı ni'met-i mebzül-i h'ān-ı sūr
- 14 Oldı bu bezm mecma'-ı erbāb-ı 'ilm ü fazl
N'ola bülend-mertebe olursa şān-ı sūr
- 15 Her birini sevābitüñ itdüñ bir işe naşb
Sītāre hıdmetüñde olupdur dīvān-ı sūr
- 16 Zehī 'işret-i laţif ü zehī meclis-i şerif
Oldı bu demde halk-ı zamān şādmān-ı sūr
- 17 Bezmüñde şevķe gelse n'ola cümle kā'ināt
Meh-pārelerle ıtoldı bugün āsumān-ı sūr
- 18 Reyhān vire haţuñla bu dem bōstān-ı bezm
Handān ola cemālüñ ile gülsitān-ı sūr
- [29bh] 19 Sebze o hatt u meyve leb ü şem'-ı ruħlaruñ
Ķaddüñ neşāţ bāğına serv-i revān-ı sūr
- 20 Gerdün serir ü hāle firāş u kamer 'arūs
Sāzende zühre necm-i felek dīde-bān-ı sūr
- 21 ıtıdı meşām-ı 'ālemi mānend-i 'ūd u misk
Gitdükçe büy-ı micmer-i 'anber-feşān-ı sūr
- 22 Od şaldı sāz-ı zühre-i zehrāya sūz-ı dem
Eflāka ııkıdı ğulğul-i hunyā-gerān-ı sūr
- 23 Getür 'arūsüñi 'aceyleyle götürmeñe
Oldı melā'ik ile hemān reh-revān-ı sūr

16a kalıbı sorunlu baştaki bir hece fazla.

- 24 Sen ol güzīde-i 'ulemā-yı zamānesin
Kim hādīm ola hālvēt-i hāşuñda hān-ı sūr
- 25 Yüz süre geldi 'ilmī-i bī-çāre pāyüñe
Olmağ diler ıapūñda bugün medh-h^vān-ı sūr
- 26 Bezmüñde atlas-ı felegi aldum eymene
Fāhir libās geydi çü pīr ü civān-ı sūr
- 27 El üzre tūtalar her oğunduğca dilerin
Mağbūl-i dōstān ola bu dāstān-ı sūr
- 28 Tā kim 'arūs-ı māhı bu dāmād-ı āsumān
Āğūşına alup ide her dem nihānī sūr
- 29 Dā'im 'arūs-ı fazl u hüner saña el virüp
Olsun yoluñda bezl-i fedā hānmān-ı sūr

296

Cā'ize Virilmeyüp Denilmişdür ['İLMİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Gör yine nağş-ı 'arūs-ı dehri
Geçmedi iy göñül aña dileğüñ
- 2 Eyledüñ vaşfını bir dāmāduñ
Döndi şağdıç emegine emegüñ

28b nihān: nihānī M.

29b bezl fedā: fedā bezl M.

296. 'ilmī tarafından yazıldığı düşünölmektedir.

Kaşide-i 'İLMİ Berā-yı Kāḏī-zāde

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Seherde yanuñ bulundum felekde eyledi gūş
Hurūş-ı 'arş-ı şafāsından itdi cūş u hurūş
- 2 Lisān-ı ḥāl ile zākır sipihr idüp devrān
Zebān-ı lāl ile şākır bu dem tuyūr-ı vuḥūş
- 3 Şafā-yı şevķüm ile irdi 'ālem-i vecde
Müsebbihān-ı zevāyā-yı kıuds olup bī-hūş
- 4 Güşāde itdi benüm çeşm-i baḥt-ı bīdārum
Ḥuzūra vardılar a'yān-ı çarḥ-ı aḥlas pūş
- 5 Ne vaķt olur bu ki raḥmet kapusı oldı güşād
Ki şubḥ-ı şādık irişdi gönüller eyler cūş
- [30ah] 6 Zehī zamāne-i 'adl-i ḥüküm ki dādından
Ṭarab-serāy-ı cihānda belā-keşān eyü ḥōş
- 7 Hümām-ı müctehidīn ü imām-ı a'zam-ı ḥalk
Muḥammed-āyet ü Yusūf-likā ü Mālik-hūş
- 8 Ḥülāşa-i 'ulemā Kāḏī-zāde ḥazreti kim
Şüreyḥ-i fazlı ḥuzūrunda şāriḥān ḥāmūş
- 9 Emīr-i şadr-ı Celāl u Cemāl u cāh oldur
Efāḏıl [u] 'ulemā-yı zamāne aña cüyūş
- 10 Öñüñde tezķere telḥiş ider debīr-i felek
Elinde levḥ ü kalem defter-i każā berdūş

297.1a seherde: sehergeh M.

1b cūş u hurūş: cūş u curūş M.

- 11 Kapuñ mülâzımına rûznâme itmek için
Şahâ'if -i felegi aldı kat kat itdi sürüş
- 12 Mesâ'ilüñ şuveri levh-i hâtıruñda hemân
Mişâl-i şafha-i cevher ki sâbit ola nuķüş
- 13 Hizebr-i şānuñuñ eyle bir şalâbeti var kim
Yanuñda hirre-i ehl-i nazār görünür müş
- 14 Diler ki tehniyet-i cāh-ı sermed ide saña
Semend-i çarh ile mihr işüğüñde bir çavuş
- 15 Elinde sākī-yi 'adlūñ şarāb-i emn ü emān
Cihānı tutdı şadā-yı salā-yı nūş-ā-nūş
- 16 Kulaķ çeker kerem ü fazluña kalender-vār
'Aceb mi 'ilmī saña olsa 'abd halka be-gūş
- 17 Der-i şerīfūñe yüz sürdi bir fütādeñdür
Dür-i kelāmuñ ider gūş-ı hūşına mengūş
- 18 Kazāya virdi rızāyı fezā-yı fazluñda
Revā budur ki bugün anuñ ola hātırı hōş
- 19 Libās u cāh-ı ferihden berī ise cismüm
Kitāb-ı 'ilm ü hünerden tehi degül āgūş
- 20 Belā vü miḥnet ile zeyn olalı ser-tā-pāy
Gören şanur beni bāzār-ı gamda guşsa-furūş
- 21 Ğaraż du ā vü senādur bu deñlü midḥatden
Seher ola umarın virdüme icābet dūş
- 22 Atulduğınca kader tīri kavş burcından
Kazāña kalķan ola cism-i düşmen-i bī-tūş

---

15. Nuş-ā-nūş: nūş-ān-nūş M.

23 'Adūñı zār ide zünbūr gibi hırş u ama'
Mūdām hāne-i 'iřretde saña nıř ola nūř
Temmet

298

[30bh] **Kaşıde-i 'İLMİ-i Mezbūr Berā-yı Serdār-ı MİR-i Meydān**
mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün

- 1 Hengām-ı seher řāh-ı serā-perde-i eflāk
Bu řal'a-i nūh řulleyi fetħ eyledi bī-bāk
- 2 řevketle binüp tevsen-i gerdūna seherden
Meydān-ı cihānı olanur řāpūk ü řālāk
- 3 Hıyl-i şebi def eyledi řevķ-i şeh-i hāver
Hışmın nitekim rüz-ı vegā tıĝ ile Đaħħāk
- 4 Destinde utardı yine bir hançer-i zerrīn
Kim zühre-i zehrānuñ ider zehresini çāk
- 5 Cārüb-ı zer almış eline şa'şa'a tā kim
şeb mezbelesinden güneřüñ ide yolın pāk
- 6 Feyzinden irer cümle-i eřyāya leřāfet
Bu sāĝar-ı řahbā mı yaħūd hokķa-i tiryāk
- 7 Gökde görinen şems degül cilve-geh olmuş
'Aks-i ruħına ol mehüñ āyīne-yi eflāk

Temmet: bu ifade kasidenin bittiĝini göstermek adına kırmızı mürekkep ile kasidenin sonuna yazılmıştır.

298. 30b-31a varakları arasındaki varak eksikliĝi nedeniyle bu kasidenin devamı mecmuada mevcut deĝildir.

2a tevsen-i: semend-i **M.**

3a řevķ-i şeh-i hāver: şeh-i řevķ-i hāver **M.**

- 8 Serdār-ı cüyüş-ı vüzerā mīr-i emīrān
Kim cāndan esīr olmuş aña cümle zen ü kāk
- 9 Aşhāb-ı hüner sözlerini eylemez iz'ān
Erbāb-ı nazar nüktesini idemez idrāk
- 10 Her gice semāda görinenler degül encüm
Andan utanup rüy-ı felek oldu 'araḡ-nāk
- 11 Ol 'ayş idicek çeng urup sazına zühre
Gökde meh ü hürşīd tutar aña tebūrāk
- 12 Ben anı nice beñzedeyin Rüstem-i Zāle
Kim bāb-ı Nerīmende bulunur niçe Ḍaḡḡāk
- 13 Raḡşuñla eger 'azm-i şikār eyleseñ iy şāh
'Anḡā-yı felek ola saña beste-i fitrāk
- 14 A'dā ne 'aceb tīḡuña olmazsa muḡābil
Ḳarşu ḡuramaz āb-ı revāna ḡas u ḡāşāk
- 15 Ağyār saña öykünemez ḡadr ü şerefde
Misk-i Ḥotenüñ nükhetini hīç vire mi nāk
- 16 Beñzerdi senüñ dest-i güher-bāruña her bār
Gevherlerini kāk eger itmese imsāk
- 17 Dā'im saña el virmiş ola şāhid-i şihḡat
Her ki ola ḡahruñla 'adū ḡaste-i maḡāk
- 18 Da'ī ola her demde saña cümle mevālī
Ḥādīm ola ḡapuña niçe ḡüsrev-i mellāk

[Kaşide-i 'İlmî]

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

[31ah]

- 1 _____
Umûrî külli zamânın bî-vaḳtîhâ merhûn
- 2 Binâ-yı 'adli urup yıḳdı ḥâne-i ḫulmî
Yed-i ḳazâ-yı Ḥudâvend-i emr-i *kün fe yekün*
- 3 Edindi tîr-i felek burc-ı ḳavsi menzil-gâh
Ki düşmenüñ ḳaddini iki ḳat yaza çün nun
- 4 Dürüldi defter-i düşmen açıldı ḫâlî'-i döst
Belâ vü ḡuşsa kemîn ü neşât u zevḳ efzûn
- 5 Felek serâyına olmuşdı şubḫ cârû-keş
Henüz ḫurmada dîvân-ı çarḫ-ı mînâ-gün
- 6 Ḳurulmuş idi bir evreng-i sîm-sîmâ kim
Şafâ vü ziynetî ḥadden ziyâde vü efzûn
- 7 Gözini yumdı girüp câme-ḫ^vâbına encüm
Ġunûde ḫâlî' ü baḫt u sitârem açdı 'uyûn
- 8 Görüldi meş'al-i zerrîni ḫüsrev-i ḫâver
Kim ola sûy-ı şafâ vü murâda râh-nümûn
- 9 Neḫâre eyledüm ol mesned-i mu'allâya
Oturdı şadrına bir server-i ḡuşâde-derûn
- 10 Ḥülâşa-i zemen ü ḫ^vâce-i zemîn ü zamân
Hümâm-ı ehl-i hüner şâḫîb-i vaḳâr u sükûn

299. 30b-31a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu kasidenin başlığı ve matla beyiti mecmuada mevcut değildir.

1 30b-31a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu beyitin ilk mısrası mecmuada mevcut değildir.

2b *kün fe yekün*: Kur'an-ı Kerim, Mü'min 40/68.

- 11 Emîr-i şadr-ı şeref Kādî asker-i Rûm
Emîn-i sâye-i Raḥmân u Kâdir-i Bî-çün
- 12 'Aṭa u luṭf u keremde ḥıṣâli Cem-mânend
Seḥâ vü cûd u himemde mişâl-i Efrîdün
- 13 Beyân u şerḥ idemezdi kilîdi Kādî Şüreyḥ
Zamîrûñ itmiş iḥata şü deñlü şerḥ-i mütün
- 14 Dem urmaz ise ḥükümden bu dem n'ola Loḳmân
'Ulûmuña göre bir nokṭa 'ilm-i Eflâṭün
- 15 Mizâc-ı ḥükm ü każāya meger irişdi ḥalel
Ki virdi ḥüsn-i tedârikle fikretüñ ma'cün
- 16 Cihâna sâye şalaldan 'adâletüñ naḥli
Henüz ḥ'âb-ı 'ademde şer ü fiten meftün
- 17 Görince re'y-i şerîfüñ öñüñde yir öpdi
'Aceb mi merdüm olursa ser-i sipihr-i nigün
- 18 Felekde böyle sa'âdet yüzini görmez idi
Sitâreñe eger olmasa mihr ü meh maḳrûn
- 19 Meger ki ḥâk-i rehüñ kîmyâsına irdi
İşini şems-i felek eyledi bugün altun
- 20 Kapañ koyup şalınur bâğa serv-i âzâde
Ki oldu mu'teber ef'âl ü bende-i me'zün
- 21 Senüñ mehâbet-i bezmüñ göreydi ger küh-sâr
Olurdu dehşet irüp ḥavf ile hemân hāmün
- 22 Ğazel-serâlık idüp bezm-gâh-ı vaşfuñda
Okudu dil yine bir şî'r-i nâzûk ü mevzün

[31bh]

12b cûd: vücûd M.

13b şerḥ-i mütün: şerḥ ü mütün M.

- 23 N'ola hayālũñe cāy olsa bu dil-i maḥzũn
Hemiſe genc ola gelmiſ ḥarābada medfũn
- 24 Ŗarardı ḥasret-i turunc-ı ğabğabuñla yũzũm
Ol itdi ḳaddũmi mānend-i devḥa-yı leymũn
- 25 İzüñ tozunı ſaḳınmağa çeſm-i giryāndan
O yolda ḥarc olunupdur ḥazāne-i Ḳārũn
- 26 Güzũm bu gülſen-i 'ālemde ğuſſa-dīde-i çarḥ
Dilũm bu dār-ı elemde sitem-keſ-i her dũn
- 27 Sözüñe diſleri vaſfında 'İlmiyā taḥsĩn
Ki naḫmuñ oldu ki miſāl-i lü'lü-i meknũn
- 28 Vahīd-i dehr-i melāmet ise n'ola Mecnũn
Ferīd-i 'ālem-i 'aſḳ oldum el-cũnũnı fũnũn
- 29 Revā mı diñlemeye kimse zār u feryādum
Ki ḥasmumuñ ola vaż'ĩ muḥālif-i ḳānũn
- 30 Maḥall-i merḥametũm kim ḳomadı noḳta mecāl
Baña bu ṭālī'-i vārũn u baḥt-ı nā-meymũn
- 31 Yeter yeter bu ſikāyet el aç du'āya ğoñũl
Ola ki ḳalmaya çeſmũñ pũr-eſḳ ü bağruñ ḥũn
- 32 Hemiſe tā ṭura dīvān-ı ḥũsrev-i ḥāver
O ſevḳ ile giye gerdũn libās-ı ğũnāğũn
- 33 Sa'ādet ile ſeref ſadrımı ḳılup menzil
Raḥĩm-i zāt-ı ſerīfũñ ile ide maſũn

25a çeſm: bu çeſm M.

27a taḥmĩn: taḥmin M.

Diger Kaşide-i 'İLMİ Berā-yı Aḥmed Efendi

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bir dem ki oldı vādī-i gerdūnda birün
Ebr-i neheng-i peyker-i deryā-yı nıl-gün
- 2 Ki berķ ile pür ejder-i āteş-feşān gibi
Bu mişe-zār-ı çarḥda olmuşdı ḥōd-nümün
- 3 Ki ra'd ile bir üstür-i sermeste beñzeyüp
Şīr-i jiyān mişāl ider na'rasın füzün
- 4 Yāḥūd şikāra 'azm idicek oldı āşikār
Bebr ü peleng-i kulle-i kuhsār-ı dehr-i dūn
- 5 Hengām-i dey irişdi yā ebr-i siyāh-ı çarḥ
Dehri ihāṭa itmege āğāz ider künün
- [32ah] 6 Yā pīr-i dehr ağardı yaḥ u berf sanmañuz
Zāl-i sipihri bükdi bu ğam itdi ser-nigün
- 7 Yā sūz-ı mihr ile felek oldı nihān-ı tenūr
Eṭrāfın aldı ebr şovuḡdan olup zebün
- 8 Geh şā'ikīyle ğulğule şaldı feleklere
Şol siḥr-kār gibi ki ṭurmaz ider füsün
- 9 Geh bādı ile zelzele virdi zemīne kim
Ṭūfān-ı Nūḥ'a nisbet olunsa ola füzün
- 10 Düşdi bürüdet arasına yir ile göğüñ
Demdür şitādan ağlar ise ebr-i bī-sükün

---

300. 6a yaḥ u berf: berf ü yaḥ M.

7a bu mısra vezne uymuyor.

9a bādı ile: yād-ı dile M.

10b demdür: demidür M.

- 11 Çekdi zemīn dūşına bir sīmden siper
Geçmez şanur hadeng-i ğam eşhūr ü sūnūn
- 12 Hayyāṭ-ı ebr göge geyürdi kedūdī şevb
Tā berd-i rūzigār eleminden ola maşūn
- 13 Hallāc-ı berf o cāmeye bir penbe döşedi
Kim anuñ arķasında huzūr ide çarḥ-ı dūn
- 14 Ebr-i güher-feşān n’ola olsa dūr-nişār
Böyle ‘azīm berdi daḥı görmedi ‘uyūn
- 15 Şevķ-i şu‘ā’-ı berķi olur tāb-ı şem’-i cem’
Bang-ı ğırīv-ı ra’dı çü feryād-ı erğanūn
- 16 Çekdi kenāra bu dem-i nār ğonçe-lebleri
Oldı gözüm bu gülşen-i ‘ālemde lāle-ğūn
- 17 Vādī-yi ‘aşķ içinde beni tutdı berf-i ğam
Derdā ne bir tarīķ nümāyān ne reh-nümūn
- 18 Miḥnet yaḥından āh iderek irdi dehre tāb
Seyl olsa demdür āb-ı dü-çeşm-i pür-eşķ-i ḥūn
- 19 Nevrūz olup hemān baña Hızır irdi sebze-zār
Olmuşdı ḥayliden yed-i dīde ğöñül zebūn
- 20 İtdi ihāṭa şahn-ı çemen-zār-ı ‘ālemi
Zerrīn ṭınāb-ı ḥayme-i nüh-tüy-ı bī-sütūn
- 21 Bu dem meger bir ehl-i mürüvvet zamānıdır
Kim ķurş-ı mihr ü mehle felek ķıldı bezl-i ḥvān
- 22 ‘Unvān-ı rūznāme-i dīvān-ı *Lem-yezel*
Dībāce-i risāle-i te’līf-i kāf u nūn

19b yed-i dīde: yed dīde-i M.

22a *Lem-yezel*: Bākī, Allah’ın sıfatı.

[32bh]

- 23 Zer-kār-ı naqş-bend-i serā-perde-i ‘ulūm
Ḥaṭṭ-ı kitābe-i der-i kāşāne-i fūnūn
- 24 Aḥmed Efendi ya’nī o şems-i sipihr-i cūd
Rif atde çarḥ u kilik ile tīr ü zemīn sūkūn
- 25 Olsañ rīşesi yaraşur erkān-ı devletūñ
Destūñde rūznāmedür evrāk-ı çarḥ-ı dūn
- 26 Erbāb-ı dil bu gözle nigeh idemez saña
Şemsü’d-ḍuḥā cemālūñe *hum-keyfe yanşırūn*
- 27 Vaşfin şu deñlü ḥāşiyelendürdi ehl-i kāl
Ḥüsn-i ḥaṭ-ı metīnūñi şerḥ idemez mütūn
- 28 Kılisa ihāta merdüm-i çeşmūñ n’ola kaşuñ
Oldı maḳām-ı ḥazret-i Yūnus derūn-ı nūn
- 29 Geşt eylemezdi vādī-i eflākı āfitāb
Mihrūñle ‘arız olmasa bī-çāreye cūnūn
- 30 Dünāyı tutdı şīt-i kemālūñ taraf taraf
Kim fi’l-meşel ḥadīş olur mūcib-i şūcūn
- 31 Eyyām-ı devletūñde cihān ḥōş geçer velī
‘**İlmī** kuluña kār ide yüz ḥançer-i dūyūn
- 32 Çarḥ-ı ḥamīde kāmēt içinde yegāneyin
Şol noḳta gibi ola mekānı miyān-ı nūn
- 33 Cām-ı şarāb-ı ‘aşk ile rüsvā-yı ‘ālemüm
Ālūde oldum ise ne var şāfdur derūn
- 34 El açalum du‘āya ki bu āsiyāb-ı çarḥ
Biñ dāne olsa düşmeni bir demde ide un

26b *hüm-keyfe yenzurūn*: Onlar nasıl görsünler. Kur’an-ı Kerim, Mü’min, 40/21

28b Yūnus: Tūnus **M**.

- 35 Tā kim zamān-ı dey geçe nevrüz u şayf ire
Zāt-ı şerîfûñ ola ğam u ğuşşadan maşûn
- 36 Cāhuñ mübārek eyle[ye] hem bir günüñ hezār
Bārī Hüdā-yı Lem-yezel-i bî-çerā vü çün

301

Ḳaşīde-i Hilāl-i 'ıyd-ı NECĀTĪ Be-Ḥazret-i Sultān Maḥmūd
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Nūn ile 'ayna şebīh olduğıçün oldı hilāl
İntihā-yı Ramazān evvel-i 'ıyd-ı Şevvāl
- 2 Zer ile levḥ-i zebercedde yazıldı bir lām
Ramazānuñ otuz olduğına tā kim ola dāl
- 3 Tāyir-i 'ıyd-i hümāyūnı şikār eylemege
Şāh-bāz-ı felek açdı yine zerrīn çengāl
- 4 Şeh-per-i Rūḥ-ı Emīndür ki Cenāb-ı Ḥaḳdan
Müjde-i raḥmet için ḥalka gelüp açar bāl
- 5 Māder-i dehr yine tıfl-ı mehūñ barmağını
Devr-i 'ıyd oldı diyü eyledi ḥınnā ile al
- 6 Şafaḳ odına şalar na'l-i hilāli eyyām
Ki bula şāhid-i 'ıyde bu füsün ile vişāl
- [33ah] 7 Şafaḳ u māhı gören şöyle şanur kim zühre
Pāyına yaḳdı ḥınnā sākına taḳdı ḥalḥāl

36a eyle[ye]: eyle M.

301. Ali Nihat TARLAN, Necātī Bey Divanı, K. 16, s. 64

3b çengāl: şengāl D.

5b devr-i 'ıyd oldı: ruz-i 'ıd irdi D.

7b zühre: zen-i dehr D.

- 8 Şafaḡ u māhuñ iṣārātı bu demdür ki budur
Elüñe sāḡar-ı zerrīn ü mey-i gülgün al
- 9 Şāh dīvānına ṡās olmaḡ için çarḡ-ı felek
Gelüben zerle kenārına nişān yazdı hilāl
- 10 Devr el virmiş iken ayaḡı yürüt sākī
Baş açup nüş idelüm nām ile nengi şuya şal
- 11 Göñlümüz rüşen ider zulmet-i ġamdan yā Rabb
İrmesün zerrece ḡürşīd sebūsına zevāl
- 12 Rüz-ı ‘ıyd oldı gelüñ ‘işrete āḡāz idelüm
Dün ḡarām idi yeme içme bugün oldı ḡelāl
- 13 Göñül eyyām-ı ṡarab geldi ḡuşuşa Begümüz
Şeh-i Cemşīd-fer ola meh-i ḡürşīd-cemāl
- 14 Cevher-i dürc-i siyādet melik-i mülk-i kerem
Aḡter-i burc-ı sa‘ādet Şeh-i ferḡunde ḡışāl
- 15 Cān-ı maḡşūd-ı cihān ḡazret-i Sultān Maḡmūd
Zātını eşref-i ḡalḡ itdi ḡudā-yı Müte‘āl
- 16 Südde-i salṡanat u kıble-i eşrāf u kirām
Merkez-i ma‘dilleti Ka‘be-i ‘izz ü iclāl

8-9 bu iki beyitin yeri Necātī Bey Divanı’nda tam tersi şekilde yazılmıştır.

8a bu demdür ki budur: budur kim demidür **D.**

8b zerrīn ü: zerrīnle **D.** // gül-gün: gül-reng **D.**

9a olmaḡ için: olmadı ise **D.**

9b gelüben: elüñe **D.**

10a ayaḡı yürüt: yürüt ayaḡı **D.**

10b nüş idelüm: -- idelüm **M.**

11a ġamdan: ġamda **M.**

11b sebūsına: şabūhına **D.**

12a oldı: irdi **D.**

16a salṡanat u: salṡanatı **D.** // eşrāf u: eşrāf-ı **D.**

- 17 Bezmine gelse ḥacil ola gide Şāh Ḳubād
Rezmine varsa meşāf idemeye Rüstem-i Zāl
- 18 Şaçalı ‘adli şuyın mülke sitem yilinden
Ḳonmadı kimesnenüñ ḥāṭırına gerd-i melāl
- 19 Ṭīb-i aḥlākı hevāsıyla cinān oldu cihān
Cāri aḥkāmı şuyı niteki cennetde zülāl
- 20 Degme bir şāḥ-ı za‘yıfa zararı degmemeye
‘Adli devrinde yemīn ile girer bāğa şemāl
- 21 İy ki bārān-ı ‘aṭāyā geleyim bir ḳaṭre
Vey ki mizān-ı vaḳāruñda cebel bir mişḳāl
- 22 Sāye-i ‘adlüñ ile mülk-i cihān āsüde
Māye-i bezmüñ ile ehl-i zamāne ḥoş-ḥāl
- 23 Ḥasb-ı ‘adlüñle şeref bulalı şahrā-yı cihān
Hem-dem olup şalınur şīr-i jiyān ile gāzāl
- 24 Ḳanı bir sencileyin salṭanat atına süvār
Şeh-i ferḥunde-ḥışāl ü melik-i ferruḥ-fāl
- 25 Gelmedi gelmeyiser döneli dōlāb-ı felek
Salṭanat bāğına ḳaddüñ gibi bir tāze nihāl
- [33bh] 26 Şehriyār olalı sen luṭf u kerem kişverine
Faḳr mülkini ğınā leşkeri ḳıldı pā-māl

17a gelse: inse D.

17b varsa: binse D.

18b kimesnenüñ ḥāṭırına: ḥaṭırına kimsenenüñ D.

19a aḥlākı: aḥlāk M.

21a ‘aṭāyā geleyim: ‘aṭāyāñ ile yem D.

22a mülk-i: ḥalk-ı D.

22b bezmüñ: bezlüñ D.

23a ḥasb-ı: şīt-i D.

24a ḥışāl: cemāl D.

- 27 Mümteni'dür ki nazîrũñ getüre devr-i felek
Farz idelüm ki vücûda gele her emr-i muhâl
- 28 Hüsrevâ devletũñũñ şem'ine pervâne güneş
Serverâ rif'atũñũñ mihrine bir zerre cibâl
- 29 Şâhid-i memleketũñ haylice zîbâ görünür
Vireli sâye-i çetruñ ruhına revnaç-i hâl
- 30 Şimdiden kıldı umûrın saña tefvîz felek
Lâ-cerem 'aklı olan kişi ider fikr-i meâl
- 31 Başımı kes dilini dil şu kişinũñ ki ola
Zâhiri toğrı kalem gibi içi egri çü nâl
- 32 Zatuñı tâze vü ter tutmağ içündür bu felek
Ne tereddüd ki reyâhîñ için olmaz mı sifâl
- 33 Felege hey di umûra dağı dağl eylesün
Ki 'atâ oldı Hudâdan tapuña istikbâl
- 34 Döndi ol devr ki bu çarh-ı deni-perverden
Her faşîhũñ dili süsen gibi olmuş idi lâl
- 35 Şekker-i şükrũñ ile âyîne-i luţfuñdan
Tûţî-i tab' söze başlamağa buldı mecâl
- 36 Açdı dil medhũñ ile dürr-i ma'ânî çapusun
Rüşen oldı bu ki söyledür imiş ıssını mâl
- 37 Sebsebîl-i suhanum böyle revân-ter görürse
Akup ağzı şuyı taşsîn ide Selmân u Kemâl

32b ki: yâ D.

33b Hudâdan tapuña: tapuña Hudâdan M. // istikbâl: istiklâl D.

36a dürr-i genc-i D. // çapusun: çapusu D.

37a revân-ter: revân D.

- 38 Bülbül-i şab'-ı hōř-elhānuma aşsent ki olur
Nařamāt ile gūlistān-ı cihān mālāmāl
- 39 Ğalibā vaz'i olalı bu şadef sīmāyı
Dürmedi rişte-i naşma kişi bu resme leāl
- 40 Oķusun meħūři ķapuńda **Necātī** bendeń
Yaraşur Ka'be ģarīminde nevā ķılsa Bilāl
- 41 Nitekim māh ola gāh hilāl ü geh bedr
Nice kim devr ide bu ķarķ-ı muķalleb-aħvāl
- 42 Olasın devlet ile taķt-ı sa'ādetde muķīm
Nāřır u 'avn u mu'āvin ola Ĥaķ Celle Celāl

302

Ķařīde-i Ĥańçer-i NECĀTĪ Berā-yı Sultān Bāyezīd
mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

[34ah]

- 1 İdindi ģamzeden ol ķeřm-i nā-tüvān ģańçer
Ki resmdür řaķınur cümle Türkmen ģańçer
- 2 řaķuńı ķöz ki zırıh adın ańmaya Dāvud
Ĝözüńi süz ki řaķınmaya Erdevān ģańçer
- 3 Eger ki luřf ide nāzuń vü ger ki ķahr ide luřf
Ki bezm-i rezme yarařur bu dil-sitān ģańçer
- 4 Ĝöreydi zülfüń ile ģamze-i ciger-dūzuń
Řaķınmayadı 'ömrince Zülficān ģańçer

38b naşamat ile: naşamatı ile D.

39a sīmāyı: sīm-ābī D.

42a muķīm: muķīm D.

302. Ali Nihat TARLAN, *Necātī Bey Divanı*, K. 7, s. 36

3a vü ger ki: ger ki D.

3b bezm-i rezme: bezme rezme D.

- 5 Dilindedür nesi var ise albi řāfīdūr
Ne deñlü tīzlenir ise geer hemān aner
- 6 arīat ehli miyān-beste mūfred olduıun
Cemī'-i sīm ü zerin itdi der-miyān aner
- 7 řu'a'-ı řem'-i řeb-efrūz-ı bezm-i devletdūr
Egildi řarřar-ı kīnūñle nāgehān aner
- 8 Egeri tīr-i ciger-dūzuñ azı var dili yok
'Aceb budur ki olur cūmleden zebān aner
- 9 Dilinden āyet-i nařrun min-Allah olmaz dūr
Hemīře hem-dem-i fet-i arīb olan aner
- 10 asūdlar gibi durmıř raīb bōgrin urur
Meger kim aldı ele řāh-ı kām-rān aner
- 11 Būlend-mertebe hān Bāyezīd ol řeh kim
Getūrūr ayaı yūzine bař ü cān aner
- 12 şeker ki azret-i Sultān Bāyezīd şunar
Hilāl ābda bir ūb zer-efřān aner
- 13 Hilāl olursa muālif iřigūñe getūrūr
Kemend-i şa'şa'a ile keřān keřān aner
- 14 amīde-āmet ü andīde-rūy olsa ne řañ
Ki rāy-ı pīri bulur bat-ı nev-civān aner
- 15 Ayaın alma iun geldi aşma yan başı
Ser-āmed oldu bu meydānda pehlevān aner

6a arīat: arī M. // mūfred: merd M.

7b kīnūñle: kīn ile D.

11b yūzine: tozına D.

12 Bu beyit Necātī Bey Divanı'nda mevcut deildir.

14b pīri: pīr D.

- 16 Şu deñlü devlet-i Đahhāke geldi kim āhir
Bitürdi iki omuzda iki yılan ħançer
- 17 Müyesser olmaz idi kā'ināta emn ü emān
Ĥuşūş-ı ħaşmda olmasa bī-emān ħançer
- 18 'Aceb mi bağrına başşa 'adū-yı teşne-ciger
Ki filħaķīķa bir içim şudur hemān ħançer
- 19 Sikenderāne elinde ħayāt şuyın içer
Girürse Ĥızr gibi zülmete revān ħançer
- 20 Diler meger ki kemer himmetüñe ola şebīh
Hilālden taķınur rāh-ı keh-keşān ħançer
- [34bh] 21 Müşerref oldu memālikde her mekān u mekīn
Olalıdan yed-i ħudretde lā-mekān ħançer
- 22 İtā'at itdi e'ādi tapuña ser cümle
Vay ol güne kim ola şāhibü'l-lisān ħançer
- 23 Deñizde bir dile beñzet[diler] elüñde görüp
Egilüp itdi bu teşbīhe imtinān ħançer
- 24 Baķarsa bāğ-ı behişt içre filmeşel düşmen
Görine gözlerine sebze-i cinān ħançer
- 25 Tapuñdan ayruğın ögeydi gonçeler ħāşā
Çekerdi süsen-i āzādeye zebān ħançer

16a geldi: güldi D.

19b elinde: elinden D.

20a ki kemer: kemer-i D.

21a memālikde her: memālikde tamām her M.

21b ħudretde: ħadrüñde D.

22a ser cümle: söylemedin D.

22b şāhibü'l-lisān: şāhibü'l-beyān D.

23a beñzetdiler: beñzetdüm M.

23b teşbīhe: tebīh ile M.

25b azādeye: azādede D.

- 26 Cihānda devlet elin kim dūrūr dutan didiler
İşidüp ehl-i yaķın didi bī-gümān ḥançer
- 27 Derūnı rüşen olupdur dil ehlidür ne ‘aceb
Oķursa her kişiye başķa dāsītān ḥançer
- 28 Başın alur eline gider elbette bu muķarrerdür
‘Adū elinden eger ķurtarursa cān ḥançer
- 29 Sebeb nedür ki giriftār-ı Çāh-ı Bijen olur
Meger ki cānib-i a’dāya başdı yan ḥançer
- 30 Şu gibi şöyle revāndur ki hīç dili çalmaz
Olursa yetmiş iki dilde tercemān ḥançer
- 31 Bu tīz ṭab’ı vü bu rüşen-zamīr Ḥazretde
‘Aceb varup ola mı āteşin zebān ḥançer
- 32 Umar ‘adū ki yalıñ yüzli diyü baķra çeke
Ki işbu hīle ile ala naķd-i cān ḥançer
- 33 Yoluñda çünki miyān-bestedür ‘aceb olmaz
İderse cān ü dil-i ḥaşma tercümān ḥançer
- 34 ‘Adūya teşne olup bir ķarış dilin çıkarur
Çekinse düşmene ķarşu zamān zamān ḥançer
- 35 İderse emr-i hümāyunuña ḥilāf ‘adū
Şu berg-i bīd gibi görine cihān ḥançer

27a derūnı: derūn **M.** // ehlidür ne ‘aceb: ehl-i derd ne ‘aceb **M.**

31a ṭab’ı vü bu: ṭab’ı bu **D.** // rüşen-zamīr: rüşen kelāmı **D.**

31b ola mı: öge mi **D.**

32a yalıñ yüzli diyü baķra çeke: çeke baķrına yalıñ yüzlü **M.**

32b ki işbu hīle: meger bu şīve **D.**

33b ḥaşma tercümān: ḥaşmı tīr-cān **D.**

34-35 Bu iki beyitin sırası Necātī Bey Divanı’nda tam tersi şekilde yazılmıştır.

- 36 Öñüñde Dā'im ola sağlu şollu bendeleri
Şol elde 'adl ayağı sağda kām-rān ḥançer
- 37 Bu ince söze yoğun yumru söz şebīh olmaz
Leṭāfet ile kaçan ola bozdoğan ḥançer
- 38 Zamāne ḥalkına ol kim vedāyi'ullahdur
Hilāl-i 'ıyd gibi itdi şādmān ḥançer
- 39 **Necātī** nazm idegör sen senā güherlerini
Ki şaldı kafiyeye genc-i sāyegān ḥançer
- [35ah] 40 Nice ki 'ömr-i e'ādiye qahr kılmığıçün
Her ay başında çeke çarḥa āsumān ḥançer
- 41 Hezār sāl ola devr-i kamer gibi 'ömrüñ
Meh ola gāh siper gāh zer-nişān ḥançer

303

Qaşıde-i Nişān-ı NECĀTĪ Beg
mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

- 1 İy 'izzet ü sa'adet ile mu'teber nişān
Vey nām-ı Pādişāh-ı cihāna maqarr nişān
- 2 Devr eyleyli bu felek-i āb-dār-reng
Yazılmadı senüñ gibi 'ālī-güher nişān

36a ola: o M. // bendeleri: bendelerüñ D.

37a yumru: yumar M.

37b ola: bir ola M.

40a e'ādiye qahr: e'ādiyi qaṭ' D.

303. Ali Nihat TARLAN, *Necātī Bey Divanı*, K. 21, s. 79

2a āb-dār: āb-gīne D.

- 3 Zāhir yüzinde aḥsen-i eşkâle mâ-şadaḳ
Ma'nā yüzinde çarḫ-ı melā'ik-[siper] nişān
- 4 Teşbīh olmasaydı Süleymān yüzüğine
Ḥalka musallaḫ olmaz idi bu kadar nişān
- 5 Bir 'arşada ki 'arza kıla ḥükm ile varur
Çarḫ-ı felek bitisine ḥükm dürer nişān
- 6 Serkeşleri muṭī' ide cābirleri helāk
Gösterse ḥalka ḥalka kemendini ger nişān
- 7 Zāhir budur ki dōsta vü düşmāna yarar
Ger göstere 'alāmet-i tīg u siper nişān
- 8 Şemşīr ki oldu şeh-per-i şāhin-i salṭanat
Bir beyzadur ki gösterür andan eser nişān
- 9 Zımnında muzmer olmasa bir tīg-ı āb-dār
Pülād beyza vaz'ına olmazdı her nişān
- 10 Bād-ı murād ile ṭoludur iki bād-bān
Oldı meger sefīne-i fetḫ ü zafer nişān
- 11 ẖullāba aldı çekdi iki yayı bir gezin
Eyledi iki başa zaferden dü per nişān
- 12 Başın şarar etegine mektūbla varur
Bir barmağ ile iy niçe iḳlīm açar nişān

3b siper: seyr **M.**

3a aḥsen-i: aḥsene-i **D.**

5a bir: her **D.** // varur: dürer **D.**

5b bitisine ḥükm dürer: bitisini ḥükmen dürer **D.**

6b Bu mısra mecmuada yer almadığı için Necātī Bey Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

7a Bu mısra mecmuada yer almadığı için Necātī Bey Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

7b ger: çün **D.**

11b dü per: veter **D.**

12a mektūbla: mektüb alur **D.**

[35bh]

- 13 Her düşmene ki vara ider hükmini revân
Güyâ ki bile alı varur yüz biñ er nişân
- 14 Güyâ ki ceng itmege şaflar yazar süştür
Bayraklar ile önce 'alemler çeker nişân
- 15 Halk-ı zamâne dâ'ireden çıkmasun diyü
Oldı müdevver iy felek-i dâd-ger nişân
- 16 Naş itdi sînesinde iki pâdişâh adın
Virse 'aceb mi fetḥ ü zaferden haber nişân
- 17 Şol Şâh u Şâh-zâde bilâ-mişl ü bî-bedel
Kim virmedi nazîrini cinn ü beşer nişân
- 18 Nev-bâve-i serâmed-i Sulţân Bâyezîd
Maḥmûd-ı Şâh-zâde Şeh-i tâc-ver nişân
- 19 Cism-i laţîfi ile bulur zîb ü fer cihân
İsm-i şerîfi ile olur nâm-ver nişân
- 20 Altunlu geydi çıkdı gümüş taht üstine
Hüküm eyledi cihâna Ferîdün-fer nişân
- 21 Çok tâc-dârı tavḫ-ı 'ubüdiyyete çeker
Çok şehriyârı halka be-güş ider nişân
- 22 Hindüstânı almağ için dem-be-dem virür
Tāvûs gibi kendüzine zîb ü fer nişân
- 23 Sen şehriyâr hükmini tenfîz itmege
Bağlandı beline iki yerden kemer nişân

14a yazar: düzer D.

15b felek-i dâd-ger: melik-i dâd-ger D.

17a Şâh u Şâh-zâde: Şâh-ı Şâh-zâde D.

17b nazîrini: nazîrine M.

- 24 Birisi şer' dâiresidür birisi 'örf
Virse 'aceb mi hâşiyet-i nef ü dâr nişân
- 25 Yazıldı şol zemîne berât-ı müsellemi
Kim anda na'l-i sümm-i semendüñ ider nişân
- 26 Tevkî'üñe hilâli şebîh idemez güneş
Altun kalemler ile ider gerçi zer-nişân
- 27 İçindeki beyâz işâreti pes nedür
Zabı itmeseydi memleket-i Rûmı ger nişân
- 28 Fındıklara sitâreler altun varağ şarup
Ta'lîm-hânesine anuñ atalar nişân
- 29 Bir çarhı tãsdur felek-i heft-küşe kim
Beglik diyü kenârına yazar kamer nişân
- 30 Emrüd şekli olmaz idi iy nihâl-i luğf
Olmasa bâğ-ı salţanatuñda semer nişân
- 31 İtmez ise yoluñda kalem gibi toğruluk
İy niçe şehlerüñ belin iki büker nişân
- 32 Mektübı ğayrı şehlerüñ olmaz bu vech ile
Destâr gibi hiç ola mı âstar nişân
- 33 'Osmân Oğullarında sen iy Şâh-ı muğterem
Cüd-ı 'Alî mehâsın vü 'adl-i 'Ömer-nişân

27a beyâz işâreti pes: beyazı işârâtı bes **D.**

27b itmeseydi: itmedi ise **D.**

28b atalar: atdılar **D.**

29a heft-küşe: heft-cüş **D.**

30a şekli: şekl **D.**

31a yoluñda kalem gibi toğruluk: kalem gibi yoluñda doğruluk **D.**

32a ğayrı: ğayr **M.**

33b mehâsın: 'alemsin **D.**

[36ah]

- 34 Şeh-zâdelerde saña eyâ gevher-i şeref
Hayrû'l-umûri evsaṭuhâ hûd yeter nişân
- 35 Yed-i sa'âdet encümi içinde sen melik
Hürşîd-rütbet olduğudur hûb-ter nişân
- 36 Medhûñ sefînesin tonadurken bu baırde
Ġavvâş-ı ṭab' bu ġazel-i ter ider nişân
- 37 Çekdi çevürdi kendüyi iy sîm-ber nişân
Müşġîn kaşuña beñzemek ister meger nişân
- 38 Döne döne çekilmez idi böyle ġālibā
Bir kezde beñzese kaşuña iy püser nişân
- 39 Bir yaña cānı ḳodı gözüñ bir yaña dili
Ya'nî her atıcıya gerek ikişer nişân
- 40 Öldüğüme ḳayırmazam iy ḳaşları kemān
Ġamzeñ oġına ben gidicek kim diker nişân
- 41 İy ḳaşre münkir ol ḳaṭ ü ol ḳāle ḳıl naẓar
Yetmeye mi ḳıyāmete bu fitneler nişân
- 42 Zülfüñe beñzemek ile külli vücūh ile
İy dil-rübā kenārda olur meger nişân
- 43 Hük̄m ile söylemezse ḳacil oldu rāstı
Zülf ü dehān öñinde eger mihr ü ger nişân
- 44 Dem-beste eyledükçe **Necātî**yi zülf-i dōst
Luṭf ile ḳāṭırın ele alup yazar nişân

34a saña eyā: şanuña ey D. // şeref: şerîf D.

36b bu: bir D.

40a ḳayırmazam: ḳayırmazın D.

41a ḳaṭ: ḳad D.

43a söylemezse: söylemez ki D.

43b mihr: möhr D.

- 45 Olsun hemîşe başları üstinde yiri var
Manşûr iline nitekim ider sefer nişân
- 46 Taḥşîl-i fazl u kesb-i kemâlât eyleyüp
Çodı cihânda gerçi çok ehl-i hüner nişân
- 47 Bu 'aşr içinde da'vî-i şî'r eyleyenlere
İnşâf bu kaşîde yeter mâ-ḥazar nişân
- 48 Zevk ü tena'um ehl-i söze virmez şeref
Ḥâme gibi kaçan yaza her ney-şeker nişân
- 49 İnşâf-ı Şehriyâr ile elfâz-ı bendeye
Bu nazm-ı dil-pezîrdürür muhtaşar nişân
- 50 Levḥ-i zeberced üstine her ay başında bir
Yazıldığına iy melik-i dâd-ger nişân
- 51 Düşmen ḥişârı ile kara kâfir illerin
Çalb-i 'adû gibi ide zîr ü zeber nişân

304

Kaşîde-i [MİŞÂLÎ] Berâ-yı Ferîdün Beg Pâşâ Çelebi
mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Yeter itdüñ şeb-ı deycür-ı gamga âh u efgânı
Yeter gözden revâne eyledüñ yaş yirine çanı

45a başları: başlaruñ D.

45b iline nitekim: ola ne yana kim D.

48-49 bu iki beyitin sırası Necâtî Bey Divanı'nda tam tersi şekilde yazılmıştır.

48a virmez: vire mi D.

49b dil-pezîrdürür: âb-dâr yeter M.

49a inşâf: evşâf D.

50b dâg-ger: baḥr ü ber D.

304. Bu kasidenin başlığında Necâtî mahlası yer alıyordu ancak kasidenin içinde Mişâlî mahlası bulunduğu için biz bu kasidenin Mişâlî'ye ait olduğunu düşünerek başlığa Mişâlî mahlasını yerleştirdik. Burada müstensihin hata yaptığı düşünülmemektedir.

[36bh]

- 2 Yeter nālān u giryān olduñ iy dil künc-i miḥnetde
Mekānuñ olmasun kūy-ı belānuñ Beyt-i Aḥzānı
- 3 Var ol Zāt-ı şerīfūñ ayağı toprağına yüz sür
Kim oldur ḥākden ref eyleyen erbāb-ı 'irfānı
- 4 Anuñ evşāfını gel saña bir bir ideyin taḥrīr
Eger bilmek dilersen kimdür ol mīr-i sūḥan-dānı
- 5 Ser-i ehl-i ḳalem ser-tāc-ı 'ālem Tācībeg-zāde
Odur şimdi müşerref eyleyen divān-ı sulṭānı
- 6 Sa'ādetle sirişt olmuşdur anuñ ṭıynet-i pākı
Ḥūdā-yı lem-yezel ḥalk eyledikde nev'-i insānı
- 7 Nice tārīk ola ḳalb-i ḥazīni eh-i 'irfānuñ
Münevver ḳıldı āfāḳı ziyā-yı 'adl ü iḥsānı
- 8 Ne yaña 'azm iderse Ḥızır ile İlyās ola hem-rāh
Ola her ḳande ise Ḥazret-i Mevlā nigeḥ-bānı
- 9 'İnān-ı 'izz ü rif'at aña her yañadan el virdi
Süvār olup sa'ādet raḥşı üzre aldı meydānı
- 10 O mihr-i evc-i rif'at jāle-veş her düşgünü görse
Periyle ref ider ḥāk-i mezelletde ḳomaz anı
- 11 Göge irerdi başum mihr-i 'ālem-tāb-veş iy dil
Ayağın toprağı başumda olsa tāc-ı Ḥaḳānī
- 12 Ser-i ehl-i mürüvvet lāyık-ı şadr-ı riyāsetsün
Ḥūdā sensiz hemīşe itmesün dīvān-ı 'Osmānı
- 13 N'ola yanuñda her dil-ḥaste dirlik şāḥibi olsa
Ḥızır mānend iḥyā eyledüñ niçe sūḥan-dānı

- 14 Sen ol ser-çeşme-i küttâb-ı dīvānsın ki 'ahdüñde
Ser-i mîzâb-ı hâmeñden aqıtduñ âb-ı hayvânı
- 15 Olursa şa'sa'a altun kalemler saña lâyıkdur
Eger zerrîn devât itseñ yaraşur mihr-i raḥşânı
- 16 'Uṭârid menzilet bir mâh-ı burc-ı ma'rifetsin kim
Mişâlûñ görmedi geşt eyleyen gerdün-ı gerdânı
- 17 Cihân içre niçe kân-ı cevâhir ma'den-i dür var
Velî kef-i güher-pâşuñ gibi yok bir kerem-kânı
- 18 Ne mümkündür tehî bir kimse gitmek âsitānuñdan
Meger bezm-i şafâ-âyîniñüñ cām-ı dirahşânı
- 19 Elüñden olmadı âzürde-ḥâṭır kimse sulṭānum
Şarîr-i hâmedür eylerse ancak senden efgânı
- 20 **Mişâlî** tâ ölince âsitānuñ terkini kılmaz
Ḳoyup tütî-i güyâ kande gitmek şekkeristânı
- 21 Senâ gevherlerini itmek için pâyuña İşâr
Senâverlik idüp geşt eyledüm deryâ-yı imkânı
- 22 Nitekim yazıla tuğrâ-yı garrâ-yı cihân-ârâ
Ola taḥrîr her gün nitekim aḥkâm-ı devrânı
- 23 Olup küttâb-ı 'âlem hâme gibi zîr-i destüñde
Nişānuñla müşerref idesin dīvân-ı sulṭānî

[37ah]

305

Ḳaşıde-i MİŞÂLİ Berâ-yı Ḥasan Beg-zâde

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Gül ṭonanmasın ider ḥ^vâce-i bâzâr-ı bahâr
Ehl-i 'ayşî oḳudı seyr-i gülistāna hezâr

367

- 2 Seyr idüñ bāğı diyü bā'is-i cem'iyet için
Bir niçe sīm hılāl itdi қaranfil iḫzār
- 3 Cem' ola ḥalk temāşāsına gülşende diyü
Varaқ uçurdı nesīm ile çemende ezḥār
- 4 Degmesün göz diyü göz boncuğı taқdı jāle
Şol қadar nergis-i şeḥlālaruñ a'lālıǵı var
- 5 Yine taḥşıl-i mizāc itmek için gül-zāra
Geldi tebdıl-i hevā kıldı nesīm-i eḫḥār
- 6 Çıkarup atmış idi şoldı diyü egninden
Ḥızr-veş geydi yine cāme-i sebzīn eḫcār
- 7 Gülşenüñ yollarını tıǵ ile bekler sūsen
Bir daḥı cünd-i şitā eylemeye diyü güzār
- 8 Şanki top āyīnedür bu felek-i mīnā-reng
Degül encüm görinen mün'akis olmuş ezḥār
- 9 Dem-i 'ıyd irdi şalın bāǵa diyü serv mişāl
El şalar her yañadan ṭurmuş ayaǵ üzre çenār
- 10 Bindi ṭōlāba döner ḥūblar eṭfāl gibi
Yiridür 'ıyd-gehe dönse ḥarīm-i gül-zār
- 11 Teng-dil oldı ḥicābından açılmaz ḡonçe
Cānı yoқ eylemege serv çemende reftār
- 12 Bülbül-i zārūn uçup beñzi küle dönmüşdi
Gül şarābın içürüp itdiler aña tīmār
- 13 Ḡonçenüñ şışeleri şebnem-i meyle ṭoldı
'Ays u nüş eylemege başladı sulṭān-ı bahār

[37bh]

- 14 Akçesin bir kadehe koydı çevirtti nergis
Gördi yok göz yumup açınca bu devranda karar
- 16 Mest olup şebnem-i bād ile yabāna söyler
Çatı kuş beyinilidür iy yüzi gül bülbül-i zār
- 17 Baş kaldırmayup uyğudan açılmaz çeşmi
Nergisi şebnem mi eyledi mest ü evkār
- 18 Beni bezminde kebāb eyle diyü şāh-ı gülün
Yolunur nāle idüp her yañadan bülbül-i zār
- 19 Her seher gülşeni sakka gibi bārān şular
Tā ki konmaya diyü hātır-ı ezhāra gubār
- 20 Gördüm altūn ezer la'l tabakda güller
İtmege vaşf-ı şerifini anuñ nakş u nigār
- 21 Ya'nī kim hazret-i maḥdūm-ı Ḥasan Beg-zāde
Şems-i fazlından ider meh gibi kesb-i envār
- 22 Dīde-i ehl-i nazār merdūm-ı çeşm-i a'yān
Şems-i burc-ı 'azamet fāzıl-ı 'ālī-miḳdār
- 23 İ'tirāf itse n'ola fazlına 'ālem cümle
İdemez Aḥmed-i Muḥtāra Müselmān inkār
- 24 İtmeye mīr şadr-ı meclisine gelmege 'ār
Bōstān oğlanıdur nergis-i zerrīn külāh
- 25 Bāğ-ı kadrinde anuñ olmağ için ḥidmetkār
Biri Bihrūz u biri 'Anber iki ḥādimdür
- 26 Ḥarem-i ḥāşına ḥidmetler ider leyl ü nehār
Ḥāk-pāyine senā dūrlerin eyle Ḳār

- 27 Geldi 'arz oldı Cenābuña du'ā tuhfeleri
Luṭf idüp anı kabül eyle eyā faḥr-i kibār
- 28 Gel du'ā eyle **Misālī** o bahār evṣāfın
Sözi uzatma ki mergüb degüldür iksār
- 29 Mīve-i naḥl-i murāda ire her bār elüñ
İde Ḥaḫ gülşen-i 'ālemde seni berḥūr-dār
- 30 Olasın serv-veş āsīb-i ḥazāndan āzād
Bār-ı maḫşūduña irişdüre Bārī her bār

306

aşıde-i Şem'iyye-i 'AZİZİ Beg

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Şu'leden başına zer miğfer geyüp mīrāne şem'
Oldı şehir-i Şāmda ser'asker-i pervāne şem'
- 2 Rişte-i dūd-ı siyāhından idüp miskīn tınāb
urdu bir gülnārī ḥayme meclis-i şāhāna şem'
- 3 Gülşen-i dehre çerāğ-ı gül gibi revnaḫ virüp
omadı rağbet çemende lāle-i nu'māna şem'
- 4 Sūziş-i mihr ü muḥabbetden idüp baḥş ü cedel
Ṭutuşur pervānesiyle gelse ger meydāna şem'
- 5 Od mı bulundu gice destinde kim andīl-veş
Çārsū içre aşıldı küşe-i dükkāna şem'
- [38ah] 6 Var ise pervānesin murğ-ı semenderdür şanur
Kim yapar farkında her şeb āna oddan lāne şem'

306 Ersen ERSOY, 'AzİZİ Divanı, K. 4, s. 57

1b Şāmda: Şāma M.

- 7 Rūḡan-ı sürḡa çeküpdür şem'-ger anı yaḡūd
Öldürüp pervānesin girdi boyınca kana şem'
- 8 Sünbül-i dūd-ı kebūdın her gice tezyīn için
Götürür nergis gibi başında zerrīn şāne şem'
- 9 Bir yalıñ yüzlü Mecūsi dilberidür gūyiyā
Kim ḡapar gördügi yirde āteş-i sūzāna şem'
- 10 Her gice tā şubḡ olunca başına odlar yaḡar
Neyledi āyā ki bilsem gerdiş-i gerdāne şem'
- 11 Ḥāl-i dil-sūzın aña yanmaḡ mı ister kim 'aceb
Gice oldukca arar ol māhı ḡāne ḡāne şem'
- 12 Nār-ı dehr-i ḡahr baḡrın yaḡdı yandurdu yaḡūd
Zulmin aḡlar ol Kerīmü'ş-şāna yana yana şem'
- 13 Mīr-i mīrān-ı mūkerrem Veys-i şānī kim anuñ
Bām-ı ḡadrinde yanar māh-ı felek bir dāne şem'
- 14 'Arşā-i luḡfunda gerdūn üştür-i gerden-firāz
Ḥücre-i ḡāşında mihr ü meh iki şāhāne şem'
- 15 Şāhid-i ḡulḡı gibi olmaya ḡalk içre 'azīz
Māh-ı Ken'an gibi mālik olsa ḡüsn ü āna şem'
- 16 Her ne bezme sāye şalsañ iy nihāl-i bāḡ-ı cūd
Bezm olup ḡülşen döner berg-i ḡül-i ḡandāna şem'
- 17 Pür-ziyā eylerdi rüy-ı 'ālemi mānend-i māh
Düşse mazḡar nūr-ı elḡāfuñ gibi iḡsāna şem'

8b nergis gibi: nergis **M.**

12a dehr-i ḡahr: ḡahr-ı dehr **D.**

17a mānen-i māh: yanında māh **M.**

- 18 Her gice Һalvet-sarāy-ı Һaşuña eyler duҺul
Ta'n iderse yiridür gökde meh-i tābāna şem'
- 19 Bāğ-ı bezme kim çerāğ-ı luţfuñ ola nūr-bağş
Tuta nergis gibi elde āteşin peymāne şem'
- 20 Nīze-i sīmīn ile bağrın delüp pervāne-veş
Hün-ı a'dāyı içerdı bulsa қana қana şem'
- 21 Nār-ı қahrı şu ider pūlād-ı қalbin düşmenüñ
Nitekim döymez erir olsa yaқın bārāna şem'
- 22 Düşmene қаşd-ı şebīhün eyleseñ Behrām-vār
Қomaz elden tiğ-i āteş-tābını merdāne şem'
- 23 Sīne-i bī-kīnesini delmek içün Һaşmuñuñ
Döndi bir sīmīn Һadenge mıhlu zer peykāna şem'
- 24 Nūr-ı Һüsn-i meh-veşüñ bezmünde görmişdür meger
Barmağın götürdi geldi şevқ ile imāna şem'
- [38bh] 25 Her gice medhüñ oқurdı şevқ ile tā şubҺa dek
Nāy-ı bezmüñ gibi қādir olsa Һoş-elҺāna şem'
- 26 Zerle bir tōmar-ı sīmīn üzre taҺrīr eyleyüp
Oқudı bu maţla'ı pūr-sūzı yana yana şem'
- 27 İy çerāğ-ı 'arızuñ bezm-i cinān u cāna şem'
Pertev-i Һüsn-i 'izāruñdur dil-i nālāna şem'
- 28 Һaţt-ı şeb-gūnuñdan izhār eyle rūy-ı meh-veşüñ
Kim uyarur şām-ı deycūr irse ehl-i Һāne şem'
- 29 Eşk-i çeşmüm içre sīmīn barmağıñ 'aksin gören
Eyle şanur kim düşüpdür lücce-i 'ummāna şem'

21b bārāna: nīrāna D.

23 Bu beyit 'Azīzī Divanı'nda mevcut değıldir.

- 30 ıu'me-i miķrāz-ı ejder-peyker olsun göreyin
Öykünürmiş germ olup gice ruķ-ı cānāna Şem'
- 31 Her gice başına urmazlardı bend-i āhenīn
Olmasa ĥüsn-i dil-efrūzuñ görüp dīvāne Őem'
- 32 Nār-ı Őevķüñle yanarsa ġam degül pervāne dil
Yana geldi yana gitdi āteŐ-i sūzāna Őem'
- 33 Nūr-baĥŐ olsun çerāġ-ı devletüñ ĥürŐid-vār
MeŐa'l-i māh olduġınca bu nühüm-eyvāna Şem'
- 34 VaŐ-ı zātuñla bulur her beyt-i ma'mūrum Őeref
RūŐen olur nitekim yana derūn-ı ĥāne Őem'
- 35 Nitekim bezm-i cihanāda Őeb-čerāġ-ı māh-veŐ
Őu'le virdükçe felekde mihr-i nūr-efŐāna Őem'
- 36 N'ola görseñ bendeñe elyaķ çerāġ-ı luĥfuñu
'Ādet olmuşdur virürler sā'il-i devrāna Şem'
- 37 Beñzer ol naĥl-i bülende bu ķasīdem kim anuñ
Baġlanupdur ucına bir bī-bedel Őāhāne Şem'
- 38 N'ola ĥālin yansa bendeñ saña iy rūŐen-zamīr
Kim yanar aĥvālini görse ķaçan pervāne Şem'
- 39 Luĥf idüp uyar 'Azīzīñ murād[1] Şem'ini
Bezm-i 'ālemde uyarduñ eyle ĥut bir dāne Şem'
- 40 Sen çerāġ-ı bezm olup aġyāra lāyık mı benüm
Her gice āhum Őerārından felekden yana Şem'

30b gice: genc-i D.

31a başına: yapıya D.

31b dil-efrūzuñ: dil-fürūzuñ M.

34a zātuñla: dendānuñla M. // her beyt-i: beyt-i M.

39a murādı: murād M.

40b āhum Őerārından: āh-ı Őerārımdan M.

- 41 Reşk-i cāh ile cihān bezminde zerd ü zār olup
Odlu yaşlar dökmede beñzer bu ben giryāna şem'

307

Kaşīde-i Şem'iyye-i 'İZĀRĪ Berā-yı Sultān Murād
fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün

[39ah]

- 1 Gösterür her şeb sütün-ı sīmden envār şem'
Güiyā oldu menār-ı Aḥmed-i Muḥtār şem'
- 2 Ka'beden gelmiş Hicāzī bir ışıkdur şevk-baḥş
Çīn seher başına şarınmış siyeh destār şem'
- 3 Şāmdan gelmiş yaḥūd bir Sāmīrī maḥbūbdur
Başına nārenci şarmış 'arz ider dīdār şem'
- 4 Başına geyürdi kızmış ṭās cellād-ı felek
Nār-ı mihrüñ itmedi bir zerresin ikrār şem'
- 5 Dönderür hırz-ı mücerreble ser-i pervāneyi
'İlm-i nārencātı itdi şol kadar iḥzār şem'
- 6 Güiyā bir mūma şarılmış du'ā-yı nūrdur
Olduğı beyti yiridür itse pür-envār şem'
- 7 Gündüzün bir laḥza göz açup uyanmaz ḥ'ābdan
Mum mı ṭutdı gice tā şubḥ oluben bī-dār şem'
- 8 Kapdı zerrīn şeb-külāhın kākülüñ açdı nesīm
Baş açık oldu yine bir şūḥ u şīrīn-kār şem'
- 9 Güiyā yakmış ser-i engüştine ḥinnā-yı al
Āl ider pervāneye şan dilber-i 'ayyār şem'

- 10 Dūddan zerrīn ışık üzre akup perr-i siyāh
Mülk-i Şāmı açdı çekdi tīg-i āteş-bār şem´
- 11 Zer-nişān tuğralı virdiler eline bir berāt
Aydın iline meger oldı sipehsālār şem´
- 12 apdı zer tācın yüzine sille urdı rūzigār
Oldı arbından siyāh ol urresi arrār şem´
- 13 Var ise çekdi gözine dūddan kuḫl-ı siyāh
Anuñ içün oldı manzūr üli´l-enzār-ı şem´
- 14 Kendü öz yağıyla avrulup anā´at eylemiş
Rūşenīden yaksa añ mıdur erāğ iy vār şem´
- 15 Gündüzin şā´im giceyle şubḫa dek ā´imdür
Oldı şeyḫ-i Āzerī yā āşım-ı Envār şem´
- 16 Cism-i mecrūḫında işler gördi bir arış fetīl
Zaḫmına kāfūri merhemle ider tīmār şem´
- 17 Yanmayınca bilmedi bir kimse ´āşık olduğın
Karañuda kim bilür göz ıpdığın her bār şem´
- 18 Bir pūl iken ıymeti teşbīḫ idelden ḫaddūñe
Od bahāsına ıkupdur iy yüzi gülnār şem´
- 19 Her gice tāb-ı teb-i mihrūñle maḫmūm olalı
İçse ḫōşdur iy abībim şerbet-i dīnār şem´
- 20 Başı üzre dönmez idi murğ-veş pervāneler
Leylī-yi zūlfūñle Mecnūn olmasa nā-ār şem´
- [39bh] 21 Olmuş iken zaḫm-ḫūrde bādeden iy mūmiyān
Mūmyā içmekle şıḫḫat buldı bir miḫdār şem´
- 22 Şevḫle rüz-ı vegāda üstine dönse n´ola
ḫulları pervānelerdür ḫazret-i ḫünkār şem´

- 23 Āfitāb-ı salṭanat Sulṭān Murād-ı Ẹāmran
Mıhr-i luṭfindan yaḳupdur mäh-ı pür-envār şem´
- 24 Halka-i bezm-i şafā-baḳşuñ Süleymān ḫātemi
Bir nigīn-i şeb-çerāğ anda yanān zerkār şem´
- 25 Meclisinde şubḫa dek ḳaldırmaz iken sofrasın
Oldı devründe şehā bir zāhid-i dīn-dār şem´
- 26 Altun üsküflü ‘aşā-yı sīmle der-bān mişāl
Olsa lāyıksın şeh-i devrāna ḫidmetkār şem´
- 27 Hüsrevā olsañ süvār-ı bād-pā pīşüñdedür
Tāc-ı zer-kār ile bir peyk-i şabā-reftār şem´
- 28 Rūzigārından şikāyetde şunar mektūblar
Başına odlar yaḳup iy şāh-ı cem-miḳdār şem´
- 29 Oḳumağa sūr-ı şāh-ı şevḳe bir beytim benüm
Beñzer ol mevzūn nihāle kim ucunda var şem´
- 30 Hāşılı ḳaşd itse i‘lāma zebānı ṭolaşur
‘Arz-ı ḫāl itse ‘**izārī**-veş yazar ṭomar şem´
- 31 Tab´-ı rüşendür yaḳın anı felāket nārına
Şevḳ-ı bā‘ışdür yanup yaḳılmağa her bār şem´
- 32 Şāhdan ğayrıya aḫvālin yanup yaḳılmaz ol
Gerçi eyler bī-tekellūf āteşin izhār şem´
- 33 Şem´-i maḳşūdum uyar tā bir çerāguñ olayın
Devletüñde tekye-i ‘ālemde yüz biñ var şem´
- 34 Hānḳāh-ı heftümīne şam´dān-ı sīm ile
Rüşenā için olaldan seb‘a-i sitār şem´
- 35 Yedi iḳlīme ziyā-baḳş ola şem´-i devletüñ
Yaḳdıgınca her gice bu bezm-i pür-ezhār şem´

Kaşide-i Sünbül ü Lâle-i HÂLİŞİ Eş-Şehîr Hâce-zâde Berâ-yı Sulţân Selîm
fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

- 1 Sünbülüñle lâle haddüñ dir gören iy lâle-zâr
Tâze sünbüllerle zeyn olmuş ser-â-ser lâle-zâr
- 2 Lâle-veş 'arż it yañağuß mü-be-mü çöz sünbülüñ
Lâleler merğüb olur al olsa sünbül dâne-dâr
- 3 Kâkülüñ üstine sünbül haddüñ üzre lâle yok
Sünbül ü lâleyle pürdür tatalum dâr u diyâr
- [40ah] 4 Böyle sünbül koptmamışdur böyle lâle bitmemiş
Gerçi vardur lâle vü sünbül çemende bî-şümâr
- 5 Lâle-zâra sâye şalmış sünbül-i ter şandılar
Lâle-haddüñde görenler sünbülüñ iy şive-kâr
- 6 Sünbülüñle lâleñi rengîn ü müşgîn eylemiş
Lâlelerle sünbüli halk eyleyen Perverdîgâr
- 7 Lâle haddüñle görüp sünbül saçuß şebnem degül
Lâle vü sünbül yoluñda varın itmişler nişâr
- 8 Bâğa vardum lâlelerle sünbüli seyr eyledüm
Sünbülüñ hâli diger-gün lâleler hep dâg-dâr
- 9 Lâle vü sünbül lisân-ı hâl ile dirler saña
Oldılar çok lâle-ruhlar şacı sünbüller gubâr
- 10 Bâg-ı dehrüñ lâlesi vü sünbüli ber-bâd olur
Lâle vü sünbül kalmaz hiç rûzigâr-ı zür-kâr
- 11 Sünbül-âsâ lâlenüñ evrâkı dağılmış yine
Lâle vü sünbül gibi olmuş perîşân rûzigâr

- 12 Lāle vü sünbül döşer pāy-ı şehinşāha kumāş
Sünbül ü lāleyle gülşen ʔolalı naqş u nigār
- 13 Sünbül ü lāleyle nāmem Hān Selīm aldı ele
Lāle vü sünbül açıldı irdi gūyā nev-bahār
- 14 Mün'akisdür sünbül ile lāle haddi dīdede
Sünbül ü lāleyle pür olmuş kenār-ı cūybār
- 15 Yād idüp sünbül saçuñla lāle ruhsāruñ şehā
Lāle çāk itmiş yaqasın sünbül olmuş bī-ķarār
- 16 Sünbülüñ cismi gögermiş lāle olmuş kana ğarķ
Lālenüñ yanmış derūnı sünbül olmuş tār u mār
- 17 Lāle lālā hüsnuñe ğisūña sünbül māşıṫa
Sünbül āşufte yoluñda lāle her dem hāk-sār
- 18 Sünbülüñle lāle haddüñ dir gören iy serv-ķad
Sünbül ü lāleyle pür olmuş ne hikmetdür çenār
- 19 Böyle sünbül böyle lāle görmedük 'ālemde biz
Lālesi gül gibi hōş-bū sünbüli hōd müşğ-bār
- 20 Lālelerle sünbüli Hindū-yı misk[īn]-rū mıdır
Lāle vü sünbül benefşe kim cemālüñ üzre var
- 21 Sünbül-āsā mā'iler ki lāle-veş cām al ele
Lāle vü sünbül yaraşur meclise iy şehriyār
- 22 Lāle haddüñ vaşf idüp sünbüllerüñle Hālişī
Bāğ-ı nazmın sünbül ü lāleyle zeyn itse ne var
- [40bh] 23 Dāğlar başumda lāle oldu sünbül dūd-ı āh
Lāle-i nu'mān u sünbülle ʔonandı kūhsār

- 24 Lāle-i ḥamrā daḥı sünbül siyeh perçemleri
Sünbül ü lāleyle gülşen bendeñ olsa vechi var
- 25 Çarḥ sünbül ola 'adlūñ bāğına sünbül saḫf
Sünbül ü lāleyle zeyn oldıḫca şahn-ı sebze-zār

309

Ḳaşıde-i Şem'-i ḤĀLİŞĪ Çelebi Berā-yı Sultān Selīm ḤĀn

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Bezmümüzde oldı çünkim 'arız-i dildār şem'
Ol yeter sākī bize lāzım degül tekrār şem'
- 2 Sīne-i şad-pāresinde dem-be-dem işler fitil
'Āleme rāz-ı nihānın eyledi izhār şem'
- 3 Ḥüsñüñe ĩmān getürdi iy melek-sīret senüñ
Başına şarsa 'aceb mi nürdan destār şem'
- 4 Çarḥ urur māh-ı münīr ile sipihr-i pür-nücüm
Ḳıldı fānūs-ı ḫayāli şanasın devvār şem'
- 5 Bir siyeh per ḫaḫınupdur efsar-i zerrīnine
'Asker-i pervāneye olmuş sipehsālār şem'
- 6 Nev-'arūs-āsā ḫoyup başına tāc-ı zer nigār
Egñine geymiş ser-ā-ser ḫıl'at-ı zer-kār şem'
- 7 Bir meh-i ḫūrşīd-ruḫsāra meger 'aşıḫ geçer
Şubḫa dek her şeb benüm gibi olur bīdār şem'
- 8 Dīde giryān sīne büryān ḫaste vü zār u zebün
Kendüye yanup yaḫılır nitelim bīmār şem'
- 9 Perçeminden aşdılar 'örf eyleyüp bāzārda
'Ārız-ı cānāna sırrın itmedi iḫrār şem'

- 10 Rūzigāra karşı göğsin gerdi gerçi çok zamān
Şarşar-ı bād-ı fenādan şındı āhir-kār şem'
- 11 İrdi sūr-ı pür-sürürü şāh-ı nevrūzuñ meger
Dikdi şahn-ı gülşene her nahl-i pür-ezhār şem'
- 12 Gördiler meclisde döküldi saçıldı cām-ı mey
Şarf idüp maqđürını 'arz eyledi dīnār şem'
- 13 Sākī-yi devrān yüritsün ma'delet cāmın yine
Saltanat bir bezm-i 'ālī hazret-i hūnkār şem'
- 14 Pādişāh-ı taht-ı devlet Hazret-i Sulţān Selīm
Bzm-i hāşında yaqar şems ü kamer her bār şem'
- 15 Meclisinde bāde-i gülgün şafaq hūrşid cām
Nuql encüm hāle sofrā māh mihr āşār şem'
- [41ah] 16 Başını miqrāz-ı zülfüñ kat' iderse haşre dek
Şu'leler peydā idüp cismüm ola hem-vār şem'
- 17 Beñzedürdüm şem'a-i kāfūra sīmīn gerdenüñ
Sīm-sīmā ile 'arz itse ruḥ-ı gülnār şem'
- 18 Bir siyeh perçemlü sīmīn-ten güzel maḥbūbdur
Rūşen eyler bezm-i hāşuñ iy şeker güftār şem'
- 19 Şems-i raşşān bī-ziyādur hūsnüñe nisbet şehā
Mihre karşı nitekim 'arz idemez dīdār şem'
- 20 Yā meger ejder[dürür] ağızından āteş saçılır
Bāğbān eyler yed-i beyzā-yı Mūsā-vār şem'

309.10b āhir-i kār tamlaması vezin gereği aḥir-kar şeklinde okunmuştur.

20a ejder dürür: ejder M.

- 21 Altun üsküflü kuluñ gibi ayağ üzre turur
Pādişāhum meclis[ün]de oldı hıdmet-kār şem´
- 22 Sen şehe zerrīn varaqlar şunmağičün nāmesin
Za´ferān ile yazupdur bir haṭ-ı ṭōmār şem´
- 23 ´Asker-i pervāneye olmuş sipeh-sālār şem´
Başına geymiş yaraşur efser-i zerkār şem´
- 24 Lāle-ruḥ gülgün-ḳabā bir şūḥ-ı şīrīn-kār mı
Sīm-ten zerrīn küleh bir dilber-i ´ayyār şem´
- 25 Mest olup nice yanup yaqılayım kim çün ola
Ol iki lebler piyāle ol iki ruḥsār şem´
- 26 Dāğ yaḳsañ başıma artar ten-i zerdümde sūz
Artırur şevḳ ü ziyāsın yansa bir miḳdār şem´
- 27 Görđi tār zülf-i ruḥsāruñ degül dūd-ı siyāh
İtdi bu remzi ´alīl olanlara iş´ār şem´
- 28 Mihr-i ´aşḳuñ nice şaḳlasun göñülde **Hālişī**
´Arz ider sūz u güdāzın yanıcaḳ nāçār şem´
- 29 Şevḳ-i ruḥsāruñla ḳalmadı ḥayātından eşer
Āteşe yanup nitekim oldı nūr u nār şem´
- 30 Ḥasret-i mihr-i ruḥuñla zulmet-i firḳatde āh
Bī-kes ü tenhā ḳalurdum olmasa ger yār şem´
- 31 Gülbün-i mevzūna dönmişdür gül-i ḥandān ile
Nazmumuñ her saṭrı kim şāhā ucunda var şem´
- 32 Gerçi kim pervānelerdür ḥüsnüñe ´aşıḳlaruñ
Cümlesine oldı yanmaḳda şehā serdār şem´

- 33 Künc-i ğamda bî-kes ü tenhâ kıomaz ben ğaste[yi]
Meş'al-i ğürşid-vâr olsun hemîşe var şem'
- 34 Rüşen itsün 'ömrünüñ kıaşrın çerâğ-ı devletüñ
Dâ'imâ yakdukca tāk-ı kıubbe-i devvâr şem'

310

[41bh] Diger Kıāşide-i ĞĀLİŞĪ Çelebi Berā-yı Sultān Selīm Ğān
mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bir şubĥ açup livāsını sultān-ı ğāverān
Saldı zemīne şa'sa'adan tīg-i zer-nişān
- 2 Zerrāt şaf şaf oldu 'asākir taraf taraf
Toldı levāmi'-i zafer ile cihāniyān
- 3 Zerrīn 'alemleri çözüp açıldı sancağı
Aldı eşi"adan ele bir rümĥ-i cān-sitān
- 4 Fevrī nücüm 'askerini tār u mār idüp
'Ālemden aldı zulmet-i deycürünü nişān
- 5 Oldı meyāmin-i berekāt-ı seĥer-geĥī
Ol 'asker-i zafer-peye bir pāk sāyebān
- 6 Māhuñ bozuldı şukķa-ı sancāğı ol seĥer
Yüz dönderince kıaçmağa yol virdi keĥ-keşān
- 7 Tīgīn şalup niyāmına Behrām-vār kesīr
Rindāne itdi kendüyi bir ğüşede nihān
- 8 Bir şu'le virdi 'āleme tīg-i sipihr-i şubĥ
Virmezdi nūr-ı şem'-i kıamer ğalka ol zamān

33a ğasteyi: ğaste M.

- 9 Bu nuşret ü bu fırsat añadur nişâne kim
Her tîr-i cān-sitān-ı belā ola bî-nişān
- 10 Hāk-i semend-i leşker-i endüh[1] rüzigār
Ref eyleyüp zemîni ide hemçü āsumān
- 11 Āfāka mihr ola ziyā-baḥş tā-ebed
Hemçün cenāb-ı ḥazret-i sulṭān-ı kāmran
- 12 Hūrşīd-i ‘arş mertebe māh [u] Zuḥal maḥal
Şāḥib-serīr-i encümen-i āḥirü’z-zamān
- 13 Mānend-i tiġ-i şaf-şiken ü ejdehā-figen
Gerden-firāz çün ‘alem-i Erdevāniyān
- 14 Kimdür denürse ol dūr-i deryā-yı ma’delet
Cemşīd-i ‘aşr Şāh Selīm-i cihānsitān
- 15 Olmaz mu’ādil ol şeh-i iqlīm-i re’fete
Hātem keremde ḳahr u mehābetde Ḳahramān
- 16 İsfendiyār u Zāl u Nerīmān u Güstehem
Adın işidüp eylediler hep nişār-ı cān
- 17 İskender olsa olmaya ḳādir bu ḥālete
Hāk-i semendi ile ṭolu şaḥn-ı āsumān
- 18 Kemter gulāmı Hüsrev ü Cemşīd ü Keyḳubād
Kindür ki rüz-ı ma’reke andan bulur emān
- [42ah] 19 Bir göze çekmege bulamazlar ġubārını
Müşṭāḳ-i ḥāk-i maḳdemine ehl-i işfahān

---

310. 10 a endüh[1]: endüh M.

12a māh [u]: māh M.

15b ḳahr: cism-i ḳahr M.

- 20 Dinmiş durur ezelde anuñ nām-ı pākına
Şāhib-livā-yı rezm-geh-i 'arşa-i kiyān
- 21 Şāhā cenāb-ı pākūñe geldüm zebūn u zār
Dil āteş-i belāda zebānum şerer-feşān
- 22 Hār-ı sitemle geçdi kamu rūzigārumuz
İtdi bahār-ı işretimüz bād-ı ğam hazān
- 23 Virdi dimāğ[a] rāyiḡa ezhār-ı naḡl-i ḡuzn
Būy-ı murādı almadan öñdin meşām-ı cān
- 24 Yollarda zīr-i maḡdem-i a'dā olup yatur
Düşdi ayaklar altına bu cism-i nā-tūvān
- 25 Dürr-i yetīme döndi eyā kān-ı ma'delet
Senden cüdā olalı dil-i zār u nā-tūvān
- 26 Tāb-ı firāk [u] zulm [u] sitem yaḡdı cismümi
Olmaz itse zıll-ı ma'deletüñ baña sāyebān
- 27 Zāhir olurdu cevher-i zātı güneş gibi
Vīrāne olmayadı o gencīne-i nihān
- 28 Ümmīd ider ki iy şeh-i dārāb-ı iḡtidār
ḡūrşīd-i luḡfuñ evc-i keremden ola 'ayān
- 29 ḡālīş ḡuluñ durur der-i devletde ḡālīsī
Bilür maḡām-ı dergehüñi ḡülşen ü cinān
- 30 İr pāye-i murāduña gerden-firāz olup
Olsun mu'īn saña o ma'būd u müste'ān
- 31 ḡüsrevlik ile āḡir olunca zamān-ı çarḡ
ḡüddām ola ḡapuñda şeb ü rüz ḡüsrevān

23a dimāğ[a]: dimāğ M.

26a firāk [u] zulm [u]: firāk zulm M.

Kaşide-i FIGĀNĪ Berā-yı İbrahim Pāşā

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bir dün ki cünd-i şām ile ceng itdi āsumān
Oldı burūc-ı al'a-i gerdūnda o ıran
- 2 Aldı eline ıgını Behrām-ı dār u gır
Bārū-yı ara ıkdı neberd itmege hemān
- 3 Hıfz itmege ılā'ını at at feleklerüñ
Ol gice bām-ı ara Zual oldı pāsbān
- 4 Etrāf-ı kā'ināta hāber ılmaa güneş
Od yadı evc-i ulle-i gerdūnda nāgehān
- 5 op almış idi al'a-i gerdūnu hāyl-i şām
Oldı livā-yı hūsrev-i hāver hemān 'ıyān
- 6 Bindi tekāvür-i felege 'azm-i rezm idüp
Aldı eşi'adan eline ıg-i zer-nişān
- 7 alb ü cenāh u meymenesi ār u mār olup
Oldı 'adem memālikine şeb-revān revān
- 8 Sulān-ı şub böyle yüz aardımaz idi
Ger olmasa penāhı vezīr-i şeh-i cihān
- 9 Fihrist-i kār-nāme-i tekvīn-i nüh sipihr
Maqsūd-ı kār-hāne-i ibdā'-ı kün-fekān

[42bh]

---

311. Gülşen aylı CANKURT, Figānī Divanı Gramatikal İndeksi, K. 3, s. 19

2a dār u gır: dār-gır M.

5a hāyl: cünd D.

7a cenāh u meymenesi: cenāh-ı meymenesi D.

7b şeb-revān: şey-revān M.

9. Bu beyit Figānī Divanı'nda mevcut deildir.

- 10 Āşaf-şaf-ı zamān-ı Süleymān-ı şarḡ u ġarb
Ser-’asker-i müdebbir ü pāşā-yı kāmṛān
- 11 Bu ’izz ü şevketi ki saña viridi zıll-i Ḥaḡ
Lāyık öñüñce olsa revān urdu-yı devān
- 12 Görse mehābetüñi eyā Rüstem-i veġā
Ḳahruñdan ister idi hemān Ḳahramān emān
- 13 Ḥışmuñ ḡafası kulle-i Ḳāf olsa fi’l-meşel
Ḥurd ide ḡarb-ı destüñ ile şeş-per-i girān
- 14 Hindū-yı muḡbil olmaġa ḡapuñda dem-be-dem
Çalışdı cān u baş ile şemşīr-i ḡūn-feşān
- 15 Eflāke irse zemzeme-i kevkebüñ n’ola
Bir ketḡudā durur saña İskender-i zamān
- 16 Aldı ḡanadı altına gerdūnı beyza-vār
Şeh-bāz-ı himmetüñ ki aña ’arş oldı āşiyān
- 17 Beñzetdi kendüyi var ise işigüñe kim
Gerdūn-ı dūnuñ üstine yol çekdi Kehkeşān
- 18 İbrāhīm oldı nāmuñ eyā kān-ı ma’delet
Bu faḡr āteşini baña eyle ġülsitān
- 19 ġülzār-ı midḡatüñde uçarken ġöñül ḡuşı
Cān bülbüli bu şi’r-i teri oḡudı hemān

10b müdebbir ü: müdebbir **M.**

11a şevketi ki: şevketi **M.**

11b olsa revān urdu-yı devān: olur ise Erdevān devān **D.**

12b hemān: senüñ **D.**

13b ḡarb-ı destüñ ile: ḡarb-ı dest anı **M.**

15a zemzeme-i kevkebüñ: kevkebe-i ’izzetüñ **D.**

15b durur: dur **M.**

17b çekdi: sürdi **D.**

18b bana eyle: eyle baña **M.**

19b hemān: revān **D.**

[43ah]

- 20 Ağzuñ hadîşine açamaz zerrece dehân
Esrâr-ı ğaybe vâkıf olan ʃab'-ı ħurdedân
- 21 İy serv-i ħōş-ħırām şaķın yoluña gelür
Her şuya şu gibi gel aķıtma yaşum revân
- 22 Gözden ʃıķalı gelmedi hīç 'aynuma yaşum
Merdüm gibi ki eyleye kendü yirinde ʃan
- 23 Cām-ı şafāyı şun ʃolu iy pīr-i deyr kim
Her laħza devrūñ acılığın unudam hemân
- 24 ʃaldum ayakda al elümi destgīr ol
İy şeh-süvār-ı ma'reke-i āħirü'z-zamân
- 25 Meddāħ olalı saña eyā Müşterī-cenāb
Oldı **Figānī** 'arşa-i nazm içre pehlevân
- 26 Rūmuñ Kemāli dirler idi baña şüphesiz
Görse kemāl-i ħudretümi ehl-i İşfahân
- 27 Terk eyle lāfi dāver-i devrāna ķıl du'ā
Uzatmağıl ħikāyeti mānend-i ķışşa-ħ^vān
- 28 ʃatm eyle dāsitānı şürü' it du'āsına
Ol dāver-i cihāna ķılup dem-be-dem şenā
- 29 Tā ķal'a-i sipihre hücüm eyleye nücüm
Tā kim niyām-ı şebde ola ʃīğ-i ħōr nihân

23b laħza: laħz **D**.

24a al elümi destgīr ol: 'arşa-i miħnetde al elüm **D**.

25a cenāb: cebīn **M**.

26a dirler idi baña şüphesiz: dirdi baña şüphesiz eger **D**.

27a Terk eyle lāfi dāver-i devrāna ķıl du'ā: ʃatm eyle dāsitānı şürü' it du'āsına **D**.

28b bu mısra genel itibariyle kasidenin kafiye bütünlüğüne uymamaktadır. Müstensih tarafından eklendiği düşünölmektedir ve Figānī Divanı'nda mevcut değildir.

- 30   Ȧakup kemendi gerdenine Ȧarb-ı dest ile
Devlet Ȧapuňa Ȧaşmı getüre keşān keşān

312

Diger Ȧaşīde-i FİĠĀNĪ Berā-yı Sultān Selīm Hān
fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1   Şubĥ-dem alup 'Uġārid destine zerrīn Ȧalem
Defter-i sīmāb-gün-ı Ȧāreme çekdi raȦam
- 2   Emr-i şāhı yazdı bilürdi emīr-i Ȧarĥa kim
Cem' ola Kerrūbiyān ĥ^vānında şāhun bīş ü kem
- 3   AȦlas-ı gerdūnı Ȧat Ȧat eyleyüp yıȦdı Zuĥal
Ĥāk-i pāy-i raĥş-ı şāha itmege ferş-i Ȧadem
- 4   Altun üsküflü güneş derbān-ı sūr-ı şāh idi
Virdi sancaȦ Ȧal'a-i mīnā-nümāya lā-cerem
- 5   Zıll-i Yezdān dāver-i devrān Süleymān-ı zamān
Ĥūsrev-i İrān u Tūrān vāli-i vālā-himem
- 6   Ȧahramān-heybet Ferīdūn-saȦvet İskender-şıfat
Sencer-i Dārā-şālābet KeyȦubād-ı Cem-ĥaşem
- 7   'Arşa-i ĥālī bulup yilmiş yüpürmüş bād-veş
Rüstem ü İsfendiyār u Zāl ü Sām u Güstehem4
- 8   Midĥat-i ȦīȦuñ şehā lā seyfe illā zül'l-fiȦār
Vaşf-ı şān-ı tīr-i Ȧavsüñ āyet-i nūn ve'l-Ȧalem

---

312. Gülşen Ȧaylı CANKURT, *FiĠānī Divanı Gramatikal İndeksi*, K. 2, s. 15

1a alup 'Uġārid: alup eline 'Uġārid M.

8b Vaşf-ı şān-ı tīr-i Ȧavsüñ: Vaşf ü şān-ı tīr ü Ȧavsüñ D.

- 9 Hādīm-i kemter қаpuнда Mış sultānı ŧehā
Āsitānuñ қullarıdur Hüsrev-i mülk-i ‘Acem
- 10 Salтанat gülzārınuñ nev-res nihāl-i servisin
Ġonçe-āsā baş açup eyler du‘ā bunca ümem
- 11 Halka her gün ittibā‘-ı emrūñ irşād itmege
Āsumān-ı āsitānuñda idi kevkeb hadem
- 12 Şol Süleymānsın ki İbrāhīm olupdur Āşafuñ
Enbiyānuñ himmeti üstüñde hāzır dem-be-dem
- 13 Muştafānuñ sünneti devründe cārīdür ŧehā
Ehl-i İslāma du‘ā-yı devletüñ farz-ı ehem
- [43bh] 14 Şıyt-i nāyuñ sūr-ı şūr-ı Sırāfil olmasa
Dirilüp bir yire gelmezdi ŧehā bunca ümem
- 15 Nāy-ı rüyınu edāsı gūşına kılmaz eßer
Eyledi kūs-ı nefirüñ ğulgulı halkı aşam
- 16 ‘Arş-āsā kırdığuñ her hayme At Meydānına
Sāyebān-ı çarĥ-ı atlas aña nisbet pest ü kem
- 17 Her birisi pür-şüküfe şān dıraĥt-ı ravzadur
‘Ayş u ‘işret itmege altında ğılmān-ı İrem
- 18 Başka başka cümle maĥlūķı konuqladuñ ŧehā
Oldılar ĥvānuñda envā‘-ı ni‘amdan muğtenem

9b қullarıdur: қullarından D.

11a gün: dem D.

12a ki İbrāhīm: İbrāhīm M.

12b enbiyānuñ: enbiyā M.

13b ehem: a‘am D.

14a sūr-ı şūr: sūrda şūr D.

15a edāsı: şadāsı D.

15b kūs-ı nefirüñ: kūs u nefirüñ D.

16a ‘arş-āsā: ‘arş-āsādur M.

17a pür-şüküfe: bir şüküfe D. // ravzadur: ravzadan D.

- 19 Mihr ü meh kırş oldı nuql encüm ü simāt heft çarḡ
Yayılpdur yinmege sūruñda enva'-ı ni'am
- 20 Şöyle seyr itdüñ cihān ḡalkın simātuñdan şehā
İştihāya aş yirerdi mā'ideñde her şikem
- 21 Cümle maḡlūkāta şofrañdan nevāle ḡasm olup
Ger nemek olsa yitişmez maḡbaḡuñda heft yem
- 22 Ḳaḡre-i şebnemce gelmez devr-i sūruñda şehā
Çeşme-i mihr olsa şerbet kāseler eflāk hem
- 23 Nīze-i zerrīn elinde Ḥüsrevā evreng-i çarḡ
Nīze-bāz olmış öñüñce iy şeh-i gerdün-ḡaşem
- 24 Dikdi bir zerrīn ḡabaḡ meydān-ı gerdūa nişān
Tīr atar yir yir şihāb idüp kemān-ı çarḡı ḡam
- 25 Ḥaḡınup Mısrī kılıç ḡullaruñ itse cündilik
Mīş olur ol rezmdede şīr-i jiyān bebr-i dijem
- 26 Ḥüsrevā bezmüñ neşātıñdan lisān-ı ḡāl ile
Sāzlar her sū naḡam-sāz olup iderler naḡam
- 27 Mūmdur yanmaḡa bezmüñ gicesi şem ü ḡamer
Şam'dan-ı nuḡre-küpüñdür sipihr-i pür-direm
- 28 Şöyle rüşen eyledi meh-tāb şām-ı tārı kim
Şāh-ı ḡāverden ḡürizān oldı şan cünd-i zulem

19a encüm ü simāt: encüm simātı **D**.

20a cihān ḡalkın simātuñdan: naḡḡāliden cihān ḡalkın **M**.

20b mā'ideñde: mā'idede **M**.

22a devr-i: rüz-ı **D**.

23a Ḥüsrevā: Ḥüsrev-i **D**.

23b nīze-bāz olmış: nīze-bāz **M**. // öñüñce: öñüñde **D**.

25b mīş: mūş **D**. // bebr-i: pür **M**.

27a şem' ü ḡamer:şem'-i ḡamer **D**.

27b nuḡre-küpüñdür: nuḡra-kūbuñdur **D**.

- 29 Od şaçarken her yaña ağızından iy şāh-ı cihān
Cānı yokdur ejdehānuñ kim yanuñda ura dem
- 30 Şāh-ı hāver havfdan çıkdı hisār-ı çāruma
Āsumāniler burūc-ı çarha çün dikdi 'alem
- 31 Zeyn-i zerrīn-i hilāli mīr-i āhūr-ı kazā
Hīnk-i çarha urdı koşmağa öñüñce şubh-dem
- 32 Kan kaşanur tevsen-i gerdün anı şanma şafağ
Heybetinden rahşuñuñ iy Hüsrev-i mülk-i 'Acem
- [44ah] 33 'Arşa-i nazm içre şāh ögdül virürse baña ger
Rağş-ı tab'um eyleye iki cihānı bir kadem
- 34 Yaşam āh-ı āteşinümle sipihrüñ dāmesin
Dest-i miñnetden **Figānī** ger alınmazsa yaşam
- 35 Bağrumı biñ pāre itdi fāka şemşiri şehā
Gözlerüm yalı anuñçün bağladı reng-i başam
- 36 Bu mesel meşhūrdur ellerde manşib dest-māl
Birini eyle 'ināyet gözlerüm yaşın silem
- 37 Yeter ağıladuñ yaşuñdan mā-cerā ma'lūmdur
Destüñi kaldur du'āya cümleden oldur ehem
- 38 Eyle ol şāha du'ā kim cümle eylerler du'ā
Zāyir-i eknāf-i Ka'be sākin-i şahn-ı Harem

29a her yaña: dem-be-dem **D.**

29b yanuñda ura: ura öñüñde **D.**

30a çıkdı: kaçdı **D.**

31b öñüñce: koşuñda **D.**

32b 'Acem: himem **M.**

33a baña ger: yāra şer **M.**

35a itdi: kıldı **D.**

36b 'ināyet: işāret **M.**

- 39 Nice kim burc-ı kılâ'-ı t̄arem üstinde ola
Şehriyâr-ı çâr-bâliş şâhib-i tabl ü 'alem
- 40 Sûrlar ile şafâ sür dünya durdukça şehâ
Hânedânuñ beklesün elt̄âf-ı dâdâr-ı kıdem

313

Diger Kaşide-i FiĠĀNĪ Berâ-yı Sulţân Süleymân

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 'Azm-i şikâr idince şeh-i Kahramân-ı ceng
Ser-geşte oldu havf ile bu nîl-gün neheng
- 2 Aldı kemân-ı Rüstemi Zâl-i felek ele
Derrende cân-verler atmağ için hadeng
- 3 Kavş-i kuzah kanadı vü minķârı mäh-ı nev
'Anķâ-yı çarha cirm-i dıraşşân-ı mihr ceng
- 4 'Anķâ iken hamâme gibi cigzinür döner
Ser-geşte oldu havfuñ ile çarh-ı nîl-reng
- 5 İskender-i veġâ vü Nerîmân-ı kâr-zâr
İsfendiyâr-ı ma'reke Efresiyâb-ı ceng
- 6 Sulţân-ı berr ü bahr Süleymân-ı şark u ġarb
Şâhib-ķırân-ı dehr ü şehenşâh-ı nîk-neng
- 7 Faħr idinürdi iy şeh-i gerdün-kevkebe
Tutsa rikâbın âşafuñuñ Hüsrev ü Peşeng

---

313. Gülşen Çaylı CANKURT, *FiĠĀNĪ Divanı Gramatikal İndeksi*, K. 1, s. 13

4a cigzinür: çizginür D.

5a kâr-zâr: kâr-sâz M.

6b dehr ü: dehr D.

[44bh]

- 8 Kem ullaruñ durur ki alınmışdur ulara
Sultan-ı Mışr u şah-ı 'Acem Erdel ü Fireng
- 9 Tel olduğına km-ı bar bu durur sebab
şu oldu avf-i řguñ ile zehre-i neheng
- 10 şol addedür sükün u vaaruñ ki olmaya
Br-ı girn-ı ařmetüñe küh-ı af deng
- 11 Cndan ümd kesdi görüp berk-i řguñı
Gökde bulutda ceng ü cidl eyleyen peleng
- 12 rurı gelmesün şeh-i devrna diyü küh
Baş adı girdi rezme oyup dmenine seng
- 13 Olup avle ayme gibi ger ki şeş-perüñ
Dr-ı cihnı eyledi anuñ başına teng
- 14 Cn atdı afa avf ile řmurđ bl aup
Pervz idince nvek-i şh-ı uceste-neng
- 15 Her kim ierse atre-i peyknuñı geer
atmışlar ana şu virür iken meger şereng
- 16 Yedüp götürmege şeh-i aver řikruña
adı sipihr şrine zer-kr pleheng
- 17 Fürsüñ ne cnı var gele arřuña kim ouñ
Ger küh-ı af olursa siper eylemez direng

8b Mışr u: Mışr **D**.

10a addedür: adde **M**.

11a cndan: cn **M**.

11b bulutda: bulutla **D**.

12a şeh-i devrna diyü küh: şeh-i diyü hizerb-i küh **D**.

13a ayme gibi ger ki: şıtma gibi gör ki **D**.

13b başına: gözine **D**.

26a řikruña: rikbuña **D**.

- 18 Her kim tekāvür üzre göre dir seni şehā
Sulṭān-ı hāver-i felek-i lāciverd-reng
- 19 Destüñe ḳonalı senüñ iy şāh-bāz-ı ḳadr
Oldı sipihr beyzāları ayağına zeng
- 20 Bir şüret ile dahı görünürdi midḫatüñ
Āyīne-i ṭabī' atümi ṭutmasaydı jeng
- 21 Ṭab'-ı **Fiġānī** yüksek uçardı Hümā gibi
Şah-ı yegāne itse eger raġbet-i güleñg
- 22 Ṭab'um semendini ḳoşaram ehl-i nazm olan
Meydāna gelsün eylesün hīç 'özr-i leng
- 23 Terk eyle lāfı dāver-i devrāna ḳıl du'ā
Ṭab'uñ çü ḳaldı midḫat-i zātında lāl ü deng
- 24 Terk-i felek niçe kim alup destine kemān
Naḫcīr ḳaşdına ata her cānibe ḫadeng
- 25 Hürşīd mākiyānı ola bezmüñe kebāb
Muṭrib o bezme Zühre-i zehrā-yı şüh u şeng

314

Diger Ḳaşıde-i FiġĀNĪ Berā-yı Sulṭān Süleymān

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Girince cāme-i h'āba cihān-ı buḳalemün
Uyudı fitne-i 'ālem kevākib açdı 'uyün

21b eger: aña **D.**

23b çü ḳaldı: çü oldı **D.**

24a terk-i felek: Türk-i felek **D.**

25b şün u şeng: şüh şeng **M.**

314. Gülşen Çaylı CANKURT, *Fiġānī Divanı Gramatikal İndeksi*, K. 4, s. 22

[45ah]

- 2 Hürōs-ı 'arşa gıdā itmege yaḥūd ol ŧeb
Kevākib erzenin ölçerdi keyl ile gerdün
- 3 Nücüm çeşmine yā ŧeb dilerdi çekmege kuḥl
Sipihr bīvesi çözdı yā zülf-i ğāliye-gün
- 4 Cihānı almıŧ idi gıce cünd-i Hindū-yı ŧām
İrince ḥüsrev-i ḥāver livāsın itdi nigün
- 5 Geçüp oturdı çü taḥta o ḥüsrev-i ğitī
Cihāna ŧaçdı nūr açup ḥazīne-i medfün
- 6 Yumağa çirk-i ŧebi çarḥ-ı cāme-ḥ^vābından
Getürdi çeşme-i ḥōr āb u ḥurş-ı meh ŧābün
- 7 Cihāna mu'cizesi zāhir oldı Mūsā-var
Çıkarđı çün Yed-i beyzāyı ŧubḥ-dem gerdün
- 8 Yüzini sürmek ile ḥāk-i pāy-i Pāŧāya
İşini mihr-i cihān-tāb eyledi altun
- 9 Sipihr-i dīn ü düvel Āŧaf-ı Süleymān ŧah
Devān öñüñce niçe Erdevān u Efrīdün
- 10 Dikildi sancaḥ-ı dīnūñ kılā'-ı küffāre
Maḥarr olalı semendūñ semīne ŧehr-i Bedün

2a 'arşa: 'arş **M.**

3a yā ŧeb dilerdi çekmege kuḥl: çekmek dilerdi yāḥūd kuḥl **D.**

3b çözdı: çözmıŧ **D.**

4a idi gıce: idi – **D.** // ŧām: ŧāmī **D.**

5b nūr: zer **D.**

6a çarḥ-ı cāme-ḥ^vābından: cāme-ḥ^vāb-ı gerdündan **D.**

6b āb u: āb **D.**

9a dīn ü: dīn **M.**

9b devān: revān **D.**

10a sancaḥ-ı dīnūñ: ŧancağı dīnūñ **D.**

- 11 Kılā' olalı cibāli 'adū neberdüñde
Şalınsa şeş-per-i qahruñ hemān olur hāmūn
- 12 Dem-i veġāda atıldı çü tōp-ı ejder-dem
Leşine qondı o dem kāfirūñ qara quzġun
- 13 Öñüñe kim tura iy Āşaf-ı zamāne senūñ
Başına yıkar idūñ Beç'i qaçmasa mel'un
- 14 Yüce şu deñlü sarāyuñ senün Süreyyādan
Nice ki taht-ı şerādan bu kāh-ı mīnā-gūn
- 15 Rumūz-ı mes'ele-i 'adlūñ itmege tadkīk
Çıqardı şubha çerāġın kevākib-i gerdūn
- 16 Şarīr şanma şadāsını kilik-i giryānuñ
Baş üzre dikilūben medhūñi oqur mevzūn
- 17 Bu sūz-ı nār-ı felāket olur baña gülşen
Hilālüm ola eger cūd u luţfuña maqrūn
- 18 Kimesne rişte-i nazmumı hābbeye almaz
Cevāhir-i sūhanum oldı lū'lū'-i meknūn

11a olalı: idinde **D**.

11b şalınca: şalınca **D**. // qahruñ hemān olur: qahrı hecān ider **D**.

12a veġā: ġazā **D**.

13 Bu beyitin birinci mısrası a.g.e.'deki 14. beyitin birinci mısrasına ve bu beyitin ikinci mısrası Fiġānī Divanı'ndaki 15. Beyitin birinci mısrasına aittir. Burada müstensihin bir hata yaptığı düşünölmektedir. Bu nedenle Fiġānī Divanı'ndaki 14. beyitin ikinci mısrası bu beyitin ikinci mısrasına yazılmıştır. Bkz. 49.13b

13a tura: gelür **D**.

13b Başına yıkar idūñ Beç'i qaçmasa mel'un: Kef-i sehāña senūñ nice öykünür 'ummān **M**.

14b kāh: çarh **D**.

15a tadkīk: taḥkīk **D**.

17a olur baña: baña olur **D**.

17b cūd [u] luţfuñ: luţf u cūduñ **D**.

18a nazmumı: nazmını **M**.

- 19 Çerāguñ olsun uyandur bu h̄vāb-ı zilletden
Figānī çākerüñi itme ğayrıya memnūn
- 20 Degül h̄addüñ çü medīh olmağ Āşaf-ı dehre
Getür du'āya livā gibi ellerüñ eknūn
- 21 Niçe ki naşb ide h̄ör rāyet-i zer-endūnın
Sipih̄r kal'asına rumh̄-ı şāmı kıla sūtūn
- 22 H̄iyām-ı kadrüñe şems ola şemse-i zerrīn
Niçe ki yücele t̄āk-ı muğarnes-i gerdūn

315

[45bh]

Kaşīde-i H̄ançer-i FIGĀNĪ Beg
mefā'ilūn fe'ilātūn mefā'ilūn fe'ilūn

- 1 Geçerse 'arşa-i heycāda n'ola er h̄ançer
Cihānı kabzasına aldı ser-be-ser h̄ançer
- 2 Ağar şuya t̄ayanur kim t̄ayanur ise aña
Geçerse t̄oğru inanmayalar eger h̄ançer
- 3 Sözi geçer nereye varsa naşş-ı kaṭı'dur
İl içre anuñ için oldı mu'teber h̄ançer
- 4 Şu deñlü keskin olur iştiḥāsı rezmünde
'Adūnuñ içmege h̄ūnını aş yirer h̄ançer

19a zillet: ğaflet **D**.

20a Degül h̄addüñ çü medīh olmağ Āşaf-ı dehre: Yeter şikāyet-i faqr ü felāket-i devrān **D**.

21a zer-endūdın: zer-endūnın **M**.

21b sūtūn: nigūn **M**.

315. Gülşen Çaylı CANKURT, Figānī Divanı Gramatikal İndeksi, K.7 s.28

1a geçerse 'arşa-i heycāda n'ola: n'ola geçerse 'arşa-i heycāda **M**.

1b ser-be-ser: ser-te-ser **D**.

2b t̄oğru inanmayalar eger: t̄oğru inanma dışın biler **D**.

3a nereye: ne yaña **D**. //: kaṭı'dur: kaṭı' vü sürh̄ **D**.

- 5 Hezār olursa da a'dā yüzini döndürmez
Cenāh u kalbe oınup yarar geer aner
- 6 oınsa Zāl-i felek evşeninde eglenemez
Şu sem gibi idi āsdan ider güzer aner
- 7 ekerse n'ola o Ye'cūc-ı fitneye seddi
Cihānda buldı İskender gibi zafer aner
- 8 Olursa Sām u Nerīmān anı başaar arbu
Peleng-i kulle-i perhāş u şīr-i ner aner
- 9 Yanında bulmaz idi yüz Hıdīv-i devrānuñ
Ger olmasaydı yalıñ yüzlü sīm-ber aner
- 10 Fulād-ı ma'reke İskender-i kader-udret
Yanaşdı saña olupdur meger nöker aner
- 11 Kesüp boğazların a'dānuñ aıdur baħri
İskender oldu neberd illerinde her aner
- 12 Yanuñda kim ki baa egri dökmege anın
Elinde Zāl-i sipihrüñ hilāl zer-aner
- 13 Şanur görenler anı baħr içinde mähīdür
Kefüñ içinde ne dem kim uta maar aner
- 14 Cihānda aķuñı kim setr iderse aķında
Lisān-ı hāl ile our fead kefer aner

5b oınup: oınur **D.**

7b cihānda: cihāna **M.**

8a anı başaar arbu: u Bayara'yı arb-ı dest **M.**

8b perhāş u şīr-i: perhāş şīr-i **M.**

9a bulmaz idi yüz: yüz yumaz idi **D.**

10b Bu mısra mecmuada mevcut değildir, Fiğānī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

10a fulād: ubād **D.**

12a baa: ıkar **D.**

13b uta: utar **D.**

[46ah]

- 15 Ziyāfet eylemege haşmuñı neberdüñde
Getürdi ortaya h^vānını mā-ħazar ħançer
- 16 Ne tññ gönüllerini çāk iderse a'dānuñ
Çü mā'-i cārī gibi yolları açar ħançer
- 17 Şu deñlü 'ālemi tutdı şadā-yı 'adlüñ kim
Kimesne kimseye daħl eylemez meger ħançer
- 18 Şu sızmaz aralarından iki ħarındaşdur
Ne şuya tıġuñı şalsañ bile gider ħançer
- 19 Yarar geçinmege yanuñda ol demür peykān
Şokup dil ağzına haşmuñ ħaber şorar ħançer
- 20 Sipihr ħinkine bindi 'adūn ile cenge
Taķındı şa'sa'adan ħüsrevā meger ħançer
- 21 Yüze gelür nesi var ise cevher ü zerden
Yoluñda ħarc idüp öñüñde pāreler ħançer
- 22 Bitürdi işini rezmüñde cümle a'dānuñ
Şu deñlü kār-güzār oldu bīşe-ger ħançer
- 23 Ne çekdüġünü dilümdem bilüp durur ġüyā
Yanuña varup egildi şorar ħaber ħançer
- 24 El üzre tüt beni 'arż-ı hüner idem saña
El üzre tütmaġ ile oldu mu'teber ħançer

16b tññ: tañ M. // tññ: tañ D.

16b yolları: dilleri D.

18-19 Bu iki beyit Fiġānī Divanı'nda yerleri deġiştirilerek yazılmıştır.

19a demür peykān: dem-i peygār D.

19b şorar: ider D.

20a cenge: rezme D.

20b ħüsrevā meger: ħüsrev-i ħamer D.

23a çekdüġünü: çekdüġümü D. // ġüyā: cānā D.

23b şorar: virür D.

24b oldu mu'teber: gösterür hüner D.

- 25 Şeh-i vilāyet-i nazmum zebān baña şemşīr
Tenümdeki eyegiler baña yir yir ḥançer
- 26 **Fiğānī** lāf u güzāf urma geç geçenden kim
Zebān-ı ʔa'na uzatmaya saña her ḥançer
- 27 Nitekim bildi ki yokdur zebān-ı şāyestem
Beyāna başladı yanumca muhtaşar ḥançer
- 28 Niçe ki ola nihān āb-ı Hızır zulmetde
Binānuñ içre nitekim ʔuta maḫar ḥançer

316

Ḳaşīde-i Bahāriyye-i HÜKMİ Efendi'el-Ḳāḏī Berā-yı Ḳurd Çelebi
fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Ḥamdillillah ki dilā irişdi eyyām-ı bahār
Oldı genc-i maḫzen-i sırr-ı İlähī āşikār
- 2 H'ābid idi gūyiyā kaldurdu baş erbāb-ı ḥāk
Ḥıl'at-i rengīn 'aḫā itdi ser-ā-ser nev-bahār
- 3 İrdi emvāt-ı nebātāta ḫayāt-ı cāvidān
Şanki enfās-ı Mesīḫā oldı nefḫ-ı rūzigār
- 4 Gülşen içre sū-be-sū āb-ı revānıyla çemen
Ḥüb-şüret gibi açar ḫalbi ḫomaz hiç ḡubār

25a zebān baña şimşīr: zebān durur ḫiğum **D.**

25b eyegiler baña yir yir: eyegüler baña yeter **D.**

26a urma geç geçenden kim: eyleme geçenden geç **D.**

27a nitekim: senāña **D.**

28a āb-ı Hızır: Hızır şuyı **D.**

28b binānuñ içre nitekim ʔuta: niyāmuñ içre ʔuta dā'imā **D.**

316. “Diğer Ḳaşīde-i Fiğānī” şeklinde başlayan başlık devamında “Ḳaşīde-i Bahāriyye-i Hükmi” olarak devam etmektedir. Şiir içerisinde Hükmi mahlası yer aldığı için bu kasidenin Hükmi'ye ait olduğu düşünülmüş ve başlıktan Fiğānī ile ilgili olan kısım kaldırılmıştır. Müstensihin burada hata yaptığı düşünülmektedir.

[46bh]

- 5 Cānı yokdur kim vire şūret bu resme naqş-ı Çīn
Şafha-i ezhārı hōş-naqş itdi şun'-ı Kird-gār
- 6 Yüz yire urmuş benefşe sīnesin çāk eyleyüp
Haṭt-ı yāra olmuş āşufte meger bī-iḥtiyār
- 7 Jāle şanma görinen gül üzre iy bülbül ki ol
Sürh-rūdur bir güzel gūşında dürr-i şāh-vār
- 8 'Āşık olmuşdur meger kim nev'arūs-ı gönçeye
Düşdi süsen hañçere gördi ki hemdem aña hār
- 9 Şahn-ı şahrānuñ geçüp taht-ı zümür-rūd-fāmına
Başına urındı gül iklīl-i cevher şāh-vār
- 10 Bezm-i gülde gönçeler derbān u nergis gözciler
Serv dāmen der-miyān itmiş öñüñde sāye-vār
- 11 Bir büt-i ra'nāya beñzer cāme-i Hızır ile
Her çemen kim zeyn olur berg-i bahār ile çenār
- 12 Jāle şanmañ görinen mānend-i dirhemdür çemen
Şubh-dem deryüzedden kesb iti anı sebze-zār
- 13 Gel kenār-ı cūya gör kim hāme-i zerrīn ile
Naqş ider aqar şuya emṭārı ol Perverdigār
- 14 Nūş iderler sīm vü zerden kāseler pür eyleyüp
Nergis ü zerrīn ḳadeḫ gül meclisinde bī-ḳarār
- 15 Yazdı evrāḳ-ı güle bülbül şikāyet-nāmeler
Hār elinden bağrı hūn olduğın itdi āşikār
- 16 Gūşe-i gülşen cinān bāğına düşmişdür diyü
Geldi bülbül luṭf ile başında destār-ı vaḳār
- 17 Hem-zebān olmuş görüñ tūṭī vü ḳumrı cūş idüp
Hem tezervi hūzniyle ağlar nevāda zār zār

- 18 Kāh 'uṣṣāḳ arasında būselikler gösterür
Geh ider vech-i hüseyñiden o şeh nāra hiṣār
- 19 Şöyle zeyn itdi çemen-zārı kudüm ile rebī
Feyz-i Raḥmetden behişt-āsā müzeyyen her diyār
- 20 Dil-güşādur şahñ-ı şahrā cān-fezādur cūybār
Pür haḳā'ıḳdür ḥadā'ıḳ pür semendür sebze-zār
- 21 Serv-i bostān-ı fazīlet ḥazret-i 'izzet kim ol
'Asker-i manşūra vālī olmağa var iḳtidār
- 22 Fāzıl-ı dehr olduğına reşk ider ins ü melek
İy bülend aḳter 'Uṭārid fazlı ile şermsār
- 23 Tīğ-ı himmetle taşavvuf şehrine fetḫ itmege
'Asker-i zühhāda zātīdür emīr-i tācdār
- 24 'Arşa-i 'aşrında şimdi kevkeb ü şems ü kamer
Nūr-ı Haḳḳı tāb-rüyıyla iderler iftiḫār
- 25 Südde-i bāb-ı sebīli mesken-i ehl-i kemāl
Şuffe-i şadr-ı ni'ālī menzil-i şadr-i kibār
- 26 Güft ü gūya iḳtidāruñ **Hükmi** yoḳdur fāriğ ol
Miḫnet-i gerdün elinden oldı 'aḳluñ tār u mār
- 27 Bir sa'ādet ehlidür pāyına yüz sür ola kim
Gerd-i hicret itmeye mirāt-i ḳalbūñ pür gubār
- [47ah] 28 Eksük olmasun cihān içinde zātı 'izz ile
Arta dursun devleti olsun sa'ādet ber-ḳarār

Kaşide-i 'İŞRETİ ki Şöhret Yafte Be-Sefinetü'-ş-Şu'arā Ve'l-Bülāgā
mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ma'ārif bahrinüñ yoqdur egerçi hadd ü pâyānı
Velī nādānı söyletsin tamām itmiş gezer anı
- 2 Budur bir baħr-ı bī-pâyān muħiṭ olmaz anı insān
Ḥüdādur cümlesin 'ālim budur sünniler imānı
- 3 Murādullāh olup bu baħri fülk-i nazm ile tezyīn
Getürdiler melekler ehl-i nazmı bir yire ānī
- 4 Tekellüf itdiler anlara fülk-i nazmuñ esbānın
Belāgat kūhına 'azm eyledi her ṭab'-ı nūrānı
- 5 Varup sa'y-i belīgin bezl idüp her şā'ir-i sāħir
Getürdi her ne ise māḥaşal taqdīr-i Yezdānī
- 6 Hemāndem tīşe-i ḥikmet şalındı dest-i Ḳudretten
Ta'alluḳ eyledi keştī-i nazm-ı şun'-ı Rabbānī
- 7 Biçüp şandal ağacı levḫalar Sa'dī Gülistānda
Anuñ adlā'mı kavş-i ḳuzaḥdan itdi Ḥākānī
- 8 Daḳīḳi [i]nciler düzdi daḳāyıkdan idüp diḳḳat
Ḥasen misk ile ibrişimden itdi ḳīr ü kettānı
- 9 Nihāl-i bāğ-ı cennetden direkler dikdi Firdevsī
Serenler çekdi şāḥ-ı sidreden 'Aşşār-ı Subḫānī
- 10 'Anāşırdan sūtūna 'Unşurī bir nerdibān itdi
Gelüp gül gibi göñlüñ itdi pes hem mihr-i raḥşānī
- 11 Kemālūñe resen ṭaḳdı ḥayāl-i zülf-i dilberden
Mücevher yelken itdi Ḥ'āce Selmān ebr-i nisānı

- 12 Şu'â'-ı mihrden itdi körekler Qâsım-ı Envâr
Dümen itdi Hilâli mâh-ı nevden ol kerem-kânı
- 13 Meh-i tâbânı fânûs itdi aña Enverî fi-l-hâl
Kevâkibden 'alemler dikdi Hüsrev cümle sulţânî
- 14 Aña top itdi ra'd-ı cân-güdâzı Hâtîfî şerîr
Tüfekler itdi yir yir Âzerî her berq-i süzânî
- 15 İder kıble-nümâ âyîne-i İskenderi H'âce
Ki keştî olmaya güm-râh olursa Nüh tûfânı
- 16 Gemiye Kâtibî naqş itdi *bismillâhi mecrâhâ*
Yüridi ol sefine oldı bir taht-ı Süleymânî
- 17 Qulağuzdur Zâhîr ol keştîye gam yok bihamdillah
Açar Hâfîz hemîşe ol gemide fâl-ı Qu'rânı
- [47bh] 18 Nizâmî Rûdegî Monlâ Senâyî cümle kâğîlar
Qapudanlardur anlar her birinüñ 'aql hayrânı
- 19 Elümden gelse yüz biñ cân ile ben haste-i miskîn
Olurdum ol geminüñ 'işretî şandal oğlanı
- 20 Necât ehlidür anlar cümlesinüñ rûhı şâd olsun
Sa'âdetdür biri ben hâke itse meyl-i rûhânî

318

Ėazel-i Şemsî Paşa ki Berâ-yı Feth-i Şîrvân Güfte Şud u Tahmîs-i HÂTEMÎ Beg
mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Yisün şemşîrünüñ zağmını Şîrâzî vü Kirmânî
Olup bir bendeñe vir Yezd ü Ėazvîn ü Horâsânı
Buyur hâke berâber idelüm Tebrîz ü Kâşânı

16a *bismillâhi mecrâhâ*: Allah'ın adıyladır, Kur'an-ı Kerim, Hud, 11/41.

Getürdi çünkü bir bendeñ peyām-ı fetḥ-i Şirvānı
İnāyet itseñ olmaz mı aña şehr-i Bedaḥşānı

- 2 Vücūd-ı düşmeni şemşir-i ḳahruñ itdi nā-peyda
Tağıldı ḳarb-ı seyfüñle vücūd-ı ḥaşm-ı nā-bīnā
Kesüp 'ırkın göz açdırmadı tıguñ anlara ḳaṭ'ā
Şu'a'-ı tıguñı görmez senüñ ḥuffāş tek a'dā
Çekersin gözlerine ḳarşu alursın Şifāhānı
- 3 Çeküp gün gibi mülk-i şarḳa rāyet-i zafer-peyker
Ḳuşanur seyfi-i ḡayret ceyš-i sultān-ı sipeh-perver
Siperler eyleyüp bārānı bālīn ile pisterler
Yoluñda ṭaşa yaşlanmış döşenmiş ṭoprağı 'asker
Ne deñlü eyler iseñ anlara lāyıḳdır iḥsānı
- 4 Peleng-efgen dilāversin bugün şirān-ı rezm içre
Muẓaffer bir ḡazanfersin yine şāhān-ı rezm içre
Yürüdüñ ḥükm-i şāhen-şāhiyi dīvān-ı rezm içre
Murāda vāşil olduñ Ḥüsrevā meydān-ı rezm içre
Unutdurduñ Selīm Ḥān ile [sen] Sultān Süleymānı
- 5 Olur ma'mūr devrüñde ḥarāb-ābādı dünyānuñ
Sarāy-ı 'adli yapduñ yıḳdırarak ḳulmi fermānuñ
Virüpdür ḳaşr-ı 'adlūñ kesri çok ṭaḳına kisrānuñ
Yaparsın ḳal'e-i Ḳarşı yıḳarsın ḳalbin a'dānuñ
Alursın ḥüsrevā Kāşān ile yap yap Ḥorāsānı
- 6 Livā-yı nuşret āyātı hemişe ser-firāz eyle
Şikār-ı ḥaşma şal tır-i himmeti şāh-bāz eyle
Du'ā-yı seyfi her zaḥma devādur çāre-sāz eyle
Yüzüñi sür zemīne Ḥaḳḳa sultānum niyāz eyle
Diyār-ı Rüm ile bir eyledüñ İrān u Tūrānı

3d, taşa: taş M.

4e, ile sen: ile M.

5b yıḳdırarak: yıḳar M.

[48ah]

- 7 Öñüñde **Hâtemî**yi ölmeden eyler hâzer şanma
Kavî merd-i dilâverdür tarîkatden döner şanma
Anı 'ayb olmasun bir cān fedādur bî-münîr şanma
Yoluña cān ile başını virmekden kaçır şanma
Benüm rûh-ı revānum **Şemsî**nüñ sen cānısın cānı

319

Kaşide-i Hazāniyye-i EMRÎ
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Varağ-ı zerdini her berg-i hazānuñ el-ān
Mühre-i jāle ile kıldı mücellā devrān
- 2 Deste-i kudret ile gördi muṭarrālanmış
Eyledi berfden üstine şitā şîm-efşān
- 3 Çün yazıldı kalem-i şun' ile haṭṭ-ı şecere
Üstine şāh-ı hazān ismine urıldı nişān
- 4 Bu hadîs üzre ki hayr olmaz imiş aşferde
N'ola eylerse hazān h'vāce-i gülzāra ziyān
- 5 Āferîn reng-i rez-i dehre hum-ı nîlîde
Cāme-i sebzini her bergüñ ider zerd hemān
- 6 Kıldı ṭübā-yı hazānî hulel-i rengin 'arz
Oldı her ravza-ı gülşen yine mānend-i cinān

---

319. Mehmet Yekta SARAÇ, Emrî Divanı, K. 1

2a deste: rişte D. // gördi muṭarrālanmış: gördi ki mistarlanmış D.

2b eyledi berfden: berfden eyledi D.

3b ismine: adına D.

4a üzre ki: ile M.

- 7 Gel dıraht üzre nażar eyle Һazān evrāķın
Zer-niṣār itdi Şecer üstine ķudret eli Şan
- 8 Görinen her varak-ı zerdde Һumret mi yaĥūd
Düşdi zer āyīne-i ‘āleme ‘aks-i ruĥ-ı cān
- 9 Bāĝ bir tāze gülüñ yā ĝam-ı hecrin mi çeker
Kim benüm gibi döküpdür ruĥ-ı zerd üstine ķan
- 10 Ne ‘aceb ‘ālemi var berg-i Һazānuñ cūda
Rūz u Őeb zāhir ider encüm ile kāhkeŐān
- 11 Dürlü yapraķlar ile çözdi bir altun ķumaŐ
Kār-ĝāh-ı çemen içre yine üstād-ı Һazān
- 12 Şanma gülşende Һazān yapraĝı saçılmışdur
ĀŐikār eyledi gencīne-i pinhānı zamañ
- 13 Her dırahtı çemenüñ mālik-i dīnārı durur
Zeri ger ĥāk ile eyleser ‘aceb mi yeksān
- 14 Zer celācil görünür berg-i Һazān Şanma dilā
Őun‘ tāvūsı ķılupdur çemen içre cevelān
- 15 ĥil‘at-i sebzi ki geydürmiş idi bāĝa bahār
Etegi Őolu filōriye Őatupdur erzān
- 16 Zerlerin dökmiş idi ĥil‘at-i sebzinde dıraht
Lā-cerem eskiyicek her birisi oldu ‘ayān

7a evrāķın: yapragına **D.**

7b zer-niṣār: zer niṣān **D.**

8b āyīne-i ‘āleme ‘aks-i ruĥ-ı cān: āyīneye ‘aks-i ‘izār-ı cānān **D.**

10-11 Bu iki beyitin yerleri Emrī Divanı’nda tam tersi Şekilde yazılmıştır.

11a altun: altunlu **D.**

11b Һazān: cihān **D.**

13a dīnārı durur: dīnār-durur **D.**

14a Şanma dilā: dime dile **D.**

15a sebzi ki: sebzini **D.** // bāĝa: Őāĝa **D.**

16a Zerlerin dökmiş idi ĥil‘at-i: zerler itmişdi nihān ĥırķa-i **D.**

[48bh]

- 17 Tıfl-i şāḩuñ başına dökdi 'adedsüz altun
Peder-i pīr-i ḩazān buldı meger genc-i nihān
- 18 Görinen berg-i ḩazān şanma 'arūs-ı şāḩuñ
Levh-i zer aşdı yine boynına dāmād-ı cihān
- 19 Yā ḩabābuñ legeni ortasına dürmek için
Pül-ı zer ḩāşıl ider zer-ger-i bāğ u bostān
- 20 Bir seḩer serv-i ḩırāmānuñ olup abdālī
Āteşin dāğ yaḩup cismini kılmış 'uryān
- 21 Ruḩları n'ola 'ayān olsa teninde bergüñ
Zerd-rūluḩ anı pīr eyledi iy tāze civān
- 22 Bülbülüñ dūdı ki peyveste idi her şāḩa
Şu'le-i āteşe tebdīl olupdur o duḩān
- 23 Tīr-bārān idicek ḩavs-i ḩuzahdan gerdün
Aldı her berg-i ḩazān destine zerrīn ḩalkān
- 24 Şāḩdan berg-i ḩazān gördi ki uçdı bülbül
Şandı ol tīrūñ ucında anı zerrīn-ḩalkān
- 25 ḩāmetüm şāḩ-ı ḩazān-dīde yüzüm berg-i ḩazān
Odlu āhum ḩurumuş serv yaşum āb-ı revān
- 26 Nokḩta-i sürḩ durur berg-i ḩazān üstinde
Ruḩ-ı zerdümdeki ḩūn ḩaḩreleri oldı 'ayān

19a ortasına dürmek için: örtüsine dizmeğiçün **D.**

19b ḩāşıl: ḩāzır **D.**

20a bir seḩer: her şecer **D.**

21a ruḩları: regleri **D.**

23b destine: üstine **D.**

24a şāḩdan: şāḩda **D.** // gördi ki: gördi vü **D.**

24b tīrūñ: tīr **D.** // ḩalkān: peyḩān **D.**

26b ḩaḩreleri: ḩaḩrelere **D.**

- 27 Her Һazān-dīde ŧecer kūŧe-i gūlzār ire
Dūd-ı āhum durur iy serv-i sehī ŧu'le-feŧān
- 28 Riŧtelerdūr ŧanasın yaprađı iinde durur
Reglerümde ten-i zerdümde benüm riŧte-i cān
- 29 Arturur nālemi dil **Emrī** ŧararduka yūzüm
'Andelīb itmez egeri ki Һazān irse fiđān
- 30 Nitekim 'arız-ı ma'ŧūđ u ruğı-ı 'aŧıđ-veŧ
Bāđ-ı 'ālemde cihān ola bahār ile Һazān
- 31 İrmesün dest-i Һazān dāmenine serv gibi
Ol elif-ķāmet ola tāze emen ire emān

320

Ėazel-i oca Niŧāncı Paŧa Tahmīs-i EMRī
mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Göründi luđı-ı rūy-ı yār mir'āt-ı semenlerde
Zuhūr itdi Һırām-ı ķadd-i dilber nārvenlerde
Oturma merdüm-i eŧmüm gibi beytü'l-Һazenlerde
Bahār irdi ŧafā kesb idicek demdür emenlerde
Huŧūsā ŧalına yanuñca serv-i sīm tenlerde

28a ŧanasın: ki Һazān **D.**

29a nālemi: nāleyi **D.**

30a 'aŧıđ-veŧ: 'aŧıđ-ı dōst **D.**

30b cihān: 'ayān **D.**

320. Mehmet Yekta SARA, **Emrī Divanı**, T. 2

1e ŧalına yanuñca serv-i sīm tenlerde: böyle yanuñca ola sīmīn bedenler de **D.**

- 2 Ğam u ğuřřa dilā cān-ı 'azīze gerçi dūřmendür
Eger ceng itmek isterseñ siper ğül tīĝ sūsendür
Ħabābı miĝfer ü mey pehlevān-ı merdüm-efkendür
Zebün olma ne zen-i ğam řerāb iç devr-i ğülşendür
Ķavī himmet gerekdür bu cihān içre erenlere
- 3 Ķün **Emrī** ol meh-i nā-mihribān bī-'ahd dilberdür
Viřālin va'de eylerse yine hicrān muķarrerdür
Anuñcün dir bu beyti ol ki Ħüsrev aña çākerdür
Firāķuñla **Niřānī** Ħastanuñ Ħāli mükedderdür
Viřālũñ va'de itmiřdüñ be hey 'ālim geçenlerde

---

2 Varak eksikliĝi nedeniyle bu kitanın son dört mısrası mecmuada mevcut deĝildir Emrī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

3 Varak eksikliĝi nedeniyle şairin mahlasının geçtiĝi bu kısım mecmuada mevcut deĝildir, Emrī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

SONUÇ

İncelemiş olduğumuz bu eser Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları O.0103 numarası ile kayıtlı olan şiir mecmuasıdır. Mecmuada yer alan şairlerin çoğunluğu 16. yüzyılda yaşamıştır. Ağırlıklı olarak gazel, kaside, tarih ve müfret gibi nazım biçimlerini bünyesinde barındıran mecmua, toplamda 320 şiir içermektedir. Bu şiirler içerisinde divanlarda yer alan şiirler olduğu gibi divanda yer almayan şiirler de mevcuttur. Divanlara yansımayan, adı duyulmamış şairlerin şiirlerini barındırabilen veya devrinde çok sevilip sonradan unutulmuş şiirler mecmualarda kendilerine yer bulabilir. Zaten mecmua çalışmalarının temel amacı da bu şiirleri ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda düşünüldüğünde mecmualar için keşfedilmeyi bekleyen hazinelerdir diyebiliriz.

İncelenen bu mecmuada şimdiye kadar herhangi bir kaynakta hayatı, şiirleri veya eserleri hakkında net bilgi bulunmayan Peykerî mahlaslı bir şairin kasidesi yer almaktadır. Bu şiirin başlığında şairin Çelebi unvanına sahip olduğu yazmaktadır. Bu unvandan yola çıkarak şairin eğitilmiş olduğu, yüksek rütbeye sahip olduğu veya Mevlevî tarikatına bağlı olduğu gibi varsayımlar ortaya atılabilir. Ancak bunlar kesin ve somut bir delil oluşturamamaktadır. Bunun yanında mecmuada Medhî adlı bir şairin iki kasidesi mevcuttur ve aynı kişi olduğunu düşündüğüm ve divanı yayınlanan Medhî mahlaslı şairin divanında mecmuadaki bu iki kaside bulunmamaktadır. Mecmuada yer alan 273 numaralı kasidede “Medhî’ü-l Müderris” ifadesi geçmektedir. Divanı yayınlanmış olan Medhî adlı şairin de hayatının anlatıldığı kısımda müderrislik yaptığı yazmaktadır. Yine aynı şairin mecmuada yer alan 274 numaralı kasidesi “ûg” rediflidir. Divanı yayınlanmış olan Medhî’nin ise divanında “kılıc” redifli bir kasidesi yer almaktadır. Bu iki kaside bazı yönlerden benzerlik gösterse de birebir aynısı olmadığı için mukayese etme imkânımız olmadı. Ancak yukarıda saydığım bu durumlar bu iki şairin aynı kişi olduklarını düşündürmektedir.

Yukarıdakilere ek olarak Hamdullah Hamdî’nin Amil Çelebioğlu tarafından yayınlanmış olan Kıyafetname’si incelendiğinde mecmuada yer alıp yayınlanmış olan Kıyafetname’de yer almayan toplam 17 beyit göze çarpmaktadır. Bu beyitlere inceleme kısmında detaylı olarak yer verilmiştir. Bu duruma benzer durumlar mecmuadaki birkaç şiirde daha karşımıza çıkmıştır. Burada müstensihin beyitleri kendisinin eklemiş olduğu

olasılığını düşünmemizin yanında diğerk bir olasılık da müstensihin ender nüshalardan ya da eskiden var olup günümüze ulaşamayan başka nüshalardan faydalanmış olma olasılığıdır. Her iki durumda da şimdiye kadar yayınlanmış olan eserler, yeni mecmuaların incelenmesi ve yeni bulguların elde edilmesi ile değışme ve gelişme fırsatı bulmaktadır.

Mecmuanın başında, ortasında ve son kısımlarında varak eksiklikleri göze çarpmaktadır. Bu sebeple birçok şiirin beyti, mısrası veya başlığı eksiktir. Eksik olan bu beyitler, mısralar incelenmiş olan divanlardan, mecmualardan, makalelerden veya diğerk akademik kaynaklardan alınarak mecmuaya eklenmiştir. Buradaki amaç eksiklikleri mümkün olduğunca azaltarak hem akademik hem de edebi açıdan araştırmacılara, akademisyenlere faydalı olmaktır.

KAYNAKÇA

- Ahdi (2018), *Gülşen-i Şu'ara*, (Haz. Süleyman Solmaz), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Akyüz, Kenan vd., (1997), *Fuzuli Divanı*, Akçağ Yayınları: Ankara.
- Aşık Çelebi (2018), *Meşai'irü's-Şu'ara*, (Haz. Filiz Kılıç), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara.
- Atatürk Kültür Dil ve Tarih Kurumu (2010), *Zeki Velidi Togan'a Armağan*, Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara.
- Aydemir, Yaşar (2007), Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler, *Türkish Studies*, C. 2/3, s. 123.
- Beyani (2017), *Tezkiretü's-Şu'ara*, (Haz. Aysun Sungurhan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Bursalı Rahmi (2017), *Divan*, (Haz. Mustafa Erdoğan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara.
- Buyruk, İbrahim Etem (2009), *Ümidi Ahmet Divanı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Cankurt, Gülşen Çaylı (2015), *Figani Divanı ve Gramatikal İndeksi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Aydın.
- Çelebioğlu, Amil (1998), *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: İstanbul.
- Çetin, İsmail (1993), *Derzi-zade Ulvi Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ.
- Devellioğlu, Ferit (2007), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Aydın Kitabevi Yayınları: Ankara.
- Elmalı, Hüseyin (2001), "Kaside", *TDV İslam Ansiklopedisi* (C: 24, s.562-564), TDV Yayınları: İstanbul.
- Emri (1991), *Divan*, (Haz. Mehmet Yekta Saraç), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: İstanbul.
- Ersoy, Ersen (2013), *Azizi Divanı*, Akademi Titiz Yayınları: İstanbul.
- Fevri, *Fevri Divanı*, 06 Mil Yz A 730, 11b-13b, 22a-23b, 32b-34a, Milli Kütüphane.

- Fleischer, Cornell. H (1996), *Tarihçi Mustafa Ali Bir Osmanlı Aydın ve Bürokrati*, (Çev. Ayla Ortaç), Tarih Vakfı Yurt Yayınları: İstanbul.
- Gelibolulu Mustafa Ali (2018), *Divan*, (Haz. İ. Hakkı Aksoyak), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara.
- Gıynaş, Kamil Ali (2009), *Milli Kütüphanedeki Yz A 803 Numaralı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya.
- Gürbüz, İncinur Atik (2011), *Mecmu'a-i-Leta'if*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürbüz, İncinur Atik (2018), *Mecmu'atü'l-Leta'if ve Sandukatü'l-Ma'arif*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara.
- Gürbüz, Mehmet (2012), "Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi", *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları 7 Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yayınları: İstanbul, s. 97-113.
- İpekten, Haluk (1996), "Gazel", *TDV İslam Ansiklopedisi* (C: 13, s. 440-442), TDV Yayınları: İstanbul.
- Kalpaklı, Mehmet (1991), *Divan Şiirinin Edisyonunda Bilgisayar Kullanımı Metoduna Giriş ve Fevri Divanı'nın Elektronik Formu*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Karadağ, Selman (2011), *Milli Kütüphane'de Kayıtlı 06 MİL YZ. A 2860 Numaralı Şiir Mecmuası*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya.
- Kayabaşı, Bekir (1997), *Kaf-zade Fa'izi'nin Zübdetü'l-Eş'arı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Malatya.
- Kınalızade Hasan Çelebi (2017), *Tezkiretü's-Şu'ara*, (Haz. Aysun Sungurhan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara.
- Kur'an-ı Kerim, Nebe 78/40, Zuhruf 43/32, Enbiyâ 21/23, Mü'min 40/21,68.
- Kurnaz, Cemal (1996), *Hayali Beg Divanı'nın Tahlili*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: İstanbul.
- Kutlar, Fatma Sabiha (2009), "Klasik Türk Edebiyatında Çar-Ender-Çar ve Kara Fazli'nin Kasidesi", [Elektronik Sürüm] *Türkbilg Dergisi*, 17, s. 92-115.
- Levend, Agah. Sırrı (1984), *Türk Edebiyatı Tarihi (Cild1)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara.
- Mazioğlu, Hasibe (2011), *Fuzuli Üzerine Makaleler*, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

- Muradi (2015), *Divan*, (Haz. H. Ahmet Kırkkılıç), 1. Basım, Türkiye Yazma Eserler Kurulu Başkanlığı Yayınları: İstanbul.
- Özkat, Mustafa (2005), *Kara Fazli'nin Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul.
- Hamdullah Hamdi (1999), *Divan*, (Haz. Ali Emre Özyıldırım), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Özyıldırım, Ali Emre (1995), *Hamdullah Hamdi Divanı'nın Tenkitli Metni*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Pala, İskender (2004), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları: İstanbul.
- Parlatır, İsmail (2006), *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınları: Ankara.
- Pektaş, Mehmet; ÜNAL, Mehmet (2013), "Agehi'nin Şütür Kasidesi", *Turkish Studies*, C:8, s.2165-2177.
- Riyazi (2017), *Riyazü'ş-Şu'ara*, (Haz. Namık Açıköz), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Seyhan, Nezihe (2000), *Medhi Divanı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Sunal, Arif (2014), *Sadık Divanı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Bursa.
- Tanyıldız, Ahmet (2012), "Şiir Mecmualarının Neşri Hakkında", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C:5, 224-239.
- Tarlan, Ali Nihat (1945), *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayını: İstanbul.
- Tarlan, Ali Nihat (1997), *Necati Beg Divanı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: İstanbul.
- Tunç, Semra (2000), Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi 2455 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmuası, [Elektronik Sürüm] *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Sayı: 6), s.105-139.
- Tunç, Semra (2005), "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1985 Numaralı Şiir Mecmuası", [Elektronik Sürüm], *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (Sayı:18), s.11-87.
- Uzun, Mustafa (1998), "Hubbi Hatun", *TDV İslam Ansiklopedisi* (C: 18, s.265-266), TDV Yayınları: İstanbul.
- Uzun, Mustafa (2003), "Mecmua" *TDV İslam Ansiklopedisi*, (C:28, s. 265-268), TDV Yayınları: Ankara.

Yılmaz, Ozan (2015), *Necati Bey Divanı*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını:
Ankara.